

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇORUM İLİ ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE
ÂŞIK RIFAT KURTOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İsmail Serdar YAKAR

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Halk Bilimi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Türker EROĞLU

HAZİRAN - 2007

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇORUM İLİ ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE
ÂŞIK RIFAT KURTOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İsmail Serdar YAKAR

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Halk Bilimi

Bu tez 15 / 06 / 2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İsmail Serdar YAKAR
15 / 06 / 2007

ÖNSÖZ

“Çorum İli Âşıklık Geleneği ve Âşık Rıfat Kurtoğlu” konusu, âşıklık geleneği ve âşığın geçmişteki, günümüz kültüründeki yeri ve önemi bakımından çalışılmaya değer bulunmuştur. Bu çalışma, tarihte zengin bir geçmişi olan Çorum’u yakinen tanımak, mahalli değerleri ve onların eserlerini bilmek, Âşık Rıfat KURTOĞLU aracılığıyla Çorum’un âşıklık geleneğine yönelik bir araştırma yapmak amacı ile yapılmıştır.

Çalışmamda yardımlarını esirgemeyen, her zaman engin fikirlerinden yararlandığım danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Türker EROĞLU’ya ve yine yardımlarını eksik etmeyen Âşık Rıfat KURTOĞLU’ya teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca, gerek lisans gerekse yüksek lisans öğrenimimde ve yetişmemde emeği geçen tüm hocalarıma; manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme ve hayatımın anlamı öğrencilerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İsmail Serdar YAKAR

15/06/2007

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....xv

SUMMARY.....xvi

GİRİŞ.....1

BÖLÜM 1 : ÇORUM İLİ TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ.....4

1.1. İslâm Öncesi Çorum..... 4

1.1.1. Paleolitik (Yontma Taş) ve Neolitik (Cıvalı Taş) Devirler.....4

1.1.2. Kalkolitik Devir (Taş Çağı) M.Ö. 5000-3000.....4

1.1.3. Tunç Çağı (Maden Devri) M.Ö. 3000-1000..... 4

1.1.4. Eski Tunç Devri (M.Ö. 3000-2000).....5

1.1.5. Orta Tunç Devri..... 5

1.1.6. Asur Ticaret Kolonileri Çağı (M.Ö. 1950-1850).....5

1.1.7. Frig Çağı ve Sonrası 6

1.1.8. Hitit Tarihi (M.Ö. 1650-1200)..... 6

1.2. Çorum'a Türklerin Yerleşimi.....7

1.2.1. Çorum Bölgesine Oğuz Boylarının Yerleşmesi ve Türk Egemenliğine Geçiş..... 7

1.2.2. Danişmend Beyliği Zamanında Çorum.....8

1.2.3. Anadolu Selçukluları Zamanında Çorum.....9

1.2.4. Osmanlılar Dönemine Kadar Çorum.....9

1.2.5. Osmanlı İdaresinde Çorum.....10

1.2.6. Milli Mücadele Döneminde Çorum.....10

1.2.7. 19 Mayıs 1919' dan Önce Çorum..... 10

1.2.8. 19 Mayıs 1919'dan 23 Nisan 1920'ye Kadar Geçen Olaylar.....11

1.2.9. Cumhuriyetin İlanına Kadar Çorum'da Geçen Olayların Ana Hatları.....11

BÖLÜM 2: KÜLTÜR, ÂŞIK EDEBİYATI.....12

2.1. Kültür ve Milli Kültür Kavramlarına Genel Bir Bakış.....12

2.2. Türk Kültürünün Tarihi Kaynakları.....13

2.3. Âşıklık Geleneğinin Türk Kültüründeki Yeri ve Âşık Edebiyatını Besleyen Tarihi
Kaynaklar 14

2.4. İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı.....15

2.4.1. Sözlü Edebiyat.....	16
2.4.2. Yazılı Edebiyat.....	17
2.5. İslâmiyet Sonrası Türk Edebiyatı (12.yy – 16.yy).....	18
2.5.1. Halk Edebiyatı.....	18
2.5.2. Divan Edebiyatı.....	21
2.6. Anadolu’da Âşıklık Geleneğinin Oluşumu ve Günümüze Kadarki Tarihi Seyri....	22
2.6.1. 16. Yüzyıl Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı.....	37
2.6.2. 17. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı.....	38
2.6.3. 18. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı.....	41
2.6.4. 19. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı.....	42
2.6.5. 20. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı.....	46
2.6.6. Günümüzde Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı.....	46
2.7. Âşık Edebiyatı.....	53
2.7.1. Âşık Kavramı.....	53
2.7.2. Âşıklık Geleneği.....	54
BÖLÜM 3: ÇORUM İLİ ÂŞIKLIK GELENEĞİ.....	58
3.1. Çorum İli Âşıklık Geleneğine Genel Bir Bakış.....	58
3.2. Çorum İlinde Âşıklığa Başlama.....	62
3.2.1. Çıraklık.....	62
3.2.2. Sazlı – Sözlü Ortamdan Etkilenme	63
3.2.3. Çevredeki Âşıklardan Etkilenme.....	64
3.2.4. Sevgi (Sevda) Üzerine Âşıklığa Başlama.....	64
3.2.5. Rüya Sonrası Âşıklığa Başlama.....	65
3.2.6. Dert Nedeniyle Âşıklığa Başlama.....	66
3.2.7. Mahlas Alma.....	66
3.3. Geçmişten Günümüze Çorum İlinde Yetişen, Âşık Tarzı Türk Şiirinin Bazı Temsilcileri	67
3.3.1. Teslim Abdal.....	67
3.3.2. Âşıkî.....	68
3.3.3. Âşık Feyzullah.....	69
3.3.4. Hüseyin.....	70

3.3.5. Mehemmet.....	71
3.3.6. İbrahim.....	72
3.3.7. Noksanî.....	73
3.3.8. İrfanî.....	75
3.3.9. Deli Boran.....	75
3.3.10. Sefil Ali.....	76
3.3.11. Kadri.....	77
3.3.12. Âşık Hasan.....	78
3.3.13. Hilâli.....	78
3.3.14. Hüseyin Çırakman.....	79
3.3.15. Şekip Şahadoğru.....	81
3.3.16. Kemal Özgür.....	82
3.3.17. Halil Çimen (Boranî).....	83
3.3.18. Âşık Gülâbi.....	83
3.3.19. Müslüm Koygun (Cefaî).....	84
3.4. Çorum İlinde Âşık Atışmalarına Bir Örnek.....	85

BÖLÜM 4: ÂŞIK RIFAT KURTOĞLU.....88

4.1. Kurtoğlu ve Aile Çevresi.....	88
4.1.1. Doğum Yeri ve Tarihi.....	88
4.1.2. Adı ve Soyadı.....	88
4.1.3. Lakapları.	88
4.1.4. Baba Tarafı.....	88
4.1.5. Anne Tarafı.....	89
4.1.6. Yakın Çevresi.....	89
4.2. Çeşitli Yönleri.....	90
4.2.1. Tahsili.....	90
4.2.2. Askerliği.....	90
4.2.3. Mesleği.....	90
4.2.4. Sosyal Faaliyetleri.....	90
4.2.5. İdealleri.....	91
4.3. Âşıklığını Hazırlayan Unsurlar.....	100

4.3.1. Ahlâkı.....	100
4.3.2. Edebiyat ve Sanatla İlgisi.....	101
4.3.3. Aşk.....	104
4.3.4. Diğer Nedenler.....	104
4.4. Katıldığı Yarışmalar, Festivaller ve Programlar, Aldığı Ödüller.....	106
4.4.1. Yarışmalar.....	106
4.4.2. Festivaller.....	106
4.4.3. Programlar.....	106
4.4.4. Aldığı Ödüller, Hakkında Yapılan Araştırmalar.....	107
4.5. Şiirlerinde İşlediği Konular.....	108
4.5.1. Aşk.....	108
4.5.2. Özlem.....	109
4.5.3. Sitem.....	110
4.5.4. Toplumsal Konular.....	111
4.5.5. Din.....	112
4.5.6. Tabiat (Doğa) Konulu Şiirleri.....	114
4.5.7. Kahramanlık.....	114
4.6. Âşık Rifat Kurtoğlu'nun Âşıklık Geleneği Hakkında Bilgisi, Dil ve İfade Özellikleri.....	115
4.6.1. Ağız Özellikleri.....	117
4.6.2. Kullandığı Yabancı Kaynaklı Sözcükler.....	117
4.6.3. Mahalli Sözcükler.....	118
4.6.4. Mahalli Deyimler.....	118
4.7. Şiirlerinin Şekil Yapısı.....	119
4.7.1. Nazım Şekli.....	119
4.7.2. Ölçü.....	125
4.7.3. Uyak (Kafiye) Yapısı.....	125
4.7.4. Nazım Birimi.....	126
4.8. Atışma Örneği.....	127

BÖLÜM:5 ESERLERİ, KONULARINA GÖRE ESERLERİNİN SINIFLANDIRILMASI, ÂŞIĞIN BEKLENTİLERİ.....	129
5.1. Gönül Dilim.....	129
5.1.1. “Yaşadıklarım” Başlığı Altında Topladığı Şiirleri.....	129
5.1.2. “Köy, Köy Sevgisi, Köy Yaşantısı” Başlığı Altında Topladığı Şiirleri.....	148
5.1.3. “Övgülerim, Yergilerim, Öğütlerim” Başlığı Altında Topladığı Şiirleri.....	161
5.1.4. “Aşk” Başlığı Altında Topladığı Şiirleri.....	170
5.2.Deyzoğlu.....	241
5.2.1. Memleket Konulu Şiirleri.....	241
5.2.2. Aşk ve Ayrılık Konulu Şiirleri.....	258
5.2.3. Özgün Manileri.....	281
5.3. Seninle Güzel.....	290
5.3.1. Aşk Konulu Şiirleri.....	290
5.3.2. Zamandan Yakınma Konulu Şiirleri.....	321
5.3.3. Din Konulu Şiirleri.....	345
5.3.4. Âşıklık Üzerine Yazdığı Şiir; Bazı Şair ve Âşıkları Konu Aldığı Şiirleri...	354
5.3.5. Doğa Konulu Şiirleri.....	359
5.3.6. Zamanın Valisine Yazdığı Dilekçe Şiir, Şehir Güzellemesi ve Kahramanlık Şiiri..	361
5.4. Şiir Kitaplarının Dışında Yer Alan Eserleri.....	366
5.4.1. Gelecek Diye.....	366
5.4.2. İzzet'im.....	367
5.4.3. Ayşe'm.....	368
5.5. Âşık Rifat Kurtoğlu'nun Beklentileri.....	369
SONUÇ VE ÖNERİLER	370
KAYNAKÇA	371
ÖZGEÇMİŞ	376

Tezin Başlığı : Çorum İli Âşıklık Geleneği ve Âşık Rıfat KURTOĞLU

Tezin Yazarı : İsmail Serdar YAKAR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Türker EROĞLU

Kabul Tarihi : 15.06.2007

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) +376 (tez)

Anabilimdalı : Türk Dili ve Edebiyatı

Bilimdalı: Halk Bilimi

Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatına edebiyat diyoruz. Edebiyatın ifade imkânı ve etki alanı çok geniştir. Bu çalışmada; Çorum tarihi, Türk Edebiyatı'nın en eski şiir geleneklerinden biri olan "âşık tarzı şiir türü"nü ana hatları, bu geleneğin Çorum ilindeki yansıması ve bu geleneği Çorum'da sürdüren Âşık Rıfat KURTOĞLU işlenmiştir.

Çorum'un hem Türklerin egemenliğinden önceki tarihi hem de Türk yurdu olmasından sonraki tarihi kısaca anlatılmıştır.

Âşık tarzı Türk şiiri işlenirken, âşıklık geleneğinin tarihsel süreci ve etkileşimleri aktarılmaya çalışılmıştır. Bu geleneğe uygun olarak, Çorum'da âşıklık geleneğine değinilmiş, çeşitli çıkarımlar yapılmıştır.

Âşıklık geleneğinin Çorum'daki temsilcilerinden Âşık Rıfat KURTOĞLU'nun hayatı ve edebi şahsiyeti son bölümde tanıtılmaya çalışılmıştır. Türk kültürü açısından önemli bir yere sahip olan, emek ve özveri isteyen âşıklık geleneğini öğrenme nedenleri yol ve yordamları özlü bir biçimde anlatılmıştır. Bu öğrendiklerini, bilgi ve birikimini, şairliğini ortaya koyarak yazdığı eserleri derlenmiş konularına göre tasnif edilmiştir. Gelenekle ilgili bilgisi araştırılmış, türkü olarak bestelediği şiirlerinden bazıları notalarıyla beraber aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çorum İli, Âşıklık Geleneği, Âşık, Rıfat KURTOĞLU

Title of the Thesis: Corum Province Minstrelness Tradition and Minstrel Rifat KURTOĞLU

Author: İsmail Serdar YAKAR

Supervisor: Assistant Prof. Dr. Türker EROĞLU

Date: 15.06.2007

Nu. of pages: vii (pre text) + 376 (main body)

Department: Turkish Language and Literature **Subfield:** Folklore

We call literature to the art of shaping events, feelings and imaginations as oral or written through the help of language. The possibility of expression and the impact field of literature are very wide. In this work; the history of Corum, the main parts of “minstrel poem” which is one of the oldest poetry tradition of Turkish literature, the reflection of this custom in Corum and Minstrel Rifat Kurtoğlu who continues this custom in Corum are studied.

The history of Corum, both the one before Turkish domination and the one after being Turkish land is briefly examined.

While examining minstrel type of Turkish poetry, it has been tried to be informed about the historical period and interactions of the custom. In accordance with the custom, there has been a focus on the custom of minstrel in Corum, various derivations have been done.

The life and the literary personage of Minstrel Rifat Kurtoğlu, one of the representatives of minstrelness custom in Corum, have been tried to be introduced in the last chapter. The reasons and ways of learning the custom of poetry, which has a big importance in Turkish culture and needs attention have been substantially described. His works formed by the things he learned, his knowledge and his ability in poetry, were gathered together and classified. His knowledge about this custom was searched and his poems which were composed as folks with their notes were tried to be quoted.

Keywords: Corum Province, Minstrelness Tradition, Minstrel, Rifat KURTOĞLU

GİRİŞ

Sanat ürünleri ve sanatçılar toplumun ayrılmaz parçalarıdır. Halkın duyularını, yaşayışlarını, özlemlerini, isteklerini sanatçılar aktarırlar. Sanatçılar bu iç dünyanın birikimlerini eserleriyle dile getirirler. Kısaca sanatçılar için; onlar, halkın gözü ve kulağıdır, demek doğru olacaktır.

Edebî eserler, kaleme alındığı kültürle şekillenir. Âşıklar da eserlerinde hem kendi hem de ortak dünya görüşüne ve değerler sistemini işlerler.

Âşıklık geleneği, Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Âşık, ait olduğu toplumun sözcüsüdür. Âşıklık geleneği, Türk kültürünün yüzlerce yıllık tecrübesinden oluşmuş, kendi içinde bir takım kuralları olan, şiirin kalıcı ve etkileyici özelliğinden yararlanılarak kuşaktan kuşağa aktarılmış değerler bütünüdür. Şiirler, yaşadığı kültürün örnek değerleri, ahlâk anlayışı, güncel hayatıyla beslenir. Âşıklar saz çalıp çalmamalarına, doğaçlama şiir söyleyip söyleyememelerine, atışma yapıp yapmamalarına, usta-çırak ilişkisine göre yetişip yetişmemelerine göre birbirlerinden ayrılırlar. Günümüzdeki âşıkları bu geleneğin ölçütlerine göre sınıflandırdığımız vakit pek çok âşığın gelenek kriterleri dışında kaldığı görülmektedir. Ama, onlar da bu geleneğin birer parçalarıdır.

Âşıklarla yaşadıkları yöre arasında sıkı bir bağ vardır. Âşık hem kendi döneminde hem de sonraki dönemlerde sesini geniş kitlelere duyurmuş bir sanatçıdır. Âşık şiiri de diğer edebiyat akımları gibi kendi döneminin duyuş ve düşünüşünü yansıtır.

Âşıklar halkın ortak duyuş ve düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında ve kültür taşıyıcılığı yapmaları bakımından önem taşırlar.

Günümüzde âşıklık geleneğinin önemi büyüktür. İletişim çağında kültür değışmeleri hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Âşıkların geçmişten bugüne toplum dengelerini korumadaki faydası ve gerekliliği eserlerinden, sanatından hareketle vurgulanmaya çalışılmıştır. Ülke gençliğinin ve toplumun bazı kesimlerinin kendi kültüründen uzaklaşp, taklitçilik anlayışına kaydığı bir ortamda Türk kültürünün özlerini yansıtan âşık ve âşıklık kültürü tanıtılmaya çalışılmıştır.

Âşıklar yaşadıkları yörenin sözcüsü durumundadırlar. Onlar sayesinde halk seslerini duyurur, sıkıntılarını dile getirir. Öyleki bazı âşıkların şiirleri dilekçe niteliğindedir. Bu dilekçeler il yönetimine yerel yayın organlarıyla iletilir ve istekler bir bir sıralanır. Tüm bunlara dayanarak âşık edebiyatı, sözlü geleneğimizin dolayısıyla da Türk kültürünün vazgeçilmezidir.

Konu:

Çorum İli Âşıklık Geleneği Ve Âşık Rıfat Kurtoğlu:

- Çorum İli Tarihine Kısa Bir Bakış
- Kültür, Âşık Edebiyatı
- Âşıklık Geleneğinin Tarihi Seyri
- Çorum İli Âşıklık Geleneği
- Çorum İlinde Yaşamış/Yaşayan Bazı Âşıklar
- Âşık Rıfat Kurtoğlu'nun Hayatı
- Edebi Şahsiyeti
- Eserleri ve Eserlerinin Konularına Göre Sınıflandırılmasıdır.

Önemi:

Âşıklık geleneği iletişim çağında önemini nispeten yitirmiştir. Âşıklık geleneğindeki pek çok kriter bugün aranmamaktadır. Bunun nedeni, artık eskisi gibi bu geleneğe uygun âşıkların yetişmemesidir. Geleneğin değerini yitirdiği bu çağda sayıları hızla azalan âşıklarımızı kayda almak oldukça önemlidir. Gelecek kuşaklara bu geleneği aktarmak başlıca hedefdir.

Amaç:

“Çorum İli Âşıklık Geleneği ve Âşık Rıfat KURTOĞLU” çalışmasında şu amaçlar gözönünde bulundurulmuştur:

Çorum ilinin tarihi geçmişi ile günümüz arasında köprü kurmak ve bu sayede Çorum ilinin kültürünü daha iyi kavramak;

Türk kültürünün tarihi kaynaklarından hareketle âşıklık geleneğinin bu kültürün vazgeçilmez bir parçası olduğunu göstermek;

Geçmişten günümüze kadar uzanan âşıklık geleneği, bu geleneğe ait terimler, karşılaşma ile ilgili yaygın terimler hakkında bilgi vermek, tanıtmak;

Çorum ilinde âşıklık geleneğinin yansıması ve bu coğrafyada yetişmiş geleneğin önemli şahsiyetlerini tanıtmak;

Âşıklık geleneğini Çorum ilinde devam ettiren Âşık Rıfat KURTOĞLU'yu hayatı, geleneği öğrenme ve uygulama biçimleri ile tanıtmak;

Âşığın eserlerini sınıflandırarak kullandığı tarz, üslûp ve muhtevayı tanıtmak; eserlerini konu, nazım şekilleri, yapısı bakımından tahlil etmek çalışmamızın amaçlarıdır.

Yöntem:

Bu çalışmada görüşme, inceleme, gözlem, derleme ve tahlil teknikleri uygulanmıştır. Âşıklık geleneği hakkında verilen bilgilerde de kaynak taraması yapılmıştır.

Çorum ilindeki âşıklık geleneğini tespit için başta Âşık Rıfat Kurtoğlu ile yaptığımız sık görüşmelerde bilgiler aldık. Sonrasında Çorumlu diğer ozanlarımızdan ve Çorum kaynaklarından yararlanılmıştır.

Âşıkla birebir görüşmelerde âşıklık geleneği ve kendisinin âşıklığı ile ilgili bilgileri aldık. Eserlerini edebî açıdan değerlendirmeye çalıştık.

BÖLÜM 1: ÇORUM İLİ TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

1.1. İslâm Öncesi Çorum

Çorum bölgesi, tarihi ve kültürel açıdan günümüzden 7000 yıl öncesine kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Bölgede sırasıyla Kalkolitik (Taş), Eski Tunç Çağı, Asur Ticaret Kolonileri, Hitit, Frig, Helenistik, Galat, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait eserlere rastlanmaktadır.

1.1.1. Paleolitik (Yontma Taş) ve Neolitik (Cilalı Taş) Devirler

Çorum bölgesinde yapılan arkeolojik kazılarda az sayıda bulunan bazı taş aletler, bu bölgede Yontma Taş (Paleolitik) ve Cilalı Taş Devrinin (Neolitik) yaşandığına ilişkin kanaat oluşturmakla beraber, bu devirlere ait yerleşmeler konusunda kesin bir sonuç elde edilememiştir.

1.1.2. Kalkolitik Devir (Taş Çağı) M.Ö. 5000-3000

Çorum ve çevresinde ilk yerleşim M.Ö. 5000 yıllarına, Kalkolitik dönemin 4. aşamasına rastlar. Yörede kazısı yapılan merkezlerin hemen hepsinde, Kalkolitik çağa ait kaplar ve bakırdan yapılmış malzemeler bulunmuştur. Ayrıca yörede diğer maden yataklarının bulunması, teknolojik evrimi çabuklaştırmış ve bölgede zengin etnik grupların ve krallıkların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu devir eserlerine Alacahöyük, Büyük Güllücek, Boğazköy, Eskişehir ve Kuşsaray' da rastlanmıştır. Yerleşimler bu dönemden itibaren devamlılık göstermiştir. En önemli Kalkolitik yerleşme, Alaca'nın Büyük Güllücek köyünde yapılan kazılarda ortaya çıkmıştır.

Bu dönem mimarisinde Orta Anadolu için tipik 2-3-4 odalı evler, elde yapılmış siyah, gri, kırmızı renkli seramikler, bu devir için karakteristiktir. Bu dönemde damga mühür kullanımı yaygınlaşmış, idollerin (şematik insan tasvirleri) sayısı artmıştır.

1.1.3. Tunç Çağı (Maden Devri) M.Ö. 3000-1000

Çorum İlinin tarihinde en önemli dönem Tunç Çağıdır. Bakır ve kalayın karıştırılmasıyla elde edilen "tunç" döneme de ismini vermiştir. M.Ö. 3000-1000 yıllarına kadar süren bu dönem üçe ayrılır.

1.1.4. Eski Tunç Devri (M.Ö. 3000-2000)

Çorum ve çevresinde M.Ö. 3000 yıllarında etrafı surlarla çevrili pek çok şehir devletinin varlığı, yapılan arkeolojik kazılarla belirlenmiştir. Başlangıçta nadir eşyanın yapımında kullanılan Tunç, henüz yaygınlaşmamıştır. Eski Tunç I. evresine bazen Bakır Devri de denmektedir. Bu dönem 500 yıl kadar sürmüştür. Bu sürenin sonunda Tunç eşyalarının yapımı ve kullanımı yaygınlaşmaya ve halka mal olmaya başlar.

Bu döneme de Eski Tunç II. Dönemi denir ve M.Ö. 2500-2300 yılları arasında yaşanmıştır. Alacahöyük, bu dönemin en zengin şehirlerinden biri olarak karşımıza çıkar. Eski Tunç III. Döneminde (2300-2000) Anadolu, çok sayıda şehir devletlerinden oluşan, oldukça renkli etnik bir görünüm sunan, kavimler topluluğu halindedir. Alacahöyük beldesinde yapılan kazılar sonunda elde edilen eserler, Tunç Çağı'nın III. dönemine aittir.

Anadolu'da bu devirde zengin şehir devletleri kuran kavim Hattiler' dir. Hattiler Anadolu' da ismi bilinen en eski yerli kavim olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.5. Orta Tunç Devri

Orta Tunç Devri Anadolu'da Asur Ticaret Kolonilerinin ve Eski Hitit Devletinin ortaya çıktığı dönemdir. Eski Tunç çağından yazının kullanılmaya başlanmasıyla ayrılır.

1.1.6. Asur Ticaret Kolonileri Çağı (M.Ö. 1950-1850)

M.Ö. II. bin yılı başlarında Anadolu zengin ve bayındır bir yerleşim yeri idi. Anadolu'nun bu durumunu bilen Mezopotamyalılar Asur Devletinin önderliğinde Anadolu'yla ticaretlerini geliştirdiler. Asurlular dokuz Anadolu kentinin yanına Pazar şehri "Karum" kurdular. Boğazköy de (Boğazkale) "Hattuş-Karum" adıyla kurulan şehir, bu ticaret merkezlerinden biriydi. Asur' a bağlı olan bu Karumlar ticaret ve yol güvenliği için yerel yöneticilere vergi veriyorlardı.

Bu ticaret ilişkileri Anadolu'yu kültürel, ekonomik ve politik yönden etkilemiştir. M.Ö. 2000 yıllarında Anadolu yazıyı tanımıştır.

Bu çağın önemli eserleri silindir ve damga, mühürler, tabletler, insan ve hayvan heykelleri ile hayvan biçimli içki kaplarıdır (riton). Çanak-çömlek yapımı, çarkın

kullanılmasıyla büyük gelişme göstermiştir. Anadolu'da yaşamakta olan sanat, yerli gelenek ve görenekler Mezopotamya'dan gelen etkilerle gelişmiş, yeni bir boyut kazanarak daha sonraki Hitit sanatının temelleri atılmıştır.

1.1.7. Frig Çağı ve Sonrası

Hitit Devleti'nin yıkılışından sonra, Anadolu'da 300 yıllık bir karanlık devir yaşanmıştır. M.Ö. 800 yıllarında Asur kaynaklarında "Muşki" olarak geçen Frigler, merkezi Gordion olmak üzere Kızılırmak yayı içindeki bölgede bir devlet kurarak tarih sahnesine çıkmışlardır. Frigler'in Çorum bölgesindeki yerleşme merkezleri Pazarlı, Boğazkale, Alacahöyük ve Eskişehir'dir. Bu çağın önemli bir özelliği de, demirin uygarlığa girmesi ve "Demir Çağına" Frigler'le başlanmasıdır. M.Ö. 7. yy.'ın ilk yarısında Kimmerler tarafından yıkılan Frigler; kültür ve sanattaki etkinliklerini M.Ö. 330'da Büyük İskender'in Anadolu'yu ele geçirmesine kadar devam etmişlerdir.

Kimmerlerin Frig devletini yıkmasından sonra Çorum bölgesi İran'da bir devlet kuran Medlerin, daha sonra da Perslerin hakimiyetinde kalmıştır. M.Ö. 276'da Galatlar, Çorum ve çevresinde Hitit ve Frigler'den sonra en çok iz bırakan devlettir. Roma İmparatoru Julius Cesar zamanında bölge, Romalıların eline geçmiş ve M.S. 395'te Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasından sonra Çorum ve civarı Bizans İmparatorluğu'nun yönetimine geçmiştir. Bu devirde Çorum'un adını Yankoniye olarak görmekteyiz.

1.1.8. Hitit Tarihi (M.Ö. 1650-1200)

Asur Ticaret Kolonileri dönemi, sosyal ve siyasal yeni görüşlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yerel Prenslere yönetilen Anadolu'da, Mezopotamya'daki gibi merkezi devlet fikri gelişmiş ve sonucunda iç mücadeleler başlamıştır. Hint-Avrupalı bir kavim olan Hititler, M.Ö.3000 yıllarının sonunda küçük gruplar halinde Kafkaslar üzerinden Anadolu'ya girerek yerli halk Hatti nüfusu ile karıştılar .

Hititler, Asurluların Anadolu'dan çıkma zorunda kalmasıyla devlet idaresini ellerine almışlardır. Anadolu'nun yerli halkıyla kaynaşıp Hitit Devleti'ni kurmuşlardır. Bu devletin kurucusu Labarna'dır. Başkenti ise Boğazkale-Hattuşa'dır.

Hitit tarihi M.Ö. 1650-1450 eski krallık ve M.Ö. 1450-1200 Hitit İmparatorluk Devri olmak üzere iki safhada incelenir. Hititler Anadolu'da hakimiyeti kurduktan sonra Suriye'ye seferler yapmışlardır. M.Ö. 1274' de Mısır'la yaptıkları Kadeş Savaşı sonrası, M.Ö. 1269 yılında tarihteki ilk yazılı anlaşma olan Kadeş Anlaşmasını gerçekleştirmişlerdir. Hitit Devletinin kuruluşundan itibaren, sanattaki Mezopotamyalı unsurlar kaybolarak, Anadolu'nun yerli sanatıyla birleşmiştir. Sanatta, boyutları büyümüş anıtsal eserler ortaya çıkmıştır. Mabretler, saraylar, sosyal yapılar, kaya kabartmaları ve orthostatlarla (bina cephelelerinde alt sırada yer alan kabartmalı taşlar) önceki sanattan ayrılır. Hitit Devleti M.Ö. 1200 yıllarında deniz kavimleri göçü ve kuzeyden Kaşka kavmi saldırılarıyla yıkılmıştır.

1.2. Çorum'a Türklerin Yerleşimi

1.2.1. Çorum Bölgesine Oğuz Boylarının Yerleşmesi ve Türk Egemenliğine Geçiş

Büyük Selçuklu Hükümdarı Melikşah' ın Danişmend Beyi olan Ahmet Gazi, Amasya'yı aldıktan sonra Çorum'u da (Nikonya) almak için Çavlı Beyi görevlendirdi. Çavlı Bey, emirlerinden Karatekin ve Serkes Ahmet Gazi ile Çorum'a yürüdü ancak, Çorum Tekfuru (yönetici) Nastura'ya Kastamonu'dan yardım geldiği için Çavlı Bey başarılı olamadı. Bunun üzerine Melik Ahmet Gazi 30.000 kişilik askeriyle Çorum'a geldi. Beraberinde Komutanlarından İltekin Gazi'de bulunmaktaydı.

Kastamonu'dan Çorum'a yardım için gelen Bizans kuvvetleri bozguna uğratarak şehir kuşatıldı. Melik Ahmet Gazi Nastura'ya, elçisi Yahya'yı şehri teslim etmesi için gönderdi. Nastur bu teklifi reddetti. Bir haftalık kuşatmadan sonra Nikonya (Çorum) Şehri 1075 yılında alındı.

Melik Ahmet Gazi Oğuzlar' ın Alayunt'lu boyundan Çorumlu oymağının başı bulunan İlyas Beyi Çorum'a yönetici olarak bırakmış, İltekin Gazi ile Osmancık'ı almak üzere Çorum' dan ayrılmıştır. Çankırı yöresinin fethi için Çavlı ve Karatekin Beyleri görevlendirdi. Osmancık alındıktan sonra burasını Alayunt boyundan Osman Bey'e verdi. Osmancık adını bu beyden almıştır.

Kısa zamanda Orta Anadolu'yu Bizans'ın elinden alan Danişmend Beyliği, Çorum ve çevresini Türk boylarına açarak Anadolu'nun Türkleşmesine katkıda bulunmuştur. Bu bölgede Oğuz Türkleri yerleştikleri yerlere boylarının ve oymaklarının adlarını

vermişlerdir. Köy, mahalle, dere, tepe, dağ ve ova gibi bazı yer isimleri Oğuz boylarının adlarını taşımaktadır. Bayat, Büget, Kayı, Kınık, Salur, Avşar, Bayındır, Karakeçili, Karaevli, Dodurga verilen boy ve oymak adlarından bazılarıdır.

Anadolu'nun Türkleşmesinde Oğuz Boylarına mensup Türkmenler'in büyük rolü olmuştur. Bu çerçevede Karadeniz Bölgesi'ne de çok sayıda Oğuz Boylarına mensup Türkmenlerin yerleştiği görülmektedir. Bu Türk boyları bölgenin hem fetihlerle, hem de iskânlarla Türkleşmesini sağlamışlardır. Prof. Dr. Faruk SÜMER'in araştırmalarından yapılan tespitlere göre; XVI. Yüzyılda, Amasya, Canik (Samsun), Çorum, Karahisar-i Şarki, Kastamonu, Kengiri (Çankırı), Sivas ve Trabzon sancaklarındaki yer adları incelendiğinde, Yirmidört Oğuz Boyunun 21'i yerleşmiştir. Bunlar; Kayı, Bayad, Karaevlu, Yazır, Döğer, Todurga, Afşar, Kızık, Beğ-Dili, Karkın, Bayındır, Çavundur, Çepni, Salur, Eymür, Ala-Yundlu, Yüreğir, İğdir, Büğdüz, Yıva ve Kınık boylarıdır. Bölgede bu boylara ait 268 yer adı bulunmaktadır.

Kıyı şeridi başta olmak üzere, Karadeniz Bölgesi'nin Türkleşmesinde özellikle ÇEPNİLER önemli roller oynamışlardır.

Anadolu'nun fethinden sonra bölgeye yerleşen Türklerin Çorum bölgesini yurt ve otlak olarak kullandıkları kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Bölgede en çok köy ve yer adı bırakanlar Bayat, Eymir, Kargın, Yapar ve Çavuldur boylarıdır.

1.2.2. Danişmend Beyliği Zamanında Çorum

Danişmend Ahmet Gazi tarafından Bizans'tan alınan Çorum, Danişmend Beyliği'nin Sivas koluna bağlıydı. Sonradan merkezleri Niksar olmuştur. 1174 yılına kadar bağımsız olan Danişmend Beyliği, Anadolu Selçuklu Sultanı II.Kılıç Arslan tarafından yıkılarak toprakları Anadolu Selçuklu Devletine katılmıştır.

Danişmendliler zamanında Anadolu'nun büyük bir kısmı Anadolu Selçukluları tarafından ele geçirilmiştir. Ancak Haçlı ordularının Ankara'ya yürümesi üzerine, Ankara Emiri olan Fetih Han Çorum Sancağına çekilmek zorunda kalmıştır.

1.2.3. Anadolu Selçukluları Zamanında Çorum

Çorum'un Anadolu Selçuklu Devleti'nin yönetimine katılması I.Kılıç Arslan zamanında olmuştur. Haçlılarla Çorum yakınlarında savaş yapılırken Çorum Beyi olan Obruna'nın Kılıç Arslan'a sığınmış olduğu ve şimdiki kalenin I.Kılıç Arslan tarafından yaptırıldığı değerlendirilmektedir.

Çorum'un I. Kılıç Arslan tarafından alınması Danişmendliler ile aralarının açılmasına neden olmuştur.

I.Kılıç Arslan'dan sonra Anadolu Selçukluları zamanında Çorum giderek gelişmiş olup, 1200 yılına ait bir tutanakta Camii Kebir (Ulu Camii) Pazar Camii, Abdi Bey Camii Defterdar Camii, Burhan Kethüda Camii ayrıca Süleyman ağa Kütüphanesi'nin bulunduğu görülmektedir.

II.Gıyasettin Keyhüsrev döneminde (1237-1245) Çorum yönetim bakımından serleşkerlik (Bölge Komutanlığı) şekline dönüşmüştür.

Bu zamanda Baba İshak ismindeki bir dervişin, Türkmenler arasında taraftar toplayarak ayaklanması güçlükle bastırıldı. Baba İshak'ın en yakın müridlerinden olan Baba İlyas Çorum'daki Türkmen beylerinden olup, Baba İshak'ın öldürülmesinden sonra Amasya'ya geçerek şeyhliğine devam etmiş, yerine oğlu Aşık Paşa (Aşık Ali) geçmiş, daha sonra Aşık Ali'nin oğlu Elvan Çelebi şeyhliklerini sürdürmüşlerdir.

Moğollar ile Anadolu Selçukluları arasında, 1243 yılında yapılan Köseadağ Savaşında, Anadolu Selçuklu Devletinin yenilmesi sonucu, Anadolu'da yeni bir karışıklık dönemi başlamıştır. Bu durum Çorum'u da etkilemiştir. Karahisar Temürliye sahip olan "Hüsamettin" bu karışıklıkta Çorum ve Osmancık'a da egemen olmuştur. 1276 yılında Kunduz Bey'in oğlu Emir Celalettin'in Çorum'daki Moğolları yenerek Çorum ve Amasya'yı almıştır.

1.2.4. Osmanlılar Dönemine Kadar Çorum

İlhanlı Devletine 1308'de bağlanan Çorum'da, Moğolların Anadolu yöneticisi olan Timurtaşın Mısır'a kaçması üzerine Eretna Bey egemenlik sağlamıştır. Eretna Bey'in ölümünden sonra yedi yaşındaki oğlu Mehmet beyliğe getirilirken Kadı Burhanettin buna vasi olmuştur. Kadı Burhanettin Hükümdarlığı'nı ilan ederek Şahgeldi Paşa'yı

yenmiş, Çorum'u almış daha sonra Osmancık'ı da ele geçirmiştir. Kadı Burhanettin Osmanlılara karşı Karamanoğulları ve Kastamonu Emirleriyle üçlü anlaşma yapmıştır.

Anadolu'da Türk siyasi birliğini kurmak isteğiyle hareket eden Yıldırım Beyazıt, önce Kastamonu Emiri Süleymanı yenerek Kadı Burhanettin'den Osmancık'ın teslimini istedi. Bugünkü Kırkdilim yöresinde yapılan savaşı Kadı Burhanettin kazandı (1392). Bir süre sonra Yıldırım Beyazıt kendisine taraftar beylerin yardımlarıyla Çorum, İskilip ve Osmancık'ı ele geçirdi. Kadı Burhanettin Sivas'a çekilmek zorunda kaldı.

1.2.5. Osmanlı İdaresinde Çorum

Ankara Savaşı sonucunda (1402) Yıldırım Beyazıt'ın kurmuş olduğu siyasi birlik bozulmuştur. Timur himayesinde Amasya'da egemenliğini yürüten Çelebi Sultan Mehmet zamanında Çorum, yine Osmanlı yönetiminde kalmıştır. Bu durum Cumhuriyet yönetimine kadar devam etmiştir. Çelebi Sultan Mehmet Çorum'da Subaşılık (Komutanlık) kurduğu gibi sık sık Çorum'u rahatsız eden Köpekoğlu Sülü ve kardeşi Hüseyin'i öldürmüş, ayrıca Babaiye tarikatı taraftarlarıyla uğraşmıştır.

Osmanlı birliğini sağlayan Çelebi Mehmet, oğlu II.Murat'ı Amasya'ya Vali yapmıştır. II.Murat'ın Lalası Biçer oğlu Hamza Bey'in Çorum'a hizmetleri olmuştur. XVI. yy.' dan itibaren Çorum bölgesi Karayazıcı gibi Celalilerin ayaklandığı bir yer haline gelmiştir.

1.2.6. Milli Mücadele Döneminde Çorum

Çorum'da Milli Mücadele hareketi üç bölüm halinde açıklanabilir:

1.2.7. 19 Mayıs 1919' dan Önce Çorum

İttihat ve Terakki Partisinin kökü olan Vatan ve Hürriyet Cemiyetinin kurulmasında Çorum'lu Doktor Mustafa Cantekin'in büyük rolü olmuştur. Çorum'da İttihat ve Terakki Partisinin kurulmasında Edebiyat öğretmeni Münüf Kemal, Yüzbaşı Selahattin öncülük etmişlerdir.

I.Dünya Savaşından önce meydana gelen genel karışıklık Çorum'da da görülmüş Hürriyet ve İtilafçılar Avukat Kamil ve Avukat Sabit öncülüğünde faaliyete geçmişlerdir. Bu zamanda İttihat ve Terakki Partisi dağılmıştır.

1.2.8. 19 Mayıs 1919'dan 23 Nisan 1920'ye Kadar Geçen Olaylar

Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıktığı sırada ülkenin içinde bulunduğu karışıklık ortamı Çorum'da da yaşanmaktaydı. Bu zamanda Çorum Ankara'ya bağlı bir sancaktır. Bu sancağın yönetiminde Ankara Valisi olan Muhiddin Paşa'ya bağlı Samih Fethi bulunmaktaydı. Padişah taraftarı olan bu kişiler Milli Mücadele hareketine cephe almışlardı. Atatürk, Ali Fuat Cebesoy'u görüşmek üzere Havza'ya davet etti. Ali Fuat Cebesoy, Sungurlu - Çorum - Merzifon yolunu uygun görerek 16-17 Haziran'da Çorum'a gelmiş ve burada misafir olmuştur. Onu takip ederek Çorum'a gelen Ankara Valisi Muhiddin Paşa, Muhtasarıf Samih Fethiyle görüşerek Ali Fuat Cebesoy'u tutuklamak istemiş ancak başarılı olamamıştır.

Atatürk Erzurum Kongresini yaptıktan sonra, kongre yapmak üzere Sivas'a geldiği sırada, Çorum'da bulunan Samih Fethi bir takım engellemeler yapmak istemişse de başarı gösterememiştir. Çorum Sancağından Sivas Kongresine katılmak üzere, Mehmet Tevfik Efendi'yle Çorum Lisesi Fransızca öğretmeni olan Dursun Bey temsilci olarak gönderilmiştir.

1.2.9. Cumhuriyetin İlanına Kadar Çorum'da Geçen Olayların Ana Hatları

Gazi Mustafa Kemal'in her sancaktan beş kişi seçilmesine dair genelgesine uyularak Çorum'dan seçilen beş kişi, ilk T.B.M.M.'ni kurmak üzere Ankara'ya gönderildiler. Bu sırada Çorum'a Mutasarrıf Vekili olarak Haymana Kaymakamı Cemal Bey atanmış ve Çorum'a gelişinden bir gün sonra Ankara'da TBMM açılmıştır.

Milli Mücadele hareketinin başlangıcı ve en zor zamanında Çorum bir taraftan Çapanoğullarının, öte yandan Pontusçuların tehdidi altında bulunuyordu. Çorum halkının Milli Mücadele hareketine bağlılığı sayesinde, Çapanoğulları isyanı daha fazla genişlemeden söndürülmüştür.

Çorum Milli Mücadelede en çok şehit veren illerden olup, merkez ve ilçelerinden İstiklal Savaşına katılan 1510 kişi İstiklal Madalyası ile onurlandırılmıştır.

BÖLÜM 2: KÜLTÜR, ÂŞIK EDEBİYATI

2.1. Kültür ve Milli Kültür Kavramlarına Genel Bir Bakış

Milleti millet yapan değerlerden biri de kültürdür. Kültür - medeniyet, kültür değişimleri, kültürel kişilik gibi insan ve toplumu ilgilendiren konular yakın tarihimizde yabancı ve yerli araştırmacıların dikkatini çekmiş ve üzerinde bir hayli durmaya yöneltmiştir.

Bilim adamları kültürün çeşitli tanımlarını yapmışlardır. Kültürün en iyi tanımlarından birini Tylor yapmıştır: “Kültür, ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek - görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” (1871:I,1). Tylor’un kültür tanımı da bu olguyu bütünüyle yansıtmaz. Ancak bu tanım kültür kuramının ana savını dile getirmektedir.

Bizde, bu konular üzerinde ilk çalışanlardan birisi de Ziya Gökalp’ tir. Gökalp , kültür ve medeniyet kavramları üzerinde dururken, bunları birtakım çizgilerle birbirinden ayırmış; kültür kavramını “hars” kelimesiyle karşılamış ve kültürü, “Halkın an’anelerinden, teamüllerinden, örflerinden şifâhî veya yazılmış edebiyatından lisanından, musıkîsinden, dininden, ahlâkından, bedîf ve iktisâdî mahsullerinden ibarettir”(1976:15) şeklinde izah etmiştir.

İbrahim Kafesoğlu, kültür ve medeniyet kavramları hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Kültür karakter bakımından “hususî”, medeniyet “umumî”dir. Medeniyet kültürlerden doğar. Bir kültürün varlığı bir millet mevcudiyetini veya bir topluluğun varlığı bir kültürün mevcudiyetini gösterir” (1991:16).

Sadık Kemal Tural da kültür ve milli kültür kavramlarını şöyle özetlemiştir: “Tarihin derinliklerinden süzülüp gelen; zamanın ve ihtiyaçların doğurduğu, şuurlu tercihlerle manalı ve zengin bir sentez oluşturan; sistemli ve sistemsiz şekilde nesilden nesile aktarılan; bu suretle her bir insanda mensubiyet duygusu, kimlik şuuru kazanılmasına yol açan; çevreyi ve şartları değiştirme gücü veren, nesillerin yaşadıkları zamana ve geleceğe bakışları sırasında geçmişe ait atıf düşüncesi geliştiren; inanışların, kabullenişlerin, yaşama şekillerinin bütününe; kültür denir.” “Millî kültür, bir millete has değerlerin yoğurduğu bir özel hayattır” (1988:74).

Dünya bilim adamlarının ve bilim adamlarımızın açıklamalarından da anlaşılacağı üzere kültür; bir milletin geçmişten geleceğe uzanan tarihi seyri içerisinde oluşturduğu, yaşadığı ortak değerler sistemidir. Kültür; kuşaktan kuşağa nesiller aracılığıyla aktarılır, öğrenilir, tarihidir, sürekli, toplumsaldır, ideal ya da idealleştirilmiş kurallar sistemidir, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır, değişir, bütünleştiricidir.

Bir kültürü diğer kültürlerden ayıran en önemli vasfı “milli” oluşudur. Bireysel kültürde milli ruhun havası hakimdir. Bireyin yaşama biçimi, dünya görüşü hep bu milli kültür çerçevesinde şekillenir. Her ne sebeple olursa olsun milli kültürden uzaklaşan birey kültürel yozlaşma içine girer. Bu yüzden de farklı değerler altında bunalıma girerek kimlik problemi yaşar.

2.2. Türk Kültürünün Tarihi Kaynakları

Binlerce yıllık geçmişe sahip olan Türk Milleti, geniş bir coğrafyada varlığını sürdürdüğünden zengin bir bir kültür yapısına sahiptir.

“Türk kültürü denildiğinde Türk kavminin tarih sahnesine çıkışından başlayarak günümüze dek süregelen ve Türklerin yerleştikleri, yaşadıkları, bugün de yaşamakta oldukları yerlerde yarattıkları, bugün de etkinliğini sürdüren kültür anlaşılmaktadır.”

“Türk kültürünün ana kaynağının Orta Asya olduğu bilinmektedir. Türklerin İslâm öncesi dönemde geliştirdikleri bu özgün kültürün Çin ve Hindistan gibi komşu ülkelerin kültürlerinden de etkilendiğini kabul etmek gerekir. İslâmiyet’in kabulünden sonra ise Müslüman Arap – İran kültürlerinin büyük etkisiyle yeni bir kültür bileşkesine ulaşıldığı da kuşkusuzdur. Böylece Türk kültürünün genelde üç kaynağa dayandığı meydana çıkmaktadır: Orta Asya – komşu ülkeler (Çin-Hint) – İslâm (Arap,İran)” (Turan 1990:41,42).

“Türklerin uzun bir süre alan İslâmiyet’e geçişleri ile eski dinsel inançlarının, Şamanizm’e ilişkin değer ve uygulamaların birden bire sona ermediği kuşkusuzdur. Bu nedenle din değiştirmeyi izleyen yer değiştirme, yani Türklerin Anadolu’ya gelişleri bu yeni yurtlarında İslâmiyet’in -inanç kısmı dışında- güncel hayata uygulama ve değer yargıları yönlerinden değişik bir içerik ve nitelik kazandığı görülür. Bu, günümüzde de çok sözü edilen bir sentez, bir bileşkedir” (Turan 1990: 117).

2.3. Âşıklık Geleneğinin Türk Kültüründeki Yeri ve Âşık Edebiyatını Besleyen

Tarihi Kaynaklar

Âşık edebiyatının kendine özgü şiir geleneğinin temelleri, İslâmiyet öncesi Türk toplumunda ozanlar tarafından atılmıştır. Yüzyıllar boyu devam eden bu geleneğin ürünlerini, 16. yüzyıldan itibaren takip edebiliyoruz. Ancak elimizdeki belge ve bilgiler son derece yetersizdir. Âşık edebiyatını Orta Asya Türk edebiyatıyla başlatmak gelenek olmuştur (Sakaoğlu, 1998:369).

Türkler, dünya coğrafyası üzerinde sık sık yurt değiştirerek çok geniş bir alana yayılmışlar, birçok kültür ve dinin etkisinde kalarak farklı uygarlıklar yaşamışlardır. Bunun sonucunda Orta Asya'dan günümüze değişen ve gelişen geleneğe bağlı edebiyatları oluşmuştur (Günay, 1992:3-4).

Bir milletin toplumsal yapısı ve yaşama biçimiyle edebiyatı arasında bağ vardır. Toplumsal yapıda ve yaşama biçiminde ortaya çıkan değişimler, etkisini edebiyatta da gösterir. Başlangıçtan günümüze kadar edebiyatımız değişimlere bağlı olarak çeşitli evreler geçirmiştir. Türk halk şiiri geleneği, Türk kültürünün tarihi içindeki görünümü, değişmesi ve gelişmesine paralel olarak bir değişim ve gelişim içinde olmuştur. Aynı uygarlığa bağlı kültürler, aynı dünya görüşünde birleşirler. Bir uygarlığın dünya görüşü de o uygarlığa özgü bir edebiyat anlayışı doğurur (Artun, 1995: 5). Edebi eserler, yaşayan bir kültür topluluğunun kendilerine özgü ortak dünya görüşüne ve değerler sistemine göre şekillenir. Her kültürün bir değerler ve kurallar bütünü vardır. Kültüre bağlı olarak şekillenen her türlü birikim doğal olarak o kültürün bir parçasıdır (Yılmaz, 1994: 2).

Bütün ilkel toplulukların edebiyatlarında şiir önce mitolojik kimlikle başlar. Daha sonra dini kılığa bürünür. Toplumsal gelişmeyle dini konular yerlerini dini olmayan konulara bırakır. Başlangıçtaki destani şiirler, dini şiire dönüşmüş, daha sonra da her konu şiirin alanına girmiştir (Dizdaroğlu, 1969: 14).

Türk halk şiirinin oluşumunu araştırdığımız zaman, yeterli belgeye sahip olmadığımızı görüyoruz. İslâmiyet öncesinde yetişen şairlerden hemen hiçbirinin adını bilmiyoruz. Bu dönemde yaşayan şairler aynı sosyal şartlar altında, aynı sosyal çevrede yaşadıkları

için hepsi de aynı boyun ortak duygu ve düşüncelerine tercüman oluyorlardı (Köprülü, 1981: 8-81).

Edebiyatımızın ilk ürünleri, göçebe bir kültürün belirleyici izlerini ve niteliklerini taşımaktadır. Türkler Anadolu'yu yurt tutmadan önce Orta Asya'da ayrı ayrı boylar halinde yaşıyordu. Yaşamlarını önceleri avcılık, hayvancılıkla sürdürüyordu. Bir bölümü daha sonra yerleşik, toprağa bağlı yaşama geçmişti. Onların konar göçer ve yerleşik yaşamları yabancı etkilerden uzak olduğu için yerel bir özellik taşır. Öz ve biçim yönünden edebiyatları millidir, sözlü ve yazılı olmak üzere iki koldan yürümüştür. Sözlü edebiyat, sözlü kültür ortamıyla yayılmış ve taşınmıştır. Yazılı edebiyat, yazının kullanılmasından sonra ortaya çıkmıştır. Sözlü ürünlerle yazılı ürünler arasında büyük farklar yoktur. Bu nedenle sözlü ve yazılı edebiyat geleneği hemen hemen aynıdır (Artun, 2001:17).

Edebiyat tarihçileri, Türk edebiyatını belirli devrelere ayırırken din değiştirmeyi önemli bir kıstas olarak almışlardır. Bu sayede Türk edebiyatını incelerken İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı, İslâmiyet'in Kabulünden Sonraki Türk Edebiyatı ve Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı olarak üç ana kısma ayrılmıştır. Türkler atlı – göçebe hayatının hüküm sürdüğü Orta Asya bozkır kültür ve medeniyeti dairesinden, İslâm medeniyeti dairesine girerken, eski coğrafyalarından bazı kültür unsurlarını da beraberlerinde getirmişlerdir. Bu sebeple İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı'ndan başlayarak İslâmî Dönem Türk Edebiyatı'na kısaca değinmekte fayda vardır.

2.4. İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı

Türk edebiyatı, çok eskilere dayanmaktadır. Kutadgu Bilig ile Divanü Lugati't - Türk'teki manzum parçalar, Budizm ve Maniheizm çevresinde yazılan eserler, İslâmiyet öncesi Türk edebiyatı hakkında bize bilgi vermektedir (Köprülü, 1981: 20). Ayrıca çeşitli kaynaklarda birbirlerini tamamlayan bilgiler buluyoruz (Caferoğlu, 1958: 179), (Arat, 1965: XI), (Gökalp, 1925: 303-331).

İslamiyet öncesi Türk şiirinin günümüze gelen en eski örnekleri sözlü halk şiirleridir. Elimize geçen ilk örnekler 11. yüzyılda ve daha sonraki yıllarda yazıya geçirilmiş ürünler ve Doğu Türkistan'da Maniheist ve Budist Uygur kültür çevresinde yaratılmış olanlardır (Tekin, 1986: 7).

Orta Asya Türk topluluklarının özellikle Göktürkler ve Uygurlardan kalma mezar anıtları, runik yazılı eşyalar, yazma ve basma kitaplar v.b. gibi yazılı belgeleri, o dönemin sosyal, siyasal ve dinsel yapısı hakkında bilgi verir. Sözlü ürünlerle yazılı ürünler arasında büyük farklar olmaması, her iki geleneğin iç içe yaşadığını, aydınlar ve halk için ayrı kolu olmadığını gösterir (Köprülü, 1981: 28).

Türk şiirinin en eski dönemi “İslâm Öncesi Türk Şiiri” diye adlandırılabilir. Bu dönemin, teorik olarak, başlangıçtan XI. Yüzyıla kadar sürmüş olduğu düşünülebilir. Ancak Türk şiirinin bize kadar gelebilen en eski örneklerinin 8. yüzyıldan kalma olduğu göz önünde tutulursa, İslâm öncesi Türk şiirinin 8-11. yüzyıllar arasındaki dönemi kapsadığı söylenebilir. İslâm öncesi Türk şiir geleneğinin Doğu Türkistan’daki Budist Uygurlar arasında 13. yüzyıl sonlarına kadar devam etmiş olduğu dikkate alınır, bu dönemi 8-13. yüzyıllar arası kabul edebiliriz (Tekin, 1986: 3).

2.4.1. Sözlü Edebiyat

Türk edebiyatının sözlü gelenek ürünleri, dini veya eğlence (şölen) amaçlı toplantılarda yer alırdı. Bozkır kültürüne sahip topluluklarda sevinç de acı da toplu tören ve yeme içime toplantılarıyla kutlanır, paylaşılırdı. Şölen törenleri, totemin yılda bir kurban edildiği dini avı sonrasında yapılırdı. Yuğ törenleri ise, toplumda değer verilen, sevilen bir kimsenin ölümü üzerine yapılan cenaze töreniydi. Bu tür toplantıları, “kam”, “baksı”, “ozan”, “şaman” v.b. adı verilen yarı kutsal kişiler yönetir, kopuz eşliğinde törenin içeriğine uygun şiirler söylerdi. Bunların yarı kutsal kişiler olarak tanınmasında hekimlik yapmalarının da önemli rolü vardır.

İslâmiyet’tin kabulünden önce, halk edebiyatımızda yabancı etkiler çok azdır. Dil, konuşma dilidir. Eserler belli bir sanatçının ürünü olsa da eklemelerle bu eserler anonimleşmiştir. Şiir müzikten ayrılmamıştır, ezgi eşliğinde söylenir. Bu ürünler, yazıya geçirilemediğinden, komşu kültürlerin yazılı metinlerinden derlenmeye çalışılmaktadır. Bugün elimizdeki en eski kaynaklar 7. yüzyıl sonlarına aittir.

İslâmiyet öncesi, Türk toplumunun yaşamında sevgi, kahramanlık ve din yüceltilen kavramlardır. Tabiatın, güzelin ve güzelliğin anlatımı şiire lirizmi getirmiştir. Atlı-göçebe kültürün temel konusu olan kahramanlık, kuşaktan kuşağa aktarılabilen destan geleneği oluşturmuş, hem inanma, kötülüklerden korunma ihtiyacını karşılayan hem de

iyi ahlâklı insan olmayı öneren din, bireyleri yüce değerler etrafında birleşmiştir (Artun, 2001:19).

İslâmiyet öncesi sözlü Türk edebiyatı ürünleri arasında en önemlisi destanlardır. Destanlar, olağanüstü ile gerçeği, efsaneyle tarihi kaynaştırarak kahramanlık olaylarını veya bazı büyük toplumsal olayları manzum biçimde dile getiren ürünlerdir. Destan sözü gelenekte oluşur, kuşaktan kuşağa aktarılırken değişikliğe uğrar, bazen de destan yaratan bir toplum, diğer bir toplumun içinde erirse destan metinleri zor toplanır (Çotuksöken, 1994: 27).

İlk Türk şiirinin en eski örneklerinden olan destan parçalarının yanı sıra, o dönemden kalan başka nazım türleri de vardır. Bunlar törenlerde çalgı eşliğinde söylenirdi.

İslâmiyet öncesi Türk Edebiyatında görülen ve en eski Türk nazım biçimi olan koşuğu “nazım, manzume, beyit, şiir, kaside, koşma” olarak tanımlayanlar vardır. Divan ü Lugati’t-Türk’te örnekleri bulunan koşuklar özellikle âşık edebiyatında görülen koşma türünü hatırlatmaktadır. Bir görüşe göre de koşma, koşuktan türemiştir.

Başka bir nazım biçimi ise “sagu”dur. Sagu, yağ törenlerinde okunan ağıtlardır. Kopuz eşliğinde söylenen uzun sagularda, saygın bir kimsenin ölünün toplumsal vicdanda yarattığı acının yanı sıra, adına ağıt yakılan kimse savaşta ölmüşse oç alma duygusu da işlenir. Sav, atasözü demektir. Atasözleri, uzun hayat deneyimleri sonunda varılan hükümleri, öğüt ve fikirleri çoğu mecaz yoluyla, kısa ve kesin bir şekilde anlatan, daha çok sözlü olarak kuşaktan kuşağa geçen özlü sözlerdir.

2.4.2. Yazılı Edebiyat

Yazının kullanılmasıyla birlikte, sözlü edebiyatın arkasından yazılı edebiyat dönemi başlamıştır. Türk edebiyatının yazılı ilk örnekleri 6. yüzyıldan kalmaz. Orta Asya Türklerinden kalan bu yazılı ürünler bulunduğu bölgelere göre “Orhun Yazıtları”, “Yenisey Yazıtları” ve “Altay Yazıtları” olarak adlandırılır. Orhun Yazıtları, Göktürklerden kalan hem Türk tarihinin, hem de Türk dilinin ilk ürünleridir. Bu yazıtlar resmi ağızdan yazılmış tarih niteliği taşımaktadır. Uygur yazma ve basmalarının çoğunu Budizm’e ilişkin çeviriler oluşturur. Orhun yazılarının siyasal içeriği, Uygur yazmalarında dinsel içeriğe dönüşmüştür.

Divan ü Lugati't-Türk'te rastlanan örneklerle, tarih ve toplumbilim araştırmalarının sonuçlarına göre ilk devre Türk edebiyatında kam, baksı, oyun, şaman, ozan gibi adlar alan ilk şairler aynı zamanda kopuz çalan müzik sanatçılarüdür (Artun, 2001:20).

2.5. İslâmiyet Sonrası Türk Edebiyatı (12.yy – 16.yy)

2.5.1. Halk Edebiyatı

Halk edebiyatı, yaratıcısı belli olan veya olmayan sözlü gelenekte yaşatılan bütün ürünleri kapsar. Anadolu halk edebiyatı, başlangıcı bilinmeyen, varlığını bugün de sürdüren sözlü edebiyat geleneği içinde oluşmuştur. Sözlü geleneğin temelinde şiir vardır. şiir ölçülü ve kafiyeli örneklerinin dışında şiir özelliklerini kaybetmiş olan anlatı türlerinde kendini hissettirir. Bu ürünlerin önünde topluma ait örnek değerler ve ahlâk anlayışı yatar. Halk şairi din, gelenek, günlük yaşam gibi beslendiği kaynakların yönlendirmesiyle Allah'a ve mutlak güzelliğe ulaşma çabasıyla ilâhi aşkı tekke edebiyatında yüceltir, ya da günlük yaşamın güzelliklerini ve zevklerini över, acılarını dramatik dille vurgular, çarpıklıklarını yergiyle gözler önüne serer.

Yaratıcıları belli olmayan sözlü gelenek ürünlerini kapsayan anonim halk edebiyatı hem biçim, hem de içerik yönünden halk şairlerinin esin kaynağıdır. Bireysel yaşantının toplumsal ürünleri olan anonim ürünlerde Anadolu halkının dünya görüşünün yanı sıra, estetik modelleri de temsil edilir.

Anonim Türk Halk Edebiyatı

Anonim halk edebiyatı, kimin tarafından söylendiği bilinmeyen, halkın ortak malı olan edebiyattır. En belirgin özelliği sözlü olmasıdır. Teknik yönden tam anlamıyla bir sanat eseri özelliği göstermemekle birlikte bu ürünler milli bir karaktere sahiptir. Anonim edebiyatımızda şiir ile musiki iç içe birbirini tamamlayarak tarihi süreçte yaşamıştır. Yaşayan âşık edebiyatında aşığın şiirlerini müzikle birlikte söylemesi halk edebiyatımızın geçmişten gelen hareketinin devamlılığını gösterir (Köprülü, 1981: 12).

Anonim edebiyat ürünleri, sözlü olduğu için halk arasında dilden dile geçerken değişikliğe uğrar. Aynı ürün çeşitli bölgelere yayıldığında bölgenin özelliklerini alır. Anadolu sahasındaki anonim edebiyat, İslâmiyet öncesi Türk edebiyatının İslâm kültürü içindeki devamıdır. İslâmiyet sonrası anonim halk edebiyatının temel ürünleri kabul

edilen atasözü, destan, masal, bilmece, mani, türkü, ağıt v.b. türlerinde büyük gelişme görülür.

Anonim edebiyat ürünleri (mani, türkü, ağıt, ninni, düzgü, bilmece, tekerleme) halk arasında yaygın olduğu için yabancı etkiden uzak kalmıştır. Bir bölümü sözlü, bir bölümü musiki eşliğinde, besteli olarak söylenen eserlerde dil yalındır. Nazım birimi, hece ölçüsü esasına dayanır. Bu ürünlerde Anadolu insanının dünya görüşünü, yaşama biçimini, bireysel ve toplumsal sorunlarını görürüz.

Anonim ürünler, aşık ve tekke edebiyatı ürünlerinden ayrıdır. Bunlara halk edebiyatı ürünleri adını verebiliriz. (Boratav, 1982: 25-34) Halk edebiyatı kavramları halk şiiri ürünlerinin tamamını kapsar (Sakaoğlu, 1987:287).

Dini-Tasavvufi Türk Halk Edebiyatı

İslâm dini ve kültürü, 11. yüzyıldan 19. yüzyılın ortalarına kadar Türk kültürünü ve sanatını yönlendirmiştir. 13-14. yüzyılda Anadolu'nun siyasi, sosyal koşulları tekkelerin kurulmasını kolaylaştırmıştır. Tekkeler, Anadolu'da İslâmiyetin yayılmasına, Türkçe'nin ortak dil olmasına katkı sağlamıştır. Yeni yurt tutulan Anadolu'da Türk kültürünü oluşturmuştur. Türk kültür tarihi açısından dinsel inançlara farklı bakış açıları tarikatları doğurmuştur. Anadolu sufiliği İslâmiyet öncesi sistemleri ve Anadolu'daki yeni sosyal yaşama biçimiyle karışmış Anadolu'ya özgü bir sentez oluşturmuştur (Bozkurt, 1993:98).

Tekkeler, tasavvuf inançlarını geniş kitlelere iletebilmek için halkın edebiyat geleneğinden dilinden ve estetik anlayışından da geniş olarak yararlanmışlardır. Böylelikle zengin bir tekke edebiyatı oluşmuştur. Tekke âşıkları, özünü İslâm tasavvufundan alan ama yerli öğelerle donatılmış “adap ve erkânı” öğretmek için yoğun çaba harcamıştır. Tekke âşıkları ürünlerinde hoşgörüyü, sevgiye dayalı bir din anlayışıyla geniş kitlelere ulaşmıştır.

Önceleri cihada katılıp kahramanlık gösterenler “alpgazi” adıyla anılırdı. Tasavvufun Türk dünyasında yayılmasından sonra mücahit dervişlere “alperen” denilmeye başlandı. Alperenlerin, İslâmiyetin Anadolu ve Rumeli'de yayılmasında önemli katkıları olmuştur.

Tasavvuf felsefesi, hicretin ikinci yüzyılında ortaya çıkmış, tarikatlar da bu tarihten sonra yavaş yavaş yayılmaya başlamıştır. Türkler arasında ilk olarak Orta Asya'da Ahmet Yesevi (?-1166)'yle başlayan tasavvuf akımı daha sonra Moğol istilâsıyla Anadolu'ya gelen Yunus Emre'yle doruk noktasına çıkmıştır. Dinî-Tasavvufî halk edebiyatı, her dönemde ve zümrede önemli sanatçılar yetiştirmiştir (Artun, 1996: 219).

Tarikatlar ve tekkeler çevresinde gelişen tasavvufî halk edebiyatı içinde Alevî-Bektaşî âşıkların eserleri farklı bir nitelik taşır. Alevî-Bektaşî edebiyatı, bu zümrenin inanışlarının yanı sıra, yaşama sevincini, tabiat sevgisini de dile getiren ürünler vermiştir. Böylece tasavvuf düşüncesinin yanında dinsel konuların dışındaki konulara da yönelir.

Anadolu halk edebiyatı geleneğini 13-15. yüzyıllar arasında, bir yönüyle çeşitli tarikatlara bağlı derviş âşıklar temsil etmiştir. Daha beylikler döneminde sazları eşliğinde ilâhiler okuyup gelen dervişlerin bulunduğu bilinmektedir. Bunlar bir bakıma ozan-baksı adı verilen yarı kutsal âşıklık geleneğini sürdürmüşlerdir.

Tasavvuf ağırlıklı bu gelenek çeşitli tarikatların inanç ve törelerini yansıtırken, eski Türk din ve inançlarından da tümüyle sıyrılabilmiş değildi. Tekke edebiyatı halka yöneldiği, inanç öğreticiliğini amaç edindiği için, şiir ve düz yazı ürünlerinde bazı İslâmî kavramların dışında yalın bir anlatım yolu seçmişti. Şiirlerde daha çok hece kullanılmış, aruzun da heceye uygun düşen kalıpları tercih edilmiştir. Tekke âşıkları tekkelerde gerçekleştirilen dini törenler aracılığıyla yeni bir edebiyat, tekke müziği, semah adı verilen dini danslarla sanatın temelini atmıştı.

Tekke şiirinin genel türü, özel bestelerle okunan ve tarikatlara göre değişik adlarla anılan ilahiydi. Nazım birimi dörtlüktü, nazım biçimiye koşmaydı. Bununla birlikte gazel biçimiyle yazılmış ilahiler de vardır. Bu edebiyatın düzyazı dalını ise evliya menkıbeleri, efsaneler, hikâyeler, fıkralar, tarikat büyüklerinin hayatlarını konu alan ürünler oluşturur.

Tekkeler, medreseler gibi Türk-İslâm uygarlığının bir ürünü olarak ortaya çıkmış, yüzyıllar boyunca Türk kültür ve sosyal hayatına damgasını vuran kültür merkezleridir. Alevî-Bektaşî zümreleri arasında canlı olarak yaşatılan tasavvuf düşüncesi, âşık şiirini

etkilemiştir. Âşıkların bazılarının tarikat mensubu olması, tekke çevrelerinde bulunmaları bu etkiyi arttırmıştır.

2.5.2. Divan Edebiyatı

Divan edebiyatı, Türk edebiyatının İslâm uygarlığı dairesinin Arap ve Fars edebiyatları etkisinde meydana getirdiği edebiyattır. Divan edebiyatı Anadolu’da ilk ürünlerini 13. yüzyılda vermeye başlamıştır. Teorik ve estetik esaslarını İslâm kültüründen alan divan edebiyatı 13. yüzyılın sonlarında başlayıp, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürmüş bir edebiyattır. Bu edebiyata sanat amacı hakimdir. Divan edebiyatı, İslâmi Türk edebiyatında özellikle nazım sahasında İran şiirinin geleneklerini benimsemiş bir edebiyattır.

Türkler, x. yüzyılda İslâmiyetle tanışıp, İslâmiyeti kabul ederler. Arap ve Fars edebiyatını tanırlar. Bu edebiyatlar, Türk edebiyatı geleneğinden çok farklıydı. Türk edebiyatı bu edebiyatlara doğru yöneldiğinde ifadesi, vezni, nazım şekilleri, motifleri, doğuş tarz ve zevkleri farklıydı. Önceleri bazı şairler 11-13. yüzyıllar arası Farsça yazdılar.

Kadı Burhanettin, Şeyhi, Ahmet Paşa, Necati bu geleneğin öncüleri olarak kabul edilmiştir. Dilde zamanla Arapça ve Farsça’nın etkisi yoğunlaşır. Fars şiirinin ilk dönemlerinde taklit giderek azalır, yerini özgün eserlere bırakır. Anadolu divan edebiyatı dini ve lâdinî karakter taşır. Divan şiiri, ortak malzemeyi klasik kurallara uygun biçimde işleyen gelenekçi bir edebiyat olarak gelişir. Divan şairleri ortak malzemeyi işlerken “hüner ve motif göstermek” zorundaydılar. Bu da şiirsel anlatımda başvurulan mecaz, söz ve anlam sanatlarını bilmeyi gerektiriyordu. Bazı şairler divan şiirlerinin dini-tasavvufi yönünü simgelerken bazıları da yaşanan dünyaya dönük yönünü yansıtmışlardır (Artun, 2001:23).

Divan şiirinin imaj sistemi yanında Kur’an-ı Kerim, hadis, kelâm, İslâm tarihi, İran mitolojisi ve astronomi de dahil olmak üzere Ortaçağ ilimlerine ait bilgilerle donanmış bir kültür, beraberinde mazmunlarda bunlara dair telmihlerin anahtarlarını da getirir (Akün, 1994: 424). Divan şairleri, tabiattaki varlıkları idealize ederek mutlak güzellikler halinde anlatırlar.

Divan edebiyatı, dünya görüşü bakımından İslâmi esaslara ve tasavvuf anlayışına bağlıdır. Divan şairi aşk anlayışında, rintlik düşüncesinde, ölüm ve hayat karşısında genellikle tasavvuf inançlarına bağlıdır. Divan şiirinde işlenen ölüm, tabiat, din, toplum, rintlik, kahramanlık gibi konular arasında aşk ön planda gelir. Divan edebiyatında stilize edilmiş bir tabiat anlayışı yer alır. Tabiat unsurları, nakış ve motif şeklinde kullanılır. Divan şiirinde rint adı verilen genellikle dünya nimetlerine sırt çeviren, maddeye değer vermeyen insan anlayışı hakimdir. Divan şairi günlük olaylardan kaçır, bireysel sevinç ve acılarına şiirlerinde yer vermez. Hayat karşısında kötümser bir tavrı vardır. Dünyanın geçiciliğinden, feleğin eziyetinden, zamanın kötülüğünden yakınır. Divan şiirinin kaynakları; Kur'an, hadisler, peygamber hikâyeleri, evliyâ menkıbeleri, İran mitolojisi, tasavvuf, yerli hayat, batıl ve hakiki bilgilerdir (Erünsal, 1970:755).

2.6. Anadolu'da Âşıklık Geleneğinin Oluşumu ve Günümüze Kadarki Tarihi Seyri

İslâmiyet öncesi Türk edebiyatı hakkında bilebildiklerimiz kadar bilemediklerimiz vardır. Türklerin, İslâmiyet öncesi dönemlerde dinî inanışlarını yerine getirirken yaptıkları törenlerde ozanların da bulunduğunu kaydeden Köprülü, bu sanatçıların toplumda önemli bir yerleri olduğunu belirtmektedir (Köprülü, 1989:159).

Fuat Köprülü, İslâmiyet öncesi Türk edebiyatını tanıtırken genel süre avlarından ve şölenlerden sonra ozanların kahramanlık konulu destanlar okuduğunu, incelemelerinde yazarak Türk edebiyatının, Türk kültürü içindeki sürekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca ozanların orduda çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerde bulunmak gibi işlevlerinin olduğunu öğreniyoruz (Köprülü, 1989:72). Dinî – Tasavvufî halk edebiyatının oluşumundan sonra da tekkelerle bağı bulunan ordu âşıklarının, ozanların görevlerini üstlendiklerini biliyoruz.

Âşıklar hakkında yeterli kaynak yoktur. Şeriye sicillerinde çok kısa da olsa âşıklar hakkında bilgilere rastlanır. Ayrıca seyahatnamelerde de âşık adlarına rastlanır (Evliya Çelebi, C. 5: 281). Bektaşî tekkelerinde tutulan defterler ve cönkler, düzenli değilseler de kaynaktır (Aslanoğlu, 1976: 72). Bu alanda önemli kaynaklar olarak şairnameleri gösterebiliriz: Şairnameler, âşıklar tarafından genellikle on bir hece ile yazılan / söylenen, çağdışı yahut kendilerinden önce yaşamış olan âşıkların mahlaslarına ve onları niteleyen birtakım niteliklerine yer verilen şiirlerdir.

Âşıklar, Âşıklara methiye, Âşıklar Destanı, Âşıklar Serencâmı, Âşıknâme, Ozanlar, Ozanlar Şiiri, Tekerleme, Şairler Destanı, Şairnâme, gibi adlarla anılan şairnameler, divan şairlerinden bahseden Şuarâ Tezkireleri kadar olmasa da âşıkların memleketi, adı, tarikatı, fiziki ve ruhi yapısı gibi niteliklerini yansıtmaları, asıl önemlisi de bir aşğın başka âşık tarafından değerlendirilmesi bakımından önem kazanırlar. Sözü edilen aşğa ait ipuçları bir araya getirildiğinde, o âşık hakkında yeni bilgiler elde edilebilir. Ayrıca hangi âşıkların kendisinden sonraki âşıklarca tanındığını ve şöhret bulduğunu, hangi niteliklere sahip olduğunu bu eserlerde görebiliriz. Şairnamelerde, sözü edilen belli bir aşğa ait ipuçları bir araya getirildiğinde, o âşık hakkında yeni bilgiler elde etmek mümkündür (Kaya, 1990: 17).

Osmanlı Tarihçileri, âşıkları gerçek âşık kabul etmedikleri için eserlerinde onlara yer vermezler. 16. yüzyıl tarihçilerinden Mustafa Ali, ilk Osmanlı padişahları zamanında yetişen “varsağı” söyleyicilerinden söz ederse de onları şairden saymaz. Divan edebiyatının ana kaynaklarından biri olan tezkirelerde divan şairleri konu edildiği halde nadiren âşıklardan söz edilir (Tolasa, 1983: 3). 2. Murat’ın sarayında bir ziyafette bulunan seyyah Betrandon de la Broquiere’nin halk şairlerini dinlediğini öğreniyoruz (Köprülü, 1989: 159).

Anadolu ‘da yeni bir kültür senteziyle oluşan Türk edebiyatı, divan edebiyatı, âşık edebiyatı, dinî-tasavvufî Türk halk edebiyatı gibi disiplinlere ayrılmasına rağmen aynı kültür kaynaklarından besleniyordu. Bunlar; Kur’an ve hadisler, peygamber ve evliyâ menkıbeleri, tasavvuf, Şehname, Arap, Fars ve Hint edebiyatlarından aktarılan çeşitli eserler ve bunlara ek olarak yerli ve millî malzemelerdi. Bu ortak malzemenin edebiyata yansıyış biçimi Anadolu’da farklı edebiyat disiplinlerinin doğmasına neden oldu. Fakat sanatçıların hayatı algılayışları çok farklı değildir (Artun, 1996: 11).

Kültür kaynaklarının Orta Asya’dan Anadolu’ya çağlar boyu süren bir zaman süreci içinde halk şiir geleneğini şekillendirici bir etkisi vardır. Sosyal yapı, ait olduğu toplumun kültür öğeleriyle şekillenir. Sosyal yapı bir değerler ve kurumlar bütünüdür meydana getirdiği, gelişme özelliği gösteren, kişileri ortak noktalarda birleştiren bir sosyal yaşama biçimidir. Kültür, her toplumsal ögede yansımaları bulan bir dokudur. Toplumlar gelenek diye adlandırılan kalıp davranış, ortak düşünce ve anlayış sistemleriyle oluşmuş, varlığını sürdürmüştür. Kültürleşme adı verilen evrensel süreçte

kültür varlıkları yeniye alarak değişir, gelişir. Kültür, yaşanan, yaşatan ve yaşayan varlık olarak geçmişten geleceğe sürekliliktir. Her kültür olgusu kültürün bütünü gibi doğar, gelişir, kaybolur veya yeni fonksiyonlarla genişler ve gençleşir.

Kültür toplumsaldır, kişi içinde yaşadığı toplumun kültüründen soyutlanamaz. Kültür tarihseldir, uzun bir yaşam dilimi içinde olgunlaşır. Kültür bir yaşam biçimi, bir toplumsal davranıştır. Bu olgu da bir süreç içinde bir tarih çanağında oluşur. Türk kültürü, belirli bir coğrafyayla sınırlandırılmayacağı için Türklerin göçüp yerleştikleri, devlet kurup egemen oldukları ülkelerin tümünü kapsamaktadır.

Türkler, tarihin gelişim çizgisi üzerinde birçok inanç aşamalarından geçmiştir. Bu inanç aşamaları onların yaşama anlayışını biçimlendiren oluş basamaklarıdır. Toplum üzerinde dinin etkisi ne kadar güçlü olursa olsun, toplumun inançları, gelenekleri birdenbire değişmez, ortadan kalkmaz. İnançlar ve gelenekler çağların akışı içinde yer ve öz değiştirir.

İslâmiyet öncesi çeşitli inanç sistemlerinden etkilenen Türkler, her semavi dine geçişte olduğu gibi bunlardan bir kısmını yeni dine taşıyıp, onun kalıplarına uydurmuşlardır. Her inanç sistemi topluma uygun yapı kazanır. İslâmiyet dervişlerce yayılmıştır. Bu dervişlerin çoğu kamların, ozanların, baksıların ya da şamanların devamıydı. Bunlar eski inançlarla İslâmiyeti uzaklaştırmışlardır. Kültür tarihî açısından temel süreç kültürleşmedir. Anadolu'daki Türkler kültürel etkileşim içinde yeni bir kültürel kimlik kazanmışlardır (Güvenç, 1993: 98).

12. yüzyılda Türkistan'da ortaya çıkmış ilk Türk tarikatı olan “Yesevîcilik” ile İslâmi bilgi, ahlâk ve tasavvuf prensiplerini geniş halk kitlelerine öğretip telkin eden Ahmet Yesevi ve halifeleri olmuştur. Yesevîcilik düşüncesine bağlı derviş ve ozanlar, 11. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya geldiler. 13. yüzyılda Anadolu'daki siyasî ve ekonomik çöküntü ortamında dinî-tasavvufî düşüncelerle beslenen bir zemin üzerinde Mevlâna ve Yunus Emre gibi iki büyük sanatçı yetişti. Klasik İslâm kültürüne bağlı Mevlâna, Farsça yazdığı şiirlerle aydın çevrelerde, Yunus ise Türk diliyle yazdığı şiirlerle halk çevrelerinde büyük etki bıraktı. Bu dönemde dinî konular dışında şiir söyleyen ozanların yanı sıra dinî-tasavvufî düşüncelerini tekkeler çevresinde sitemli bir şekilde yaymaya çalışan birtakım dervişlerin yeni bir şiir yarattığını görüyoruz.

Bu tarzın ilk ve en büyük şairi Yunus Emre'dir. Yunus Emre, divan, âşık ve tekke edebiyatlarını etkilemiştir. Tanzimat'tan beri halk edebiyatı olarak adlandırılan edebiyat üç farklı biçimde şekillenmiştir. Türklerin ilk anayurtları olan Orta Asya Türk edebiyatı geleneği, İslâmiyet, Anadolu kültürü, Arap-Fars kültürü içinde yeni ihtiyaçlara, talep ve zevklere göre gelişmiş ve yeniden şekillenmiştir. Türk halk edebiyatı, Osmanlı kültürünü şekillendiren bütün kaynaklardan beslenmiştir. Bunlar: Kur'an, hadisler, peygamber ve evliyâ hikâyeleri, tasavvuf ve tarikatlar, İran ve Arap edebiyatlarından tercüme edilen divan edebiyatı yoluyla halk edebiyatına aktarılan eserler ve sözlü kültürün taşıyıcılığıyla beslenen yerli, millî malzemelerdir.

Hicretin ilk yüzyılından itibaren bir züht ve takva anlayışı içinde ortaya çıkmaya başlayan tasavvuf hareketi, miladi 9. yüzyıldan sonra geniş ve renkli bir düşünce sistemi olmuştur. XI. Yüzyılda tarikatların kurulmasıyla tasavvuf bütün İslâm alemine yayılmıştır (Ocak, 1984: 1). Türklerin İslâmiyet'i kabul ettikleri 9. yüzyıldan Tanzimat'a kadar süren edebiyatlarında ortaya konulan eserlerin ortak niteliği dini öz taşımalarıdır. İslâmiyet sonrası gelişen bütün edebiyatlarda İslâmî dünya görüşü hakimdir. Âşık edebiyatı da yazdığı ve beslendiği kültür birikimi nedeniyle din dışı karakter taşımaz. Ortak coğrafyada yaşayan insanların duygu ve tasaları, değer yargıları bir birikim sonucu oluşur (Günay 1988: 101).

Türkler, İslâmiyet kültür dairesine girdikten sonra yurt değiştirerek, yeni yurtları Anadolu'ya geldiler. Yeni yurttaki doğası gereği günlük yaşam ve değer yargıları da değişikliğe uğradı. Anadolu'da yaşanan kültür sentezi, Türk kültür potasında eriyerek yeni bir alایشım oluşturmuştur. Türk kültürü tarihi açısından Anadolu'da dinsel inançlara değişik bakış açıları tarikatları doğurmuştur. Anadolu sufiliği, İslâmiyet öncesi inanç sistemleri ve sosyal yaşamın etkisiyle karışmış, Anadolu'ya özgü bir sentez oluşmuştur (Güvenç, 1993: 101). Türk halk kültürü, milli kültürün temel dinamiğini, belirleyiciliğini temsil eden bireyi şekillendiren öğelerden biridir.

Osmanlı dönemini, Karahanlılar döneminden başlatarak Selçuklu ve Beylikler dönemine kadar uzatmak doğru olacaktır. 14. yüzyılda başladığı kabul edilen Osmanlı döneminin kültürünün hazırlayıcısı bu dönemlerdir. Osmanlı kültürü İslâmiyetin kabulü ile girilen İslâmiyet, Arap, Fars uygarlık dairesi ve Avrupa-Balkan kültürüyle

şekillenmiştir. Türk kültürü, Anadolu'da başka kültürlerle etkileşime girmesine rağmen kendi iç dinamiklerini korumuştur.

Türk edebiyatı, İslâmiyetin kabulünden ve orta dönem Türk tarihindeki siyasî-sosyal gelişme ve değişmelerden dolayı iki farklı biçimde şekillenmiştir. Bunlar; Arap-Fars geleneklerine dayalı olarak doğup, gelişme süreci içinde millileşen divan edebiyatı ve Türklerin ilk millî edebiyat geleneklerine bağlı gelişen, yeni öğelerle zenginleşip, çeşitlenen Türk halk edebiyatıdır.

13. yüzyılda, özellikle ikinci yarısında Türk şiirine baktığımızda şiirin, nazım şekli ve vezin, tercüme ve bir de konu olmak üzere üç kolda geliştiğini görürüz. Bu durum 13. yüzyılda yazılı edebiyatın kültür malzemesinin Farsça'dan kurtulup Türk diline dönmesidir (Kut, 1994: 127). Divan edebiyatı dil ve anlatımda halktan gittikçe uzaklaşmakla birlikte halk edebiyatını fikir ve anlatım yoluyla sürekli beslemiştir. Divan şiiri, millî ve yerli kaynaklardan uzaklaşıp dış kaynaklardan etkilenmiş, halk şiiri ise millî ve yerli kaynaklara belli ölçüde bağlı kalıp dış kaynaklardan daha az etkilenmiştir (Eraslan, 1994: 114). 13-15. yüzyıllar Türk edebiyatının geçiş dönemidir. İslâmiyet öncesi edebiyatın yansıması kuvvetlidir, eski edebiyatın birçok ögesi korunurken İslâmi ve millî öğeler yeni kültürde başarıyla birleştirilmiştir.

Divan şairleri ve âşıklar, ortak yaşadıkları kültürü, aldıkları eğitime buldukları şiir çevresine, seslendikleri kültür çevrelerine, geleneklerine özgü edebî şekillerle ortaya koymuşlardır. Farklı şiir ve kültür çevrelerinde bulunmaları nedeniyle aralarında estetik fark vardır (Tatçı, 1997: 3). Aşığın şiirlerinde, aşığın dünyası ve seslendiği toplum gizlidir. Âşıklar, divan şairlerinin aksine Türk, Arap, İran asıllı tarihi ve mitolojik kahramanları sembolik bir öge olarak anarlar (Tatçı, 1997-a: 427).

İslâmiyet sonrası ilk dönemde, İslâmi kültüre rağmen İslâmiyet öncesi yaşama biçimiyle olan bağlar korunmuştur. Şiirde de Türk kültür tarihi içinde zincirleme sürekliliği bulabiliriz. İslâmiyet öncesi şiirler yerini dinî konulu şiirlere bırakmış ya da bünyesine yeni öğeler alarak İslâmi yapıya bürünmüşlerdir (Kaplan, 1981: 1). Bunun yanında dinî menkıbeleri, kıssa ve destanları anlatan meddah, kıssahan adlı sanatçılar edebiyatımıza İslâmî kaynaklı konular taşımaktaydılar (Köprülü, 1981: 41). Yeni coğrafyada bir yandan tercümelerle Arap ve İran edebiyatlarına uygun yeni bir edebiyat anlayışı oluşurken, diğer yandan Arap ve İslâm edebiyatlarından gelen kahramanlık

hikâyeleriyle dinî-destanî edebiyat ve geniş halk kitlelerine seslenen Türk şiiri geleneği sürüyordu (Çetin, 1997: 30). Eserlerdeki İslâmi öğeler Türk dünya görüşü ve kültürüyle yeniden şekillenmiştir.

Âşık edebiyatı, ozan-baksı edebiyatı geleneğinin İslâmiyetten sonra tasavvufî düşünce Osmanlı yaşama biçimi ve kabulleriyle birleşmesinden doğmuştur. Önceleri dinî-tasavvufî halk edebiyatı olarak gelişen millî Türk edebiyatı 15. yüzyılın sonlarından sonra sosyal ve siyâsî nedenlerden dolayı yeni bir oluşum içine girerek âşık edebiyatı olarak şekillenmeye başlamıştır. Bunda üç süreç etken olmuştur. Bunlar: kutsallıktan arınma, kültürel farklılaşma ve halkın yeni coğrafyada yerleşik düzenle bireyselleşmesidir.

15. yüzyılın ilk yarısında Hurûfilik, Bektaşî tekkelerine, oradan da yeniçeri ocaklarına girince, din dışı öğeler, zahirî bir tasavvuf rengi altında daha serbest bir görüşle âşık şiirine girdi. Birçok âşık tarzı edebiyat alanında çalışan araştırmacı, âşık tarzı şiir geleneğinin Bektaşî edebiyatından doğduğu görüşünde birleşirler. Âşık edebiyatında Bektaşî düşünce ve eğilimlerinin izleri gözlenir. Âşıklar, Bektaşîlik dışı tarikatlara mensup olsalar da âşık edebiyatında Bektaşî edebiyatının ruh ve edası gözlenir (Günay, 1996: 10).

Bektaşî edebiyatında İslâmiyet öncesi inanç sistemlerinin kuvvetli izleri görülür. Eski inanç sistemleri ve kültürlerinin ayin ve törenlerine ait pratiklerin Anadolu'da yeni bir sentezle İslâmi şekil ve ruha dönüştüğünü görüyoruz. Bu sentez bir yaşam ve değerler bütününe dönüşmüş, tekke ve âşık şiirini etkilemiştir. Divan şiirinde ise bir şiir imajı olarak etkisini göstermiştir.

15. yüzyılda orduda, köy, kasaba gibi kırsal yörelerde âşık edebiyatı adı verilen bir gelenek oluşmaya başladı. Divan edebiyatının üst kültüre seslenmesine karşılık, âşık edebiyatı bölgesel, doğal ve bir ölçüde somut özellikleriyle belirginleşerek, geniş halk kitlelerine seslenir. Âşıklık geleneği her bölge ve yörenin kültür, dil ve beğenisiyle oluşur. Bireysel yaşantının toplumsal örnekleri olan anonim ürünler âşık geleneğini besler. Anadolu halkının dünya görüşünün yanı sıra estetik modelleri de âşık şiirinde temsil edilir. Kültür çevresi değiştikçe toplumsal kuralları etkileyen köklü farklılık ve değişimler âşık şiiri geleneğine kademe kademe yansır (Artun, 1996: 11).

Türklerin İslâm uygarlığı dairesine girmeleri sosyal ve siyasî hayatlarında da önemli değişim ve gelişmelere neden oldu. Arapça ve İslâmi bilimler, Farsça ile Fars edebiyatı etkisi 10. yüzyıldan sonra görülmeye başladı. Edebiyatta Fars edebiyatını örnek alan Türkler, bu edebiyatın nazım şekillerini ve edebî türlerini benimsedikleri gibi aruz vezni de benimsediler. Yeni nazım anlayışı ve aruz vezniyle yeni ve klasik bir edebiyat meydana getirmeye çalışan aydın kesim yanında özellikle dörtlük esasına ve hece ölçüsüne dayanan millî edebiyat geleneğini de halk şairleri devam ettirdiler. Böylece iki ayrı grup ve anlayış çevresinde gelişen Türk edebiyatı sosyal ve kültürel hayatımıza bağlı olarak sürdü (Eraslan, 1994: 114).

Âşık şiiri, 13. yüzyıldan itibaren Anadolu derviş edebiyatından gelen motiflerden etkilenmeye başlamıştır. Aşığın olağanüstü güçlerle donatılması onun sanatını hazırlayan dolu içme törenlerinin yapısı, bizi Orta Asya inanç sistemlerine kadar götürür. Âşık tipi, Allah'la mistik birlik arayan tekke âşığından ve müzik, dans eşliğinde yarı sihirbaz, bilici, destan söyleyici ozan-baksı tipinden ayrılır. Âşık kutsal olmayan yerlerde kahvehanelerde, hanlarda, düğün evlerinde halkı eğlendirmekle görevli, bir güzele bağlılık gibi din dışı konulan işleyen bir sanatçı tipi olmuştur (Başgöz, 1977a: 254). 14-16. yüzyıllar arası yaşayan ozan-baksılara ait metinlerin olmaması bizim bu konuda sağlıklı değerlendirme yapmamızı engellemektedir (Köprülü, 1962: 29).

Türk kültürü, yeni yurt edindiği Anadolu coğrafyasında yeni bir kültürel kimlik kazanınca, millî öze bağlı epik şiirler söyleyen ozan-baksıların yerini İslâmî öze bağlı lirik şiirler söyleyen âşık aldı. İslâmiyet öncesine ait bazı pratikler, İslâmî renge bürünerek tarikatlara taşındı. Anadolu'da şekillenen âşık edebiyatı, bir yönüyle İslâmiyet öncesi Türk şiirine, diğer yönüyle Bektaşî şiirine dayanır. Bu sentez daha sonraları özgün bir şekil ve öze sahip olmuştur. Anadolu'da oluşan yeni kültürel kimlik halk şiirinde yeni bir sanatçı tipini doğurmuştur. Epik şiir göçebe kültürün, âşık şiiri de Anadolu yerleşik düzeninin ürünüdür. Epik şiir kaybolurken lirik şiir ortaya çıkmıştır (Artun, 1996: 16).

Âşıkların kökü, İslâmiyet öncesi ozanlara kadar dayanır. Ozanlar, İslâmiyetten sonra da bir müddet işlevlerini sürdürmüşlerdir. Selçuk Ordularında 9. 12. yüzyıllarda ozanlar kopuz denen müzik aletlerini çalarak epik şiirler söylerler, askerleri eğlendirirlerdi (Köprülü, 1989: 131). 16. yüzyıldan sonra ozanlar artık görülmez olur. Onların yerini

âşık alır. Göçebelikten yerleşik hayata geçerek yeni bir toplum düzeninin kurulması, şehir ve kasabaların büyük ölçüde oluşumu, destan anlatıcısı ozanın yerine âşık tipinin geçmesini hazırlayan en köklü etkidir. Destan anlatan epik şiirden, günlük hayata yönelen "koşma"ya geçiş bu yolla olmuştur. Âşıklar, kopuz yerine saz çalmaya, epik şiir yerine yerleşik hayata bağlı tablolar isteyen halka koşmalar söylemeye başlamışlardır (Başgöz, 1968: 7).

Her edebî gelenek, belli bir kültür birikimi, dünya görüşü ve İnanç sisteminin, yaşama biçiminin sanatçılar tarafından özümseme, yorumlanmasıyla özgün anlatımlara kavuşur. Anadolu halk edebiyatı, ozan-baksı geleneğinin geniş anlamda değişen zaman, zemin, inanç sistemi, dünya görüşü ve yaşama biçiminin değişmesiyle oluşmuştur. Âşıklık geleneği yeni coğrafyada yeni bir bakışa, yeni bir hayat anlayışına ve zevkine cevap verecek bir biçim ve öz kazanmıştır. Tasavvuf, diğer edebiyatları olduğu gibi Anadolu'da oluşan âşık edebiyatını şekillendiren bir yol, bir yaşama biçimi olmuştur. Anadolu'da ozan-baksı geleneği yerini yeni kültürle oluşan yeni bir sanatçı tipine ve bu kültürün beğenisine cevap verecek "âşık şiiri" olarak adlandırılan bir geleneğe bırakmıştır.

15. yüzyıldan sonra "ozan"ın yerini "âşık", kopuzun yerini "karadüzen, bağlama, çöğür, tambura, cura vb. " almıştır (Köprülü, 1989: 57). 15. yüzyıla gelinceye kadar dinî-tasavvufî halk edebiyatının yanı sıra sanatçılara ozan, baksı vb. adı verilen destan geleneği vardı. Ozan-baksılar, bildiği, duyduğu kahramanlık olaylarını, zaferleri, felâketleri ve toplumu yakından ilgilendiren sorunları derleyip düzenleyerek bunları özel durum ve toplantılarda kopuz eşliğinde söylüyorlardı. Ozanların anlattığı doğanın, güzelin ve güzelliğin anlatımı şiirde lirizmi sağlamıştır. Atlı-göçebe kültürün temel teması olan kahramanlık, ozan-baksılar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılarak destan geleneği oluşmuştur. Efsaneyle tarihin kaynaştırdığı destan kültürü, sözlü geleneğe oluşmuş, ozan-baksılarca taşınarak aktarılmıştır (Artun, 1996: 11).

15. yüzyılda İslâmiyetin Türkler arasında tam olarak kabul edilmesinden ve toplumsal gelişmelerin yaşanmasından dolayı zevk yönünden farklı iki zümre ortaya çıkmıştır. Bunlar kendi zevklerine göre söylenmiş şiirleri dinleyip okumuşlar ve desteklemiştir. Buna göre şairler yüksek sınıfa özel şiirler yazan klasik şairlerle, halka sazlarıyla çalıp söyleyen âşıklar olmak üzere ikiye ayrıldılar. Şehir kültürüne açık yerlerde klâsik

edebiyatın âşık edebiyatı üzerine etkisi daha yoğun olmuştur. Bu hem dilde, hem de şiir imajlarında kendini gösterir. Âşık, mistik birlik arayan dervişle, dans ve müzik eşliğinde şaman kültürünün izlerini yaşatan ozan-baksılardan işlevsel olarak ayrılır. Âşıklar din dışı şiirler söyleyen eski ozan-baksı tipinin görevlerinden arınmışlardır. Bazen yalnızca halkı eğlendirme, halkın sesini şiirlerinde duyurma işlevini üstlenirler (Başgöz, 1977: 254). Âşık soyut ve ulaşılmaz sevgili tipiyle mistiğe bağlanır.

Bugünkü âşıklık geleneğinde eski inanış ve geleneklerin izlerini bulmak mümkündür. Türklerin İslâmiyeti kabul etmelerinden sonra edebî şekiller, yeni özle İslâmî renge bürünerek varlıklarını sürdürmüşlerdir. Ozan-baksıların söyledikleri mitlerle örülü destan şiirleri Anadolu'da yeni kültür gereği İslâmî öğelerle bezenen âşık şiirlerine dönüşmüştür.

Yeni kültür ve uygarlık dairesinde küçümsenen ozanlar, yavaş yavaş işlevlerini kaybetmişlerdir. Anadolu kültüründe yeni yaşama biçimi âşıklık geleneğini ve âşık adı verilen yeni sanatçı tipini ortaya çıkarmıştır. Âşıklar, ataları ozanların Anadolu'ya getirdiği destan geleneğiyle beslenerek aşk, tabiat, kahramanlık şiirlerini saz eşliğinde söylemişler, halkın öğrenme ve eğlenme ihtiyacını da karşılamışlardır. Kopuz eşliğinde söylenen destanların yerini saz eşliğinde söylenen çeşitli konulardaki halk hikâyeleri almıştır.

Âşık edebiyatı, 12. yüzyıldan beri süren tekke edebiyatından ayrılarak 16. yüzyılda ayrı bir edebiyat olmuştur. Tekke kurumu, Türklerin İslâmiyeti kabulünden sonra sosyokültürel hayatı düzenleyen merkezlerden biridir. Dinsel işlevinin yanı sıra birçok etkinliği de bünyesinde toplaması, tekkeleri eğitim yönü de olan etkin bir sosyal kurum haline getirmiştir.

Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı, bağımsız bir sosyokültürel kurum kimliğiyle ortaya çıktığı 16. yüzyıldan günümüze kadar, Türk kültür yaşamı içinde yer alan bütün öğeleri içine alan Türk kültürünün bütün katmanlarınca özümseyen ve çağlar süren toplumun ortak kültür kodlarını oluşturan önemli bir kurum olmuştur. Türk sosyokültürel yapısı içinde oluşan serbest ve zorunlu kültür değişimleri toplumsal dokuyu şekillendirmiş, yapısal ve işlevsel yönden âşıklık geleneğine önemli kaynak olmuştur.

Âşıklık geleneği, Anadolu'da ozan-baksı geleneği ve tekke edebiyatının yapısal ve tematik verimlerinden yararlanarak yeniden yapılanmıştır. Âşık edebiyatı özel bir edebiyat biçimidir. 16. yüzyılda başladığı kabul edilen âşık edebiyatının bu yüzyılda başlayış nedeni toplumun toplumsal değişim ve gelişimi ile açıklanabilir. 16. yüzyıl, divan edebiyatı için de önemli bir yüzyıldır. Yeni yurt tutulan Anadolu'da kültürleşmeyle yeni bir yaşama biçimine geçilmiş, Anadolu'da yeni bir Türk kültürü oluşmuştur. Divan edebiyatı, geçiş dönemi olan 13. 15. yüzyıllardan sonra Arap ve özellikle Fars edebiyatı etkisinden büyük ölçüde kurtulan Türk divan edebiyatı olarak adlandırabileceğimiz bir dönem başlamıştır. Âşık edebiyatının 16. yüzyılda başlaması bir tesadüf değil, bir değişimin sonucudur. Yeni kültür dairesiyle birlikte yeni bir edebiyat ve sanatçı tipinin ortaya çıkması doğaldır.

Âşıklık geleneği, Anadolu coğrafyası dışında Azerî ve Türkmen sahalarında da yaşamaktadır. Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Osmanlı İmparatorluğu'nun yayıldığı bütün topraklarda ve Türkiye sınırlarının dahilinde incelenecektir. Âşıklık geleneği, Balkanlarda da yayılmış ve gelişmiştir.

Türklerin, Balkanlara hâkimiyeti Kosova Savaşı (1389) sonrasında 14. yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. Balkanlarda da Türk edebiyatı bu tarihten sonra başlar. 15. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasal alanda da edebiyatta da etkili olduğu bir dönemdir. Böylece Balkanlar, kendilerini Anadolu'da gelişip yeniden şekillenen Türk edebiyatının içinde bulmuştur (Kaya, 1986: 7).

Balkanlara gelen âşıklar, sazını ve bağı buldukları âşıklık geleneğini de taşıyarak buralara yaymışlardır. Âşıklık geleneği, özellikle Müslümanlar arasında kabul görerek, Balkanlarda Balkan kültürüyle yeniden yapılanmıştır. Çeşitli tarikatlarla bağlı dervişler, şeyhler gelerek tekkeler kurmuşlardır. Şehirlerde medreseler kurulmuştur. Medreselerde, tekkelerde yetişenler Balkan divan edebiyatının ve Balkan Türk tekke edebiyatının temellerini atmışlardır (Hafız, 1983: 133). Balkanlarda doğmuş birçok şair ve âşık da İstanbul'a giderek şöhret olmuştur.

Balkan Türk edebiyatı, tarihsel açıdan Anadolu Türk edebiyatı geleneğinin devamıdır. Osmanlı Türklerinin Balkanlara egemen olmalarıyla başlayan siyasal bütünleşme sonrası kültür kurumlarının işlemeyle, kültürel bütünleşme sağlanmıştır. Bunun

sonucu olarak divan, halk, tekke ve âşık edebiyatları İstanbul'a paralel olarak devam etmiştir (Güven, 1993: 7).

Balkanlarda âşıklar, köklü bir âşıklık geleneği oluşturmuşlardır. Priştine, Prizren, Üsküp vb. şehirlerde güçlü bir âşıklık geleneği vardı. Âşık kahvehanelerinde, âşık fasılları yapılıyordu. Anadolu'dan gelen âşıklar âşıklık geleneğini Balkanlara taşımışlardı. Balkanlı âşıklar da İstanbul'a gelerek âşık kahvehanelerinde Balkan âşıklık geleneğinin örneklerini sunmuşlardır (Hafız, 1985: 5).

Balkan âşıkları, gezginci âşıklık gereği bütün Balkanları gezerek, âşıklık geleneği örneklerini söyleyerek, halk hikâyeleri anlatarak, muamma çözerek, düğün ve çeşitli törenlere katılarak âşıklık geleneğini yaymışlardır. Diğer koldan dervişler, Balkanları gezerek tekke ve zaviyeler açarak dinî-tasavvufî şiirler söyleyerek, Türk kültürünün Balkanlarda kök salmasında etkin rol oynamışlardır. Âşıkların "dörtlük örme" adını verdikleri atışma örneklerinin pek azı günümüze gelmiştir. Bazı cönk ve mecmualardan tespit edilen şiirlerin büyük bir bölümü anonimleşmiş şiirlerdir. Balkanlı divan şairleri hakkında bilgimiz bulunmasına rağmen, âşıklık geleneği ve âşıklar hakkında yeterli bilgimiz yoktur (Hafız, 1985: 5).

Âşıkların ozan-baksıların devamı olduğu görüşüne karşılık Fuat Köprülü, âşık tipini yerleşik uygarlıklara özgü bir oluşum olarak kabul eder. 12-13. yüzyıllardan itibaren Osmanlı devletinde gelişmeye devam eden askerî ve siyasî merkezlerde, büyük kervan yolları üzerinde kurulan kasabalar ve buralarda inşa edilen medreseler, tekkeler, diğer kültür kurumlarında, asker ocakları çevresinde belli bir kültür hareketi oluşup yaygınlaşmıştır. Bu kültür çevrelerinde yetişen çoğu tasavvuf neşvesiyle yoğrulmuş bir kısmı okuma yazma dahi bilmeyen kişilerin, Türkçe anlatım malzemesini işleyerek geniş kitlelere seslendikleri görülmektedir.

Âşık edebiyatının Anadolu'da oluşumu üzerinde çeşitli görüşler vardır. Anadolu'da değişen değerlerle ozan-baksı geleneğinin son örnekleri olan ozanlar, büyük şehirlerden kasabalara, köylere, konar-göçerlere kadar çekilmiş olmalıdır. Ozan-baksıların seslendiği kitlenin yeni bir sanatçısı olması gerekiyordu.

Âşıklık geleneği, ozan-baksıların bir devamı mıdır? Tekke edebiyatından mı doğmuştur? Yoksa Anadolu'da yeni kültürün oluşturduğu bir edebiyat geleneği midir?

13-15. yüzyıllar arasında Yunus Emre vb. âşıkların olgunlaşmış bugün bile örnekleri verilemeyen şekil, içerik ve estetik olgunluğun doruğundaki şiirlerini dinî-tasavvufî halk edebiyatı şiirleri olarak alıp, öğütleme, ahlâk vb. konulu şiirlerini âşık şiiri olarak almayı görmezlikten mi geleceğiz? 13-15 yüzyıllar arası âşıkların dinî-tasavvufî şiirlerinin dışında söyledikleri tasavvuf dışı şiirlerini âşıklık geleneğinin hazırlık dönemi örnekleri olarak değerlendirebilir miyiz? Ancak bu yıllardaki bazı şiir örnekleri olgunlaşma dönemi özelliği göstermektedir. Bu durum bizi daha gerilere götürmekte, âşıklık geleneğinin ne zaman başladığı sorusunu da beraberinde getirmektedir.

Âşık edebiyatının, ozan-baksı geleneğinden, anonim edebiyattan, tekke edebiyatından ve divan edebiyatlarından sonra oluşması, beraberinde etkilenme ve birbirinin devamı olup olmadığı sorununu da getirmektedir. Köprülü ve takipçileri, âşıklık geleneğinin, ozan-baksı geleneğinin devamı olmadığı, Anadolu'da oluşan yeni bir edebiyat olduğu görüşündedirler. Huruffiliğin etkisiyle dinî konular dışında da şiirler yazmaya başlayan Bektaşî edebiyatı tekke edebiyatından ayrılarak yeni bir zümre edebiyatı olmuştur. Köprülü, dinî şiirden din dışı şiire geçiş kuralından yola çıkarak âşık edebiyatının oluşumunda Bektaşî edebiyatının etkili olduğu görüşündedir. Âşık edebiyatının oluşumunda birçok etken vardır. Âşıklık geleneğinin kendisinden önceki edebiyatlardan etkilenmesi kaçınılmazdır.

Özkul Çobanoğlu, 16. yüzyılın ikinci yarısında tekkelerin yanı sıra kahvehanelerin sosyal kurum olarak ortaya çıktığını, topluca eğlenilen, çeşitli sosyokültürel faaliyetlerde bulunulan yer olarak tekkelerdeki uhrevî bir neşe ile yapılan toplu eğlenmelerin kahvehanelerde dünyevî bir karakter kazandığını belirtir. Kahvehanelerin sosyokültürel değişmelerin merkezi olarak Osmanlı devletinde serbest bir kurumsal yapı ve din dışı bir kamuoyu oluşturma mekanizmasının oluştuğunu, halk kültürü ve diğer geleneklerin yanı sıra ozan-baksı ve tekke kültür geleneği üzerine bağımsız bir edebiyat biçimi olarak âşıklık geleneğinin ve âşık edebiyatının çıkışını kahvehanelere bağlar. Köylerde, kahvehane geleneği çok yakın zamanlarda ortaya çıkmıştır. Köy odası ve evler âşıkların toplandığı yerlerdir. Şehirle bağları çok az olan kapalı toplum örneği gösteren konar-göçerdeki âşıklık geleneğinin kökenini nereye bağlayacağız? Osmanlı dönemine ait kahvehanelerde oluşan âşıklık geleneği ile bilgilerimiz daha çok âşık edebiyatının oluşum dönemlerinin sonrasına ait bilgilerdir. Kahvehaneleri âşık

edebiyatının oluşumunda etkili olan bir sosyal kurum olarak almamız yerinde olacaktır. Aksi halde âşık edebiyatının şehirlerde başlayıp köylere kadar yayıldığını kabul etmemiz gerekecek.

Âşık şiiri, sözlü kültür ortamında ortaya çıkan bir gelenektir. Âşıklık geleneği tekke edebiyatı ve ozan-baksı geleneğiyle beslenmiş olmakla beraber, kendine özgü bir icra töresi olan bağımsız bir edebiyattır. Tekke edebiyatı, ozan-baksı geleneği üzerine temellenmiştir. Ozan-baksı geleneği toplumun genel kabulleri doğrultusunda yeni kültür gereği İslâmî motiflerle bezenip işlevini kaybetmiştir. Daha önceleri ozan-baksıların kopuz eşliğinde anlattığı destanların Anadolu'da yeniden yapılanan şekilleri olarak kabul edebileceğimiz Dede Korkut Hikâyeleri'nin elimizdeki metni İslâmî renge bürünmüş şeklidir. Bu örnek, Anadolu'da edebiyatın gelişimi için güzel bir örnektir. Değişen beğeni, ozanları dışlamıştır. Âşık edebiyatı 16. yüzyılda oluşup 17. yüzyılda oluşumunu tamamlamıştır.

Âşık edebiyatım ozan-baksı geleneğinin devamı sayamayız. Âşık edebiyatı, kendinden önceki ve oluştuğu zamandaki bütün edebiyatlarla beslenmiş bağımsız bir gelenektir. Âşık edebiyatı İslâmî kültür dairesine girdikten sonra din dışı karakter kazanan ozan-baksı geleneği ve yeniçeri ocaklarının kurulmasından sonra ordu şairi olarak ortaya çıkan Bektaşî tarikatı mensuplarının ve diğer tekke mensuplarının şiirleriyle şekillenmiş ve bağımsız bir edebiyat olmuştur. Yeniçeriliğin kuruluşuyla Yeniçeri ocakları Hacı Bektaş Veli Tekkesi'ne bağlanmıştır. Bektaşî edebiyatının tavrı tekke edebiyatında farklı bir boyuttur, birçok yönüyle âşık edebiyatı tavrıyla benzeşir.

Âşık edebiyatına ve saza tepkinin altında, dinî karakterli tekke ve medrese geleneği karşısında, âşıklık geleneğinin din dışı karakter taşıması ve eğlence amaçlı bir kurum olması yatmaktadır. Âşık edebiyatının şiir çevresinin üst kültürü temsil eden medrese ve tekkelerden farklı olarak Osmanlı halk kültürünün davranış kalıplarını taşıması, iki farklı yaşama biçiminin ortaya çıkması sonucu Osmanlı aydınları, âşıkları küçük görerek aşağılamışlardır. Halkın beğenisini kazanan âşıklar tekke edebiyatının nasihat geleneğini koruyarak koşmalarla, güzellemelerle şiire yeni bir kapı açmışlardır.

İslâmiyet Öncesi Türk edebiyatının bir uzantısı olan âşık şiiri geleneği, yeni coğrafyada millî özden kopup, İslâmî öze bağlanarak en çok Bektaşî tarikatı mensupları arasında kabul görüp gelişmiş, Bektaşî tarikatının dünya görüşüyle beslenerek yayılmıştır. Ozan-

baksı geleneği her ne kadar âşık tarzı edebiyatı beslese de iki ayrı kültür dairesine ait oldukları için millî öze bağlı ozan-baksı tipi, âşık tipinin prototipi değildir (Artun, 1996: 11).

Âşıklar çıraklıktan başlayarak âşık oluncaya kadar belli bir eğitimden geçerler, fasıllara katılırlar, ustalarından mahlas aldıktan sonra âşık olurlardı. Şehir hayatının kültür havası içinde klasik şiire ve musikiye, tasavvuf düşüncesine, İslâm tarihine, evliya menkıbelerine, İran ve Türk edebiyatında görülen motiflere ait birçok bilgi edinirlerdi. Şehirli âşıkların kültür düzeyleri klasik medrese ve tekke kültürüyle temas halinde olduklarından, köyde yetişenlerden dil, sanat ve anlatım açısından başkalık gösterir.

Âşık edebiyatının millî ve köklü bir geleneği vardır. 16. yüzyıldan başlayarak yakın zamana kadar Osmanlı topraklarında yaşayan Ermenileri de etkilemiştir. Üne ulaşmış birçok Ermeni "aşuğ", âşık edebiyatı geleneklerini benimseyerek âşık şiiri söylemiştir. Bunlardan Âşuğ Mecnuni'yi, Âşuğ Vartan'ı, Âşuğ Civan'ı sayabiliriz.

Âşık edebiyatının temel özelliklerinden en önemlisi sözlü oluşudur. Bu yönüyle anonim Türk edebiyatı geleneğinin birçok özelliğini taşır. Sözlü geleneğin kural ve ilkelerine âşık da bağlıdır. Âşıklık geleneğinde söz heceyle tartılır, dörtlük içinde anlamsal bir bütünlüğe kavuşur, dize başı ve sonu kafiyelerle ritim kazanır. Âşık edebiyatı ürünleri şiirler ve anlatı türü olarak ikiye ayrılır. Anadolu'da âşıklar toplumsal, tarihsel olgular karşısında epik diye niteleyebileceğimiz, bireysel olgu ve durumlar karşısında lirik bir söyleyiş geliştirmişlerdir. Âşık bir aktarmacıdır, önce gelenekte usta malı diye adlandırılan usta âşıkların ürünlerini söyler, sonra dili çözüldüğünde âşıklık geleneği çerçevesinde kendi şiirlerini söyler. Genellikle doğaçlamayla yaratılan, sözle ve sazla yayılan âşık şiiri özgün biçimiyle yazıya geçirilemediği, yeni eklemeler ve çıkarmalarla değiştirildiği için yazılı edebiyat ürünleri gibi tam bir kesinlik taşımaz.

Âşık edebiyatı, divan edebiyatı, dinî-tasavvufî halk edebiyatı, Anadolu'da bir gelenek oluşturunca sanatçılarına da âşık, hak âşığı, şair gibi adlar verilmiştir. Bu yeni disiplinler, aynı kültür kaynağından beslenmelerine rağmen farklı şiir çevreleri oluşturmuşlar, farklı kitlelere seslenmişlerdir. Âşığın olağanüstü güçlerle donatılması onu sanata hazırlayan dolu içme törenlerinin yapısı, bizi şaman kültürünün pratiklerine kadar götürür (Başgöz, 1977: 252).

Âşıklar, öncelikle usta malı şiirler söyleyerek taşıyıcılık görevini üstlenirler. Belli bir aşamadan sonra yaratıcı olup kendi şiirlerini dillendirirler. Âşıklar, şiirlerini doğaçlama yarattıkları, sözle ve sazla yaydıkları için ekleme ve çıkarmalarla şiiri hep değiştirirler. Bu şiirin olgunlaşma aşamasıdır. İlk söylendiği biçimde yazıya geçirilemediği için yazılı edebiyat ürünleri gibi kesinlik taşımaz.

Âşık şiiri, divan şiiriyle, tekke şiiriyle bağ kurarak zümreler arası alışverişin sağlanmasında köprü görevi yapmıştır. Dîvan şairi, aydınlar arasında Osmanlı kültürünü yayarken âşıklar da halk aydını olarak Osmanlı-Türk kültürünü halk arasında yaymışlardır. Halkın Osmanlı-Türk kültürü çevresinde toplanmalarına yardımcı olmuşlardır.

Âşık edebiyatı, kendisinin veya başkalarının şiirlerini saz eşliğinde çalıp okuyan ya da halk hikâyeleri anlatan ve âşık adı verilen saz şairlerinin oluşturduğu edebiyattır. Âşık edebiyatı beş yüz yılı aşan bir zamandan günümüze Anadolu, Rumeli ve Azerbaycan'da gelişip olgunlaşan çoğu manzum eserlerden bazen de nazım-nesir karışımı hikâyelerden meydana gelmiştir. Âşık edebiyatı geniş halk kitlelerinin dil ve duygu inceliğine, heyecanlarına cevap veren bir edebiyattır. Bir topluluk ya da zümre edebiyatı olarak kabul edilen âşıkların eserleri uzun süre halk edebiyatı içinde değerlendirilmiş ve aydınlardan ilgi görmemiştir (Karahan, 1991: 550).

Âşık şiiri, âşık adı verilen sanatçıların malıdır; dili, nazım şekilleri, türleri, hayata bakışı farklıdır. Geleneğe bağlıdır, divan edebiyatı etkisinde kalmaları onları anonim edebiyattan ayırmıştır. Âşık edebiyatı anonim edebiyatla, divan edebiyatı arasında bir edebiyattır. Divan edebiyatından etkilense de özü ve şekli bakımından anonim edebiyata yakındır. Âşıklar insan topluluklarının belirli bir gelişme çağında yaşamış olan müzisyen şair tipinin bizdeki benzerleridir. Bunların kökü ilkel toplumların şiir, müzik, dans ve sihir gibi birçok sanatı başlatan sanatçılara kadar uzanır.

Âşık edebiyatı, yalnız bir sosyal sınıfa veya dinî bir topluluğa özel bir edebiyat değil; birbirinden farklı, çeşitli çevrelere, çeşitli tarikat ve meslek mensuplarına, farklı beğeniye sahip insanlara seslenen, çeşitli zümreler arasındaki ortak bir edebiyattır. Âşık edebiyatı İslâmiyet ve Osmanlı kültürünün ürünüdür. 16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar çeşitli kaynaklardan gelen çeşitli edebî ve fikri öğelerin kaynaşmasından oluşmuş yeni bir sentezdir. 18. yüzyıldan 19. yüzyılın ortalarına kadar geçirdiği edebî gelişim

sonucunda eski halk edebiyatı öğelerinin yerini divan edebiyatı öğeleri almaya başlamıştır (Köprülü, 1962: 43).

2.6.1. 16. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı

16. yüzyılda Türk kültürü ilerlemiş, Anadolu Türkçesi işlek bir dil olmuştur. Kültür hayatı, ülkenin bütün büyük şehirlerinde geliyordu. 16. yüzyıla damgasını vurmuş, âşıklarımıza konu olmuştur. Bunları destanlarda görebiliriz. Bu yüzyılda dıvan şairlerinin büyük merkezlerde toplanmalarına karşılık, âşıklar Anadolu ve Rumeli'den başka Mısır, Suriye, Kuzey Afrika gibi İmparatorluğun uzaklardaki topraklarına kadar yayılmışlardır. Bu âşıkların büyük bölümü Yeniçeri ve Sipahi âşıklarındır.

Bu yüzyılın en önemli olayı, âşıklık geleneğinin iki ayrı coğrafyada gelişip boy atmasıdır. Kuzey Afrika'da çoğu kahramanlık ve savaş üzerine şiir söyleyen Garp Ocakları'na mensup bu âşıklarda Anadolu ve Rumeli âşıklarının izlerini görüyoruz (Sakaoğlu, 1989: 115).

Âşıkların ilk dönemleri hakkında tam bir bilğimiz yoktur. Tezkirelerde âşıkların biyografilerine ve eserlerine rastlayamayız. Bu nedenle 16. yy. bir yönüyle âşık şiirinin hazırlık dönemidir. 17. yüzyıl âşık şiirinin altın dönemidir. Bu yüzyılda birkaç âşık hariç, divan şiirinin dil, zevk ve estetiğinden etkilenilmiştir. Ancak âşık şiirinin hâkim niteliği korunmuştur (Elçin, 1976; 523).

16. yüzyıl, Osmanlı kültürünün en parlak dönemidir. Halk kültürü ve âşık edebiyatı gelişmeye başlayıp Anadolu ve Rumeli'nin büyük merkezlerinde, serhat kalelerinde âşıkların çoğaldığı görülmektedir. Bu âşıklardan kalan eserler az olmakla birlikte gelişim hakkında fikir verecek ölçüdedir. Âşıkların şiirlerinde halk kültürü öğeleri yüzyıl başlarında kuvvetle kendini hissettirir. Yüzyılın ikinci yarısından başlayarak divan edebiyatı ve tekke edebiyatının etkisi artar. Arapça ve Farsça kelime ve terkip kullanımı artar. Üslûpta, mecazlarda divan şiirinin etkisi belirginleşir. 16. yüzyılda tarihî ve edebî kaynakların artması, bu dönemde âşıkların genellikle ordu içinde olması bu yüzyıl âşıklık geleneği hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır (Köprülü, 1962: 53).

15. yüzyılın ortalarına kadar devam eden ozan yerine İslâm tasavvufundan gelen etkiyle "âşık" adı yayılmaya başladı. 16. yüzyıldan günümüze kadar gelen zengin halk kültürü

şiiir geleneğinin yaratıcıları veya taşıyıcıları genellikle hece ölçüsünü kullanmışlardır. Biraz eğitim görenler aruz ölçüsüyle de şiiir söylemişlerdir. Âşıkların bir bölümü Alevî-Bektaşî düşünce ve zevkinden uzaklaşarak dinî-tasavvufî konular dışında halk diliyle eserler vermişlerdir. Bu âşıklar sazlarıyla köy, kasaba ve şehir çevrelerinde çeşitli ezgileriyle geniş kitlelere ulaşmışlardır.

16. yüzyılda aşk, kahramanlık, tabiat vb. konuların yanı sıra yerleşik hayata ait özellikler de tablolar halinde âşık edebiyatına girmeye başlamıştır. Âşık edebiyatı Osmanlı toplumunun Anadolu'daki köklü kültür ve yapı değişikliğine uğraması sonucu oluşmuştur. Büyük şehirlerin çevresinde oluşan üst kültür mimaride, müzikte, edebiyatta yeni bir bakış açısı, yeni bir yaşama biçimi, yeni bir zevk oluşturmuştur. Anadolu'da köy ve konar göçer çevrelerde İslâmî kültür etkisiyle Orta Asya Türk kültüründen farklı, fakat büyük şehirlerin etrafında oluşan üst kültürü de yakalayamayan bir kültür oluşmuştur. Âşık şiiiri ile divan şiiiri aynı kültür kaynaklarından beslenmelerine rağmen kültür ve şiiir çevresi farklılığından dolayı iki ayrı disiplin ortaya çıkmıştır. Divan şiiirinin üst kültürün beslediği şiiir olarak büyük şehir ve kültür merkezlerinin dışında kasabalarda üst kültürü yakalamış esnaf arasında bile yaygın olması bizi halkla, eğitimli kitle arasındaki çizgiyi belirlerken çok dikkatli olmaya zorlamaktadır. Âşıklar kendilerine özgü estetik anlayışlarına rağmen divan edebiyatından kelime, tamlama, mecaz ve nazım biçimleri almışlardır. Şehir kültüründen ve divan şiiiri çevresinden uzak yaşamış köylü âşıklarda etki azdır.

Bu yüzyılda âşıklarımız hakkında kesin bilgilere sahip değiliz. Ahmetoğlu, Bahşî, Bahşioğlu, Çırpanlı, Hayalî, Hızıroğlu, Kul Mehmet, Kul Piri, Ozan, Öksüz Dede, Köroğlu, Sururî ve Şükrü Mehmet'i Anadolu ve Rumeli'de yaşayan âşıkların önde gelenlerinden sayabiliriz. Armutlu, Geda Muslu, Kul Çulha ve Oğuz Ali de denizaşırı topraklarda yaşayan âşıklardır.

2.6.2. 17. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı

17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu genişlemiş, Osmanlı kültürü ve uygarlığı ileri düzeye ulaşmıştır. Bu yüzyılda klasik şiiirin şiiir çevresine yakın yerlerdeki âşıkların şiiirlerinde klasik şiiirin etkileri görölmeye başlamıştır. Dil ağırlaşmış, bazı âşıklar divan şiiirinin nazım şekillerini ve aruz ölçüsünü kullanmaya başlamışlardır (Köprölü, 1962: 122). 17. yüzyıldan sonra divan şiiiri ile âşık şiiiri arasında bir yakınlaşma görölmektedir.

Bazı âşıkların şehirlere gelip yönetimden sınırlı da olsa destek görmeleri, medrese ve divan kültüründen etkilenmeleriyle, "kalem şuarası" adı verilen divan şiirinin taklitçileri diye niteleyebileceğimiz yeni bir âşık topluluğu oluştu. Bunlar genellikle saz çalmayı bilmezdi. Bu âşıklar, âşık geleneği ile divan şiiri arasında bir tür köprü işlevi görmüşlerdir. 17. yüzyılda 16. yüzyıla göre daha çok âşık yetişmiştir. Yüzyıla damgasını vuran âşıkların küçük bir bölümü de "Garp Ocakları" âşıklarıdır.

17. yüzyılda âşık edebiyatı gelişimini tamamlamıştır. Bu yüzyıl âşık edebiyatı için altın çağdır. Osmanlı Devletinin geniş sınırları içerisinde binlerce âşık yetişmiştir. Bu âşıkların bir bölümü, orduyla birlikte savaşa katılarak askerlerin cesaretini arttırdığı gibi diğer zamanlarda da onları eğlendirmiştir.

Âşıklar, 17. yüzyıldan sonra teşkilatlanmış, "geleneksel âşıklık gezileri" diye adlandırılan seyahatleri yaygınlaşmıştır. Âşık edebiyatı edebî örnekleri kadar icra töresi ve günlük hayatın akislerini taşıyan âdet ve pratikler bütünüyle Osmanlı halk kültürünün biçimlendirdiği bir edebî gelenek olarak bu kültür birikiminin başlıca belge ve birikimi olarak incelenmelidir.

17. yüzyılda âşıkların en büyükleri yetişmiştir. Âşıklık geleneği bu yüzyılda gelişerek şekilde, türde, konuda mükemmeli yakalamıştır. Âşıklar, âşıklık geleneği kurallarını belirleyerek bunlara uyulmasını sağlamışlardır. Âşık edebiyatı, kendi geleneği içinde klasikleşmiş bir edebiyat olduğu için âşıkların söyleyişlerindeki benzerlik, divan şiirinde olduğu gibi geleneğe uyma zorunluluğundandır. Bu da şiirlerin karışmasına neden olmuştur. Âşıklar âşık, kul, öksüz gibi sıfatları kullanmaya başlamışlardır. Bir kısım âşıklar, yeniçeriler, sipahiler, leventler gibi askeri topluluklar arasından yetişmiştir.

17. yüzyılın ikinci yarısından sonra görülen diğer âşıklarsa daha çok büyük yerleşim merkezlerinde yaşamış divan şiirinin çevresinde bulunmuş âşıklardır. Bunların en önemli temsilcileri; Âşık Ömer, Gevherî ve Kâtibî'dir. Aruz ölçüsü bildikleri gibi, belli ölçüde öğrenim görmüşlerdir. Aralarında saz çalmayı bilmeyenler bulunsa da genellikle saz çalarlar". Bu dönemde bazı divan şairleri hece ölçüsüyle şiir yazmayı denemişlerse de divan edebiyatının âşık edebiyatı üzerinde etkisi daha fazla olmuştur. Bu etki daha sonraki yüzyıllardaki Erzurumlu Emrah, Dertli, Bayburtlu Zihnî ve Şem'i gibi âşıklarda açıkça görülür.

Bu yüzyılda yaşanan tarihi olaylar destanlara konu olmuştur. Bunlar tarihin destanlaştırılmış örnekleridir. Âşıklar katıldıkları savaşları, duydukları zafer ve hezimetleri konu almışlardır. Âşıklar zümresi içinde okuryazarlar çoğalmaya başlamış, hatta iyi eğitim görüp devlet hizmetinde yer alanlar da olmuştur. Gevheri, Âşık Ömer gibi âşıklar divan şairlerine özenerek aruzlu şiirler yazmışlardır. Bunun sonucunda bu âşıkların dilleri ağırlaşmıştır. Dönemin âşıkları hakkında fazla bilgimiz yoktur, bilgilerin çoğu cönklerdeki şiirlerin değerlendirilmesi yoluyla sağlanmıştır. Birçok cönk ve mecmuada Âşık Ömer ve Gevherî'nin şiirlerinin yer alması âşıkların kendilerini aydın zümreye kabul ettirdiklerinin bir göstergesidir.

Âşıklık geleneği Osmanlı kültürünün merkezi olan İstanbul'da, klasik müzikten de öğeler almış, klâsik Türk müziği makamları ve aruzlu şekiller, âşık fasıllarında önemli yer tutmuştur. Klâsik şiir çevresinden uzak yaşayan âşıkların şiirlerinde şiirin merkezine güzelleri ve bunlara bağlı heyecanı ve duyarlılığı koyup çevrelerini dekor olarak aldıklarını ve doğayla bezediklerini görüyoruz.

Aynı kültür kaynaklarından beslendikleri için, âşık şiiri ile divan şiiri arasında benzerliklerin ve ortaklıkların olması kaçınılmazdır. Âşıklar ve divan şairleri, güzeli ve güzellikleri anlatmak için çeşitli kavramlardan yararlanarak, benzetme öğeleriyle sevgili ve çevresini anlatırlar. Bu öğeler, divan ve halk şiirinin tarihsel gelişimi içinde belli kullanım kalıpları kazanarak klişe mecazlar haline gelmiştir. Bunları da belirleyen şiirin sunulduğu kültür çevresinin ortak beğenişidir. Göçebe topluluklar içinde yetişen âşıklarda göçebe kültürü etkisiyle göçebe yaşamın ve doğal çevrenin etkisi görülür. Köy ve kasaba kültürünün etkisiyle yetişen âşıklar üzerinde, çevrelerine ait özelliklerin varlığı dikkati çeker (Artun, 1995:61).

Âşıklar ve divan şairleri birçok mazmun, mecaz ve benzetme öğelerini küçük değişiklikler yaparak ortaklaşa kullanmışlardır. Sanatçılar, bu ortak motifleri kendi geleneklerine uygun bir şekilde işlemişlerdir. Âşıkların şiir çevresi, kültür ve beğeni farklılığı nedeniyle klasik edebiyatın şiir çevresinden ayrılır. Âşıklar, tabiatı, insanı ve olayları konuşma dilimizin rahatlığı içinde özgün imgelerle anlatırlar.

Âşıklar, İslâmiyet kültürü ve Allah birliğine varma yollarını arayan görüşler bütünü olan tasavvufun etkilenmişlerdir. Tasavvufun, âşıklara ve divan şairlerine olan etkisi onları ortak bir dünya görüşünde birleştirir. Aşk anlayışları, rıntlık düşünceleri, ölüm ve

hayat karşısındaki tavırları benzerdir. Tasavvufta aşk, Allah'la bütünleşmektir. Dünyevî aşk geçicidir, kişiyi olgunlaştırır, nefsi eğitir. Maddî aşk, manevî aşka geçiş için bir basamaktır. Âşıklar, tasavvuf kültürü etkisiyle kendilerini bahtsız, sevgiliyi erişilmez ve vefasız görürler. Divan şairlerinin vuslatsız, paylaşılmayan aşk acılarıyla yaşamalarına karşın âşıklar, sevgiliye ve vuslata taliptirler. Felekten yakınmalarına rağmen, yaşama sevinci gözlenir. Âşıkların İslâmî motiflere, inanç esaslarına, ibadetlere, hukuka ve ahlâk konularına değindiklerini görürüz (Artun, 1995: 65).

İlk şairname bu yüzyılda yazılmıştır. Âşık Ömer şairnamesinde pek çok âşığın adını vermiş, fakat âşıkların özelliklerini sıralamamıştır. Ayrıca bu yüzyıldan elimize ulaşan cönk ve mecmualar bize kaynaklık etmektedir (Kaya, 1990:7).

17. yüzyılda Osmanlı ordusunun seferlerine katılan şiiirlerinde bunları işleyen âşıklara "ocak âşıkları" adı da verilmektedir. 17. yüzyılın önde gelen âşıklarını şöylece sıralayabiliriz. Karacaoğlan, Gevheri, Âşık Hasan, Âşık Ömer, Kayıkçı Kul Mustafa, Ercişli Emrah, Katibi, Bursalı Halil, Kuloğlu, Âşık, Âşık İbrahim, Âşık Nev'i, Âşık Yusuf, Benli Ali, Berberoğlu, Haliloğlu, Kamili, Kâtip Osman, Keşfi, Kırımî, Kul Mehmet, Kul Süleyman, Mahmutoğlu, Öksüz Âşık, Sun'i, Şahinoğlu, Üsküdarî, Yazıcı vb (Sakaoğlu, 1989: 286).

2.6.3. 18. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı

18. yüzyılın âşıkları siyasal tarihimizde çok önemli olaylar olmasına rağmen 17. yüzyılda yetişen usta âşıkların gücüne ulaşamamışlardır. Âşık edebiyatı gerilemeye başlamıştır. Buna rağmen âşıklar, divan şairlerine göre daha canlı daha hayati konulara yönelen şiiirler yazmışlardır.

18. yüzyılda âşıklar, etkilerini ve varlıklarını sürdürmüşlerdir. Divan edebiyatının etkisinde kalarak kusurlu biçimde aruzu kullanan âşıkların sayısı artmıştır. Bu dönemde kahvehanelerde, bozahanelerde, meyhanelerde ve panayırlarda ellerinde sazlarıyla şiiirler söyleyen âşıklık geleneğinden yetişme âşıklara her yerde rastlanıyordu (Köprülü, 1962: 391).

Âşıklık, bu yüzyılda çok yaygınlaşmıştır. Hatta aruz ölçüsüyle şiiirler yazan âşıklara şuara tezkirelerinde bile rastlanmaktadır. Nedim'in hece vezniyle bir türkü yazması bu ilginin bir kanıtıdır. Bu dönemde âşıkların değeri her kesimde bilinmeye başlamış,

ancak önemli bir âşık yetişmemiştir (Köprülü, 1962: 391). Bu yüzyılda siyasi tarihimizin önemli olayları olmasına rağmen büyük âşık çıkmamıştır. 18. yüzyılda sosyal konular üzerine yazılan destan ve koşmalar ayrı bir önem taşır.

18. yüzyılın önde gelen âşıklarını şöylece sıralayabiliriz: Abdî, Agâh, Agâhî, Âşık Ali, Âşık Bağdadî, Âşık Derunî, Âşık Halil, Âşık Kamil, Âşık Nigârî, Âşık Nuri, Âşık Ravzî, Âşık Sadık, Âşık Said, Hocaoğlu, Hükmî, Kabasakal Mehmet, Kara Hamza, Kâtibi, Kıymetî, Küsadî, Levnî, Mağripoğlu, Nakdî, Neşatî, Rıza Seteroğlu, Sırrı, Süleyman, Şermî, Talibî vd (Sakaoğlu, 1989: 293).

2.6.4. 19. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı

16. yüzyıldan beri gelişimini sürdüren âşık edebiyatı 19. yüzyılda daha büyük önem kazanmıştır. Divan edebiyatında mahallileşme akımı artarken, diğer yandan âşık şiiri divan edebiyatı etkisine daha fazla girerek halktan ve halk zevkinden uzaklaşma eğilimi göstermeye başlamıştır. Âşıklar, Âşık Ömer ve Gevheri etkisinde kalarak aruz ölçüsünü, divan şiirinin nazım şekillerini daha çok kullanmaya başlamışlardır. Hece ölçüsüyle yazdıkları şiirlerde de daha çok Arapça ve Farsça kelime, terkip ve tamlamalar kullanmaya başlamışlardır (Köprülü, 1962:524).

Âşık edebiyatı ve divan edebiyatı 19. yüzyılın ikinci yarısında toplumdaki değişim ve gelişime paralel olarak gerileyip gelenekten uzaklaşmaya başlamıştır. Sultan Abdülaziz döneminde Bektaşî tekkelerinin tekrar açılmasıyla geçici bir gelişme göstermiş; fakat bu, eski sanat şekillerine dönmeye yetmemiştir. Büyük şehir merkezlerindeki âşık kahvelerinin yerini tutmaya çalışan semaî kahveleri gelenekten kopmuş eski ortak özelliğini kaybederek, dar bir çevreye seslenen bir zümre edebiyatı karakteri almaya başlayan âşık edebiyatının eski canlılığını kazanmasına yetmedi (Köprülü, 1962: 43).

19. yüzyılda âşık şiiri önemli bir gelişme gösterememiştir. Eski söylenenlerin tekrarı yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun her tarafında âşıkların sayısı artmış, âşık zümreleri oluşmuştur. 19. yüzyıl âşıkları hakkında diğer yüzyıllara oranla daha çok bilgi sahibiyiz. İmparatorluğun parçalanması, siyasî ve sosyal değişimler şiirin konularını etkilemiştir.

Toplumun her kesiminde ve kurumlarında görülen köklü değişimlerden biri de 19. yüzyılda Tanzimat'la ortaya çıktı. Batıda 18. yüzyılda ortaya çıkan Fransız İhtilâli, bütün

dünyayı sarstı. Milliyetçilik, özgürlük, eşitlik, hak, adalet gibi yeni kavramlar simgeleşti. Fransız İhtilâli 'nin etkileri, 19. yüzyılın başında Osmanlı İmparatorluğu'nda kendini göstermeye başlar. Bireyi ve toplumu derinden etkileyen ve yeni bir sanat, edebiyat anlayışı getiren bu dönem yine yüzü Batıya dönük, ama öncekilerden ayrı bir yolda oluştu. Batı uygarlığı etkisinde gelişen Türk edebiyatı, insana ve yaşama bakış açılarını değiştirerek dışa dönük konulara yöneldi.

19. yüzyılda Batıya açılma Türk sosyokültürel yapısını belirleyen kurumları da etkiledi, değişime uğrattı. Matbaanın yaygınlaşp yazılı ortamın başlaması sözlü kültür ortamının ürünü olan âşıklık geleneğini de etkiledi. 2. Meşrutiyet'le birlikte basından sansürün kalkmasıyla birlikte gittikçe gelişen basın ve tiyatro kumpanyalarının faaliyetleri gibi yeni eğlence formları karşısında 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan semaî kahvehaneleri işlevlerini kaybederek birer birer kapanırlar. Semaî kahvehaneleri ve çalgılı kahvehaneler İstanbul'a özgü bir zümre olan külhanbeyi-tulumbacıların kontrolündeydi (Çobanoğlu, 1999:69).

Tanzimat'la birlikte, aydınlar arasında halk edebiyatına gösterilen ilgi artmışsa da bu sürekli bir ilgi olmamıştır. Ziya Paşa gerçek Türk edebiyatının halk edebiyatı olduğunu söylemiş, ancak kısa bir süre sonra klasik şairlerin âşıkları aşağılayan sözlerinden daha ağır ifadeler kullanmıştır.

19. yüzyılda İstanbul, âşık edebiyatının gelişmesi bakımından çok uygun bir çevre olmuştur. Bunda, 2. Mahmut'un âşıkları korumasının payı büyüktür. Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı yeniden canlanmıştır. 19. yüzyılın sonlarında büyük yerleşim merkezleri ve özellikle İstanbul'daki kuvvetli âşıklık geleneği, yerini başka bir geleneğe "semaî kahvelerine" bırakmıştır. Bu kahvelerde söz sahibi olan âşıklar artık gezginci âşık değildir. "Meydan Şairleri" de denen bu tarzın temsilcileri semaî kahvelerinde mani, destan, koşma, divan, semaî, kalender gibi şiirler söylerlerdi. Ramazan, bayram ve cuma geceleri semaî kahvelerinde büyük toplantılar olurdu. Önce klarnet, darbuka ve zilli maşa gibi çalgılarla mızıkla faslı yapılırdı. Alafranga marşlardan sonra türkülere geçilirdi. En sonunda âşık şiirleri okunurdu. İstanbul'da semaî ocakları genellikle tulumbacı ocaklarına bağlı İstanbullu âşıklardı.

19. yüzyılda âşıklık geleneği, zayıflayarak güç kaybetmeye başlamıştır. Yeniçeri ocaklarının kapatılması, tekkelerin zamanla işlevlerini yerine getiremez duruma

düşmeleri ve daha sonraları kapatılmaları nedeniyle âşıkların yetişme kaynaklarından çoğu ortadan kalkmıştır.

19. yüzyıl, âşık edebiyatının İstanbul'da saray ve konaklara da girdiği bir dönem olmuştur. Âşıkların yetişmesinde önemli bir yeri olan yeniçeri ocaklarını kaldıran 2. Mahmut âşıkları koruyarak saraya almıştır. 2. Mahmut'tan Abdülaziz'in son zamanlarına kadar düzenli teşkilâtlan ve esnaf loncalarına benzer loncaları vardı. Âşık fasıllarından hoşlanan 2. Mahmut, Abdülmecit ve Abdülaziz dönemlerinden sonra şehir çevrelerinde âşıklar ve âşık edebiyatı önemini kaybetmeye başlamıştır (Karahana, 1991: 550). Saraylardaki âşıkların hükümet tarafından tayin edilen bir âşık kahyaları bulunurdu. Bazen hükümet bu âşıkları kendi propagandaları için kullanırdı. Diğer âşıklar ise belli kahvehanelerde toplanıp saz ve söz fasılları yaparlardı.

Âşıkların ürünleri, müzikle şiirin bir birleşimidir. Çeşitli dönemlerde kopuz, kara düzen, bozuk, tambura, çöğür gibi sazlar kullanmışlardır. Usta âşıklar özgün ezgiler, makamlar yaratmışlardır. 19. yüzyılda İstanbul'da Tavukpazarı'nda, Tahtakale'de daha çok tulumbacılar ve kabadayılar tarafından işletilen âşık kahvelerinde sazlı sözlü eğlenceler düzenlenirdi. Âşıklar kahvenin duvarına asılan ödüllü bağlamayı (muamma) nazımla çözmeye çalışırlardı. Bağlamayı çözen âşığın ödülü para, saz, tüfek vb. olurdu. Bu kahveler, 1826 yılında yeniçeri ocaklarının kapatılmasıyla yıkıldı. Daha sonra semavi kahveleri adıyla yeniden açıldı. Bunlar da sonradan yerini İstanbul'da, Beşiktaş, Tophane, Boğazkesen, Eyüp, Halıcıoğlu gibi semtlerde açılan çalgılı kahvelere bıraktı. 1908 Meşrutiyetinden sonra birer birer ortadan kalktı.

Âşık edebiyatı, Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan, saraylarda, konaklarda, asker ocaklarında, sınır kalelerinde, kahvehane ve bozahanelerde, panayırlarda, köylerde ve konar göçerler arasında zevk ve heyecanla dinlenen bir edebiyattı. Âşık edebiyatı, Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal yapısını ve hayata bakışını yansıtır. Büyük tarihî olaylar karşısında halkın sevinçlerini, üzüntülerini, devlet büyükleri hakkında duygularını anlatan destanlar tarihî birer belge niteliğindedir. Âşık çağına tanıklık etmesi, yaşanan hayattan kesitler sunması yönüyle işlevseldir. Âşık edebiyatı, kültür tarihine de kaynaklık eder. Âşık edebiyatının derinlemesine incelenmesi, yaşadığı dönem edebiyat anlayışı ve insan yapısına ait açık bilgiler vermeyen divan edebiyatının sosyal çevresi hakkında da bilgi verecektir.

19. yüzyılda, 16. yüzyıldan beri gelişimini sürdüren âşık edebiyatı, önem kazanmıştır. Bir yandan klasik edebiyat içinde mahallileşme akımı artarken, diğer yandan halk şiiri klasik edebiyat etkisine girerek halktan ve halk zevkinden kopmaya başlamıştır. Âşık zümreleri oluşmuş, İmparatorluğun parçalanması, politik ve sosyal değişimler şiirin konusunu etkilemiştir (Köprülü, 1962: 391). 19. yüzyılda en dikkati çeken olaylardan biri de âşık kolu adını verdiğimiz usta-çırak ilişkileridir. Âşıklık geleneğinde önemli rolleri olan âşık kollarının bu dönemde yer alması önemlidir. Bu kollar; 1) Emrah Kolu 2) Ruhsatî Kolu 3) Şenlik Kolu 4) Sümmanî Kolu, 5) Dertli Kolu, 6) Huzurî Kolu, 7) Derviş Muhammed Kolu'dur (Kaya, 2000: 13-24). Tekkelerin kurulduğu ve geliştiği şehir ortamlarında âşıkların, tekke ve medrese kültürüyle yoğrularak 19. yüzyıl sonlarına kadar geleneksel tavırlarını sürdürdükleri görülmektedir.

Yeni bir estetik ve doğrudan doğruya yaşamdan alınan yeni konular, yaşam ve gerçekle beslenemeyen, soyut düşüncelere dayalı düşüncelerle içine kapanmış divan şiirini sarstı. Tanzimat'la birlikte yeni edebiyatın yapısında kullanılacak değer ve kavramlar getirme çabası, günlük hayatla ilgili her türlü olay, duygu ve düşünceyi şiirin ve nesrin konusu olarak seçen Tanzimat edebiyatını doğurdu. Önceleri biçimde eski, özde yeni şiir anlayışıyla başlayan Tanzimat edebiyatı, divan şiirinden aktarılmış değiştirilmiş öğelerle yeniliğe başlar. Divan şiirinin Sebki-i Hindi hayallerinden ve girift mazmunlarından sıyrılarak, şiirde yalın düşünce diye niteleyebileceğimiz doğrudan anlatımı kullanmışlardır. Yeni duygular, yeni heyecanlar, yeni düşünceler divan geleneğine bağlı şekil ve tekniklerle işlenerek yeni hareket başlatıldı. Yeni bir hayal dünyası, yeni bir estetik, renk ve dış âlem yakalanmaya çalışıldı. Hayaller, tabiattan ve eşyadan gelen duygulara açıldı.

Bu yüzyılda âşıkların çoğu okur yazardır. Bazı âşıkların şiirleri klasik kalıplara uymasa da divan şeklinde basılmıştır. Okuryazar âşıkların yanı sıra eski geleneğe bağlı âşıklar dar çevrelerde şiir söyleyerek âşıklık geleneğini sürdürmeye devam etmişlerdir.

19. yüzyılın önde gelen âşıklarını şöylece sıralayabiliriz: Âşık Şem'î, Âşık Şenlik, Âşık Tahirî, Bayburtlu Celali, Bayburtlu Zihni, Ceyhunî, Dadaloğlu, Deliboran, Dertli, Erzurumlu Emrah, Gedâî, Hızrî, Kamili, Kusurî, Meslekî, Minhacî, Muhibbi, Ruhsatî, Serdarî, Seyranî, Silleli Surun, Sümmanî, Tokatlı Nuri, Tıflî, Bezmi, Devamî vb (Sakaoğlu, 1989: 293).

2.6.5. 20. Yüzyılda Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı

20. yüzyılda, âşıklık geleneği eski önemini kaybetmeye başladı. Özellikle cumhuriyetten sonra maddî ve sosyal hayattaki değişmeler bu zümreyi yaratan ve besleyen toplumsal şartları da değiştirmiştir. Yeni iletişim araçlarının ortaya çıkışı, sanayileşme, tekke ve medreselerin kapatılması sistemin değişmesiyle âşıklar zümresi yavaş yavaş ortadan kalkarak büyük merkezlerden kırsal kesimlere, gelişmenin az olduğu yerlere doğru gitmeye başlamıştır.

Bu yüzyılda millileşme hareketine paralel olarak dil sadeleşmeye başlamış, hece ölçüsüyle millî nazım şekillerimize uygun olarak âşıklar şiir söylemeye başlamışlardır. Günümüzde eskiye oranla az da olsa âşıklar vardır. Halka doğru hareketinin, halk kültürünü yaşatma hareketinin etkisiyle hâlâ âşıklar arasında atışmalar yapılmakta, âşık eğlenceleri düzenlenmektedir. Yüzyılın başlarında, geleneğe bağlı olarak şiirler söyleyen âşıklar önce şiirlerine ad vermek suretiyle ilk değişikliğe gitmişlerdir. Cönklerde türkü, koşma gibi genel adlarla anılan şiirler, artık konularına uygun adlarla anılmaya başlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde devlet desteği gören âşıklara cumhuriyet döneminde yardım edilmemiştir. 1931 yılında Ahmet Kutsi Tecer, 1964'te İbrahim Aslanoğlu tarafından Sivas'ta düzenlenen "âşıklar bayramı" ile âşıklık geleneğinin yaşadığına dikkat çekilmiştir. 1966 yılında Konya âşıklar bayramının yapılıp düzenli hâle gelmesiyle âşıklar birbirilerini tanımış, yerel âşıklık geleneğinden Türkiye âşıklık geleneği sürecine geçilmiştir.

Âşıklar, geleneği sürdürmeye çalışmaktadırlar. 20. yüzyılın önde gelen âşıklarını şöylece sıralayabiliriz: Ali İzzet Özkan, Âşık Ferrâhî, Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Veysel, Talibi, Meslekî, Emsali, Sefil Selimi, Kul Gazi, Bayburtlu Hicranı, Davut Sularî, Efkârı, Gufranı, Kağızmanlı Hıfzı, Bayburtlu Celali, Yusufelili Huzurî Habib Karaaslan, İlhami, Posoflu Müdamî, Posoflu Zülalî, Recep Hıfzı vb (Sakaoğlu, 1989: 299).

2.6.6. Günümüzde Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı

19. yüzyıldan itibaren âşıkların ordudaki görevlerine son verilmesi ve tekkelerin kapatılmasıyla, âşıklar koruyucularını kaybetmişlerdir. Bu nedenle âşık edebiyatı, bu

yüzyılda gerileme süreci içine girmiştir. Aydın çevrelerde, Batı edebiyatı örnek alınarak geliştirilmeye çalışılan yeni edebiyat anlayışları da bu süreci hızlandırmıştır. Bu arada halk edebiyatından yararlanma niyetleri de zaman zaman dile getirilmiştir. 20. yüzyılın başlarında millî edebiyatın ancak halkın dili ve edebiyatına dönülerek oluşturulabileceği görüşü ağırlık kazanmış, halk edebiyatı anlatım tekniklerinden belli seçmelerle yararlanılmıştır (Gökalp, 1958: 70). Cumhuriyet döneminde Türk şiiri içinde âşık geleneğine folklor gözüyle bakılmış, ancak yine de sanatta gelenekten yararlanma anlayışı doğrultusunda bazı örnekler verilmiştir.

Tanzimat, Meşrutiyet, Birinci Dünya Savaşı, Türk toplumunu ve günlük yaşamını hızlı değişim ve dönüşümlere uğratmıştır. Toplumsal yaşamda geleneksel yapı yer yer çatlama, kırılmaya ve yerleşmiş değerler sarsılmaya başlamış, geçiş dönemlerine özgü ikilemler ortaya çıkmıştır. Yeni kültürle önerilen yeni yaşama biçimleri karşısında halkın uyum gösterememesi, eski-yeni çatışması edebiyata da yansımıştır. Sorunlar diğer sanatçılar gibi âşıklar tarafından da sorgulanmaya başlar. Toplumsal ve bireysel çalkantılar geniş bir perspektifle bakıldığında eski ve yeni arasında bocalamalar halk şiirine de konu olmuştur. Aşığın şiirinin eksenini eski-yeni çatışması oluşturur. Âşık eskimeye yüz tutan gelenekler karşısında ne yapacağını bilemez. Yeni oluşmaya başlayan geleneklere de uyum gösteremez. Diğer yandan da âşığın şiirine derin boyutta olmasa da toplum kuralları arasına sıkışan veya yeni yaşamın önerdiği değerleri benimseyip eskinin değerleriyle çatışmaya giren insanların mutsuzlukları girer. Âşığın tavrı kendine göre belirlediği ahlâktan yanadır, gelenekçidir, yeni geleneği özümleyemeyip taklit eden, davranış ve kişilik bozuklukları gösteren kişileri eleştirerek taşlar.

Âşık edebiyatının taşlama şiirlerinde toplumun çeşitli kesimlerindeki dengesizliklerin, çelişkilerin ustalıklı taşlanıp, eleştirildiği görülür. Âşıkların öğütleme türü koşmalarında, halkı bilinçlendirmeyi, aydınlatmayı, bilgilendirmeyi ilke edinen bir tavır ve çaba görülür. Aslında âşık da ikilem içinde eski ile yeni arasında bocalar. Âşık, toplumsal konumunu yükseltme uğraşına giren, çoğunu gençlerin oluşturduğu tipleri taşlar. Aşığa göre yeniyi özümlemeden kabul eden bu tür gençlerin ahlâkî değerleri aşınmıştır. Âşık bu yönüyle ödün vermez ahlâkçıdır. Âşık, Tanzimat sonrası,

toplumdaki değişim ve gelişimde doğu ile batı kültürü arasına sıkışmış, bu ikilem sürecinde âdeta aynı duyguları yaşayan Anadolu ruhunun sesidir (Artun, 1996: 22).

Âşıklar, karışık bir sosyal yapıdan oluşan Osmanlı İmparatorluğu'nda özel bir zümre oluşturmuşlardı. Toplumun belli zümrelerinin sanat zevkini karşılayan özel bir topluluktur. 20. yüzyılda, batı kültürü etkisiyle yeni bir yaşama şekli arayan Osmanlı toplumunda eski gelenekleri sürdüren, yeni gelişim ve değişimi yakalayıp izleyemeyen âşıkların eski biçimde yaşayamayacakları bir gerçektir. Türk toplumu Tanzimat'la başlayıp, Cumhuriyet döneminde devam eden gelişim ve değişimle yeni bir yaşama biçimine geçti. Bu yeni yaşam, yaşama yeni bir bakış açısını beraberinde getirdi. Osmanlı lonca teşkilatı kadrosunda özel bir zümre oluşturan âşıklar, eski âşıklık gelenekleriyle yeni toplumda yerlerini alamayınca azalmaya başladılar, (Albayrak, 1993: 548).

Yaşanılan son elli yılda, çağlar boyu süren kültür ikiliği hızla ortadan kalkmaktadır. Bugün köylü ve çiftçi toplumdaki kentli ve sanayileşmiş topluma geçmekteyiz. Halkın yarısı artık aydınlı aynı kültür çevresini paylaşmaktadır. Köyde kalanlar da ulaşım ve iletişim araçlarıyla kent kültürüne bağlanmışlardır. Günümüz insanı artık düşte görülen bir güzelin sevdâ şiirleri yerine, daha somut, yeni toplumun yarattığı insan tipinin özlemlerine cevap verecek yeni duyularla örölü yeni şiirler istiyor.

Sosyal değişim sonucu âşık şiiri de en belirgin özelliklerini kaybetmeye başlamıştır. Âşık şiiri, büyük ölçüde sözlü yaratılır olmaktan ve sözle yayılır olmaktan çıkmıştır. Günümüzde doğaçlama şiir söyleyen âşıklar olmakla beraber, saz eşliğinde topluluk karşısında doğmaca şiirler söyleyen âşık tipinin yerini, yazan, saz çalmayı biliyorsa yazdığı şiiri sazla söyleyen âşık tipi almaya başlamıştır.

Doğmaca şiirde, geleneksel şiir malzemesini kullanan âşık, artık geleneksel baskıdan kurtularak kişisel yaratmaya dayanan yeni ve değişik şiire imzasını atmaya başlıyor. Âşık şiirinin yayılması artık çağdaş araçlarla oluyor. Böylece âşık şiirinin çeşitlemelerle yayılma özelliği de kaybolmaya başlıyor. Bazı âşıklar tapşırma kullanma geleneğini terk ederek şiirlerine adlarını, soyadlarını yazıyorlar. Bazıları da adlarının önündeki âşık kelimesini atıyorlar.

Günümüzde âşık tarzı şiir, kitle iletişim araçlarıyla yayılmaya başlamıştır. Bu bir noktada teknolojinin sözlü geleneğin işlevini üstlenmesidir. Teknoloji, geleneği yayan gezginci âşığın yerini alarak, geleneğin dar çevrelerde sıkışıp kalmasını önleyerek yayılmasını sağlamıştır. Günümüzde âşık tarzı şiir yeni ortamlara, yeni şartlara uyum göstermeye, gelenek dışı düşüncelerle beslenmeye başlamıştır. Özellikle Cumhuriyetten sonra köylerden kentlere göç sonunda köy ve şehir kültürü iç içe geçmiştir.

1950 yılından sonra Türkiye, büyük bir yapısal değişiklik geçirdi. Son 50 yılda köylerden kentlere doğru büyük bir nüfus akımı başladı. İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana gibi büyük kentlerde köyden gelenler yaşamaya başladı. Büyük kentlerdeki işsizlik, elektrik, su, yol, gecekondulaşma gibi sorunlar onları derinden sarstı. Köyden gelip büyük kentlerde tutunma uğraşı verenlerin sıkıntıları, ikilemeleri âşıkları da etkiledi. Yeni yaşamın getirdikleri de âşığın şiirine konu oldu. Bu dağınık ve düzensiz kentleşme köyden gelenleri köy kültürüyle kent kültürü arasına sıkıştırdı. Bu olgu geleneksel kültürü de etkiledi. Köylüyle kentlinin aynı şiir ortamında yaşamaları, toplumdaki çok yönlü ve hızlı değişim, âşık geleneğinin çok köklü değişikliklere uğramasına neden oldu (Başgöz, 1977a: 252). Yeni bir olgu olarak ortaya çıkan yeni şehirli âşık, kentleşme sürecini yaşayan insanların acılarını, sevinç ve mutluluklarını, özlemlerini şiirine konu yaptı. Bu olgu, bir tür kent ortamında halk kaynağından yararlanan yeni bir âşık tipinin geleneğe yeni konular, yeni açılımlar sağlamasından başka bir şey değildi.

Günümüz âşıkları kendilerine ozan, halk ozanı gibi adlar veriyorlar. Fakat bu kelimenin eski epik anlatıcısı ozanla ilgisi yoktur. 1950 sonrasında âşıkları Türk dilinin sadeleşme süreci içinde kendilerine ozan diyorlar. Aydın şairlerle, âşıkların aynı adı kullanmaları kültür ikiliğinin önemli ölçüde ortadan kalktığının belirtisidir. Âşık, günümüz koşma biçimini ve sazı koruyor. Âşık şiirine geleneksel biçimleri uyguluyor. Bu da âşık tarzı şiirde köklü bir değişimin olduğunun göstergesidir.

Âşık şiiri geleneğinin 1930'dan sonra cumhuriyetin ilkeleri ışığında yeniden canlanmaya ve Âşık Veysel'le toplumdaki yerini almaya başladığını görüyoruz. Âşık şiiri son yıllarda büyük kentlerin kenar mahallelerinde, kasabalarda ve köylerde az da olsa seslenecek bir kitle bulabilmektedir. Cumhuriyetin 10. yıldönümü, âşıklık geleneğinde bir dönüm noktasıdır. 1960-1970 yılları arasında âşıklık geleneği büyük bir gelişme

gösterir. Somut sorunlar şiire konu olur. Gelenekteki âşıklarda görülen evrensel barış temi günümüz âşıklarına da hâkimdir. Hatta insan sevgisi, birlik, kardeşlik, ayrılığa karşı olup birlik beraberlikten yana olma düşüncesi, çağdaş şairlerden daha belirgindir. Günümüz âşıkları biçim açısından geleneğe bağlı olsalar da işledikleri temalar bakımından aydın sanatçılara yaklaştırlardır.

Âşık şiiri geleneği, belli bir zaman ve belli bir toplum yapısının şiiridir. Aydın çevreyle halk çevresinin arasında kültür ikiliğinin oluştuğu dönemlerin ürünü olan âşık şiiri, seslendiği dar çevrelerde kalmıştır. Âşık şiiri dönemi kültür çevrelerinden uzak çevrelerde gelişmiştir. O, halkın düğünlerine, toplantılarına, eğlencelerine ölümlerine kadar girmiştir. Bir görevi vardır. Her ortamda söyleyebilir. Dar çevrelerin temsilcileri olan âşıklar, uygarlığın köy yaşamına kadar girmesi sonucu, toplumun geneline açılarak halkın sanatçısı olma yolunu tuttu.

Büyük şehirlerde şehir merkeziyle kenar semtler arasında iki ayrı kültür yaşanmaktadır. Göçle gelenler kentleşme sürecini yaşamaktadır. Doku kaynaşması henüz tamamlanamamıştır. Büyük şehirlerde tarım öncesi toplulukların ritüele dayalı düşünce yapısının kalıntılarını, tarım topluluklarının dinî düşünce yapısını, sanayi toplumlarının lâik düşünce yapısını iç içe buluyoruz. Toplumsal ve kültürel değişiklikler halk kültürü ürünlerinin değişip yeniden şekillenmesine neden olurlar.

Günümüzde âşık şiiri kitle iletişim araçlarıyla yayılmaya başlamıştır. Bu bir noktada teknolojinin sözlü geleneğin işlevini üstlenmesidir. Teknoloji, geleneği yayan gezginci âşğın yerini alarak, geleneğin dar çevrelerde sıkışıp kalmasını önleyerek yayılmasını sağlamıştır. Âşık şiiri yeni ortamlara, yeni şartlara uyum göstermeye, gelenek dışı öğelerle beslenmeye başlamıştır. Son yıllardaki köyden kente göç olgusu âşıkların doğal ortamını da etkilemiştir. Şehir kültürüyle beslenmeye başlayan âşık şiiri de kaçınılmaz olarak değişime uğramıştır. Yeni bir olgu olarak ortaya çıkan şehirli âşık tipi, kentleşme sürecini yaşayan kesimler arasında şiir söylemeye başlamıştır, artık o ne köylü, ne de kentleşme sürecini tamamlayamadığı için şehirlidir. Âşıkların şehirdeki bu yaşama biçimleri sanatlarını da etkilemiştir. Artık onların seslendikleri kitle eski çevreleri değildir. Yeni insan tipinin sanatçısı da farklı olacaktır.

Âşıklar günümüzde sazı, hece ölçüsünü ve âşık edebiyatı nazım biçimlerini koruyorlar. Âşık şiirinin beslenme kaynaklarının değişmesi, yeni çevrede, yeni insan tipinin

beklentilerini karşılayacak bir yöne yönelmeye başlamıştır. Somut sorunlar şiire konu olmaya başlamıştır. Hatta barış temî, insan sevgisi, birlik, kardeşlik vb. konularına çağdaş âşıklardan daha duyarlıdırlar. Dar çevrelerin temsilcileri olan âşıklar uygarlığın köy yaşamına girmesi sonucu toplumun geneline açılarak halkın sanatçısı olma yolunu tuttu. Âşıklık geleneği çevresinden kopuş beraberinde birçok sorunu da getirdi. Âşık şiiri doğal ortamından uzaklaşıp, halk kültürü kaynağından yeterince beslenemez oldu. Günümüzde geleneği öğrenemeyen, geleneği yaşamadan kulaktan dolma âşık şiiri bilgileriyle şiir söyleyen âşıklar ortaya çıktı. Âşık seslendiği kitlenin gerisinde kaldı. Sanatçı seslendiği kitlenin bir adım önünde olmak zorundadır. Âşık şiiri statik durağan bir gelenek değildir. Onun da değişime uğraması doğası gereğidir.

İnsanları sosyal kılan birbirleriyle kurdukları iletişimidir. İnsanların yazı, matbaa ve elektronik gibi ses ve sözü mekâna bağlayan teknolojiler kullanmaksızın yüz yüze ve sese dayanarak iletişim kurduğu ortama sözlü kültür ortamı adını veriyoruz. İletişim amacına yönelik bir araç aracılığıyla nakledilerek ve kaydedilerek icradan bağımsızlaştırılarak aktarımının sağlandığı kaydedilmiş icralara da kendi içinde yaratıldıkları yazılı kültür ortamı, elektronik kültür ortamı adını veriyoruz (Çobanoğlu, 1996: 182).

Âşıklık geleneği ürünleri günümüzde sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında üretilmekte kitlelerle buluşmaktadır. Âşıklık geleneği ve âşıklığa başlama değişime uğramıştır. Geleneği öğrenmek için çırak olup bir ustaya kapılanmanın yerini büyük şehirlerde saz ve bağlama kursları almıştır. Bu imkânı bulamayanlar kaset dinleyerek, âşıkları ve onların usta malı şiirlerini taklit ederek örtülü bir çıraklık dönemi yaşamaktadırlar (Çobanoğlu, 1999: 251).

Âşıklık geleneğinin doğal ortamı dışında yazılı ve elektronik ortamın bütün olumsuzluğuna rağmen olumlu yönleri de vardır. Âşıklığa hevesli genç, çıraklık dönemimde yalnızca ustasının bilgi dağarcığıyla sınırlı kalmayıp çeşitli yollarla pek çok yörenin yerel ezgilerine ulaşarak öğrenir, bu zenginliktir. Kaset çıkaran âşıklar hiç yüz yüze gelmedikleri dinleyici kitlelerine ulaşıyorlar, onlara doğal ortamının dışında seslenebiliyorlar. Ayrıca âşıklığa başlamanın olmazsa olmaz şartı olan gelenekteki rüya görme ve bade içme motiflerinin yerini artık kaset dinleyerek, klip seyrederek âşıklığa özenip âşıklığa başlama alıyor (Çobanoğlu, 1999: 251).

Günümüzde âşıklar hem kırsal kesime hem de şehir çevresine sesleniyorlar. Her ne kadar eskiye oranla halk ile aydın kesim arasında kültür farkı azalsa da beğeni farklılığı vardır. Âşıklar bunun farkındalar. Âşıklık geleneği çağlar boyu önemini korumuş, ulusal kültürün korunmasında ve taşınmasında önemli rol oynamıştır. Değişen zaman ve koşullar gereği değişimden etkilenmiştir. Günümüzde de seslenecek kitle bulmaları geleneğin sürdüğünün ve süreceğinin en önemli göstergesidir.

Âşık edebiyatı ve âşıklık geleneği edebiyat tarihimizde önemli bir gerçektir. Vezin, şekil, gelenek ve anlayış bakımından Müslümanlıktan önceki Türk nazmına bağlı olarak, bir nevi onun devamı olarak edebiyatımızda Âşık tarzı şiir ortaya çıkmıştır. Âşık tarzı şiirin ilk mahsulleri Orta Asya ozanlarının şiirleridir. Bunlar sazla yeni müzikle doğmuş ve uzun zaman bu halde yaşamış, sonra sazdan ayrılan nazım çeşitleri ve şekilleri de meydana gelmiştir. Müslümanlıktan sonra Arap-İran nazmına bağlı olan Divan şiirinin kurulmasıyla, onun yanında gerçek Türk nazmını temsil eden bir kol olarak yaşayıp gelişmesine devam etmiştir.

Türk edebiyatının âşık tarzı şiir kolu, Orta Asya Türk şiirinin devamı olarak, Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle başlar. Fakat sözlü edebiyat mahsulleri, kitaplara geçmediğinden elde bulunmamaktadır. Ancak tekkelerin yazıp muhafaza ettikleri dini mahsullü eserler vardır.

On beşinci yüzyıldan itibaren saz şiirinin, şahıslar tarafından yazılmış mahsullerini görmekteyiz. Artık âşık adını almış ozanlar eski saz şiirini geliştirerek fert ve cemiyet hayatının bütün alanlarında çalışıp söylemeye başlamışlardır. Bu âşıklar hemen her sınıf içinde ve geniş bir şekilde faaliyetlerine devam etmiş ve içlerinden büyük şair şahsiyeti kazanan bilinçli sanatçılar çıkmıştır.

Türk halkı arasında çok eski ve çok kuvvetli olan ozanlar geleneğine bağlı kalarak yazdıkları şiirleri yine sazla çalılıp söyleyen bu şairlere, on altıncı yüzyıldan sonra fakat onların tarzında şiirler yazan kişilerin de katıldığı görülmektedir. Âşıklar Türk şiirinin tabii ve milli özelliklerine bağlı kalarak geleneği devam ettirmişlerdir.

2.7. Âşık Edebiyatı

2.7.1. Âşık Kavramı

Âşk sözcüğünün aslı, “ışk” olup, sevgi anlamına gelmekte, âşık ise, birine, bir şeye tutkun, imre, emre anlamındadır (Devellioğlu, 1997:46,47).

Türkçe sözlükte de, “Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan vurgun, tutkun kimse; halk içinde yetişen, deyişlerini sazla söyleyen, sözlü şiir geleneğine bağlı halk şairi; sevişen bir çiftten kadına oranla erkeğe verilen ad; dalgın, kalender kimse anlamlarını vermektedir (Türkçe Sözlük: 2005, 136).

Hikmet Dizdaroğlu ise; âşık sözcüğü üzerinde görüş bildiren araştırmacıların ifadesini şöyle aktarmaktadır: “Âşık sözcüğünün nereden çıktığı henüz ispatlanamamıştır, değişik görüşler öne sürülmüştür bu konuda. Veled Çelebi, ışk ve âşık sözcüklerinin Türkçe ışk sözcüğünden geldiği kanısındadır. Arapça olamaz, çünkü Kur’an’da buna rastlanmıyor diyor. Çankırlı Ahmet Talat (Onay), Veled Çelebi’nin düşüncesini temel alıp bir örnekleme yaparak, âşık sözcüğünün “yüreği âşk ile yanan, kalbi muhabbetle nurlanan kimse” demek olduğu sonucunu çıkarmaktadır (Dizdaroğlu, 1969:18,19).

Fuad Köprülü de, âşık sözcüğünün dillerden geldiğini açıklamamla birlikte, bunun bozularak ışık biçiminde dilimize geçtiğini; Kalender, Bahayî, Bektaşî, Hurufî gibi ehl-i sünnet akîdelerine aykırı zümrelere mensup dervişlere ve Yunus Emre tarzında halk şair-mutasavvıflarına alem yani sıfat olduğunu yazmaktadır. Hüseyin Kâzım Kadri, aşkı Arapça isim saymakta, “muhabbet-i müfrite, alâka, gönül verme” demek olduğunu, âşıkın da “âşk ve muhabbetle meluf olan, âşka düşen, gönül veren” anlamlarına geldiğini belirtmekle yetinmektedir. Ahmet Kutsi Tecer, kökenine değinmeden şunları söylüyor: “Âşık kelimesi, önceleri Yunus tarzında ilâhiler ve mistik şiirler söyleyen şairler tarafından kullanılmaya başlanmış, daha sonra saz şairlerinin hepsi âşık adını takınmışlardır.”

Yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, âşık sözcüğü aşktan türemiş bir kelime olup, bir varlığa sevgi ile bağlanan bir kimse anlamı kazanmakla birlikte, daha çok bizi ilgilendiren yönü, edebiyatımızdaki terim anlamıdır. Anadolu’daki mutasavvıf şairlerin bu kelimenin terim anlamıyla kullanılmasındaki payları hiç şüphesizdir. Orta Asya kültürümüze ait “ozan” sözcüğünün çeşitli nedenlerle horlanması neticesinde,

İslâmiyet'in tesiri sonucunda âşık sözcüğü altında, aynı geleneğin az çok farklılıklarla devam ettiği ve 16. asırdan günümüze kadar geldiği bir gerçektir.

Geçmişten günümüze dek, âşık tarzı şiir geleneğinin temsilcilerinin değişik adlarla anılması sonucunda ortaya çıkan kavram kargaşasının ortadan kalkabilmesi için Sakaoğlu, birtakım kriterlerin uygulanmasını teklif etmektedir. Âşık olduğunu iddia eden kişilere yöneltilecek sorulardan alınan cevaplarla, âşıklığın ölçüsü ortaya konmuş oluyor. Bu sorular: “İrticâlen söyleme kabiliyeti var mıdır? Saz çalmasını biliyor mu? Atışma yapabiliyor mu? Bâde içtiğini iddia ediyor mu?” şeklindedir (Sakaoğlu, 1992:29).

2.7.2. Âşıklık Geleneği

Âşıklar; sazlı, sazsız, doğaçlama yoluyla, kalemlle veya birkaç özelliği birden taşıyan geleneğe bağlı kalarak şiir söyleyenlere “âşık”, bu söyleme biçimine “âşıklık-âşıklama”, âşıkları yönlendiren kurallar bütününe de “âşıklık geleneği” adını veriyorlar.

Bu edebiyatın belli başlı gelenekleri şunlardır:

Usta – Çırak İlişkisi:

Âşık edebiyatının yüzyıllar boyu yaşatılan en eski geleneklerinden biri “usta – çırak” geleneğidir. Bu geleneğin temsilcileri olan âşıklar, ustalarından öğrendiklerini, başka bir deyişle usta mallarını çırakları vasıtasıyla geleceğe taşımışlardır. Bu gelenekte âşıklar, genellikle bir usta aşığın önünde diz çöküp onun çırağı olarak, yetenekleri doğrultusunda olgunluğa erişmenin güç yollarından geçerler. Çırak, ustasının yanındaki ilk günlerinden itibaren ona refakat eder, ustasının sanatını ve becerisini kavramaya çalışır, şiirlerini ezberler. Usta ise, onu eğitmek, ufkunu açmak için köy odalarına, âşık kahvelerine götürerek sohbetlere katar. Piştiğine karar verdiğinde ise, çırağının sırtını sıvazlar, sazı eline verir ve “Git artık, nasibini ara.” der. Buna âşıklık geleneğinde “çıraklama” denir.

Çıraklık, âşıklık geleneğinin okuludur. Usta âşıklar kendi sanatının devamını çırakları aracılığıyla gelecek kuşaklara taşırlar. Gün gelir çırak, sazın, izin, özün sırlarını, saz, söz, makam, ayak verme ve atışmayı öğrenir. Ustası gibi, âşıklar divânı kurulduğunda

atışmalarda âşk, din, güzellik, sevgi, insan vs. konuları gönül sesiyle dile getirir (Tanrıkul, 1997:23).

Günümüzde köklü usta – çırak ilişkisi yok denecek kadar azdır.

Mahlas Alma:

Mahlas sözcüğü, bir şairin asıl adından başka, şiirlerinde ve yazınlarında kullandığı isim veya takma ad anlamlarına gelir. Mahlas zamanla âşıkların asıl adlarını unutturur. Mahlaslar usta âşıklar tarafından verilir. Günümüzde usta – çırak geleneği zayıfladığı için âşıklar genellikle mahlaslarını kendileri seçmişlerdir. Bunun yanı sıra, bazı âşıklar rüyalarında bade içerek aldıklarını söylemektedirler. Günümüzdeki âşıklardan bazıları şiirlerinde mahlas olarak ad ve soyadlarını kullanmaktadırlar.

Bu gelenek sayesinde ki, âşıkların şiirleri günümüze kadar gelmiş ve bu şiirlerin hangi âşığa ait olduğunu, hatta onların hayat hikâyeleri hakkında bilgi ediniriz.

Saz Çalma Geleneği

Âşıklar şiirlerini, eskiden kopuz eşliğinde günümüzde ise saz adı verilen bir çalgı eşliğinde söylemişlerdir. Âşıklık geleneğinde sazın önemli bir yeri vardır. Âdeta saz ve söz bütünleşmiştir. Âşıkların büyük bir çoğunluğu saz çalar. Bazı âşıkların doğaçlaması vardır sazı yoktur, bazılarının ise ne sazı ne de doğaçlaması vardır. Ancak geleneğe uygun olarak şiir yazarlar. Köprülü, âşıklık geleneğinde yetişmiş âşıklar arasında saz çalamayan bir âşığın düşünülmemeyeceğini söyler. (Köprülü, 1962:19) Boratav da bu görüşe katılarak âşıkların çoğunlukla saz çalıp şiirlerini sazla söylediklerini belirtir (Boratav, 1968:340).

Saz çalabilmek âşıkların önemli niteliklerinden biridir. Âşık saz çalmayı genellikle ustasından öğrenir. Âşık, deyişi belleğinde hazırlamak ve sözlerini melodilerle süslemek amacıyla sazını bir ilham kaynağı olarak kullanır.

Âşıkların ürünleri müzikle şiirin birleşimidir. Toplumların nağmelerini ezgiyle dile getiren ulusal sazları vardır. Türklerin de kendilerine özgü kopuz adı verilen telli bir sazları vardı. Çeşitli dönemlerde kopuz, kara düzen, bozuk, tambura, çöğür gibi sazlar kullanmışlardır. Usta âşıklar yeni ezgiler buldular, özgün makamlar yarattılar. Böylelikle zengin bir türkü dağarcığı oluştu (Artun, 2001:66).

Bade İçme ve Rüya Geleneği:

Rüya motifi, şıklık geleneğinde sık karşılaştığımız bir motiftir. Bazı şıklar maddi aşktan manevî aşka geçerken, saz çalıp söylemeye başlarken, ilâhi araçlarla yani, bir mürşidin bir pirin, Hızır Peygamberin rüyada tecellisiyle şık olup saz çalmaya başladıklarını söylerler. Bunlar, halkın inanişına göre ilham kaynakları “ilâhî” olan şıklardır (Köprülü, 1986:217). Bir diğer araştırmacımız rüyalar ve şamanların, sihri, din hayatını çevreleyen ögelerin, Anadolu mistizminde aracı rolü üstlendiğine değiniyor (Başgöz, 1952:238).

Âşık edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır. Âşıkların gerçek hayat hikâyelerini incelediğimizde rüya görene kadar belli bir süre ya bir usta âşığın yanında ıraklık yaptıklarını veya şık fasıllarının sık sık icra edildiği, halk hikâyelerinin anlatıldığı yerlerde yetiştiklerini görmekteyiz (Günay, 1992:110).

Âşıklık geleneğinde rüya nedeniyle şık olmak oldukça yaygındır. Bazı şıklar gelenek gereği rüyalarını anlatmamakta, bazısı rüyasını hatırlayamamakta, bazısı pir elinden dolu içtiğini söylemektedir. Bazı şıklar da badeli âşıklığa inanmamaktadır.

Atışma (Tekellüm) Geleneği

Atışma, şıkların dinleyenler karşısında karşılıklı deyişmeleri ve bu deyişmeler sırasında birbirleriyle zaman zaman iğneleyici fakat mizah çerçevesinde syleşmeleridir. Âşıkların doğaçlama olarak karşılıklı, belli kurla çerçevesinde syleşmelerine yaygın olarak “atışma” adı verilir. Bunun yanı sıra “tekellüm, şık karşılaşmaları, deyişme, kovalama, karşı – beri” adları da verilmektedir.

Atışma, en az iki âşığın dinleyiciler huzurunda karşı karşıya gelerek, saz ve sözle, kurallarına uygun olarak deyişmeleri esasına dayanır. Atışma yapacak şık doğaçlama olarak şiir söyle yeteneğine sahip, usta bir şık olmalıdır. Yenilenin sazını kaybetmesi söz konusu olduğundan, her şık atışmaya girmeye cesaret edemez. Âşık karşılaşmaları, âşıkların seçiciler önünde sazlı – sözlü diyaloglarla karşılaşmaları demektir.

Lebdeğmez Geleneği

Âşıkların ustalıklarını sergilemek için bir çeşit söz hüneri olarak başvurdukları bir biçimdir. Âşıklar, içinde “b, p, m, v, f” dudak ve diş – dudak sesleri bulunmayan sözcüler seçerek şiirlerini okurlar. Âşıklar, dudaklarının arasına iğne koyarak yarışırlar.

Askı – Muamma Geleneği

Muammanın âşık edebiyatında önemli bir yeri vardır. Muamma düzenlemek ya da muammayı çözmek zekâ, bilgi ve tecrübe ister. Her âşıkta bu kabiliyet yoktur. Pek çok âşık koşma, semâî vb. nazım biçimlerinde çok başarılı örnekler vermiş olmakla birlikte, ne bir muamma düzenlemiş ne de bir muammayı çözmüştür. Bâde içmiş bir âşık için muamma asmak ya da indirmek hünerin yanı sıra ustalığın göstergesidir.

Dedim – Dedi Tarzı Söyleyiş

Koşma ve semâîlerde, âşık ve sevgilinin karşılıklı söyleşmeleridir. Bu tarzda, sevenin övgülerine karşılık sevilenin âşığı küçümseyişi ve böbürlenerek güzelliği ile övünüşi dile getirilir.

BÖLÜM 3: ÇORUM İLİ ÂŞIKLIK GELENEĞİ

3.1. Çorum İli Âşıklık Geleneğine Genel Bir Bakış

Türklerin yaşadığı her zaman diliminde ve her coğrafi bölgede, sanatın sihirli dünyasının var olduğunu görmekteyiz. Oğuz Boylarının 11. yüzyılda Çorum’u Bizans İmparatorluğu’ndan almasından itibaren, Türk kültürü bu coğrafyada da hüküm sürmeye başlamıştır. İlk İslâmî eserlerin verilmeye başladığı bu yüzyıldan 14. yüzyıla değin elimizde kaynak bulunmuyor.

14. yüzyıldan günümüze kadar, Çorum sınırları içerisinde pek çok âşık yetişmiştir. Bu âşıklara, cönklerden ve çeşitli tarihi mekânlara işlenmiş yazmalardan ulaşıyoruz.

Türk halk edebiyatında, bu edebiyatın özellikle şiir kesiminde Anadolu Alevî şiiriyle şehirli Bektaşî şiirinin büyük bir yeri vardır.

Çorum ilinde âşıklar, atasözlerini de kullanarak atışmalar yapmışlardır. Özellikle 1999 yılında bu örneklere sıkça rastlamaktayız. Çorum yerel gazetelerinden “Hakimiyet”, “Ozan Sesleriyle Atasözlerimiz” başlığıyla zaman zaman halk ozanlarına yer vermiş, âşık atışması şeklinde gazetede yer almıştır. Aşağıda Âşık Rıfat Kurtoğlu, Âşık Kemal Özgür (Zoranî), Âşık Cuma Türkmen (Türkmenoğlu) ve Âşık Müslüm Koygun (Cefaî)’un atasözlerinden yararlanarak oluşturdukları atışma örneği yer almaktadır. Bunlardan ilki:

“Binbir hikmet dolu atasözleri

Hak hakikat yolu atasözleri

Hasbahçenin gülü atasözleri

Her biri derin mana ummanı.”

dörtlüğü, sohbeta katılan âşıklara Ozan Ercanî (Abdullah Ercan) tarafından ayak olarak verilmiş ve bu sohbetin gerçekleşmesini sağlanmıştır. Böylelikle onlardan bir atasözümüzü düzenleyecekleri dörtlülle kullanmaları ve örnek dörtlülükte bulunan “ummanı” sözcüğüne uygun bir kafiye ile dördüncü dizelerini kafiyelendirmelerini istedi. Aşağıya bu sohbetten bir bölüm aldık:

- Kemal: Kin kini doğurur hilesi ile
Ocaklar söndürür belası ile
Denmiştir ki kanı yurlar su ile
Ve lakin kan ile yumazlar kanı.
- Cefaî: Doğru giden yolcuları yanıltma
Kötüleri iyi diye tanıtmama
Sefere çıkarken sakın unutma
Kışın azığı yazın abanı.
- Türkmenoğlu: Güneşi balçıkla kaplayamazsın
Çirkefi zemzemle paklayamazsın
Mızrağı çuvala saklayamazsın
Ateş yanan yerin çıkar dumanı.
- Kurtoğlu: Gün olur saatler yıl olur aylar
Aşka düşen âşık ağlamaz neyler
Her kime rastlasam derdini söyler
Aşk ağlatır dert söyletir insanı.
- Kemal: Mesul ol ey Kemal kendi sözünden
Bir gözünü sakın öbür gözünden
Cihan yanar bir tek cümle yüzünden
Başa değer sözün dilden çıkanı.
- Cefaî: Cefaî dağlarda duman kar olur
Aşıp gitmek çetin olur zor olur
Dertlilerin dünü günü zâr olur
Derdini demeyen bulmaz dermanı.
- Türkmenoğlu: Türkmenoğlu sıkı bağla bendini
Kaptırma düşmana aman pundunu
Merdane tutmalı kişi kendini
Bir karınca bile olsa düşmanı.

Kurtoğlu: Kurtoğlu sözlerin kulakta kalsın
Dinleyen kıssadan bir hisse alsın
Tilki nice kurnaz olursa olsun
Son gidecek yeri kürkçü dükkânı.

Çorum Hakimiyet Gazetesi'nin, 28 Aralık 1999 tarihli sayısında da başka bir atasözleriyle söyleşiyeye yer verilmiştir. Burada ayak "demişler"dir.

Kurtoğlu: Şöyle bir bakınca canı gönülden
Yaratan'ın nuru akseder kuldan
Küçümsemek niye; daim el elden
Üstündür ta arşa kadar demişler.

Kemal: Gönül bulmuş ise gönül pareyi
Gözü görmez teper sırça sarayı
Akıllı ölçene kadar dereyi
Deli öte çoktan atlar demişler.

Türkmenoğlu: Eden çeker derler inleyen ölür
Delinin dilinden del'olan bilir
Kazan yuvarlanır kapağını bulur
Kokmuş ete sinek konar demişler.

Cefaî: Zamanı bir pula satanlar için
Ömrünce yan gelip yatanlar için
Sonunda yokluğa batanlar için
Yazın çalar kışın oynar demişler.

Kurtoğlu: Kâmil tercih etmez kırıp dökmeyi
Çile ehli bilir çile çekmeyi
Kanaat eyleyip aman lokmayı
Yutacağın kadar kopar demişler.

Kemal: Dayanışma bize örnek arıdan
Örgüttür kitleyi alıp yürüden
Birlikten güç doğar yoksa sürüden
Ayrılanı kurtlar kapar demişler.

Türkmenoğlu: Geceyi gündüze ulasan bile
Yalnız çalışmakla dolar mı kile
Doymak bilmeyene kazanç nafile
İşten artmaz dıştan artar demişler.

Cefaî: Yüce bir duyguyken insanlık meğer
Şimdi para ile ölçülür değer
Birin yer de biri bakarsa eğer
Kıyamet orada kopar demişler.

Kurtoğlu: Kârı ne ola ki yakıp yıkanın
İşi rast gider mi fesat bakanın
Tutup şeytan ile kabak ekenin
Kabağı başında patlar demişler.

Kemal: Kemal der kimseye sakın hor bakma
Daima gönül yap hiç gönül yıkma
Yoksula yardımdan elini çekme
Bir sadaka bin dert savar demişler.

Türkmenoğlu: Türkmenoğlu der ki kulak ver işit
Yoğurdu üfletir ağız yakan süt
Bir kasabın satırını yiyen it
Kütüğüne kırk yıl havlar demişler.

Cefaî: Cefaî baş ayak, ayak baş ile
Lokma çiğnenir mi bir tek diş ile
Ancak kurulur ev hak eş ile
Bir tek taştan olmaz duvar demişler.

Kurtođlu: Kurtođlu'm tamahtan dűšemem dile
Yűkseđe sarılıp çekemem çile
Dűnyanın dűzeni bak; davul bile
Hep dengi dengine çalar demişler (Hakimiyet, 28 Aralık 1999:6).

3.2. Çorum İlinde Âşıklığa Başlama

Çorumlu aşıkların aşıklığa başlamaları değişik sebeplere dayanmaktadır. Bunların başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

3.2.1. Çıraklık

Çorum, folklor malzemelerinin bolluğu bakımından oldukça zengin bir ilimizdir. Ancak son yıllarda radyo, televizyon, telefon gibi kitle iletişim araçlarının űlkemizin en űcra köşelerine kadar ulaşması, folklor malzemesinin dağılmasına, bozulmasına, yok olmasına veya yeni şekiller almasına sebep olmaktadır.

Çırak yetiştirme geleneği, hayatımızın birçok alanında karşımıza çıkmaktadır. Geleneđe bağlı sanat ve zanaatlarda çırak yetiştirmek, o işin devamını sağlayacağından bütün toplumlarda buna önem verilir. Türkler gelenekçi bir millettir. Bilge Kađan Türk milletine: "Türk, Ođuz beyleri, milleti işitin: űstte gök basmasa, altta yer delinmese, Türk milleti, ilini, töreni kim bozabilecekti?" (Ergin, 1997:40) diyerek Türk'ün töresini, kanununu, geleneğini kimsenin bozamayacağını hatırlatmaktadır.

Âşık edebiyatında da çırak yetiştirmek önemli bir yere sahiptir. Âşıkların önemle üzerinde durdukları çırak yetiştirme geleneği bugün de devam etmektedir. Usta âşıklar, çırak alacağı zaman çırak adayını önce sınar; kabiliyetli mi, saza, söze yatkın mı, hafızası sağlam mı değerlendirir. Bunlardan sonra çırağını yanına alarak gittiği her yere götürür. Saz ve söz meclislerinde yanında bulundurur. Âşık adayına layık gördűđü mahlası verir. Ustasından mahlas alan âşık, ya ustasında destur alıp başka diyarlara gider; ya da ustasının yanında sanatına devam eder. Saza ustasının makamıyla, söze de ustasının şiiiriyle girer ki, biz buna ustamalı diyoruz. Sonra da kendi şirini okur. Ustasının adını böylece yaşatır, onun yolunda gider. Bir müddet Çorum'da da yaşayan Âşık Ceyhunî de ustasına vefasını şöyle dile getirmektedir:

“Sırrı enelhak diyecek kimdir

Kanaat lokması yiyecek kimdir

Melâmet hırkası giyecek kimdir

Ceyhunî var Nuri çıraklarından” (Kahraman, 1996:19)

Çırakların ustalardan küçük olması esastır. Ancak bazı âşıkların emsali olan bir çırak yetiştirdiği de olur. Âşık Rifat Kurtuluş’un da yetiştirdiği ya da emeğinin geçtiği kişiler vardır. Bunlar: Ayşe Çoban, Cuma Türkmen’dir. Burada tam anlamıyla bir usta çırak ilişkisinden söz edemeyiz. Çünkü, gerek Ayşe Çoban’da gerekse Cuma Türkmen’de âşıklık geleneğinin pek çok kriteri yoktur.

Günümüzde usta – çırak ilişkisi yok denecek kadar azdır. Bugün yetişen âşıkların pek çoğunda usta çırak ilişkisini oldukça az görmekteyiz.

3.2.2. Sazlı – Sözlü Ortamdan Etkilenme

Âşık edebiyatında, sazın hiç kuşkusuz çok önemli bir yeri vardır. Bilhassa meslekten yetişmiş âşıkların saz çalmaları, toplum tarafından âşıklığın vecibesi olarak nitelendirilir. Bir başka deyişle, toplum sazı olmayan âşığı âşık olarak görmez. Şairler her vesile ile çeşitli mekânlarda (köy odaları, kahveler, açık hava, düğün evleri vb.) sazı ile boy göstermiş, sanatlarını icra etmişlerdir. Bunu dinleyen halk saz şairinin şiirinde, türküsünde ve nağmesinde kendisinden izler bulur, ister istemez onların etkisinde kalır. Zirâ saz şairinin söyledikleri, halk kültürünün hülâsasından başka bir şey değildir (Kaya, 1994:54).

Geçmişte âşıkların; İstanbul çevresinde Semaî Kahveleri ya da Çalgıcı Kahveleri, Tulumbacı Kahveleri; Sivas çevresinde Sırakahveler ve Ahırlıkahveler, günümüzde Erzurum, Kars ve Kayseri Çevresinde Âşıklar Kahvesi adlarıyla anılan mekânlarda sanatlarını icra ettiklerini bilmekteyiz (Kaya, 1994:58).

Çorum’da ise böyle bir kahve ortamı olmamakla birlikte, köy çevresinde yaşayan âşıklara çok sık rastlanmakta ise de, âşıklar geçmişte köy odalarında, günümüzde ise köy kahvelerinde özel günlerde ve toplantılarda sanatlarını icra etmektedirler. Ancak bu faaliyetler Doğu Anadolu’daki gibi organize değildir. Bundan başka bölge âşıkları, çeşitli tören, şölen ve yarışmalar vesilesi ile san’atlarını icra ederler.

Sözünü ettiğimiz sazlı – sözlü ortamlar, âşıklığa hevesli kimselerin âşıklığa başlamasında etkili olmaktadır.

3.2.3. Çevredeki Âşıklardan Etkilenme

Gelenekte kazandığı anlamıyla, bölgede köklü bir usta çırak ilişkisinin olmadığını belirtmiştik. Bununla beraber bazı âşıklar, çevrelerinde yaşayan âşıklardan etkilenme sonucunda âşıklığa meyletmişlerdir.

Sözlü geleneğe ait mahsullerin, nesilden nesile aktarıldığını biliyoruz. Çorum'da bu gelenek devam etmekle birlikte, babadan oğla bir takım şairlik özelliklerinin geçmesi mümkündür. İrsiyet, şairlik konusunda ne kadar geçerlidir tartışılır ama şu da vardır ki, âşıklıkta kalıtımın da etkisi düşünülmelidir. Örneğin bu çalışmamızda ele aldığımız Âşık Rifat Kurtoğlu da, yaptığımız görüşmelerde hem kardeşinin hem de çocuklarının güzel şiirler kaleme aldığını belirtmiştir. Kurtoğlu'nun kardeşi Cemalettin Kurtoğlu Türk Sanat Müziği ile hayatını kazanmaktadır. Ayrıca Âşık Rifat Kurtoğlu, kendisi ile irtibatla olan Sayın Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun zaman zaman yaptıkları telefon görüşmelerinde, Kurtoğlu'nun soyunun Elvan Çelebi'ye dayandığını iddia etmiştir. Başka bir örnek ise Âşık Boranî'dir. Âşık Boranî, Deli Boran'ın soyundan gelir. Deli Boran kalem güçlü, Çorumda yetişmiş bir halk şairidir.

Karşımıza çıkan bu tablo, soya dayalı bir geleneğin etkisi üzerinde ağırlık kazanması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

3.2.4. Sevgi (Sevda) Üzerine Âşıklığa Başlama

Sevgi, aşk ya da sevda kelimeleri kültürümüzdeki anlamları bakımından bazı küçük farklarla birbirlerinden ayrılırlar da çoğu kez aynı anlamlarda kullanılmaktadırlar. İnsan hayatında ve edebiyatımızda başlı başına bir yer işgal eden aşk kavramı, kullanana ve kullanıldığı yere göre yeni bir boyut ve anlam kazanmıştır. Sözlüklerde, çok kez, bir şeye ya da bir kişiye aşırı bağlılık anlamıyla ifade edilen aşk, edebiyatımızda; kimi zaman dinî – tasavvufî, kimi zaman beşerî, kimi zaman da estetik anlayışa paralel bir anlam ifade etmektedir.

Tarihi ya da efsanevî âşıkların hayatları etrafında teşekkül etmiş olan halk hikâyelerinin olay örgüsü, mısra mısra coşturan, içindeki o aşk duygusudur.

Merhum Âşık Veysel'in de dediği gibi güzellik, asıl anlamını aşk duygusu ile kazanır; gönüller onunla huzur bulur.

Güzelliğin on par'etmez

Bu bendeki aşk olmasa

Eğlenecek yer bulaman

Gönlümdeki köşk olmasa (Eyuboğlu, 2001: 82)

Çorumlu âşıkların hepsi, mutlaka şiirlerinde aşka yer vermişlerdir. Şiirlerini incelediğimiz Âşık Rifat Kurtoğlu da şiirlerinin büyük kısmını sevgiye, sevdaya ayırmıştır. Kurtoğlu'nun aşk konulu pek çok şiirinde; sıkıntılı, acılı, sitemkâr bir ruh halini görmemiz mümkündür.

Çorum'daki âşıklık geleneğinde; güzellerin çeşitli özelliklerinden söz edilmesinin yanı sıra, sevgilinin cefa çektirmesinden, âşığa zulmetmesi ve onu derbeder bir hale sokması da işlenir. Çorumlu Âşık Boranî de sevgiliden uzak olmanın sıkıntısını "Gelsene" adlı şiirinde şöyle dile getirmektedir:

Hani birlik verdiğimiz sözler

Gerçek âşık aşkın yolunu düzler

Yollara bakarak aşındı gözler

Niye çıkıp gelmiyorsun Fadime'm? (Boranî, 2006: 77)

Aşk duygusu, genel anlamdaki âşıklık geleneğinde olduğu gibi Çorum'da da âşıklığa başlamada önemli bir etkidir. Aşka düşen kişi, psikolojik anlamda rahatlayabilmek için bu derdini dışa şiirle vurup o şekilde tatmin olacak ve aynı zamanda klâsik anlamdaki aşk duygusunu yansıtmakla sevgilisinin ve toplumun beğenisini kazanarak, sanatçı kişiliğe sahip olmanın rahatlığını yaşayacaktır.

3.2.5. Rüya Sonrası Âşıklığa Başlama

Rüyada bir sevgiliyi görerek âşık olma motifi bütün dünya edebiyatlarında ve ilkel kabilelerin âyini törenlerinde görülmekle beraber kompleks rüya motifi Türk âşık edebiyatına has bir motiftir (Günay, 1993: 94).

Bu rüyaların ortaya çıkışları kadar muhtevaları da diğer kültürlerden farklıdır. Rüyayı gören kişi bir sevgiliye sahip olmanın yanında, Tanrı aşkına ulaşmak için gerekli bilgi, erkân ve usulleri, saz şairi vasıflarını da rüyada kazanır (Günay, 1993: 94).

XVI. asırdan bu yana yazıya geçirilen âşık hikâyelerinde tespit edilen bu kompleks rüya motifi bugün yaşayan âşıklar arasında halâ görülmekte ve inanılmaktadır. Âşık edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır (Günay, 1996: 43).

Bu konuda Âşık Rıfat Kurtuğlu, günümüzdeki âşıkların bâdeli âşık olduklarına ihtimal vermemekte; dinî – tasavvufî bir kimliğe sahip olan eski meşhur şahsiyetlerde ancak böyle bir durumun söz konusu olabileceğine inanmaktadır. Çevredeki âşıkların bâde içme iddialarının sebebini sorduğumuzda ise; ilgi çekme ve şöhrete sahip olma arzusundan kaynaklandığını ifade etmiştir.

Netice olarak, gelenek içerisinde yüzyıllar boyu süren rüya merkezli kolektif şuur, âşığa milli kültür çerçevesi içerisinde, kendi kültürel kimliğini ortaya koymasına zemin hazırlamaktadır.

3.2.6. Dert Nedeniyle Âşıklığa Başlama

Çorum âşıklık geleneğinde sıkıntı, yokluk gibi nedenlerle âşıklığa başlama da görülmektedir. Âşıklar geçmişte, dar ve orta sınıfa ait meslek gruplarına mensup idiler. Günümüzde de Çorum âşıklarının durumu pek farklı değildir. Genelde çiftçilikle uğraştıkları söylenebilir. Ama bunun yanı sıra işçilik, memurluk ve serbest meslekle geçimlerini sağlayan âşıklar da vardır. Pek çok âşık artan hayat pahalılığında olumsuz etkilenmektedir. İşte çeşitli ekonomik sıkıntılar yanında, ailevi ve psikolojik sıkıntılar, bazı âşıkların âşıklığa başlamasında etkili olan sebeplerden birisidir.

3.2.7. Mahlas Alma

Daha totem devrinden itibaren ve daha sonraları, ferdiyetçi anlayışın ön plâna çıkması sonucuna bağlı olarak, mahlas almanın altında yatan temel anlayış; şan, şeref, itibar, kendini diğerlerinden ayırma, belli bir zümreye bağlı olduğunu ortaya koyma vb. psikolojik ve sosyal birtakım sebeplere dayanmaktadır (Elçin, 1988: 41, 48).

Efsane – destan devrinden gelen, alplerde, erenlerde (evliya) ferdiyetin damgasıyla karşımıza çıkan mahlas alma, şairlerin hayatında; şeyh – pir tesiriyle, üstadlar ve imamlar tarafından, kendi kendine olmak üzere üç şekilde görülmektedir (Elçin, 1988:41, 42, 43).

Çorum ilinde âşıkların gelenekle ilgili mahlas alma şekilleri, öncelik derecesine göre şöyle sıralanabilir:

- i. Mahlasları kendileri tarafından tespit edilen âşıklar,
- ii. Çevredeki usta âşıklar tarafından mahlasları verilen âşıklar,
- iii. Rüyaya bağlı olarak mahlas alan âşıklar.

Bu âşıklardan bazıları adlarını, bazıları soyadlarını, bazıları da bunların dışındaki isimleri mahlas olarak kullanmaktadırlar. İlde yaygın olarak usta – çırak ilişkisi olmadığı için, âşıklar mahlaslarını genellikle kendileri tespit etmektedirler.

3.3. Geçmişten Günümüze Çorum İlinde Yetişen, Âşık Tarzı Türk Şiirinin Bazı Temsilcileri

Türk yurduna dönüşmesinden bu yana Çorum, Türk kültürüne katkıda bulunan pek çok önemli şahsiyet yetiştirmiştir. Çalışmamızın bu başlığında, 17. yüzyıldan günümüze kadarki âşıklardan bazılarının kısa hayat hikâyelerine ve şiirlerinden örneklere yer vereceğiz.

3.3.1. Teslim Abdal

XVII. yüzyılda Çorum yöresinde yaşamıştır. Yaşamı üzerine ayrıntılı bir bilgi yoktur. Çorum'a bağlı teslim köyü onun adını taşır. Mezarı da yine bu köydedir. Anadolu Alevî şiirinin oluşumunda ve gelişiminde onun da önemli bir yeri vardır.

Dükkân açtım marifetten

Dükkânıma gelici yok

Bir küpe yaptım kudretten

Kulağına takıcı yok

Dükkânı açtım örterim
Alır yok kime satarım
Cevherim ağır tartarım
Kıymetini bilici yok
Canını almış eline
Bülbül ağlıyor gülüne
Şimdi cânânın yoluna
Sıdk ile bir gidici yok
Bezirgânlar gelip geçer
Kimi konar kimi göçer
Teslim Abdal kaldı nâçar
İkrârında durucu yok (Ercan, 1998:64).

3.3.2. Âşıkî

XVII. yüzyılda Çorum'un Mecitözü ilçesine bağlı Konaç Köyü'ne komşu bir köydendir. Bu köyle kendi köyü arasındaki bir yaylın anlaşmazlığını bir dörtlüğünde şöyle dile getiriyor:

Âşıkî herkesin türküsün yakar
Elbet bir gün olur acısı çıkar
En sonunda yine yüz yüze bakar
Gelsin Konaçlılar ziyan göstere.

Okumuş, yazmış bir âşıktır. Ali ululaması, on iki imam övgüsünün yanı sıra aşk, sevgili, sevgiliye övgü veya sitem duyguları şiirlerinin başlıca konuları olmuştur.

Cânan bizi aşk oduna
Yaka geldi yaka gider
Boynumuza zülûf bendin
Daka geldi daka gider

Bu hüsnü bu kemâline
Şol boyu servi dâline
Gözlerim gül cemâline
Baka geldi baka gider
Gel zâhid etme savaşı
Aşk ehline atma taşı
Bu dîdemin kanlı yaşı
Aka geldi aka gider
Dost depretse dudağını
İşletir sînem dağını
Gönül aşkın çakmağını
Çaka geldi çaka gider
Cemâlinin hattı yedi
Ârif olanlar okudu
Derûnumun âhı derdi
Çeke geldi çeke gider
Hatâ anlama ey fakî
Eğer saîd eğer şakî
Evvel ahir bir Âşıkî
Hakk'a geldi Hakk'a gider. (Ercan, 1998:70,71).

3.3.3. Âşık Feyzullah

XVIII. yüzyılda Çorum'da yaşadı. Hayatı hakkında ayrıntılı bir bilgi yoktur. İyi bir eğitim gördüğü, akrostiş ile yazılmış şiirlerinden anlaşılmaktadır. 1730'lu yıllarda Çorum'a saldıran Kapusuz eşkıyasıyla Çorumlular arasında geçen cenge katıldı. Bu cengi "Kaside-i Kapusuz" başlıklı bir destanla anlattı:

...

Kimler gördü böyle cengi Urum'da

Beylik aslan gibi durur yerinde

Koç yiğitler yetişmiştir Çorum'da

Sedd'İskender oldu Kurtoğlu

Gün bu gün ki gün der Süleyman ağa

...

Âşık Feyzullah çok zahmet çektin serhatte

Hakkımız icra olsun hep ahirette

Söylesin namın hep din ü devlette

Cennettir makamın senin kurtoğlu

Gün bu gün ki gün der Süleyman ağa (Ercan, 1998:109).

Yukarıdaki ilk dörtlükten de anlaşılacağı üzere Çorumluların bu çarpışmadaki yiğitliklerini övmüştür.

3.3.4. Hüseyin

Çorum'un Alaca ilçesine bağlı Perçem Köyü'ndendir. XVIII. yüzyılda yaşamıştır. Osmancık'ın Kumbaba Köyü'nden İbrahim, Alaca'nın İmat Köyü'nden Mehemmet gibi genç âşıklara hayat ve erdem üzerine öğütler vermiş, onlara yol göstericilik yapmıştır. Bir şirinde Mehemmet'e şöyle öğüt vermektedir:

Almak isterisen üstaddan öğüt

Gül ol Mehemed'im değme gönüle

İsmin çağrılırken metain dağıt

El ol Mehemed'im değme gönüle

Mehemed'im ata bin de atlı gez

Edeb öğren şu cihanda utlu gez

Halk içinde hatır yıkma tatlı gez

Bal ol Mehemed'im değme gönüle

Mehemmed'im ata binip arta gör
Kıyameti keşfedip de tarta gör
Settar gibi her sırları örte gör
Lâl ol Mehemed'im değme gönüle

Ağır gel sen aramazlar aramazlar aslımı
Yoldaş eyle iman gibi dostunu
Türâb ol da çiğnesinler üstünü
Yol ol Mehemed'im değme gönüle

Tarikatın erkanını an da gel
Marifetin çeşmesinden kan da gel
Hakikatin ateşinde yan da gel
Kül ol Mehemed'im değme gönüle

Hüseyin'im der ki şimdi Mehemmet
İçmişem Hudâ'dan kula ne minnet
Para ile satın alınmaz cennet
Hâl ol Mehemed'im değme gönüle (Ercan, 1998:116).

3.3.5. Mehemmet

Çorum'un Alaca ilçesine bağlı İmat Köyü'ndendir. XVIII. yüzyılın sonları ile XIX. yüzyılın başlarında yaşamıştır. Günlerinin çoğunu köyünde bulunan bir mağarada, tek başına yoksulluk, içinde geçirdi. Çevresindekiler onun herkesin içinden geçeni bildiğine inanırlar ve bu âşığa korku ile karışık bir saygı beslerlerdi.

Her sabah her sabah çıkıp salınan
Hemen mevâliye benzer bu gözler
Siyah zülfün mah yüzüne bölünen
Hemen mevâliye benzer bu gözler

Dilber nerden aldın sen bu kemâli
Bir tüyne az gelir dünyanın malı
Dedesi Muhammet atası Ali
Hemen Mevâliye benzer bu gözler

Derviş olan hırkal' olur şall' olur
Abdal olan marifette yoll' olur
Mevâli göz bir bakışta bell' olur
Hemen mevâliye benzer bu gözler

Derviş olan kadim olur postuna
Gece gündüz muhabbetim dostuma
Seher vakti yol uğrattın üstüme
Hemen mevâliye benzer bu gözler

Mehemmed'im bizd' okuduk
Diz kırdık da sabak aldık hocadan
İmam soyu ya gürûh-ı Naci'den
Hemen mevaliye benzer bu gözler (Ercan, 1998:130).

3.3.6. İbrahim

Çorum'un Osmancık ilçesine bağlı Kumbaba Köyü'ndendir. XVIII. yüzyılın sonu ile XIX. yüzyılın başında yaşadı. Perçem Köyü'nden Hüseyin'le ve İmad Köyü'nden Mehmet'le aynı dönemde yaşamıştır. Bu üç âşık arasında inançlarının yanı sıra karşılıklı sevgiden kaynaklanan bir dostluk söz konusudur. Şiirleri derlenmemiş, cönklerde dağınık halde bulunmaktadır.

Hakk'a tapan çeke geldi cefâyı
Zaman zaman ağı tuttu bal diye
Herkes sevmez ikrarına vefayı
Dönecliğin mükâfatı bol diye

Binbir dondan baş gösterdi oldu sır
Hak mahlûka nasip veren ustadır
Her kime sorduysam batıla hak der
Düşüp gider bir körlüğe yol diye

Ucu çıkmaz yola gidip nidersin
Neyleyim sen sana yazık edersin
Ben sofuyum diye dâvâ güdersin
İnadı da kullanırsın hak diye

İbrahim der ey yar kül ettin beni
Yoksa hata mıdır sevdiğim seni
Kusurum var ise efendim gani
Bağlanmışım rahmetine kul diye (Ercan, 1998: 138).

3.3.7. Noksanî

Çorum'un Ortaköy ilçesine bağlı Cevizli Köyü'ndendir. XIX. yüzyılda yaşadı. Asıl adı bilinmemektedir. Deyişleri didaktik ağırlıklıdır.

Nefse uyup gönül yolundan çıkma
Yolların bağlanır şaşarsın bir gün
Hakkın yapısıdır hiç gönül yakma
Sen de o acıyı yaşarsın bir gün

Anılara bakıp ibret alsana
Her çiçeğin hamın hasın bilsene
İkilikten geçip biri bulsana
Ters izde gezersen şaşarsın bir gün

Can gözün görmezse edersin inat
Sûret-i güzeli seversin gayet
Nefse kul olana yoktur hidayet
İmandan gümana düşersin bir gün

İman ile güman bir kapta durmaz
Nefse uyan münkir dîdârı görmez
İlrâr ile iman kandedir sormaz
Dar kabda kaynama taşarsın bir gün

İrfanlıdan okur ilmim çok dersin
Tenhalarda inkâr edip yok dersin
Kız gelin aldatıp hem de Hak dersin
Nefsin ateşinde pişersin bir gün

Zâhirinde Ummanlarda yüzersin
Batının da türlü hile düzersin
Ebu Cehil gibi kuyu kazarsın
Kendi tuzağına düşersin bir gün

Balı zehir edip sonra içersin
Bâtılı görürsün Hak'tan kaçarsın
Dilber görsen pervaz edip uçarsın
Çok yükseğe çıkma düşersin bir gün

“El harisi kelmahrum” buyurdu Ahmet
Nefsine hakim ol dilersen sıhhat
Noksanî mürşide kıl candan hürmet
Korktuğum bellerden aşarsın bir gün (Ercan, 1998: 157, 158).

3.3.8. İrfanî

Çorum'un Osmancık ilçesine bağlı Mehmet Dede Tekkesi Köyü'ndendir. XIX. yüzyılda yaşamıştır. Güçlü bir anlatım arzı vardır.

Bir güzelin sevdası var başımda
Buna nasıl dayanır bu can dedim
Gündüz hayalimde gece düşümde
Onulmaz bu yaram bir zaman dedim.

Kırk çiçekten kırk cins ilaç derilse
Yârelerim tımar görüp sarılsa
Eflatun sağalsa lokman dirilse
Diner mi bağrımdan akan kan dedim.

O zalim aklımı başımdan aldı
Başımı taşlardan taşlara çaldı
Sonunda üstüme bir sultan oldu
Fermanına uydum el'aman dedim

Dalmışım İrfani aşkın gölüne
Kul köleyim zülûfünün teline
Meğer ben düşmüşüm kâfir eline
Bilmedim ben ona Müslüman dedim (Ercan, 1998: 186).

3.3.9. Deli Boran

Çorum'un Sarimbey Köyü'nde doğdu. Çukurova'daki Kuyumcu Aşireti'ndendir. Bu aşiret XVIII. yüzyılda Çorum'a yerleştirilmiştir. Deli Boran hem doğaçlama olarak şiir söyleyebilen hem de aruz ölçüsünü kullanarak şiir yazabilen bir halk şairiydi.

Ömründe rahatlık huzur arayan
Duyduğu her söze aldirmamalı
Mürşid-i kâmilin yolundan giden
Hiç kimseyi zemme daldirmamalı

Er olanlar er töresin kılmalı
Âdem olan kusurunu görmeli
Olduğu mecliste sözün bilmeli
Gevheri ham taşa çaldirmamalı

Boran şu aleme yalan dediler
Her mâmurun sonu viran dediler
El hayâ-ı minel iman (utanma imandandır) dediler
Aradan perdeyi kaldirmamalı (Ercan, 1998: 205, 206)

3.3.10. Sefil Ali

Çorum'un Sungurlu ilçesine bağlı Yazır Köyü'nde doğdu. Orta Anadolu'ya ünü yayılmıştır. Gezgin bir âşıktır. Zaman zaman Sungurlulu şair Zeki'nin mey meclislerine, şiir sohbetlerine katıldı. Devriyeler, nefesler gibi inanç içerikli deyişlerinin yanı sıra aşk, muhabbet konularını içeren koşmalar da söylemiştir.

Bir çift keklik gördüm çekilmiş sarpa
Ayrılmaz eşinden gezer ikisi
Biri nazlı ferik bir'ondan görpe
İnciyi mercanı dizer ikisi

Birini benzettim servi dalına
Birini benzettim cennet gülüne
Defteri kalemi almış eline
Hünkâra arzuhal yazar ikisi

Sefil Alim güzeller var ellerde
Altın kemer kuşalıdır bellerde
Gövel ördek gibi derin göllerde
Çırpını çırpını yüzer ikisi (Ercan, 1998: 258).

3.3.11. Kadrî

Çorum'un Osmancık ilçesinin Yazı mahallesinde doğmuştur. Asıl adı Abdulkadir Uslu'dur. Küçük yaşta saz çalmayı öğrendi. Babasının ölümü üzerine okulu bıraktı ve aşıklığı daha bilinçli bir şekilde sürdürdü. Kadrî, hem hece ile doğaçlama şiir söyleyebilen, ünlü âşıklarla atışmalara katılan bir halk şairi, hem de aruz ölçüsüyle uzun mesneviler yazabilen bir divan şairiydi. Tokatlı Âşık Ceyhunî ile yaptığı atışma günümüze kadar ulaşmıştır.

Ceyhunî: Seni arzû ettim geldim buraya

Kalem şuarası Âşık Kadriyâ

Tekellüm şan verir zevk u safâya

Gönlümün ziyası Âşık Kadriyâ

Kadrî: Ben de meftûn idim şöhretine hem
Gelse de örüşsek der idim her dem
Size hürmet etmek benim'çin elzem
Âşıklar babası Âşık Ceyhûnî

...

Kadrî: Âşık mâşûkuna olmuş müptelâ
Sevdiği içindir çektiği belâ
Ne kadar söylesek tükenmez aslâ
Aşkın macerası Âşık Ceyhûni

Ceyhûni: Aşkın başka mevzuuna girelim
Hemen gonca güllerini derelim
Artık tekellüme hitam verelim
Derdimin devâsı Âşık Kadriyâ (Ercan, 1998:311,314).

3.3.12. Âşık Hasan

Çorum'un Mecitözü ilçesinin köyünde doğmuştur. Hakkında fazla bilgi yoktur. 19. yüzyıl ile 20. yüzyıllar arasında yaşamıştır. Âşığın kaleme aldığı “Yemen Destanı” adlı şiirinden başka bir eseri günümüze ulaşmamıştır.

Âlemde şadıman devran ederken
Felek bizi derde saldı ne çare
Sürurluk katarın elde yederken
Hatırım perişan oldu ne çare
...
Hasan der söyledim başa geleni
Teselli etmeli ahbab olanı
Bilmiş olun yoktur bunun yalanı
Biz âşıklık Hak'tan geldi ne çare. (Ercan, 1998:328,332).

3.3.13. Hilâlî

Çorum'un Serban Köyü'nde doğdu. Asıl adı Abdurrahman Sarioğlu'dur. Hayatını köyünde çiftçilik yaparak geçirdi. Üretken bir âşıktır. Erdemli insan olmanın yolları, Hz. Ali ve Ehl-i Beyt sevgisi, on iki imama övgü, Hacı Bektaş-ı Veli'ye bağlılık şiirlerindeki başlıca konulardır.

Bir acayip alev gitmiyor serden
Serime bu sevda düştü neyleyim
Hak için dost olan geçer mi yarden
Yar bizi ayırdı seçti neyleyim

Ateşlidir derûnumuz ateşli
Halim Hakk'a ayan el desin suçlu
Menfaatçi olan dostlu yoldaşlı
Hak dediğim dostlar geçti neyleyim

Aşkın sahrasında dostumu gördüm
Çare bulur deyin yanına vardım
Bir çare bulmadı çoğaldı derdim
Yine gönül aşka düştü neyleyim

Sevdiğim şimdi sevilmez oldu
Çağırınca ünüm duyulmaz oldu
Zalimin ettiği sayılmaz oldu
Mazlumlar arada şaştı neyleyim

Gider idim enginlerden engine
Ne çâre bulayım şimdi yangına
Ne acayip aşkım artar günden güne
Kul Hilâli'm bugün çoştı neyleyim (Ercan, 1998:405).

3.3.14. Hüseyin Çırakman

Çorum'un Sungurlu ilçesinin Körkü Köyü'nde doğdu. Ailesi çok yoksuldu. Bu yüzden okuyamadı. Geçim kaygısıyla genç yaşta gurbete çıktı. 1964 yılında yazıp seslendirdiği "Erenler" şiiri yıllarca Ankara Radyosu "Köy Odası Programı"nın sinyal müziği oldu. İlk şiirlerinde bireysel duygularını dile getirdi. Giderek toplumsal konulara yöneldi. Toplumdaki sosyal adaletsizliği, yoksul halkın çilesini, cahilliği, çağ dışılığı konu olarak işledi. "Yaralı Gönül, Talihsiz Âşık, Hoş Geldiniz Erenler" başlıca şiir kitaplarıdır. Aşağıya "Türkçe Dil Bizim Bizim" şiiri alınmıştır:

Türk doğup dünyaya Türklüğü yayan
Öz Türkçe söyleyen dil bizim bizim
Asırlarca evvel düşünüp duyan
Tarihte ölümsüz gül bizim bizim

Hak göndermiş İsa ile Musa'yı
Mucize ile ejder yapmış asayı
Bugünkü âlimler fethetti Ay'ı
Okuyup öğrenmek dil bizim bizim

Gel beri yurttaşım hasmını tanı
Hesapsız şehitler akıtmış kanı
Alçak düşman bölüşürken vatamı
Zaferde öpülen el bizim bizim

Dertsiz kişi derdi yoksa yazamaz
Anlamayan bu düğümü çözemez
Türk gölünde yaban kazı yüzemez
Bizim ördek için göl bizim bizim

Uyandıkça gelişmeye başladık
Cehaleti nefret ile taşladık
Vatan petek arı gibi işledik
Ben Türk'üm diyenler bal bizim bizim

Âşık söyler bilmeyene duyurur
İkilik insanı Hak'tan ayırır
İnancımız Kur'an böyle buyurur
İlim ahlak doğru yol bizim bizim

Çırakman'ım dinleyene sözüm var
Arzum odur insanlıkta gözüm var
Anadolu dutu telli sazım var
Hakkı temsil eden tel bizim bizim (Ercan, 1998:521).

3.3.15. Şekip Şahadoğru

Çorum'a bağlı Evcî Ortakışla Köyü'nde doğdu. Köyündeki ilkokulu bitirdikten sonra öğrenimini sürdürmedi. 1970 yılına dek köyde çiftçilikle uğraştı. Bu arada saz çalmayı öğrendi. 1970'te Çorum'a yerleşti. Burada kimi âşıklar şölenine katıldı. İnsanlığın yüceliği, Allah'a sevgiyle ulaşılabilceği düşüncesi, Hz. Ali ve Ehl-i Beyt sevgisi şiirlerinin başlıca konularıdır. Şiirlerini "İnsan Sevgisi" adlı kitabında toplamıştır.

Birer Birer
Küçük yaşta düştüm aşk ateşine
Çekiyor çöllere yol birer birer
Takılmışım bir ceylanın peşine
Söylesin derdimi dil birer birer

Aşıkın sazıdır aşkın silahı
Alır hedefine gül yüzlü mahı
Nice yıllar geçse biter mi ahı
Dokundukça ağlar tel birer birer

Gerçek aşık yaratılmış zar için
Soruyorum kendime var mıdır suçum
Dostun aşkı ile yandığım için
Gülüyorum halime el birer birer

Yalvarırım dilber naz etme bana
Ölürüm aşkınla ben yana yana
Gül bahçesi olmuşum şu cihana
Getirir kokumu yel birer birer

Hayalin Şekip'in rehberi oldu
Derdine dermanı aşkında buldu
Bir kerem misali yandı kül oldu
Ateşi savurur kül birer birer (Ercan, 1998:567,568).

3.3.16. Kemal Özgür (Zoranî)

1943 yılında Çorum'un Palabıyık Köyü'nde doğdu. İlkokulu köyünde, ortaokulu ise Çorum'da okudu. Öğrenimini Amasya'ya bağlı Gökhöyük Ziraat Okulu'nda sürdürdü. Şiir yazmaya saz çalarak başladı. Şiirlerinde "Kemal" mahlasını kullanmaktadır. Kurtoğlu, Zoranî mahlasını kendisinin verdiğini söylemektedir.

İnsan

İnsan verimli bir toprağa benzer
İyi bak mahsulü bol versin sana
Taze bir fidana yaprağa benzer
Hırpalama gonca gül versin sana

İnsan ust'elinde işlenmek ister
Hak ve hakikatle eşlenmek ister
İlimle irfanla aşlanmak ister
Aşla ki meyveli dal versin sana

İnsan bir ilimdir sırrını keşfet
İyi oku onu iyice meşk et
Onun sevgisine gönlünü köşk et
Bir arı misali bal versin sana

Ey Kemal âşısın insanoğluna
Canın kurban insanlığın yoluna
Güvenle gir bu sevginin koluna
Işığa giden bir yol versin sana (Ercan, 1998:601).

3.3.17. Halil Çimen (Boranî)

Çorum'a bağı Sarimbey Köyü'nde doğdu. Sarimbeyli ünlü halk ozanı Deli Boran'ın soyundan gelir. Bu nedenle şiirlerinde Boranî mahlasını kullanır. İlkokulu köyünde okudu. Öğrenimini sürdürmedi. Çobanlık yaptı, çiftçilikle uğraştı. Kitap okuyarak, aydın çevrelerle ilişki kurarak kendini yetiştirmeye çalıştı. Şiirlerinde genellikle sosyal içerikli konulara öncelik verdi. Toplumdaki çelişkileri, gelir dağılımındaki adaletsizlikleri, haksızlıkları dile getirdi. Bilgisizliği, bağnazlığı yeren şiirler yazdı.

Bir lokma et için bülbül kesenler

Ömür boyu ötüşünü göremez

Önce bir güneşi doğdurmak gerek

Doğuş yoksa batışını göremez

Bülbülün gagası elimde kalem

Dertle beslenirim gıdamdır çilem

Halkına halk gibi vermeyen selam

Elin nasır tutuşunu göremez

Âşık Boranî'yem gelmem nazara

İlimsiz bir yaşam döner mezara

Ariflerle oturmayan pazara

Fikir alıp satışını göremez (Ercan, 1998:610).

3.3.18. Âşık Gülâbi

1.1.1950 de Çorum'un Sungurlu ilçesinin Çayan Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Bağlamayla tanışması yedi sekiz yaşlarında babasının hediye ettiği siyah iplik perdeli bir sazla olmuştur. İlk sahne deneyimini 14 yaşında yaşayan sanatçı, 1968 senesinde "Bir Sahnede Seyran Edip Gezerken" adlı bir plâk çalışması yapmıştır. Bunun dışında pek çok kaset çalışması olmuştur. Yurt dışında da bir çok etkinliklere katılmış ve çeşitli ödüller kazanmıştır. Zamanının ozanları gibi halkın sesi olmuş, işçiyi savunmuş, haksız

yere vurulanları, asılanları, yakılanları yüreğinin kuru yapmış, türkülerini de bu korla söylemiş, sözlerini yazmıştır. Tokat'ta ve Sivas'ta da ünlüdür.

Seher Yeli Dost Köyüne Varırsan

Seher Yeli Dost Köyüne Varırsan

Sana diyeceğim var seher yeli

Gözlerimden akan kanlı yaşlara

Hele şu halime bak seher yeli

Sakın deli esme zülfün teline

Benden selam söyle o zalim yare

Yazdığım nameyi onun eline

Çağır bir tenhada ver seher yeli

Gülabi'yem daha sabrım kalmadı

Deli gönül Leyla'sını bulmadı

Bu dünyaya öyle güzel gelmedi

Bulunmaz emsali yok seher yeli

3.3.19. Müslüm Koygun (Cefâî)

Çorum'a bağlı Mislerovacığı Köyü'nde doğdu. İlkokuldan sonra öğrenimini sürdüremedi. Erken yaşlarda saz çalmaya başladı. Bir süre usta halk ozanlarının deyişlerini çalıp söyledikten sonra kendi şiirlerini dile getirdi. Şiirlerinde "Cefâî" mahlasını kullanmaktadır. Bir şiiri "Sevgi ve Hoşgörü Yılı" nedeniyle Çorum Belediyesi'nin açtığı şiir yarışmasında birincilik ödülünü kazandı.

Kırk yıl odu dostlar böyle

Ben kendimi arıyorum

Bulmak kolay değil öyle

Gören var mı soruyorum

Ben kendimi arıyorum

Beni düşüren bu aşka
Bir ben vardır benden başka
Düşmeseydim aşka keşke
Bir mum gibi eriyorum
Ben kendimi arıyorum

Sormadığım kul kalmadı
Tutmadığım dal kalmadı
Gitmediğim yol kalmadı
Gece gündüz yürüyorum
Ben kendimi arıyorum

Çok körlendim çok bilendim
Toza toprağa belendim
İnce elekten elendim
Her boyaya giriyorum
Ben kendimi arıyorum

Ustamdan dersimi aldım
İrfan pınarından doldum
Bir ozan Cefaî oldum
Böyle dönüp duruyorum
Ben kendimi arıyorum (Ercan, 1998: 663, 664).

3.4. Çorum İlinde Âşık Atışmalarına Bir Örnek

Âşık Cefaî ile Âşık Kemal Özgür'ün 21 Mart 1995 günü Çorum'da yapılan, "Âşık Veysel ve Halk Ozanları Günü"nde aralarında geçen bir atışma:

Cefâî : Gel âşık bir söz meclisi kuralım
Dostlar ile sohbet dosta hoş gelir
Bu arada sazlara da vuralım
Her meclise sazla sözle cuş gelir

Kemal: Âşıkların yolu incedir ince
Âşık hu deyip o yola girince
Bazı derde uğrar bazı sevince
Önüne gâh yokuş gâh iniş gelir

Cefâî : Sonu yok bu dünyadaki kavganın
Herkes peşinde bu kuru davanın
Çivisi çıkmış bu koca dünyanın
Önü dol'olsa da sonu boş gelir

Kemal: Geldim dünya denen şu çarpık hana
Bu nasıl bir hikmet bu ne muamma
Kimi zarı iki bir atar amma
Kiminin zarları hep düşeş gelir

Cefâî : Tilki aslan olmuş esip tozuyor
Kurtlar kuzu postu giymiş geziyor
Herkes birbirine kuyu kazıyor
Gerçeği diyene körden taş gelir

Kemal: Çalan soyan razı olmuyor aza
İbaret kalmadı curaya saza
Eller çoktan gitti aya yıldıza
Bu cehalet bizim ile baş gelir

Cefaî: Belli değil büyük küçük baksana
Anaç olmuş dünkü cüçük baksana
Hayal oldu et yağ sucuk baksana
Şimdi sofralara yavan aş gelir

Kemal: Gün günü aratır bozuldu düzen
Canına kıyıyor canından bezen
Mahpusta makale ve kitap yazan
Özgür fikre hep alıcı kuş gelir

Cefaî: Hamı yeşil dağlar ovalar n'oldu
Değiştî mevsimler bahçeler soldu
Sıçanlar kediyi kovalar oldu
Bakak başa daha nice iş gelir

Kemal: Kuzular koç ile vuruşuyor bak
Dana buzağıya karışıyor bak
Tosba tazı ile yarışıyor bak
Eski güzellikler şimdi düş gelir

Cefaî: Cefaî'nin bülbül ötmez bağında
Duman eksilmiyor gönül dağında
Bak kocadım gittim gençlik çağında
Akar gözlerimden kanlı yaş gelir

Kemal: Kemal sanma iyi kötü seçilir
Şimdi her şey para ile ölçülür
Kiminin bağında güller açılır
Kimine yaz günü kara kış gelir

BÖLÜM 4: ÂŞIK RIFAT KURTOĞLU

4.1. Kurtoğlu ve Aile Çevresi

4.1.1. Doğum Yeri ve Tarihi

Rıfat Kurtoğlu, Çorum merkez ilçeye bağlı Eskiekin Köyü'nde doğmuştur. Bu köy Çorum şehir merkezine dört kilometre mesafededir. Eskiekin Köyü, geçmişten günümüze bağlarıyla ünlüdür.

Rıfat Kurtoğlu, 25 Ağustos 1962'de dünyaya gözlerini açmıştır, ama nüfus kayıtlarında 1 Ocak 1960 olarak geçmektedir. “Gönül Dilim” adlı şiir kitabında doğum tarihini şöyle ifade etmektedir:

Yirmi beş ağustos, yıl altmış iki,
Söylerler: “Bir hasır üstü ola ki,
Göbeğimi kesmiş bir paslı çakı.”
Dünyaya gözümü açtığım günler...

4.1.2. Adı ve Soyadı

Kurtoğlu'nun ismi anne tarafından gelmektedir. Kendisine, annesinin babası olan Mehmet Rıfat Bakar (Rıfat Çavuş)'ın ismini vermişlerdir. Soyadı, nüfus kayıtlarında “Kürtoğlu” olarak geçmektedir. Soylarında Kürtlük ya da Kürt olan kimsenin olup olmadığı bilinmemektedir. Kendisi “Kurtoğlu” soyadını taşımaktadır. Köyünde ve köyün dışında yaşayan akrabalarından bu soy ismi taşıyan kişi sayısı oldukça fazladır.

4.1.3. Lakapları

Kurtoğlu'nun sülâlesi, Mecid Hoca'ya dayanmaktadır. Kırsal yerleşim yerlerinde kişilere lakap takmak ve onları bu lakaplarıyla anmak yaygın bir gelenektir. Bu aileye de “meçik” denmiştir.

4.1.4. Baba Tarafı

Meçiklerden Osman Çavuş (Mecid Hoca'nın torunu)'un üçüncü çocuğu, Rıfat Kurtoğlu'nun babası Cemal Kurtoğlu'dur. Cemal Kurtoğlu, köyde “Cemaat” ve “Deli Cemal” lakaplarıyla tanınmıştır. İnşaat ustası olduğu için kendisine “Cemal Usta” da

denilmiştir. Deli Cemal, 1996 yılında, elli dokuz yaşında dünyaya gözlerini kapamıştır. Kurtoğlu, babaanne tarafının Elvan Çelebi Köyü'nden geldiğini, dolayısıyla Elvan Çelebi soyundan olma ihtimalini dile getirmektedir.

4.1.5. Anne Tarafı

Annesi, Mehmet Rifat Bakar'ın kızı Sevim Kurtoğlu'dur. Kurtoğlu, M. Rifat Bakar'ın Ahıska muhaciri olduğunu söylemektedir. Ananesinin Rum ya da Ermeni Kızı olduğunu ve ana tarafının İstanbul'da yaşadığını söylemektedir. M. Rifat Bakar, eskiden Eskiekin bağlarında uzun yıllar bekçilik yapmıştır. Bu nedenle Eskiekin'e yerleşmiştir. Mezarı Eskiekin mezarlığındadır.

4.1.6. Yakın Çevresi

Kurtoğlu, 25 Ağustos 1982'de Yaydığın Köyü'nden görücü usulü ile evlenmiştir. Eşi Ülkü Kurtoğlu'nun ismi nüfus kayıtlarında "Dudu" olarak geçmektedir. Ülkü, merkez Yaydığın Köyü'nden, Ahmet ve Lamia'dan olma Paşa Kâhya sülâlesindedir. Ev hanımıdır.

Kurtoğlu ailesinin üç çocuğu vardır. İlkinin ismi Ferhat'tır. Ferhat, 1983 doğumludur. Sonra Emrah ismini verdikleri bir oğulları daha olmuş ancak yedi ay yaşayabilmiştir. Emrah'tan sonra Sevim Gamze olmuştur. Son olarak da Hicran Gözde dünyaya gelmiştir.

Rufat Kurtoğlu altı kardeştir. Deli Cemal'in Rifat'tan büyük ilk çocuğu Hatice doğmuş ancak yaşamamıştır. Rifat'tan sonra Sevgi doğmuştur. Sevgi şu anda Hollanda'da işçi ailesi olarak bulunmaktadır. Sevgiden sonra Mustafa doğmuş ve o da yaşamamıştır. Ondan sonra Selma doğmuştur. Nüfus kayıtlarında Selma'nın ismi "Seyhan" olarak geçmektedir. Bursa'da ikamet etmektedir. Son olarak Cemalettin olmuştur. Cemalettin müzikle yakından ilgilenmektedir. Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği ile meşgul olmaktadır. Şimdilerde çeşitli ulusal medya organlarında program yapmakta ve sanatını icra etmektedir.

4.2. Çeşitli Yönleri

4.2.1. Tahsili

İlkokulu Eskiekin Köyü İlkokulu'nda, ortaokulu Çorum Eti Ortaokulu'nda bitirmiştir. Ardından Çorum Atatürk Lisesi'ne kayıt yaptırmış ve sürekli devamsızlıktan sınıfta kalmıştır. Çorum Atatürk Lisesi'nden Çorum Ticaret Lisesi'ne geçmiş ve tahsiline bir buçuk ay orada devam etmiştir. Oradan da Endüstri Meslek Lisesi'ne geçmiştir. Endüstri Meslek Lisesinde de beş – altı ay kadar eğitim görmüş ve 1980 öncesinin Çorum olayları sebebiyle tahsilini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır.

4.2.2. Askerliği

Isparta 40. Er Eğitim Alayı'nda 4 Temmuz 1980'de vatani görevini yapmaya başlamıştır. Usta birliğini ise Ağrı'nın Eleşkirt ilçesinde tamamlamıştır. Askerliğinde de bir çok kamp, orduevi ve askeri gazinolarda müzikle iç içe olmuştur.

4.2.3. Mesleği

Lise çağlarından itibaren, babasıyla birlikte inşaatın her işinde çalışmıştır. Evlendikten sonra köyde beş buçuk yıl çiftçilik ve ardından Çorum'da traktörle nakliyecilik yapmıştır. Babası traktör alım satımı yaparken iflas etmiş, hem maddi hem de manevi olarak zor duruma düşmüşlerdir. Babasından ayrılarak Çorum'a yerleşmiş ve burada zor günler geçirmiştir. 1987'de Ankara'ya taşınmıştır. Burada saziyla geçinmeye çalışmış, bunun yanı sıra amelelik yapmıştır. Zaman zaman pazarlarda çay satarak geçimini sağlamaya çalışmıştır. Bir yıl sonra Çorum'a dönmüştür. Çorum'da da çaycılık yapmaya karar vermiş ve bir çay ocağı açmıştır. Bu işini bir yıl sürdürebilmiştir. Daha sonra Çorum Devlet Hastanesi'nde çay ocağını işletmiş, hastane yönetiminin değişmesiyle oradan da ayrılmış, yine pazarda çay satmaya devam etmiştir. İş hayatında sürekli olarak inişli çıkışlı dönemler olmuştur. Bugün de fidan satarak geçimini sağlamaya çalışmaktadır.

4.2.4. Sosyal Faaliyetleri

Doğa düşkününü Kurtoğlu, 1994 yılında Çorum Belediye Başkanlığı Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Tarafından bastırılan ilk şiir kitabı “Gönül Dilim”in geliriyle, köyünde on dönümlük bir araziye çam ve ceviz fidanları dikmiştir. Fidanların temininde İstanbul

Tema Vakfı'ndan yararlanmıştır. Bu fidanların pek çoğu köylünün de yeterli ilgiyi göstermemesinden ötürü kurumuştur.

Kurtoğlu, Çorum'daki pek çok kültürel etkinliklere katılmış, Çorum'un tanıtımıyla ilgili bir çok sosyal faaliyette Çorum'u temsil etmiştir.

4.2.5. İdealleri

Kurtoğlu, adının unutulmamasını, ölümünden sonrada anılmasını arzu etmektedir. Eserlerinin başka sanatçıların kasetlerinde yer almasını istemektedir. Çocuklarıyla ataları arasındaki kopukluğu giderecek, çocuklarının tanıyamayacağı kadar genişleyen sülâlerini tanıtıcı bir soy ağacı kitabı çıkarmak istemektedir.

Âşık Rifat Kurtoğlu, hayatının otuz beş yaşına kadar olan kısmını “Mısralarla Hayat Hikâyem, Günler...” adı altında şöyle anlatmıştır:

Elin kapısında azapmış babam,
Anamın başında hısım, akrabam,
Bir kara yapıdır ocağım, obam,
Evimde saadet saçtığım günler...

Yirmi beş ağustos, yıl altmış iki,
Söylerler; “Bir hasır üstü ola ki,
Göbeğimi kesmiş bir pash çakı.”
Dünyaya gözümü açtığım günler...

Vilayetim Çorum, Eskiekin köyüm,
Meçik sülâlesi, Cemal oğluyum,
İşte o gün bu gün ben Kurtoğlu'yum,
Kütüğe, kayıda geçtiğim günler...

Anam bulamazmış bezi, belesin,
Kalburu da yokmuş, öllük elesin,
Ailem zaten yoksulluğun kölesin,
Telisten kundağı biçtiğim günler...

Elden emanetmiş yattığım beşik,
Ocağın odunu kapıda eşik,
Mamam nişastadan, belki üç kaşık,
Çebişin sütünü içtiğim günler...

Bacım Sevgi gelmiş iki yaşında,
Papucum atılmış, o var peşimde,
Artık bir ortağım olmuş aşında,
Kıskançlık şerbetin içtiğim günler...

Biraz palazlanıp elden çıkmışız,
Kıçımıza çit fistanı çekmişiz,
Şamatadan ev ocağı yıkmışız,
Dört beş yaşlarıma geçtiğim günler...

Beş yaşımla altı yaşım arası,
Bacım Selma doğdu, başım belası (!)...
Ben büyüttüm, sanki bendim anası,
Çocuk avutmaktan kaçtığım günler...

Hatırlarım o kuyruklu sobayı,
Üstünde ıbrığı, kulplu tavayı,
Bulur isem bir delikli parayı,
Bir kepi sakıza uçtuğum günler...

Altı yaşımdayken k m ş g derdim,
Bir yavan d r me talim ederdim,
Yazıda, gobellerden bol dayak yerdim,
Eşmelerden  kekek içtiğim günler...

Ediklerim vardı; mavi, kırmızı,
Ayağım yırtardı, sapın anızı,
Yuduk a işlerdi içime sızı,
Keklik gibi sekip uçtuğum günler...

Gam, kasavet yoktu o an başımda,
Mektebe başladım yedi yaşımda,
Mektepde en lezzetli aşım da,
 rekle süt tozu içtiğim günler...

O sene Allah bir birader verdi,
Anam, babam ona hep “erkek” derdi,
İki kız, iki oğlan; tam ettik dördü,
Sevinçten göklere uçtuğum günler...

Kur’an okur idim yazın camide,
 obanlığı s rd r rd m hemi de,
Ne hoş imiş o çocukluk demi de,
Derdimi dağlara açtığım günler...

“Halit Hocam” köyümün muallimi,
Ondan aldım terbiyeyi, talimi,
Ailem kadar gözetirdi halimi,
Hayatıma  nder seçtiğim günler...

Altı yılda aldım şahâdetnâmeyi,
Orda sevdim ilk göz ağrım ...*'yi
Çocukluktan öğrenmişim sevmeyi,
Hevesi, aşk sanıp geçtiğim günler...

Eti Ortaokulu'na yaptırdık kayıt,
Orda başladım yazmaya beyit,
Yaya gelip gittiğim, yoktu vesayit,
Kuşlar gibi köye uçtuğum günler...

Devamsızlıktan lisede çıktım,
Alığı Ticaret Lisesi'ne yıktım,
Bir buçuk ayda ordan da bıktım,
Ah.. elden, avuçtan uçtuğum günler...

Sanat okuluna geçtim oradan,
Bir buçuk sene geçti aradan,
TRT'yi nasip etti Yaradan,
İzinsiz, evimden kaçtığım günler...

Son sınıfta apandisiti patlattım,
Ameliyat oldum, sekiz ay yattım,
Kâbustu o günler, şükür atlattım,
Ölümlle yaşamı seçtiğim günler...

---

* Âşık burada ismin kullanılmasını istemiyor.

Memleket düşmüştü bir anarşiye,
Ortayı bitirip geçtim liseye,
Sazı burada aldım, öğrenem diye,
Korkup da okuldan kaçtığım günler...

Sınavı kazanıp radyoya girdim,
TRT'de yüz seksen gün kurs gördüm,
En nâdide üstatlardan eğitim aldım,
Elekten elenip geçtiğim günler...

Sonra üç beş kuruş sahibi olduk,
Güç bela bir traktör aldık,
Biraz rahatladık ailece güldük,
Feleğinen dalga geçtiğim günler...

On sekiz yaşında asker ettiler,
Isparta'yı bana mesken ettiler,
Çavuş edip Eleşkirt'e attılar,
Fırar edip bir ay kaçtığım günler...

Ben asker iken bir gün ihtilal oldu,
Memlekette idareyi askerler aldı,
Başımıza Kenan Paşa'mız geldi,
Anarşiye kefen biçtiğim günler...

Çorum'a birileri bir tuzak kurmuş,
Alevi-Sünni birbirin kırmış,
Gördüm ki, gardaş gardaşa durmuş,
Kahrolup kendimden geçtiğim günler...

Ağrı Eleşkirt'in yolunu tuttum,
Bir metre karda askerlik ettim,
Askerlik bitti ben de bittim,
Ayda bir sılaya kaçtığım günler...

Sene bin dokuz yüz seksen ikide,
Ay, yine ağustos yirmi ikide,
Evlendim, biraz erkendi belki de,
Sap ile samanı seçtiğim günler...

Üç günlük evliyken, yirmiydi yaşıım,
Kahır kasnağına geçmişti başım,
O an, şehir içi nakliye işim,
Seferi beş yüze uçtuğum günler...

Seksen üç senesi, ağustos yedi,
Daha öğrenmeden babalık neydi,
Dünyaya ilk yavrum Ferhat'ım geldi,
Kanatlanıp sanki uçtuğum günler...

Sene seksen dördte, Emrah'ım geldi,
Sekiz ay demeden toprağın oldu,
Seksen beş senesi battığım yıldı,
Kahrımdan her gece içtiğim günler...

Babamın eşe dosta çok merhameti,
Boşa verdi çektiğimiz zahmeti,
İflas edip yedik onca serveti,
Dostumu düşmanımı seçtiğim günler...

Bir gün hatun ile fena hırıştık...!
Dokuz ay ayrılıp tekrar birleştik,
Perişan bir halde şehre yerleştik,
Bir kat alığınan göçtüğüm günler...

Bir salon, bir oda tuttuk, bir ören,
Dilenci sanırdı halımı gören,
Ne iş veren vardı, ne de borç veren,
Fakirlik şerbeti içtiğim günler...

İlk kızım doğdu o sene sonu,
İmdada yetişti fukara fonu,
Ölmeden unutmam o acı günü,
Ağlayıp kendimden geçtiğim günü...

Seksen yedi yılı hayli süründüm,
Sene boyu kıt kanaat barındım,
Kimde ne gördümse, ona yerindim,
Namertlere el avuç açtığım günler...

Çorum'dan kalkıp göz açtım Ankara'da,
Bir yıl çay sattım tüm pazarlarda,
Çorum'dan da beter oldum orada,
Özleyip sılaya kaçtığım günler...

Tekrardan Çorum'a geldim, o geliş,
Üç gece aç yattım, bulamadım iş,
Burada da pazarlarda çay sattım, o kış,
Rızkımın derdine düştüğüm günler...

Borç harç, bir çay ocağı kurdum,
İşimi hafiften yoluna koydum,
Bir gün bir hırsıza soyuldum,
Bunalıp kendimden geçtiğim günler...

Çalınan bir televizyon, bir de video,
Polis:"Bunu illa sen çaldın." diyo,
Eşimden başkası böyle biliyo,
Kader çemberinden geçtiğim günler...

Allah'ım, o ne dayanılmaz işkence,
Polisten çok çekmişim o gece,
Malıma hırsız olup çıktım böylece,
Canımdan bezip vazgeçtiğim günler...

Kimsenin yüzüne bakamaz oldum,
El alem içine çıkamaz oldum,
İntiharını üç defa göze aldım,
Çıldıırıp aklımdan geçtiğim günler...

Bu arada doğdu ikinci kızım,
Dost düşman içinde resmen hırsızım,
Hemi garibanım, hemi haksızım (!)
Kan kusup, yine kan içtiğim günler...

Polisle aylarca mahkemem oldu,
Sonunda adalet yerini buldu,
Hırsız yakalandı, malım bulundu,
Hakk'a şükredip el açtiğim günler...

Yapamadım, burada işi dağıttım,
İş yerimde iflas topunu attım,
Hastane çay ocağını tuttum,
Kara günlerimden geçtiğim günler...

Hastanede maddi zararım çoktu,
Zaten elimde sermayem yoktu,
Orda birileri vicdansız çıktı,
Bol keseden ekip biçtiğim günler...

Ayrılmak zorunda kaldım oradan,
Nasibimiz bir yıl imiş buradan,
Nasıl olsa rızka kefil Yaradan,
Kanaat şerbetin içtiğim günler...

Günler boyu yine avâre gezdim,
Gün geldi adeta canımdan bezdim,
Çok oldukça böyle mısralar yazdım,
Üç paket sigara içtiğim günler...

Lokmam varsa, mağdur olana verdim,
Gönüller kazandım, kalplere girdim,
Mertleri dost tuttuğum, çevremi kurdum,
Mert olana halimi açtığım günler...

Şu an pazarlarda yine çay satarım,
Bazı yağlı, bazen yavan yutarım,
Avrada sırtımı döner yatarım,
Yıkılıp yâr gibi göçtüğüm günler...

4.3. Âşıklığı Hazırlayan Unsurlar

4.3.1. Ahlâkı

Kurtoğlu, çevresine örnek olan bir kişiliğe sahiptir. Doğru bildiklerini, karşısındakinin makamına ve toplumdaki yerine bakmadan doğruca söyleyebilmektedir. Bu sivri dilliği şiirlerine de yansımıştır. Zaman zaman bu durumdan muzdarip olsa da doğru bildiklerini söylemekten asla geri durmaz.

Zorluklar karşısında yılmayan, azimle gerçekleştirmek istediği düşüncelerin peşinde koşan mücadeleci bir yapıya sahiptir. İnsanlarla çabuk diyalog kuran, çevresince sevilen, fakir ama gönlü zengin bir âşıktır.

Kurtoğlu, “Beni Bana Sor Söyleyim” adlı şiirinde kendini şöyle ifade etmektedir:

El aleme sorma boşa,
Beni bana sor, söyleyim.
“Benlik” olmasın da haşa
Beni, bana sor söyleyim...

İçim dışım hüznün, derttir,
Belki lafım, sözüm serttir,
Bilen bilir, özüm merttir,
Beni, bana sor söyleyim...

İnsan canlı vefakârım,
Dostlar için cefakârım,
Kalenderim, fedakârım,
Beni, bana sor söyleyim...

Birazcık kaynaktır kanım,
Dar ve hassas bir insanım,
Hak terazisi vicdanım,
Beni, bana sor söyleyim...

Bilmeyene derdim dökmem,
Nâmertlere boyun bükmem,
Kimseden lafımı çekmem,
Beni, bana sor söyleyim...

Cesaretli, cüretliyim,
Kuldan korkmam, yürekliyim,
Haksızlara gereклиyim,
Beni, bana sor söyleyim...

Âşığın yanan bağıyım,
Gönül ehline çağrırım,
Kendimce dürüst, doğruyum,
Beni, bana sor söyleyim..

Kurtoğlu der: “Tutamam ben,
Hayrı şerre katamam ben,
Haram lokma yutamam ben,
Beni, bana sor söyleyim...

4.3.2. Edebiyat ve Sanatla İlgisi

Kurtoğlu, şiir yazmaya ilkokulun son yıllarında başlamıştır. Saz çalmaya ise lisede merak salmıştır. Kurtoğlu'nun edebiyat bilgisi azdır. Terim ya da edebiyat ölçüleri konusunda pek bilgisi yoktur. Bu konuyu kendinde bir eksiklik olarak gördüğünü yaptığımız görüşmelerde de açık yüreklilikle dile getirmiştir. Âşıklık geleneğinin

terimlerinin bazılarını da bilmemektedir. Ancak geleneğe uygun bir şekilde hem şiirlerini yazmakta hem de makamlarını oluşturmaktadır.

Kurtoğlu, iyi bir radyo dinleyicisidir. İletişim araçlarının az olduğu dönemlerde en büyük eğlencesi radyo olmuştur. O dönemde yapılan programların içeriği de daha çok halk kültürü üzerineydi. Bu programlarda yer alan âşık atışmaları, deyişleri ve halk türküleri dikkatini çekmiş ve onu âşıklığa yöneltmiştir.

Kurtoğlu'nun pek çok şiiri notaya aktarılmıştır. Bunlardan bazıları TRT repertuvarına alınmıştır. Söz ve müziği kendine ait “Ceza Mısın Sen” adlı eseri de TRT repertuvarına alınmıştır:

Ay yüzü gamzelim, gerdanı benlim,
Ödül müsün bana, ceza mısın sen?
İnsafı olmadık, ey kara dinlim,
Kadermisin bana, kaza mısın sen?

Kaçılmazsın, geçilmezsin, bendesin,
Her ne yöne baksam sen o yandasın,
Gözümdesin, gönlümdesin, candasın,
Algın bedenimde aza mısın sen?

KURTOĞLU'mu “âşık” ettin edeli,
Gündüz divaneyim, gece zır deli (!),
Nedir sana kavuşmanın bedeli,
Yoksa erişilmez feza mısın sen?

CEZA MISIN SEN?

Uşşak Türkü

5
♩ = 130
Türk Aksagi

The musical score is written in a single treble clef staff with a 5/8 time signature. It consists of eight lines of music. The first line begins with a treble clef and a 5/8 time signature. The music is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests. The key signature is one sharp (F#). The score includes repeat signs and a double bar line with repeat dots. The final line of music ends with a double bar line and repeat dots.

4.3.3. Aşk

Kurtoğlu, pek çok plâtonik aşk yaşamıştır. Çocukluktan ergenliğe geçiş döneminde, yakın akrabası olan bir kıza aşık olmuştur. Bu, aklından çıkmayan en mühim aşkıdır. İlköğreniminin sonundan itibaren şiirler yazmaya başlayan Kurtoğlu, duyduğu bu aşk hissini mısralarına da yansıtmıştır.

4.3.4. Diğer Nedenler

Kurtoğlu'nun âşıklığa başlamasında çevresinin de küçümsenemeyecek derecede etkisi olmuştur. Çevresindeki dostlarım diye nitelendirdiği kişilerin yardımlarını almıştır. Bu destekler içerisinde mahalli basının etkisi de vardır. Kurtoğlu, âşıklığını, “Âşıklığım hem babadan hem anadan; tabiri caizse, daldan bükme değil, kökten sürmedir.” diye nitelendirir.

Kurtoğlu'nun yetişmesinde köy odalarının da katkısı olmuştur. Âşık, köy odalarının kendisi için bir medrese olduğunu, buralardan çok şey öğrendiğini belirtiyor. Burada Âşık Kerem kitapları okunur, seyirlik oyunlar sergilenirmiş. Yine bu odalarda havlu bulundurulur, muammayı çözen havluyu almış.

Radyonun da âşıklığa başlamasındaki etkisi büyüktür. Radyodan dinlediği müzikleri ezberlemiş, not alamadığı ya da unuttuğu kısımları kendince tamamlamıştır.

Kurtoğlu, şiir yazmanın sırrı olarak, ilk kitabına da verdiği isim olan gönül dilini göstermektedir. “İki Satır Yazacaksan” adlı şiirinde şiir yazabilme yeteneğini, derin manada da âşıklığı şöyle tarif etmektedir:

Ne kalemde, ne eldedir,
Ne göz, kulak, ne dildedir,
Bunun sırrı gönüldedir,
İki satır yazacaksan...

Bilmeyenler kolay sanar,
Ne marifet, ne de hüner,
Bir yar lazım, gelir, bir nar,
İki satır yazacaksan...

Aşka düşüp, yanmak gerek,
Ak pak olup, yunmak gerek,
Mevlâ, lutfun sunmak gerek,
İki satır yazacaksan...

Pirden feyiz alacaksın,
Ummanlara dalacaksın,
Ham kalmayıp, olacaksın,
İki satır yazacaksan...

Selamet, sabırla olur,
Nefis hep karşında durur,
Yenilmeli kibir, gurur
İki satır yazacaksan...

Gözün, Hak gözle görecek,
Özün, haksızı yerecek,
Elin helâle erecek,
İki satır yazacaksan...

KURTOĞLU'm der, pişeceksin,
Sevdasına düşeceksin,
Sen, hep seni aşacaksın,
İki satır yazacaksan...

4.4. Katıldığı Yarışmalar, Festivaller ve Programlar, Aldığı Ödüller

4.4.1. Yarışmalar

Kurtoğlu, TRT'nin 1976 yılında açtığı "Amatör Mahalli Sanatçılar Sınavı"nı kazanarak zamanın ünlü müzik hocalarından altı ay boyunca eğitim almıştır. TRT'nin merkez ve diğer bölge radyolarında çokça programa katılmıştır.

Balıkesir Belediyesi'nin 1997 yılında düzenlediği, "V. Sabri Altınel Ödüllü Şiir Yarışması"na katılmıştır.

4.4.2. Festivaller

Kendi imkanlarıyla takip ettiği festivallere, âşık şöenlerine katılmaya çalışmaktadır. Çorumda düzenlenen Hitit Festival ve Fuarı'na doksan üç yılından beri katılmakta ancak son yıllarda bu etkinliklerden biraz daha geri durmaktadır. 1996 yılında Konya'da yapılan "Âşıklar Bayramı"na da katılmıştır. Burada bir muamma sormuştur ve cevabını alamamış, kazanan kendisi olmuştur.

4.4.3. Programlar

"Gönül Dilim" adlı şiir kitabının ilk baskısından sonra, bu baskıda yer alan "Köy Dügünlerimiz" adlı şiiri TRT Ankara Televizyonu'nda Atilla İçli'nin sunduğu ve TRT'nin yurt içindeki ve yurt dışındaki bütün kanallarında belli aralıklarla yayın yapan, Mustafa Şemi'nin yönettiği "Yörelerimiz Türkülerimiz" adlı programa mizansen olarak hazırlanmıştır. Çekimler Eskişehir'e komşu Kazıklıkaya Köyü'nde yapılmıştır. Bunun nedeni, kendi köyünün böyle bir çekime karşı çıkmasıdır. Bunun üzerine komşu köyde çekilmiştir.

TGRT televizyonunda, 7 Temmuz 1996'da İzzet Altınmeşe'nin sunduğu "İzzet-i İkrâm" adlı programa katılmıştır. Bu program yoğun istek üzerine 15 Eylül 1996'da tekrar yayınlanmıştır.

2 Mart 1997'de TGRT televizyonunda Çorum için hazırlanan, İzzet Altınmeşe'nin sunduğu "Çorum Yöre Gecesi / İzzet-i İkrâm" adlı programı hazırlamış ve programa katılmıştır.

Yine, Kanal 7 televizyonunun düzenlediği, Nuri Sesigüzel'in sunduğu, çekimleri iki bölüm halinde yapılan "Sıra Gecesi" adlı programa katılmıştır. Birinci bölüm 31 Ağustos 1996'da, ikinci bölüm 7 Eylül 1996 yılında yayınlanmıştır.

Samanyolu televizyonunda, Çorum'u tanıtıcı bir programa da katılmıştır.

"Yıkılın Dağlar" başta olmak üzere on altı türküsü TRT repertuarına alınmaya hak kazanmıştır.

4.4.4. Aldığı Ödüller, Hakkında Yapılan Araştırmalar

Balıkesir Belediyesi'nin 1997 yılında düzenlediği, V. Sabri Altinel Ödüllü Şiir Yarışması'nda "Duy Beni" adlı şiiriyle üçüncülük ödülü almıştır.

14 Nisan 1995'te Çorum Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü tarafından dört eserinin TRT'ye gitmesi üzerine kutlama belgesi vermiştir.

1998'de Çorum Kızılay Şubesi tarafından maddi ve manevi katkılarında dolayı şube başkanı Günay AKSOY tarafından onur belgesi verilmiştir.

28 Ağustos 1999 tarihinde Çorum'un İskilip ilçesine yazmış olduğu bir şiirden ötürü kendisine teşekkür belgesi verilmiştir.

Kurtoğlu'nun 19. Uluslararası Çorum Hitit Fuar ve Festivali'ne yapmış olduğu katkılardan dolayı Çorum Belediye Başkanı Prof. Dr. Arif ERSOY tarafından kendisine onur belgesi verilmiştir.

Âşıkla ilgili lisans öğrencilerin zaman zaman çalışmaları olmuştur. Yakın zamanda da ilimize açılan fen edebiyat fakültesi öğrencileri kendisiyle söyleşiler yapmakta, notlar tutmaktadırlar. 1997 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi öğrencisi Hasan Arslan tarafından Kurtoğlunun "Gönül Dilim" eserinden hareketle "Yıkılın Dağlar" adlı bitirme ödevi hazırlanmıştır. 1999 yılında da Selçuk Üniversitesi öğrencisi olan Serhat Özütürker, "Çorumlu Aşıklar" adıyla bitirme ödevi hazırlamış ve Âşık Rıfat Kurtoğlu'ya da bitirme ödevinde kısaca değinmiştir.

4.5. Şiirlerinde İşlediği Konular

4.5.1. Aşk

Âşık Rıfat Kurtoğlu'nun şiirlerinde en çok işlenen konulardan biri aşktır. Âşık edebiyatının aşk, ayrılık, gurbet, sıla üzerine kurulmuş olması onu da doğrudan etkilemiştir. Eserlerinde sevgiliyi, sevdiğini hem soyut hem de somut yönleriyle anlatmıştır. Bu anlatımda benzetmelerden faydalanmıştır. Sevgilinin özlemini, hasretini çekmiş ve ona kavuşmayı, onu görmeyi arzulanmıştır. Güzellik öğeleri bazen kaş-göz, bel, yüz; bazen de cilve, naz, melûl bir bakış, iyi huy v.b. olmuştur.

Yine geleneğin genel özelliği olarak ondaki aşk, sıradan bir ilişki değil bir arayış sembolüdür.

Sevgi ve sevgili, soyutluğu, uzaklığı ve ulaşılmazlığıyla, mistik bir renge bürünüp, gizemli bir boyut kazanır. Âşık, aşkın vermiş olduğu acılarla iç içedir ve onu sürekli yüreğinde hisseder. Güzele duyulan tutku ve ulaşılamazlığın vermiş olduğu dert ve acıları çoğu zaman dile getirir. Âşık Kurtoğlu'nun aşk anlayışı klâsik şairlerimizin aşk anlayışını da ulaşılamama ve imkânsızlığı yönünden kısmen andırır. Âşık, “Seninle Güzel” adlı şiir kitabında, “Ceza Mısın Sen?” şiirinin son dördlüğünde ulaşılmazlığı şöyle dile getiriyor:

Kurtoğlu' mu âşık ettin edeli,
Gündüz divaneyim, gece zır deli,
Nedir sana kavuşmanın bedeli,
Yoksa erişilmez feza mısın sen? (Seninle Güzel, 44).

1998 yılında yayınlanan “Deyzoğlu” adlı şiir kitabında yer alan “Leyla” şiirinin son dördlüğünde, telmih sanatıyla kendi aşkını “Kerem ile Aslı” hikâyesindeki aşka benzetmektedir:

Ömür bitti biter, bitmez aşk faslı
Kaç yıldır bıraktı bak bizi yaşlı,
Beni Kerem etti, sen de Aslı,
Bu aşka yüzümüz gülmedi Leyla... (Deyzoğlu, 52).

4.5.2. Özlem

Özlem, âşık edebiyatında önemli bir yer tutar. Kurtoğlu, yayımlanan üç şiir kitabında da özlem konulu şiirlere yer vermiştir. Bu özlem genellikle sevgiliye duyulan özlem olmuştur. Az bir süre de olsa gurbetlik yaşayan Kurtoğlu, sıra özlemi kokan şiirleri de sıklıkla kaleme almıştır. İlk baskısı 1994'te yayımlanan “Gönül Dilim” adlı şiir kitabının “Yıkılın Dağlar” şiirinde âşık o sırada Ankara’da kalp ameliyatı olan sevgiliye özlemine dile getirmektedir. Cebinde sevdiğini telefonla aramaya yetecek kadar parası olmadığı için çaresizlik içinde ve özlemle şu dizeleri yazmıştır:

Yar gurbet elinde, ben sıladayım,
Yol verin geçeyim, bükülün dağlar.
Ölüp kurtulmadım, bir çiledeyim,
Çekilin aradan çekilin dağlar.

Tütüyo gözümde yâr buram buram,
Söyleyin, burada ben nasıl duram,
Dünya gözüyünen bir kere görem,
Sonra yollarıma dikilin dağlar. (Gönül Dilim, 134).

...

Kurtoğlu, şiirini bestelemiş ve bu şiiri sayesinde patlama yapmıştır. Âşık, eski türkülere de özlem duymaktadır. “Seninle Güzel” şiir kitabında “Eski Türküler Türküler” adlı şiirinde bu özlemine şöyle dile getirmektedir:

Asırlarca uzun yaşı,
Eski türküler, türküler...
“Ezo Gelin, Huma Kuşu”,
Eski türküler, türküler... (Seninle Güzel, 90).

Âşık, küçüklüğünde köyünde yaşadığı olaylara, köy çevresine, arkadaşlıklarına, eskinin iyi sağlam dostluklarına, yardımlaşmaya özlem duymaktadır. Bu özlemine “Gönül Dilim” adlı şiir kitabının “Nerde O Günler” isimli şiirinde şöyle dile getirmektedir:

Soğuk kuyu ayakkabım,
Desti çömlek, güveç kabım,
Sıcacıktı dost ahbabım,
Nerde o günler, ah nerde?

...

Yoğudu kibirnen hakirlik,
Mutlu derdidi fakirlik,
Buydu genel düzen, dirlik,
Nerde o günler, ah nerde?

...

Kurtoğlum ki sızlanıyor,
Günden düne gizleniyor,
Eski günler özleniyor,
Nerde o günler, ah nerde? (Gönül Dilim; 38, 39, 40).

4.5.3. Sitem

Sitem, zamandan yakınma âşıklık geleneğinde yaygın bir konudur. Boşa geçen ömür, zamanı ve çevreyi kınama şiirlerde çokca işlenir. Âşıklar, dünyanın gidişinden, ahlâkın bozulmasından ve döneklikten yakınır. Kurtoğlu da şiirlerinde sıklıkla bu konuya yer vermiştir. Âşık, “Gönül Dilim”de yer alan “Biz Nerdeyiz” adlı şiirinde de dünyanın gidişinden ve ahlâkın bozulmasından yakınmaktadır:

Birbirimiz gırtlığında elimiz,
Birbirimiz gıybetinde dilimiz,
Birbirimiz aleyhinde yolumuz,
İnsaniyet nerde, biz nerdeyiz?

Olmuşuz nefsimizin esiri,
Yok mu bize nasihatın tesiri?
Hoş görmek gerektir, kulda kusuru,
O meziyet nerde, biz nerdeyiz?

...

Kalmadı mı içimizde doğruluk,
Töremizde olan iyi huyluluk,
Soyumuzdan gelen köklü soyluluk,
O asalet nerde, biz nerdeyiz? (Gönül Dilim, 47).

“Seninle Güzel” de ise, “Hallar Üstüne” adlı şiirinde zamanın getirdiklerinden ve toplumsal bozulmadan söz etmektedir:

Bir lokma, bir hırka yaşarken fakir,
Sinekler üşüşmüş ballar üstüne...
Zenginde kalmamış kanaat, şükür,
Hesabı kitabı pullar üstüne...

...

Ne yazık vefalı kalmadı ahte,
Kardeş kardeşiyle gezer aleyhte,
Sevenler riyakâr, sevdalar sahte,
Keremler yanmıyor küller üstüne...

4.5.4. Toplumsal Konular

Âşıklar, halka yararlı olacak pek çok öğüt şiirini, atasözlerindeki edayla yazmışlardır. Vefa, yiğitlik, tok gözlülük, cömertlik gibi yüksek ahlâki değerleri telkin ederler. Halk, âşıkları Allah’a yakın sayıp sözlerinde keramet arar. Âşık, bazen halkın öncüsü bazen de savunucusudur. Âşıklar; toplumun yozlaşmış tiplerini ele alarak, onları eleştirmişlerdir. Kişilere yönelik eleştirilerde sosyal hiciv yönü de bulunmaktadır (Artun, 2001:126).

Kurtoğlu, istiklâl şairimiz M. Akif Ersoy’un Asım aracılığıyla tüm Türk gençliğine seslenişi gibi oğluna yazdığı “Ey Oğlul” adlı şiiriyle gençliğe mesaj vermek istemektedir:

...

İyiye iyilik her kulun işi,
Kötüye iyilik er kulun işi,
Her iki cihanda yer bulur kişi,
Sen bunun sırrına erenlerden ol.

İnsan ne yaparsa kendine yapar,
Ele tuzak kursan, ilk seni kapar,
Nefsine uyanlar yolundan sapar,
Gururuna bir gem vuranlardan ol. (Gönül Dilim, 49)

“Seninle Güzel” adlı şiir kitabında da Kurtoğlu, “Çok Şükür” şiiriyle topluma nasihat etmiştir:

...

Olmayanlar sebebinden tutmalı,
Olanlarsa paylaşmayı tatmalı,
Bulduğuna kul kanaat etmeli,
Şalına da çuluna da çok şükür... (Seninle Güzel, 85)

Âşık, yine son şiir kitabında, “Demokrasi İstiyorum” adlı şiirinde toplumsal konulara değinmiştir:

...

Ufku açık ilerici,
Olmasın bağınaz, gerici,
Eksiksiz, gerçek, kalıcı,
Demokrasi istiyorum... (Seninle Güzel, 22)

4.5.5. Din

Din ve tasavvuf, âşıkların başlıca inanç, görüş ve düşünce kaynağıdır. Âşığın din konusundaki bilgisi yüzeyseldir. İnançlı, fakat mutaasıp değillerdir. İki yüzlülüğü, kaba sofuluğu yerer. (Artun, 2001:127).

Alevî-Bektaşî inancına sahip olan Alevî âşıklar, şiiirlerinde bağlı oldukları bu inançları anlatırlar. Hz. Ali sevgisi, ehl-i beyt sevgisi, on iki imam, Allah - Muhammet - Ali sevgisini anlatırlar. Âşık Rıfat Kurtoğlu Sünnî inanca sahip olduğu için şiiirlerinde bu konuların dışında; Allah sevgisi, kul hakkı, şükür içerikli şiiirler yazmayı tercih etmiştir. İlk kitabı “Gönül dilim”de yer alan “İsterim” adlı şiiri de Allah’a yakarış konulu şiiridir.

Ben sığındım hem Rahim hem Rahman’a

Kuldan değil, ol Celâl’den isterim.

Yaradanım, elim açtım, gör sana,

Lûtfun ile hep helâlden isterim.

Seninle Güzel’de de “İlle De Sen” adlı şiirinde Allah’a olan sevgisini, bağlılığını anlatmaktadır:

Dünya güzel ile dolsa,

İlle de sen, ille de sen...

İstemem hep benim olsa,

İlle de sen, ille de sen...

Sen vermedin mi bu canı?

Hasretin ecel fermanı,

Benim derdimin dermanı,

İlle de sen, ille de sen...

KURTOĞLU’mu etme deli,

Gel gör nice yaman hali,

Gözümde yok dünya malı,

İlle de sen, ille de sen...

4.5.6. Tabiat (Doğa) Konulu Şiirleri

Doğayı tüm güzellikleri âşıkların şiirlerinde önemli yer tutar. Doğanın özellikleri sevgilinin nitelikleriyle özdeşleştirilir. Doğa, başka bir deyişle sevgilinin güzelliklerini anlatma aracıdır. Âşık çevresinde gördüklerini doğrudan doğruya şiirlerinde yansıtır. Tabiat güzelliklerinin yanı sıra doğal afetler de âşıkların şiirlerinde yer bulur. İnsanlar doğa karşısında düştükleri güçsüz durumları şiirlerinde dile getirirler. Deprem, sel, kuraklık gibi konular âşıkların üzerinde derin izler bırakır. Kurtoğlu da, doğaya olan hayranlığını “Seninle Güzel” şiir kitabında yer alan “Kara Toprak” şiirinde şöyle dile getirmektedir:

...

Kurtoğlu’ma ekmek sensin, aş sensin,
Ömür sensin, emek sensin, iş sensin,
Ana, baba, evlat, kardeş, eş sensin,
Âşıklara “sadık yâr” kara toprak... (Seninle Güzel, 15)

Âşık Rıfat Kurtoğlu, tarlasında yaşamaya başlayan köstebekle olan mücadelesini de şiirleştirmiştir. Kurtoğlu, köyünde “Kör Kösnü” adı verilen köstebeğin tarlasına verdiği zararı mizahi bir üslûpla dile getirmiştir:

...

Erinmiyo, dozer gibi kazıyo,
Höbekleri sıra sıra diziyo,
Nerde ne var kıyı köşe geziyo,
Bağı didik didik ditti kör kösnü... (Seninle Güzel, 16)

4.5.7. Kahramanlık

Âşıklar, kahramanlık konularını sıklıkla işlerler. Kahramanlık şiirlerinin örneklerini en çok koçaklama, varsağı ve destanlarda görürüz. Kurtoğlu, şiirlerinde daha çok aşk ve sitem konusunu işlemiştir. Âşık, Türk milletinin üstün cesaretini, doğuştan asker olduğunu, şehitliğin en üst mertebe olduğunu anlatan “Gideriz” adlı şiirini yazmış ve bu duyguları şöyle dile getirmiştir:

...

“Vatan” demek namus demek, ar demek,
Ana, baba, bacı, kardeş, yâr demek,
Halay demek, horon demek, bar demek,
Davullu zurnalı coşar gideriz...

Olmaz asla bizde yılmak, yorulmak,
Muradımız bir ölüp bin dirilmek,
Bir sevdadır al bayrağa sarılmak,
Yediden yetmişe koşar gideriz...

4.6. Âşık Rifat Kurtoğlu’nun Âşıklık Geleneği Hakkında Bilgisi, Dil ve İfade Özellikleri

Kurtoğlu, âşık edebiyatı hakkında terim bakımından pek de bilgisi olmadığını açık yüreklilikle dile getirmektedir. Makamların isimlerini sayamasa da makamı hece sayısı olarak düşünmediğini, dörtlüklerinin kendiliğinden 8’li, 11’li kalıplarda şekillendiğini söylüyor. Makamların, dörtlüğün konusuna göre kendiliğinden oluştuğunu belirtiyor.

Yine Kurtoğlu, badeli âşıklığa inanmadığını, badeli âşıklığın çok önceleri mümkün olabildiğini belirtmektedir. Bunun nedenini ise, günümüzde tam anlamıyla doğru ve dürüst bir hayat tarzının olmayışına, dini vecibelerin saf olarak yerine getirilmemesine, Allah’a ulaşma yolunda âşıkların gerçek manada gerekleri yerine getirmediğine bağlamaktadır. Bu yüzden de âşıkların bade içemeyeceğini söylemektedir. Âşıklığa başlamada, usta çırak ilişkisinin, daha ziyade insanların içinde olması gerektiğini söylemektedir.

Kurtoğlu; “Seninle Güzel” adlı şiir kitabının “İşimiz Bizim” şiirinde, âşıklığı şöyle tarif etmiştir :

Bir Tanrı lûtfudur “Âşıklık” kula,
Gönülünen olur işimiz bizim ...
Ömrümüz başından sonuna çile,
Dinmez gözümüzde yaşımız bizim...

Bizler gülü dikeniyile sararız,
Biz damlada ummanları ararız,
Eker biçer döne döne süreriz,
Aşkın harmanıdır döşümüz bizim...

Gerçek âşık asla korkmaz, çekinmez,
Dalkavukça bir kapıya bekinmez,
Âşık o ki lafın sözün sakınmaz,
Aynıdır içimiz dışımız bizim...

Sinemizde mertlik, cömertlik yatar,
Mevlâ ilham verir bize güç katar,
Az'cık kıttır amma herkese yeter,
Gönül soframızda aşımız bizim...

Bellerimiz acılarla bükülür,
Yüreğimiz sevdalardan sökülür,
Otuz kırk demeden hepsi dökülür,
Dertten sıkı sıkı dişimiz bizim...

Tarih boyu hep itildik, kakıldık,
Yeri geldi dara bile çekildik,
Şu asırda diri diri yakıldık (!)
Belâdan kurtulmaz başımız bizim...

KURTOĞLU der, halimizi sakladık,
Senelerce “sabır” deyip bekledik,
Asırları dakikaya yükledik,
“Eyüp” tür sabırda eşimiz bizim... (Seninle Güzel, 5)

“Muamma”nın bilmece olduğunu, kendisinin de Konya Âşıklar Şenliği’nde bir muamma sorduğunu, cevap alamadığını ve ödülü de kendisi aldığını söylemektedir.

Karşılaşma ile ilgili yaygın terimler Kurtoğlu tarafından da benzer isimlerle anılmaktadır. Ayaktan düşmek, rakibinin kendini tekrar etmesi olarak görülür ve mat olması anlamına geldiğini söyler. Atışmalarda ayağın sağlam olması gerektiğine, hece ölçüsünün tam uygulanmasının gerekliliğine ve yöneltilen soruların cevabının tam olarak alınması gerektiğine inanır. Tam bir atışmanın da bu kurallar çerçevesinde olması ister.

Halk şiirinin türleri hakkında da yeterli düzeyde bilgisi vardır. Koşmanın konulara göre çeşitleri olan; güzelleme, taşlama, ağıt, koçaklama hakkında bilgisi vardır.

4.6.1. Ağız Özellikleri

Bilindiği üzere, âşıklar ait oldukları çevrenin ağız özelliklerini de şiirlerine yansıtırlar. Kurtoğlu’nun da Çorum ağzına has özelliklerle yazılmış pek çok şiiri bulunmaktadır. “Deyzoğlu” şiir kitabının başlığında da bunu görmek mümkündür. Son çıkan şiir kitabı “Seninle Güzel”de “Deyzoğlu-3” isimli şiirinde de bu özelliği görebilmekteyiz:

“Yeşerdiyim” diyom, gücüm yetöiyo,
Golu-gomşu el uzadıp dutmuyo,
Velhasılı koyün derdi bitmiyo,
Ol görüp dutmuyo dırık deyzoğlu... (Seninle Güzel, sf.10)

4.6.2. Kullandığı Yabancı Kaynaklı Sözcükler

Kurtoğlu, bugün Tükçeleşmiş olarak kabul ettiğimiz yabancı kaynaklı sözcükler de kullanmıştır. Halkın anlayabileceği sadelikte bir dil kullanmıştır. Son şiir kitabı “Seninle Güzel...”den aldığımız yabancı kaynaklı sözcüklerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz: zülfüyâr (Arp.), nâmert (Frs.), iğfal et- (Arp.), biçâre (Arp.), ipotek (Fr.), hazan (Frs.), mülkiye (Arp.), vuslat (Arp.), menzil (Arp.) vb.

4.6.3. Mahalli Sözcükler

Âşık edebiyatının en belirgin özelliklerinden biri de âşıkların şiirlerinde mahalli sözcüklere yer vermeleridir. Kurtoğlu da mahalli sözcükleri şiirlerinde sıklıkla ve başarıyla kullanmıştır.

“Kışın sıcaklık **ezene**,” (Gönül Dilim, Gel Şuraya Fidan Dik, 32/2)

eze: Vücut, ten.

“Baharda **san vurmuş** bağa dönmüşsün,” (Gönül Dilim, Nerde?, 52/2)

san vur-: Kırığı düşmesine benzer coğrafi olay.

“Sabırsızım, **eviyorum**,” (Gönül Dilim, Zor Ankara, 23/2)

ev-: Acele etmek.

“Döndü” **tüllü tevür zavzu** ekerdi,” (Deyzoğlu, Kimler Geldi Kimler Geçti Bu Köyden, 14/21)

tüllü tevür: Çok çeşitli.

zavzu: Sebze.

“Mastikaynan kıvrıyo, **gobeller**.” (Deyzoğlu, Deyze Oğluna Köyden Mektuplar, 15/5)

gobel: Erkek Çocuk, genç.

“Ne yapsın üç günlük, kurük deyzoğlu?...” (Deyzoğlu, Deyzoğlu (3), 24/16)

kurük: Yavru eşek.

“Damında çekilen **loğları** vardı...” (Seninle Güzel, Vardı 2, 13/2)

loğ: Taş silindir.

4.6.4. Mahalli Deyimler

Sözlü edebiyat geleneğinin en önemli söz kalıplarından bir bölümünü deyimler oluşturmaktadır. Deyim, genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir anlamına gelmektedir. Deyimler, yol gösterme niteliği taşımaz, hüküm bildirmezler. Âşıklar da şiirlerinde bol bol deyimlerden yararlanırlar. Âşık edebiyatında her yörede karşılaştığımız deyimlerin yanı sıra yöresel

deyimlere de rastlanmaktadır. Âşıklar bu deyimleri kullanarak şiirlerine anlatım zenginliği katarlar. Kurtoğlu da şiirlerinde sıklıkla deyimlerden yararlanmıştır:

“Yollarıma **varın yoğun serenler**” (Gönül Dilim, Eski Dostlarım, 20/2)

“**Ucuza sattılar**, dostlarım beni.” (Gönül Dilim, Bırakıp Gittiler Dostlarım Beni, 19/1)

“**Kaz gibi üttüler**, dostlarım beni.”(Gönül Dilim, Bırakıp Gittiler Dostlarım Beni, 19/5)

“Tosbağlık tallıya **gırıştık durduk**.” (Deyzoğlu, Deyzoğlu 3, 24/17)

“Ezrayil babamın **böğrünü dürttü**.” (Deyzoğlu, Dezoğluna Köyden Mektuplar, 16/9)

“Efkârım **boyumdan aşar** Reyhanî.” (Seninle Güzel, Reyhanî, 9/4)

“**İçime cehennem düşer** Reyhanî.” (Seninle Güzel, Reyhanî, 9/7)

“**Yüreğimi düğümledin**, çözemem.” (Seninle Güzel, Gül Sensin Bana, 51/2)

4.7. Şiirlerinin Şekil Yapısı

4.7.1. Nazım Şekli

Koşma

Koşma, âşık edebiyatında en çok kullanılan nazım şeklidir. Koşma divan edebiyatındaki gazelin karşılığıdır. Hemen her konuda yazılabilir olması âşık edebiyatında yaygınlığını artırmıştır. Koşma söylemeyen halk şairi yok gibidir. Koşmalar genellikle 11’li hece ile söylenirler. 11’li hece ölçüsünün dışındakilerin koşma diye adlandırılması ezgi ile ilgilidir. Koşmaların dörtlük sayıları 3 ile 6 arasında değişmektedir. Koşmalar konuları bakımından güzelleme, yiğitleme (koçaklama), ağıt, taşlama, öğütme gibi bölümlere ayrılır. Âşık Rıfat Kurtoğlu da şiirlerinin pek çoğunu koşma nazım şekliyle yazmıştır.

Güzelleme

Âşık edebiyatında, koşmanın konusu bakımından, güzeli ve güzelliği öven çeşidine güzelleme adı verilir. Bir kişiyi, bir yeri, herhangi bir nesneyi, övmek amacıyla söylenen koşmalardır. Bir güzele âşık olmak geleneğin bir parçasıdır. Saz çalıp şiir söylemek bir güzelin sevdasına düştükten, aşk badesini içtikten sonradır. Kurtoğlu’nun da şiirlerinde güzelleme önemli bir yer tutar. Klâsik şiirimizdeki gül bülbül gibi

mazmunlar âşğın şiirlerinde yer bulur. “Seninle Güzel” adlı şiir kitabının “Onu Söyler” güzellemesinin son dörtlüğünde âşık-maşuk, gül-bülbül mazmunları kendini gösterir:

Kurtoğlu'mun derde düşmesi ondan,
Bir ömür dağ bayır aşması ondan,
Âşğın maşuğa koşması ondan,
Bülbül onu söyler, gül onu söyler.

Kurtoğlu, son şiir kitabında, sanatçı Hülya Avşar'a “Hülya” adını verdiği bir güzelleme yazmıştır:

Bir sevda pınarı mavi gözlerin,
İçsem kana kana, doyulmaz Hülya...
Sanki nurdan derya, güzel yüzlerin,
Doğrulup bakmaya kıyılmaz Hülya...

Güldükçe gül açar, o ay yüzünde,
Kudret kaleminden, sürme gözünde,
Çok sır gizli her işvende, nazında,
Saymaya kalkışsam, sayılmaz Hülya...

KURTOĞLU'm baktıkça olurum şaşı,
Dil tarif etmez o kirpiği, kaşı
Seni bir kez gören gönül sarhoşu,
Vallahi bir ömür, ayılmaz Hülya...

Koçaklama (Yiğitleme)

Koşmanın yiğitlik, kahramanlık ve savaş konusunda söylenen türüdür. Bu türde gösterilen üstün cesaret, kahramanlıklar övülür. Kurtoğlu diğer konulara oranla az da olsa yiğitlemeye yer vermiştir. Son yayınlanan şiir kitabındaki “Gideriz” adlı şiiri koşmanın bu türüne örnektir.

Türk milleti asker doğar anadan,
Dağları çağları aşar gideriz..
İlham alır kur'an'daki manâdan,
İman dolar kalbe, taşar gideriz...

Kınalıdır süngü tutan elimiz,
Tarih şahit haktır bizim yolumuz,
Söylemeye varmasa da dilimiz,
Mertiz namertlere şaşar gideriz...

Askerlikte yoktur asla dengimiz,
Dünya bilir yaman olur cengimiz,
Olmasa da tüfeğimiz tangımız,
Kazma kürek yola düşer gideriz...

“Vatan” demek namus demek, ar demek,
Ana, baba, bacı, kardeş, yâr demek,
Halay demek, horon demek, bar demek,
Davullu zurnalı coşar gideriz...

Olmaz asla bizde yılmak, yorulmak,
Muradımız bin ölüp bin dirilmek,
Bir sevdadır al bayrağa sarılmak,
Yediden yetmişe koşar gideriz...

Böyle yoğrulmuştur bizim mayamız,
Ebediyen hür yaşamak gayemiz,
Şehitlikte mertebemiz payemiz,
Göz kırpmadan üçer beşer gideriz...

KURTOĞLU'yum bunu bilmeyen bilmez
Bedel ödemededen toprak yurt olmaz,
Her canlı ölür de “şehitler” ölmez,
Diriler içinde yaşar gideriz...

Taşlama

Taşlama âşık edebiyatında; haksızlıkların, yolsuzlukların, geriliklerin, ekonomik sorunların eleştirel bir dille yerildiği koşma çeşididir. Taşlamalar, âşık edebiyatında kötüleyen, alay eden şiirlerdir. Taşlamalar, düzeltici olmaları yönüyle işlevseldirler. Hayatında doğru işlerden uzaklaşanlar âşıkların diline düşmekten çekinmişlerdir. Kurtoğlu'nun şiirlerinin pek çoğu taşlama üzerinedir. Âşık, insanlarda gördüğü olumsuz durumları, toplumsal bozulmayı şiirlerinde işlemiştir. Kurtoğlu, “Gönül Dilim” adlı kitabında, “Kuru Soğan” şiiriyle zamanın hükümetini eleştirmiştir.

Dostuma, düşmanıma etmeden minnet,
Aç ölmek için, sendedir medet,
Sen ki bundan sonra, en büyük nimet,
Seni bulduğuma, bin şükür soğan...

Sabah kahvaltıda peynir, bal dedik,
Öğlene de yemek, pilav eyledik,
Akşam da sendeyiz, ayvayı yedik (!),
Başka bir çaremiz, var mı ki soğan...

Kuşbaşı, kıymayı, yılda göremem,
Biftek, pirzolanın tadını bilemem,
Senden başkasına elim süremem,
Soframda, yegane katıksın, soğan...

KURTOĞLU'ma ne gam, sen var iken,
Yavan ekmek bile bulmak zor iken,
Kedi köpek ithal mama yer iken,
Seninle "çağ atlarım" ey kuru soğan...

Öğütleme

Âşık edebiyatında bir düşüncüyü yaymak, bir ders vermek, bir şeyi öğretmek ya da doğruyu göstermek amacıyla söylenen koşmalardır. Âşıkların bu tarz şiirleri yazmadaki genel amaç, doğruyu göstererek doğabilecek yanlışlıklardan halkı uzak tutma isteğidir. Âşık Kurtoğlu'nun da didaktik şiirleri vardır. "Seninle Güzel" şiir kitabında yer alan "Tez Gelir Geçer" adlı şiiri güzel bir öğütleme örneğidir:

Bir kaba soluktan ibaret varın,
Bu caka, bu çalım, poz gelir geçer,
Kim bilir kim nasıl olacak yarın?
Çoğu bu dünyadan yoz gelir geçer...

Hakk'ın her hikmeti derstir kuluna,
Herkesin ettiği gelir yoluna,
Kalırsan hayırsız evlat eline,
Gözünden kaç oğlan kız gelir geçer...

Dermanı yazmaz mı, derdini yazan?
Fırsatın var iken hep gönül kazan,
El olur kapında salımp gezen,
Her murat, her sefa, haz gelir geçer...

Yenmeli benliği, kibiri, kini,
Umutla geçmeli insanın günü,
Gündüze gebedir geninin sonu,
Her kışın ardından yaz gelir geçer...

Lânet olsun ah bu nefise lânet,
Onun işi hâkîkate ihanet,
Neye sahip isen hepsi emanet,
Dünya malın olsa az gelir geçer...

KURTOĞLU'm gelmedik hal olmaz başa,
Güvenme gençliğe sıhhate boşa,
Dünyada ne kadar yaşarsan yaşa,
“Ömür” dedikleri tez gelir geçer...

Semaî

Âşık edebiyatında, 8'li hece ölçüsüyle ve kendine özgü bir ezgiyle söylenen koşma çeşidine semaî diyoruz. Konuları bakımından ve kafiyelenişi bakımından koşma ile benzerlik gösterir. Âşık Rıfat Kurtoglu'nun 8'li hece ile yazılmış koşması vardır. Gönül Dilim'de yer alan “Gülüm” adlı şiiri buna en güzel örnektir. Ayrıca bu şiiri âşık türkü olarak bestelemiştir:

Can bedene sığmaz olur,
Aramazsam gülüm seni...
Gönlüme gün doğmaz olur,
Deremezsem gülüm seni...

Hep senden güç alırım ben,
Sende huzur bulurum ben,
Hasretinden ölürüm ben,
Göremezsem gülüm seni...

KURTOĞLUM'm can pazarımda,
Ecel döner üzerimde,
Yatamam ki mezarımda,
Saramazsam gülüm seni...

4.7.2. Ölçü

Kurtoğlu, bütün şiirlerini milli ölçümüz olan hece ile yazmıştır. Âşık, şiirlerini koşma nazım şekline bağlı olarak 11'li hece ölçüsüyle yazmıştır. 11'li hecede hem 4+4+3 duraklı hem de 6+5 durağı kullanmıştır. 11'li hecenin yanı sıra semailerde 8'li heceyi kullanmıştır. Âşık, Deyzoğlu adlı şiir kitabında özgün mânilerine de yer vermiştir. Bu mânilerinde 4+3 duraklı 7'li heceyi kullanmıştır. 7'li heceyi mânilerinin dışında kullanmamıştır.

4.7.3. Uyak (Kafiye) Yapısı

Kurtoğlu, şiirlerinde daha çok düz koşmanın a b a b, c c c b, d d d b, e e e b kafiye şeklini kullanmıştır. Âşık eserlerinde yarım kafiye ve tam kafiyenin yanında zengin kafiyeyi de kullanmıştır. Bazı şiirlerinde ise cinası başarıyla uygulamıştır. Rediflere eserlerinde sıkça yer vermiştir. Eserlerinde kafiyeli olan kelimelerde kulağa hitap edecek şekilde seslerin benzerliğine önem vermiştir.

Yarım Kafiye

İşvenden, edândan, nazından bıktım,
Arada ne kadar dağ varsa yıktım,
Kaç asıra bedel, kaç sene çektim,
Gözüme gelmiyor yıllarım Nurten...

Tam Kafiye ve Redif

Mayısta san vurmuş bağı –a dönmüşsün,
Başından kar kalkmaz dağı –a dönmüşsün,
Ocakta eriyen yağ – a dönmüşsün,
Kemerini kıskanan bellerin nerde?

Zengin Kafiye

Kurtoğlu'ma cengi kursa da felek,
Al, yürekse yürek, bilekse bilek,
Sensin Hak'tan dilediğim tek dilek,
Senden başka aşkı, hazzı neyleyim?

Cinas Kafiye

Kız Halime **Halime**

Bakmaz oldun **halime**

Ne dedim de bağlandım

Senin gibi zalime.

Tunuç Kafiye

Vekil Yabancı **asıla**,

Gezer kasıla **kasıla**,

Sadaka milli **hasıla**,

Hakanları gördük Atam...

4.7.4. Nazım Birimi

Âşık Rıfat Kurtoğlu, şiirlerinin hemen hepsini âşıklık geleneğine uygun olarak dörtlükler halinde yazmıştır.

Âşık Rıfat Kurtoğlu'nun, herkesin kolayca anlayabileceği bir üslûp ve sade bir dil kullanması, milli bir vezin olan heceye bağlı kalması eserlerini saz eşliğinde söylemesi âşıklığın geleneksel özelliklerini yansıttığının temel göstergesidir. Konu bakımından büyük bir zenginliğe sahip olduğu eserlerinden anlaşılmaktadır.

Âşık, içinde bulunduğu toplumun düşüncelerini mahalli ağızla birleştirip eserlerine yansıtmıştır. Söz sanatlarını başarıyla uygulayarak anlatımını güçlü kılmıştır.

Kurtoğlu, şiirlerine isim verme işini sona bırakmaktadır. Zira şiirlerinin isminin onu yazdıktan sonra oluştuğunu yaptığımız görüşmelerde dile getirmiştir. Kurtoğlu, âşık tarzı şiir geleneğinin vazgeçilmez kuralı olan tapşırmaya önem vermiş ve eserlerinin hemen hemen hepsinde kullanmıştır.

Âşık, hazırlık yapmadan şiir söyleme konusunda da oldukça başarılıdır. Âşık olmanın temel özelliklerinden biri sayılan irtical gücü yüksektir.

4.8. Atışma Örneği

Kurtoğlu'nun Âşık Cefaî ile 19 Temmuz 2000 tarihinde Çorum Hakimiyet Gazetesi'nde "Ozan Sesleri" köşesinde yer alan atışması şöyledir:

Kurtoğlu: Popçular cazcılar türkü çalalı
Teller tele benzemiyo Cefaî
Âşıklar sahipsiz kaldı kalalı
Diller dile benzemiyo Cefaî.

Cefaî: Hani Krac'oğlan, Yunus, Pir Sultan,
Çoğu bu uğurda vermedi mi can?
Âşıklığın sırrı, yol edep, erkân
Yollar yola benzemiyo Kurtoğlu.

Kurtoğlu: Ata ecdat töresinden koptuk biz,
Gelenekten görenekten saptık biz,
Gülün bile naylonunu yaptık biz
Güller güle benzemiyo Cefaî.

Cefaî: Bir ömür umutla gönül eyleye
Nerde o aşk, dağlar taşlar söyleye
Hasret kaldık Mecnun ile Leyla'ya
Çöller çöle benzemiyo Kurtoğlu.

Kurtoğlu: İnsanlık mı bozuk, düzen mi bozuk?
Unutuldu gitti insanlık yazık.
Gardaş gardaşına atıyo kazık
Kullar kula benzemiyo Cefaî.

Cefaî: Öküz koca, kağı kırık gitmiyo,
Od ocak yanmiyo, baca tütmiyo,
Haklının haksıza gücü yetmiyo,
Hallar hala benzemiyo Kurtoğlu.

Kurtoğlu: Kurtoğlu'yum ölürüm bu yaraynan,
Yâr yanına varır olduk kiraynan,
Tanrı selâmı da şimdi paraynan,
Roller role benzemiyo Cefaî.

Cefaî: Cefaî kul kula bakıyo şaşı,
Fırsatın buldu mu dost vurur taşı,
Tırnağın varısa başını kaşı,
Eller ele benzemiyo Kurtoğlu. (Çorum Hakimiyet, 2000)

BÖLÜM: 5 ESERLERİ, KONULARINA GÖRE ESERLERİNİN SINIFLANDIRILMASI, ÂŞIĞIN BEKLENTİLERİ

5.1. Gönül Dilim

Âşık Rıfat Kurtoğlu'nun ilk şiir kitabıdır. 1994 yılında yayımlanan ilk şiir kitabında yüz elli dört şiiri bulunmaktadır. 1995'te ikinci baskısı çıkmıştır. Bu eser, Çorum Belediyesi'nin "Eğitim Kültür ve Sosyal İlişkiler Müdürlüğü" tarafından yayınlanmıştır. Yüz seksen sayfadan oluşan bu kitabın başında önce zamanın belediye başkanı Prof.Dr.Arif Ersoy'a takdim yapılmış sonra da âşığın hayat hikâyesi anlatılmıştır. Kitabının sonunda "Çorum Kültürü" başlığında, nazım-nesir iç içe, derleme yapılarak, eski düğünler ile günümüz düğünleri kıyaslanmaktadır. Şiirlerini: Yaşadıklarım; Köy ve Köy Sevgisi; Övgülerim, Yergilerim; Aşk başlıklarında toplamıştır.

5.1.1. "Yaşadıklarım" Başlığı Altında Topladığı Şiirleri

İki Satır Yazacaksan

Ne kalemde, ne eldedir,
Ne göz, kulak, ne dildedir,
Bunun sırrı gönüldedir,
İki satır yazacaksan...

Bilmeyenler kolay sanar,
Ne marifet, ne de hüner,
Bir yar lazım, gelir, bir nar,
İki satır yazacaksan...

Aşka düşüp, yanmak gerek,
Ak-pak olup, yunmak gerek,
Mevlâ, lütfun sunmak gerek,
İki satır yazacaksan...

Pirden feyiz alacaksın,
Ummanlara dalacaksın,
Ham kalmayıp, olacaksın,
İki satır yazacaksın...

Selamet, sabırla olur,
Nefis hep karşında durur,
Yenilmeli kibir, gurur,
İki satır yazacaksın...

Gözün, Hak gözle görecek,
Özün, haksızı yerecek,
Elin helâle erecek,
İki satır yazacaksın...

KURTOĞLU'm der, pişeceksin,
Sevdasına düşeceksin,
Sen, hep seni aşacaksın,
İki satır yazacaksın...

Var Olayım

Kadir Mevlâ'm, nasip eyle,
Gönüllere er olayım
Yunus gibi sevip böyle,
İnsanlığa yar olayım...

Bu duyguyu alma benden,
Hep severim kulu candan,
Her zaman dileğim senden,
Bu aşk ile, kor olayım

Dile, yoksullara aş et,
Dile erenlere eş et,
Dile, bir görülmez düş et,
Sevdam ile, sır olayım...

Yağmur eyle, yağdır beni,
Güneş gibi doğdur beni,
Her gönüle sığdır beni,
Yüreklerde, fer olayım...

KURTOĞLU'yum, bahtiyarım,
Dünyalığım, kazanç, kârım,
Kul sevgisi, gönül nurum,
Bu sevgiyle, var olayım...

Şükür Gönlüm Yeter Bana

Neyleyim serveti,malı,
Benim gönlüm yeter bana.
Rab'bim, aratma bu halı
Şükür, gönlüm yeter bana...

Kalbim, Hak diye atıyor,
Kanaatkarlığım yetiyor
Elim, ayağım tutuyor,
Şükür, gönlüm yeter bana...

Dünyanın zengini benim,
Olmasa bile, kefenim,
Düşecek toprağa benim,
Şükür, gönlüm yeter bana...

KURTOĞLU'yum, çok severim,
Her gönülde ola,yerim,
Daha sen den,ne dilerim,
Şükür,gönlüm yeter bana...

O Gönül de Bizde Var

Bana "savruk" diyen, ey gafil kişi,
Nedir, dört kitabın, ortak görüşü?
Gönüller kazanmak, bir gönül işi,
Hamd olsun ki, o gönül de, bizde var...

Fakirlik ödündür, zenginlik bir yük,
Bilirim, servetin vebali büyük,
Cömertlik şereftir, eylerse layık,
Hamd olsun ki, o gönül de, bizde var..

Karıncalar, suyun içe elimden,
Cümle kurt kuş, işiteler dilimden,
Haller bilirim ki, kendi halimden,
Hamd olsun ki, o gönül de, bizde var...

KURTOĞLU'yum, ben rızana aştığım,
Lufet gönül almak için koşuyum,
MUSA gibi, her canlıdan düşüğüm,
Hamd olsun ki, o gönül de bizde var...

İsterim

Ben sığındım ismi Rahim, Rahman'a
Kuldan değil, Ol Celal'den isterim,
Yaradanım, elim açtım, gör sana,
Lutfun ile, hep helalden isterim.

Her gönüle bir yol bulunup girecek,
Her insanı kucaklayıp saracak,
Sevgisiyle sonsuzluğa erecek,
Yunus'ta ki, o gönülden isterim.

Biliyorsun içimdeki düşleri,
Şu gönlüme haz veren tüm işleri,
Dindir artık gözümdeki yaşları,
Seni zikreleyen, dilden isterim.

KURTOĞLU'yum nasıl yeyip yutayım,
Yutsam bile, akşam nasıl yatayım,
Mümkün mü ki, açları unutayım,
Hayra nasip olan maldan isterim.

Gül Kader

Gün değildi, yıllar yılı gördüğüm,
Değişsin ömrümün, seyri gül kader...!
Talih başka, bahtım başka kör düğüm,
Asma yüzünü de, gayri gül kader.

Cahil gönül el-de görür yerinir
Bir ben değil, çoluk çocuk sürünür,
Beş horanta, bir bilekten barınır,
Seçtir artık şerri, hayrı gül kader.

Sitemleri nefsiye yasakladım,
Dertlerime şükür edip sakladım,
Otuz üç yıl, güler diye bekledim
Hiç değilse bu yıl bari gül kader

İmanımda altı direk var benim,
Ementü'yü, gel gönlüme sor benim,
Kitap benim, Râsûl benim, Yar benim,
Koyma beni "Yar"dan ayrı gül kader

KURTOĞLU'yum asi olayım hâşa
Lütfü-Kerem eyle, bu dertli başa
Bak da, gözlerimden boşanan yaşa
Hakk'a niyaz, sana çağrı, gül kader.

Neden İki Yakam Bir Olmaz Benim

Ya sevilen, ya hak eden kuldanım.
Neden iki yakam bir olmaz benim?
Asi olmayım da, ey Yaradanım.
Neden iki yakam bir olmaz benim?

Anamdan doğalı, yoksul yaşarım,
Bir iş yetmez, diğerine koşarım,
Yerinemem, huşu ile coşarım
Neden iki yakam bir olmaz benim?

Geçimim, nafakam inayet değil,
Çektiklerim, niçin nihayet değil,
Duygularım sitem, şikâyet değil
Neden iki yakam bir olmaz benim?

Gelmişim fakir, giderim fakir,
Büyükenip, eli göremem hakir,
Bir lokma vermesen yine de şükür,
Neden iki yakam bir olmaz benim?

Kısmetim kısıtlı, nasip dürülü,
Bahtım bir çok engellerle örülü,
Üç tane yavrumun, boynu burulu
Neden iki yakam bir olmaz benim?

Bir Baltaya Sap Olamadık Vesselâm

Düzene alt olmak, içimde sızı,
El-ense çekerken, tuş etti bizi,
Belki nasip-kısmet belki de yazı ,
Bir baltaya sap olamadık, vesselam...

Selam vermez oldu, "ağbey " diyenler,
Ak urba mı, kara deyip, giyenler,
Ev-ocak oldu da, benden yiyenler,
Bir baltaya sap olamadık, vesselam...

Sıyrılıp da, çıkamadık aradan,
Hep kaçındım haram puldan, paradan,
Hikmetinden sual olmaz, Yaradan,
Bir baltaya sap olamadık, vesselam...

Görölmüş Şey midir, cana küslüğüm,
BuluŐmaz kimseye, zerre pisliğıim,
Yegane servetim, tek dürüstlüğüim,
Bir baltaya sap olamadık, vesselam...

Umutlar bağıladım yeni seneye,
Kaderimdir deyip, çektim sineye,
Şu genç yaşta, döndüm de divaneye,
Bir baltaya sap olamadık,vesselam

KURTOĞLU'yum, günlük doyar karınım
Haset değıil, fakirlikle sorunum,
Ömür yarı, hala kaygım yarınım,
Bir baltaya sap olamadık, vesselam...

Anlamadım Gitti

Gece gündüz, nafakamdır uğraŐım,
Çok Şükür; yarına yoksa da aşım,
Koyun beni bana dik dursun başım,
Anlamadım gitti, nedir bu halim...

Helâl kazancıma, haram katmadım,
Dürüstlükten öte, bir yol tutmadım,
Vakur, mert yaŐadım, Şeref satmadım,
Anlamadım gitti, nedir bu halim...

Kupkuru yerlere, bir ocak yaktım,
Ne eldeki mala, cana göz diktim.
Ne bir zina yaptım, ne yuva yıktım
Anladım gitti, nedir bu halim...

Bu yıl, tam otuz bir yaşına girdim,
Ne uttum, oynadım, şöyle bir sordum,
Çıkmak için, çırpındıkça boğuldum,
Anlamadım gitti, nedir bu halim...

Felek ile, bölünecek kozum çok,
Doydum, düzenine, artık karnım tok,
KURTOĞLU'ndan başka, kadersiz mi yok?
Anlamadım gitti, nedir bu halim...

Bilir Misin Sen?

İssız gecelerin karanlığında
Yalnız avunmayı, bilir misin sen?
Umutların bir bir karadığında,
Çaresiz kalmayı, bilir misin sen?

İstemedен alçalmak, başka taç iken,
Boş hayaller kurmak, karnın aç iken,
İlgiye sevgiye çok muhtaç iken,
İtilip-kakılmayı, bilir misin sen?

Dost düşman halime hep gülüyorlar,
Güngüne bir kaçı, el oluyorlar,
Hakk'ın selamını, çok görüyorlar,
Dışlanmak nasıldır, bilir misin sen?

Elinde var iken can verenleri,
Kaybeder-kaybetmez, sırt dönenleri,
Yıkılıp düşününce, ilk vuranları,
Kalleşçe silleyi, bilir misin sen?

Gönüldür görür de, ummadan durmaz,
En sevdiğin dahi, arayıp-sormaz,
Kul olan elbet bir kararda kalmaz,
Söyle avunmayı, bilir misin sen?

Çoluk-çocuk ister evde her şeyi,
Oysa ben alamam, yavan ekmeği,
Kullardan beklemem, dünyalık şeyi,
Üç gün aç kalmayı, bilir misin sen?

Çalışır didinirim, bulursam bir iş,
Şükreder, sabreder olamam geniş,
Nerdesin Mevla'm, ne olur yetiş,
KURTOĞLU'mu bilmem, duyar mısın sen?

Kuru Soğan

Dostuma, düşmanıma etmeden minnet,
Aç ölmek için, sendedir medet,
Sen ki bundan sonra, en büyük nimet,
Seni bulduğuma, bin şükür soğan...

Sabah kahvaltıda peynir, bal dedik,
Öğlene de yemek, pilav eyledik,
Akşam da sendeyiz, ayvayı yedik (!),
Başka bir çaremiz, var mı ki soğan...

Kuşbaşı, kıymayı, yılda göremem,
Biftek, pirzolanın tadın bilemem,
Senden başkasına elim süremem,
Soframda, yegane katıksın, soğan...

KURTOĞLU'ma ne gam, sen var iken,
Yavan ekmek bile bulmak zor iken,
Kedi köpek ithal mama yer iken,
Seninle "çağ atlarım" ey kuru soğan...

Muhtacım

Halden anlayacak, halimce öze,
Sevgiler anlatan, bir tatlı söze,
Gülücükler saçan, bir güler yüze,
Ne kadar muhtacım, bilsen ALLAH'IM...

İnsan canlıyım ya, yalnızım, niye?
Kimse selam vermez garibim diye,
Çocuklar misali az bir ilgiye,
Ne kadar muhtacım, bilsen ALLAH'IM...

Ruhum sıkıntıda, bedenim hasta,
Elin gurbetinde, şu gönül yasta
Candan, yürekten bir tane dostta,
Ne kadar muhtacım, bilsen ALLAH'IM...

Ana-baba, ta dünden unuttu diye,
Kardeşlerim küskün, döndüm deliye,
Şefkat dolu, sıcacık bir aileye,
Ne kadar muhtacım, bilsen ALLAH'IM...

Umuttur dünyada, beni yaşatan,
Ah.. Çıkırsa ömrünü, ömrüme katan,
Bir olsa elimi sevgiyle tutan,
Ne kadar muhtacım, bilsen ALLAH'IM...

KURTOĞLU'yum, senin yolundur yolum,
Taş atana ekmek tutan bir kulum,
Sevgiden, şefkatten, aşktan mahrumum,
Ne kadar muhtacım, bilsen ALLAH'IM...

Bırakıp Gittiler Dostlarım Beni

Bulunmaz bir kimse, şimdi yanımda
Hepsini taşıdım, oysa canımda,
Artık yol yolsuzda, kötü gönümde,
Ucuza sattılar, dostlarım beni...

Ne birisi kaldı, halimi sorsun,
Ne birisi oldu, yaramı sarsın,
Ne birisi var ki, koluma girsin,
Yüz-üstü attılar, dostlarım beni...

“Ne kabahatim vardı?”, sordum özüme,
Belki vardır amma, gelmez gözüme,
Bir ALLAH'ın kulu bakmaz yüzüme,
Dışladı-ittiler, dostlarım beni...

Daha dün övgüler düzerken dili,
Kimi divane der, kimisi deli,
Ne eş-dost kalmış, ne de sevgili,
Bırakıp gittiler, dostlarım beni...

Elimde, avucumda biteli beri,
Kalmamış canlarda, vefanın yeri,
Onları mı riyakâr, ben mi serseri,
Kaz gibi üttüler, dostlarım beni...

KURTOĞLU'yum, dost elinden naçarım
Namerde dökülür, hal mi açarım,
Kalleş dosttan, mert düşmana kaçarım,
Bak, benden ettiler, dostlarım beni...

Eski Dostlarım

Hatanızı yüzünüze vurmadım,
Arzuza, bir gün karşı durmadım,
İş başa düşünce, üç-beş sormadım,
Nerdesiniz, benim eski dostlarım?

Var günümde, canlarını verenler,
Yollarıma, varın-yoğun serenler,
Bin metreden, selamıma duranlar,
Nerdesiniz, benim eski dostlarım?

İyi günde birbiriyle yarışan,
Kötü günde, kayıplara karışan,
Çıkar için, babasıyla vuruşan,
Nerdesiniz, benim eski dostlarım?

Anılar hatırına, o mazimizden,
Sadece bir selam, beklentim sizden,
Korkmayın, aş-ekmek istemem sizden,
Nerdesiniz, benim eski dostlarım?

KURTOĞLU'm ölür de size kul olmaz,
Gül gibi koksanız, sizden gül olmaz,
Altın yer düşmeyinen, pul olmaz,
Nerdesiniz, benim eski dostlarım?

İnanıp etkisinde kaldığım,
O masum kişiliklerin,
Altında yatarmış oysa
Dik alası sinsiliklerin.

Varıdı

Bak oddan-ocaktan eyledin felek,
Benim de harmanım, çecim varıdı,
Bilmem ki sen bana, neyledin felek,
Benim de bir tahtım, tacım varıdı.

Yar mı bıraktın ki, sevip-saracak,
Var mı koydun bende, çekip verecek,
Fer mi soruyorsun, karşı duracak,
Benim de kudretim, gücüm varıdı.

Yoksul diye, bir kenara atıldım,
An geldi ki, üç kuruşa satıldım,
KURTOĞLU'yum şimdi, unutuldum,
Benim de gardaşım, bacım varıdı.

Dostlar Benim Nerem Deli?

Eş dost deli diyor bana,
Dostlar, benim nerem deli?
Az teselli verin bana,
Dostlar, benim nerem deli,

Karşımda koca Çorum var,
Bilmem niye bu yorum var,
Yoksa, aklımdan mı zorum var,
Dostlar, benim nerem deli?

Tavırlarım deli oldu,
Olur ya, insanlık halı,
Cevapsız koman bu kulu
Dostlar, benim nerem deli?

Pek bilmem ya el, fel, hile,
Düşmüşüz bir defa dile,
Adımı koydunuz bile,
Dostlar, benim nerem deli?

Hak yolunda koşuyorsam,
Vakarımla yaşıyorsam,
Ara-sıra taşıyorsam
Dostlar, benim nerem deli?

Acizlik midir sertliğim,
Savrukluğ mu, cömertliğim,
Delilik midir mertliğim,
Dostlar, benim nerem deli?

Tezenem mi, sazım mıdır,
Niyetlerim, özüm müdür,
Kaşım mıdır, gözüm müdür,
Dostlar, benim nerem deli?

Acep, helâl yemem midir,
Hakkı, hakka komam mıdır,
Gerçekleri demem midir,
Dostlar, benim nerem deli?

Has kim, pis kim, bari söylen,
Hakem olun, doğru söylen,
Hangi sözüm eğri, söylen,
Dostlar, benim nerem deli?

Doğruları övüyorsam,
Yanlışlara sövüyorsam,
Hak edeni dövüyorsam
Dostlar, benim nerem deli?

Görünüşe kanılırmış,
Çoğu, bundan yanılırmış,
"Er adıyla anılırmış"
Dostlar, benim nerem deli?

Geri kalsam adım ölü,
Önde gitsem, adım deli,
Kimdir ebdal, kimdir veli,
Dostlar, benim nerem deli?

Hep geçer nazınız bana,
Sevgidir özünüz bana,
Övgüdür sözünüz bana,
Dostlar, benim nerem deli?

Kimisinin kanı deli,
Kimisini şanı deli,
Yiğitliğin ünü deli,
Dostlar, benim nerem deli?

Dokunmadan kalabilsem,
Yanlış nerde bulabilsem,
"Keşke, deli olabilsem"
Dostlar, benim nerem deli?

KURTOĞLU'yum, ben hep buyum,
Böyle gelmiş, gider soyum,
Yapım, karakterim, huyum,
Dostlar, benim nerem deli?

Beni Bana Sor Söyleyim

El-aleme sorma boşa,
Beni bana sor, söyleyeyim.
"Benlik" olmasın da haşa,
Beni, bana sor söyleyim...

İçim-dışım hüznün, derttir,
Belki lafım, sözüm settir,
Bilen bilir, özüm merttir,
Beni, bana sor söyleyim...

İnsan canlı, vefakarım,
Dostlar için cefakarım,
Kalenderim, fedakarım,
Beni, bana sor söyleyim...

Birazcık, kaynaktır kanım
Dar ve hassas bir insanım,
Hak terazisi vicdanım,
Beni, bana sor söyleyim...

Bilmeyene derdim dökmem,
Namertler boyun bükmem,
Kimseden lafım çekmem,
Beni, bana sor söyleyim,

Cesaretli cüretliyim,
Kuldan korkmam, yürekliyim,
Haksızlıklara gerekliyim,
Beni, bana sor söyleyim...

Aşığın yanan bağrım,
Gönül ehline çağrırım,
Kendimce dürüst, doğruyum,
Beni, bana sor söyleyim...

Kazansam da tutamam ben,
Hayrı şerre katamam ben,
Haram lokma yutamam ben,
Beni, bana sor söyleyim...

KURTOĞLU'yum sivri dilim,
Toktur gözüm açık elim
Aciz samimi bir kulum,
Beni bana sor söyleyim...

Deli Gönül

Nice derde çare bulur,
Nice yüzleri güldürür,
Nicesine mesken olur,
Şu bendeki deli gönül,

Sevdalarla dopdoludur.
Hakk'a varan, Hak yoludur,
Gâh akıllı, gâh delidir,
Şu bendeki deli gönül.

Karundaki mala değer,
Bir gönül bulursa eğer,
Ne yere, ne göğe sığar,
Şu bendeki deli gönül,

Dargındır kem sözlerinen,
Çalar söyler sazlarınan,
Halay çeker kızlarınan,
Şu bendeki deli gönül,

Eser, yağar bazı tozar,
Kağıt-kalem olur, yazar,
Bağrım ezik-ezik ezer,
Şu bendeki deli gönül.

KURTOĞLU'yum sever, yanar,
Uçar, daldan-dala konar,
Nerde güzel görse kanar
Şu bendeki deli gönül.

Günden Güne

Sinem, içli bir kordur,
Yanar gider, günden güne...
Gönülü avutmak zordur,
Kanar gider günden güne...

Kanatsız bir kuş gibi
Boz bulanık bir hoş gibi
İçmiş inler, sarhoş gibi,
Siner gider, günden güne...

Söner bir gün, sığınakları
Tutmaz dişi, tırnakları
Artık ömür ırmakları
Donar gider, günden güne...

Bir gün karışır, tozlara,
Varır, çökelir buzlara,
Bir sal ile omuzlara,
Konar gider, günden güne...

5.1.2. “Köy, Köy Sevgisi, Köy Yaşantısı” Başlığı Altında Topladığı Şiirleri

Gel Şuraya Bir Fidan Dik

Hayır, gönül ile gönül,
Gel şuraya bir fidan dik,
Öldükten sonra da anıl,
Gel, şuraya bir fidan dik...

Yazın, başın gölgelene,
Kışın, sıcaklık ezene,
Tabut olur cenazene,
Gel, şuraya bir fidan dik...

Her yaprağı, ayrı candır,
Ulvi hazdır, heyecandır,
Evlat gibi sevecendir,
Gel, Şuraya bir fidan dik...

Bilsen, bu ne has bir görüş
Bu görüşle estek yarış,
Yurt yeşerir, karış karış,
Gel, Şuraya bir fidan dik...

Zannetme ki, cefalıdır,
Kalbin pr-nr sefalıdır,
Sadık dosttan vefalıdır,
Gel, Şuraya bir fidan dik...

Gâh az yaşa, gâh çok yaşa,
Emeklerin gitmez boşa,
Dağa, bayıra, yokuŐa,
Gel, Şuraya bir fidan dik...

Vatanına, sadakattir,
Bilsen, ne hoş saadettir,
Bu da, bir tür ibadettir,
Gel, Şuraya bir fidan dik...

Gr bak için huzur bulur,
Hemi Mevlâ, hem kul bilir,
Evladına miras kalır,
Gel, Şuraya bir fidan dik...

Gönüllerde yer edersin,
Kurdu kuşu yar edersin,
Mekanını nûr edersin,
Gel, şuraya bir fidan dik...

Vatanına minneti sen,
Biliyorsan cenneti sen,
MUHAMMED'e ümmet isen,
Gel, şuraya bir fidan dik...

KURTOĞLU'mun sevdasına,
Kulak ver de sedasına,
Yaradan'ın rızasına,
Gel, şuraya bir fidan dik...

Ya Rabb'im

Sarar isen gönlümdeki yarayı,
Verir isen, her imkanı, parayı,
Köyümdeki, her bir karış merayı,
Yeşertirim, fidan dikip, Ya Rabb'im..

Samimiyim, biliyorsun riyam yok,
Hayır-hasenata hayli meylim çok,
Beni senden başka gören, duyan yok,
Haz bulayım, ona bakıp, Ya Rabb'im...

Muradım vermeden, alma bu canı,
Hayalim kurmaktır, üç-beş ormanı,
Ne ün istiyorum, ne şöhret şanı,
Kahreyleme, beni yıkıp, Ya Rabb'im...

Şükür, bu gönülü veren de sensin,
Bu düşünle, gönlüme giren de sensin
KURTOĞLU'mu bilen, gören de Sensin
Yardım et, bir destek çıkıp, Ya Rabb'im...

Bir karış toprağın boş kalmışlığı
Tarifsiz üzüntü, hüzdür bana
Bir yere bir tane fidanı dikmek
İbadet hazzıdır, huzurdur bana

Turnalar

Gökyüzünde bölük-bölük turnalar,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?
Şen mi, yoksa viran mıdır haneler,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?

Turnam gökyüzünde sıra-sıralı
Bencileyin döşü, bağı yaralı,
Yıllar oldu, sılamdan ayrılalı,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?

Ben susam da, dertli sazım susmuyor,
Esen yellere, bizim elden esmiyor,
Postacı da ayağını basmıyor,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?

Uçtunuz mu bizim tarla-tapandan,
Selam yokmu muhtar, kızır, çobandan,
Eşten, dosttan ihtiyardan akrandan,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?

Yüreğiniz külle kaplı kor mudur,
Bir havadis vermek bunca zor mudur,
Kavumdan, hısımdan ölen var mıdır,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?

Hasret çökmüş, yüreğimin köşküne,
Ne olur döndürmen, beni şaşkına,
Sizi, bizi Yaradan'ın aşkına,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?

Zalim gurbet, ah belimi büküyor
Sıla derdi yüreğimi yıkıyor,
Çöplükleri burcu burcu kokuyor,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?

KURTOĞLU'nun gurbet oldu yoldaşı,
Siyim siyim akar gözümün yaşı,
Çok özledim ana, bacı, gardaşı,
Söylen hele, bizim köyden ne haber?

Pınar

Suyun şu ellerde en güzel suydu,
Seni bu hallere kim, nasıl koydu?
Gelenden, geçenden nazar mı değdi?

Çağıl çağıl çağlayışın nerede?
Şimdi mahzun, boynun buruk burada...

Muradıydın, görülmedik gün idin ,
Çörtenlerin çağlar iken şen idin,
İlk aşkımın şahidi de sen idin,

Ey sırdaşım, şahadetin nerede?
Şimdi böyle suskun kaldın burada...

Oluğunda cıvıl cıvıl çimerdim,
Gömülürdüm sularına, tomardım,
İbriğınan üç beş dönüm dönerdim,

Cömert idin, bekletmezdin sırada,
Ayağına hasret kalmış derede...

Yunağında pılı pırtı yunurdu,
Senden içen, abu hayat sanırdı
Kim derdi ki, suyun selin kururdu,

Güldür güldür akan suyun nerede?
Şimdi böyle garip kaldın burada...

Benim gibi gönlün, dünün yasında,
Çul ıslardık, takaçınan taşında,
Hatırlar yaşanırdı başında.

Senden sonra ne var şimdi sırada?
Çatlak oluk, kuru lüle, yapın kalmış geride...

KURTOĞLU'ma dönmüş, pınar işlerin,
Baykuşlara mesken olmuş, taşların,
Hüzün dolu baharların, kışların,

Şen şadıman, eski günler nerede?
İkimiz de terk edildik burada...

Naçarsın Gönül

Duramadın gine, durduğun yerde,
Ne çare ki, burda naçarsın gönül.
Vatan sevdasıdır, taşırısın ser de,
Ne varırısın, ne vazgeçersin gönül.

“Güllü bahçalarda” güzel tavlarsın,
“Meşelere” çıkar, keklık avlarsın,
Sılanın derdiyle, kendin eylersin,
Hasrete bürünür, göçersin gönül.

“Taşlıklarda, Gerdekkaya” yolunda,
“Veli'nin eşmede, Killik belinde,
Öküz yatağında, dokuz dönümde”,
Çiğdem çiçek olur, açarsın gönül.

“Pelidin başında”, demleyip çayı,
Oturup “Yamaçtan” seyreden köyü,
“Kuyu pınarından”, buz gibi suyu,
Eğilir, kanası içersin gönül .

“Sakızlık Burnu'nda” berçin sökersin,
“Kepir'de” ha bire, fidan dikersin,
“Kuş tepelerinde”, gazel çekersin,
“Allı turnalarla”, uçarsın gönül.

“Arpalık'ta” pakla pancar paklarsın,
“Aliki yolundan”, sapı yüklersin,
Gece harmanlarda, çeci beklersin,
Arpayı buğdayı biçersin gönül.

Yazıyı yabanı, dolandın durdun,
“Arif Ağa'nın” orda, meşveret kurdun,
Gözün mü körüdü, yeni mi gördün?
Sapınan samanı seçersin gönül.

Usandın yıllardır, burada kahırdan,
Bilmem ne anlıyon, kokmuş şehirden?
Havası da solunmuyo, zehirden,
Her gün ES-KEKİN'e, geçarsın gönül.

KURTOĞLU'mu, bir kararda koymazsın,
Geder görür, görmelere doymazsın,
Şehir yaşamını, yaşam saymazsın,
Burada binbir derde, düçarsın gönül.

Hanı Benim Kağnılarım

Koşardım kara camızı,
Yanıkça öterdi mazi,
Biniyodum köpe bazı,
Hanı benim kağnılarım?

Köyde midir, kazada mı,
Kodeste mi, cezada mı,
Sarayda mı, müzede mi,
Hanı benim kağnılarım?

Yoğurt çalıp koruduğum,
Dayağımı sürüdüğüm,
Tozlarında yürüdüğüm,
Hanı benim kağnılarım?

Taşırır iken kemreleri
Gâh kırardım zelveleri
Goresidim o günleri
Hanı benim kağnılarım?

Çüt zamanı kara saban,
Az koşmadı züğürt babam,
İki tekerli arabam,
Hanı benim kağnılarım?

Üvendere, boyunduruk,
Öküz koca, dana kırık,
Ol-görüp tutmazdı dırık,
Hanı benim kağnılarım?

Yazın binerdim dövene,
Akşama dek döne, döne,
Ah... O günler gelse gine,
Hanı benim kağnılarım?

Gün yakardı kavrum, kavrum,
Akşam savururduk savrum,
Masal değil, gerçek yavrum,
Hanı benim kağnılarım?

Üzerinde büyüdüğüm,
Kolgesinde uyuduğum,
Hasretini hep duyduğum,
Hanı benim kağnılarım?

KURTOĞLU'm yok korna sesin,
Yok, trafik keşmekeşin,
Senin olsun Mercedes'in,
Hanı benim kağnılarım?....

Nerde O Günler, Ah Nerde!

Soğuk kuyu ayakkabım,
Desti çömlek, guveç kabım,
Sıcacıktı dost, ahbabım,
Nerde o günler, ah nerde?

Kışın biter saman, yeygi,
Olmazdı ki tasa, kaygı,
Yardımlaşmak, hatır, saygı,
Nerde o günler, ah nerde?

Zordu babalık, analık,
Yorgan gıtil, ottan alık,
İşliğimde beş yamalık,
Nerde o günler, ah nerde?

İki dene ağaç kaşık,
Sallıyoduk, keşik-keşik,
Şıkırdaklı güllü beşik,
Nerde o günler, ah nerde?

Şifa arardım sülükte,
Cıvıl cıvıl, pis olukta,
Çimiyordum, bisolukta
Nerde o günler, ah nerde?

Kara yapı, fakirhane,
Tezek yakardım yegane,
“Badal” derdim, merdivene,
Nerde o günler, ah nerde?

Yanıllımda saho, aba,
Kar kürürdüm yaba yaba
O kuyruklu, paslı soba,
Nerde o günler, ah nerde?

Ekip biçip, koyuyodum,
Kıt kanaat doyuyodum,
Bi de suvan soyuyodum,
Nerde o günler, ah nerde?

Aksaatemde bi-yağlıktı,
Dileğimse, tek sağlıktı,
Sanki, o dirlik bağlıktı,
Nerde o günler, ah nerde?

Yoğudu kibirnen, hakirlik,
Mutlu derdidi fakirlik,
Buydu genel düzen, dirlik,
Nerde o günler, ah nerde?

Yalınayak idi ayağam,
Lakin, çoğudu ar, hayam,
İnsanlığıdı sırf mayam,
Nerde o günler, ah nerde?

Tek ışığım idareydi,
Yolum, izim dağ, dereydi,
Köy odası, medreseydi,
Nerde o günler, ah nerde?

Şöyle sorarım da, hanı,
Var mı bugünün hoş yanı?
Ararım o, çit fistanı,
Nerde o günler, ah nerde?

Medeniyet ne getirdi?
Sevgi, saygıyı bitirdi,
İnsanlığı da götürdü,
Nerde o günler, ah nerde?

Ben hep varım ilme, fene,
Ne gerici, yobazım ne,
Ölmese adet, anane,
Nerde o günler, ah nerde?

KURTOĞLU'm ki sızlanıyor,
Günden düne gizleniyor,
Eski günler özleniyor,
Nerde o günler, ah nerde?

Kalmamış

Biçerdim ekini, ederdim deste,
Toplar, yığın yığarım üst üste,
Şimdi orak, harman, tırpan da yasta,
Çüt-çıbık tutacak eri kalmamış.

Dırmıklayıp “diş” ederdim yerini,
“Anadutla” toplardım her birini,
Çeker bağlardım direni direni,
“Urgandan, sicimden” biri kalmamış.

Köyümü yurt tutmuş “çullu tazılar”
Hozan olmuş, arpalıklar yazılar
Meleşmiyo koyununan kuzular
Tonlu, tıkırdaklı sürü kalmamış.

Selam söyle, miras koyan babana,
“Kondular” dikilmiş yazı yabana,
Çiftlikler kurulmuş tarla tapana,
Arpa, buğday, yulaf, darı kalmamış.

Nimet idi sanki “kizir, çobanlık”
“Şalvarı” günlüklü, “cepken” yabanlık,
Bereket yağardı tam bir sabanlık
Yağmuru, dolusu, karı kalmamış.

Davul zurna susmuş, sazı söylemez
Göllerde ördeği kazı oynamaz
“Küre” kurmuş, “ağ bekmezi” kaynamaz
“Tandırılıkda” isi kiri kalmamış.

Yakmamış tezeği, görmemiş tütün,
Herbişeyi gelir, çarşıdan satın,
“Herifler” çilede, “avratlar” hatın,
Eski “karılardan, karı” kalmamış.

Gördükçe eridi, yürek yağlarım
Yavşana da hasret kalmış dağlarım
Harab olmuş bahcalarım, bağlarım
Gözlerde yeşilin, nuru kalmamış

KURTOĞLU’ma geldi yine hey-heyle,
Köyü ESK-EKİN’in derdiyen söyler,
Arkları kurumuş, çağlamaz çaylar,
Köyümün, köylükte yeri kalmamış.

5.1.3. “Övgüleri, Yergileri, Öğütleri” Başlığı Altında Topladığı Şiirleri

Anam

Şöyle dursun, bebem, karım,
Sensin, zira, tek göz ağrım,
Kendim ayrı, senle canım,
Et, tırnaktan geçmez ANAM...

“Delim” dersin, ayırırsın,
Rızkın ile doyurursun,
Hep kollarsın, kayırırsın,
Hiç gözümden kaçmaz, ANAM...

Hakk’ın gösterdiği yolum,
Rab’dan sonra, sana kulum,
Sensin tek kanadım, kolum,
Kanatsız kuş uçmaz, ANAM...

Gayrısına, özüm yakmam,
Sensin dertlerime Lokman,
Sen olmadan, yavan lokmam,
Boğazımdan geçmez, ANAM...

KURTOĞLU'yum, yormuş isem,
Belki üzmüş, kırmış isem,
Affet, karşı gelmiş isem,
Dikensiz gül açmaz, ANAM...

Öğretmenim

Ben, ben isem, bugün eğer,
Sayendedir ki, benim,
Her övgü sana değer,
Az bile, öğretmenim...

Seninle vücut buldu,
Şu bedenim, şu canım,
Sevginin kutsiyeti,
İnancım, hem imanım...

Ana-baba sevgisinden,
Seninkinin farkı yok.
Senden öğrendim hakkı,
Yüreğimde korku yok...

İçimdeki sevgimin,
Layıkı, gönül eri.
İlim, irfan ordusunun,
Ey isimsiz neferi...

Ömrüm oldukça seni,
Başıma taç yaparım.
O mübarek ellerin,
Binlerce kez öperim...

KURTOĞLU'm, sıralasam,
Cümleler yetmez, hocam,
Yoluna kurban olsam,
Hakkın ödenmez, hocam...

Ben Oldum Deme

Nelere gebedir, geleceğimiz,
Belli mi, yarın ne olacağımız,
Nerede, ne zaman öleceğimiz?
Şeytan'a aldanıp, "Ben oldum." deme...

Gönülüne, bugünün hoş gelir belki,
Yaz döner degüze, kış gelir bil ki,
Zamanla, başına iş gelir bil ki,
Bugüne aldanıp, "Ben oldum." deme...

An gelir, başına ters döner yuvan,
Gün olur derdine bulunmaz devan,
Bozular fiyakan, söner o havan,
Ne olurum de, "Ben oldum." deme...

Bulanıp bulanıp durulmak da var,
Şaşırıp, ziyana sarılmak da var,
Yarı aç, yarı tok sürünmek de var,
Halına güvenip, "Ben oldum." deme...

Mahkemeler, kadıya mülk olurdu,
Tahtlı, taçlı sultanlar mı ölürdü?
Kalsa, Sultan Süleyman'a kalırdı,
Makama Güvenip, "Ben oldum." deme...

Lâl olanda, nasıl şakır o dilin?
Kesilir tutmazsa ayağın, elin,
Can bedene yükse, ne olur halin?
Gençliğe güvenip, "Ben oldum." deme...

Unutursun bir gün şöhreti, şanı,
Arasın gençliğin, sıhhatin hani,
Madem ki dünyanın her şeyi fani,
Sakın bel bağlayıp, "Ben oldum." deme...

KURTOĞLU'm misali yanarsa çıran,
Çok beklersin amma, gelmez ki sıran,
Kâr eylemez o an, ne pulun, paran,
Şaşırp, yanılıp "Ben oldum." deme...

Görmedik!

Mevlâ'm vermiş, vereceği kadarın,
Sayarsın oynaya-güle, görmedik.
Ne çare ki, bu da senin kaderin,
Nişpet eder fakir kula, görmedik.

Nerden aldın sen bu gücü, takadı,
Düşündün mü, mücrimleri, sakatı?
Belli ki, hiç yememişsin tokadı,
Mağrurlan gez böyle, hele görmedik.

Kanaat etmezsin, daha istersin,
Yalnızca hep bana, hep bana dersin,
Senden aşağıyı gözetmez, yersin,
Dolmuş servetin, dile görmedik.

Zekâtını, kaç yoksula aş ettin?
Kaç öksüzü evlendirip, eş ettin?
Allah için, ne yararlı iş ettin?
Sanki binmeyecek, sala, görmedik.

Yetim mi kolladın, ocak mı yaktın?
Hayır hasenata çivi mi çaktın?
Bir yere, bir tane fidan mı diktin?
Kokar benzemezsin, güle görmedik.

KURTOĞLU'm der, emanet o, üç-beş kuruş,
Evla olan etmek, cömertle yarış,
Hamallık seninki, boşuna kırış,
Yaparsın bile bile görmedik.

Biz Neredeyiz?

Birbirimiz gırtlığında elimiz,
Birbirimiz gıybetinde dilimiz,
Birbirimiz aleyhinde yolumuz,
İnsaniyet nerde, biz nerdeyiz?

Olmuşuz hep nefsimizin esiri,
Yok mu bize, nasihatın tesiri,
Hoş görmek gerektir, kulda kusuru,
O meziyet nerde, biz nerdeyiz?

Unutmuşuz hatır, gönöl saygıyı,
Bilmiyoruz, sevmek denen duyguyu,
Taşıyoruz endişeyi kaygıyı,
Emniyet nerede, biz nerdeyiz?

Gözetiriz cebimize gireni,
Ayırmayız helalini haramını,
Amaç yalnız bu dünya mı, para mı,
Ahiret nerede, biz nerdeyiz?

Kalmadı mı içimizde doğruluk,
Töremizde olan iyi huyluluk,
Soyumuzdan gelen köklü soyluluk,
O asalet nerde, biz nerdeyiz?

Ben ben deriz, benlikteyiz, gafiliz,
Ben diyerek ziyandayız, cahiliz,
Ben demezsek, ancak öyle ehiliz,
O fazilet nerde, biz nerdeyiz?

Nerde kaldı, o hak yolun mizanı,
Nerde inanın gerçek imanı,
Bütün Müslümanlar gardaştık, hanı,
O uhuvvet nerde, biz nerdeyiz?

Musa ile Tur'umuzdu o bizim,
Yunus ile nurumuzdu o bizim,
Mevlâna'yla sırrımızdı o bizim,
O marifet nerde, biz nerdeyiz?

Sabır ile muradına erenler,
Sevgi ile gönüllere girenler,
Hakk yolunda tatlı canın verenler,
O kudret nerde, biz nerdeyiz?

KURTOĞLU'yum, sevgi olsa harmanım,
Sevgi olsa, dertlerime dermanım,
Sevgi olsa içim dışım her yanımla,
O muhabbet nerde, biz nerdeyiz?

Ey Oğul

Ey oğul, insan suratın asmaz,
Yüzü, tevazuyla gülenlerden ol.
Yerdeki yüze kimseler basmaz,
Yüzünü yerlere sürenlerden ol.

İlimin irfanın önemi malum,
Kör kalma, onunla eyle de talim,
Gün gelip kemalde olursan alim
Cehalet zincirin kıranlardan ol.

Kulun kalbi, günde kırk kez yoklanır,
Kibirden ıraklar yunur paklanır
"Yiğit gölgesinde, yiğit saklanır."
Düşküne kol kanat gerenlerden ol.

İyiye iyilik, "her" kulun işi,
Kötüye iyilik "er" kulun işi,
Her iki cihanda yer bulur kişi
Sen bunun sırrına erenlerden ol.

İnsan ne yaparsa kendine yapar
Ele tuzak kursan, ilk seni kapar,
Nefsine uyanlar, yolundan sapar,
Gururuna bir gem vuranlardan ol.

Adamı küçülten, yalanla riya,
Yücelten dürüstlük, vakarla haya,
İnsanlık denilen engin deryaya,
Üşenip çekinme, girenlerden ol.

Baban bile olsa, çekme sözünü,
Budaksa da esirgeme gözünü,
Daima Hakk'a tam tut özünü,
Doğruyu arayan, soranlardan ol.

Mevlâ yerden, gökten verir cömerde
Sakın ha, sırrını açma namerde
Korkma, gövdeni bas, merdoğlu merde,
Azmış yaraları, saranlardan ol.

Rezil rüsva olma ele, aleme,
Kötüye dost olup, gönül eyleme
Aman, el kızına, pek bel bağlama...!
O hassas dengeyi kuranlardan ol.

İnsanın başına gelmedik olmaz,
Dünyada geçmedik kara gün kalmaz,
Hak yolun yolcusu asla yorulmaz,
Gerekirse canın verenlerden ol.

KURTOĞLU'm söyler de, kendisi tutmaz,
Amelsiz nasihat beş para etmez,
Şundan ötesine pek aklım yetmez,
İnsanı insanca görenlerden ol.

Barış

Barış ne güzelsin, hoşsun,
Milletim el ele koşsun,
Vatan mutluluktan coşsun,
Yurtta barış ne güzeldir.

Dostluk ki insanca, Hakça,
Münasip dince, ahlakça,
Tüm duygular temiz, pakça,
Kalpte barış ne güzeldir.

Yen yokluğu sefaleti,
Yık zulümü, cehaleti,
Bil hukuku, adaleti,
Hak da barış ne güzeldir.

Hainlik ömür bitirir,
Kavga ölüm kin getirir,
İkilik vatan batırır,
Birde barış ne güzeldir.

5.1.4. “Aşk” Başlığı Altında Topladığı Şiirleri

Gizli Sevdam

Bir ben biliyorum,
Bir Yaradan’ım beni,
Bilmem, anlıyor musun,
Sen de bendeki beni?

Aşkınla kavrulurum,
Yakarım da sinemi,
Bir türlü söyleyemem,
Çok sevdiğimi, seni...

Bekliyor, istiyorsun
“Seviyorum” dememi,
Ve çok seviyorsun,
Biliyorum da beni,

Gel, ilk önce sen söyle
Sevgini, sevdiğini,
Ondan sonra sevgilim
“Dile” sen benden-beni...

Kavi ya cesaretim,
Lâkin diyemiyorum,
ALLAH şahidimdir ki,
Seni çok seviyorum.

Karşılıklı açılıp,
Yanmayalım boş yere,
Hüsrân olmasın bu aşk,
Uzamasın mahşere...

Bir Diyebilsem

Yabancı değilim aşka, sevgiye,
Tutulmasa dilim, bir diyebilsem.
“Deliler gibi çok severim” diye,
Ah.. Dilim dönse de, bir diyebilsem...

Görür-görmez yaşadığım coşkuyu,
İçimdeki “söyle” diyen baskıyı,
“Kaybedersem” diye taşıdığım kuşkuyu,
Ah.. Dilim dönse de, bir diyebilsem ...

Yanında yaşadığım o mutluluğu,
Gözlerinde bulduğum o huzuru,
Bir kenara bırakıp da gururu,
Ah.. Dilim dönse de, bir diyebilsem...

Gönlümü alan o sultanımı,
Adadığımı, yollarına canımı,
Yenebilsem de, şu heyecanımı,
Ah.. Dilim dönse de, bir diyebilsem...

Kalbimdeki şu tarifsiz ilgimi,
Sana ait her hissîmi duygumu,
Ölümüne, ölesiye sevgimi,
Ah.. Dilim dönse de, bir diyebilsem...

Verdiğin Umutlar Yeterli Değil

Merakım, bahtına küskünlüğüne,
Kanaatim; bana düşkünlüğüne,
Hayretim, sükutuna-suskunluğuna,
Tavrın çelişkili, tutarlı değil...

Seviyorsan, bunu benden saklama,
Kısa günde, kırk kez kalbim yoklama,
“Seviyorum”... Söylememi bekleme,
Verdiğin umutlar, yeterli değil...

Aşığım İşte

Hor görme duygumu, kınama beni,
Bildiğin gibiyim, aşığım işte.
Tereddüt gösterip, sınama beni,
Bildiğin gibiyim, aşığım işte...

Sevmesem, gönlüme geçmiyor sözüm,
Seviyorum desem, tutmuyor yüzüm,
Yüz yüze, açıkça açılmak çözüm,
Bildiğin gibiyim, aşığım işte...

Seviyorum, Seviyorum

Duysun gökte uçan kuşlar,
Seviyorum, seviyorum.
Duysun beni dağlar, taşlar,
Seviyorum, seviyorum.

Sevmek çok tatlı bir rüya,
Ayıplarlar beni güya,
Umurumda değil dünya,
Seviyorum, seviyorum.

Bir başka sevgiye koşmam,
Olsam da sonunda pişman,
Duysun ne çıkar...! Dost düşman,
Seviyorum, seviyorum.

Esiriyim

Sevgimi çekip alan,
Beni çöllere salan,
Beni, benden alan,
Bir bakışın esiriyim,

Ayrılamam, o gülümden,
Aşığım ona gönülde,
Bu derde düşeli ben,
Bir duygunun esiriyim...

Önce gözüme bakan,
Sonra kalbime akan,
Beni yürekten yakan,
Bir güzelin esiriyim...

Diyemem Çok Sevdiğimi

Ne kadar ümit edip beklesen,
Bekleme. Diyemem, çok sevdiğimi,
Yardımcı olsan, cesaret versen,
Yine de diyemem, çok sevdiğimi...

Belki, hissettirir, sana her halim,
Bir bilsen söylemeyi, nasıl isterim,
Heyecandan, tutulur da şu dilim,
Yine de diyemem, çok sevdiğimi,

Yanılp bu kalbi, ilgisiz sanma,
Sabret suskunluğuma, sakın usanma,
“Deliler gibi çok severim amma”,
Yine de diyemem çok sevdiğimi...

Ben de Var Mıyım?

Akşamları odana çekildiğinde,
Bilmem, hiç aklında ben de var mıyım?
Kalbin sevdalara takıldığında,
Aklında, fikrinde ben de var mıyım?

Ellerin yüzünde ufka dalırken,
Göz göze gelince, donup kalırken,
Karşımda öyle heyecanlanırken,
Zihninde, bir parça ben de var mıyım?

Görüşünce, gözlerinin o neşesinde,
O anlamsız, suskun endişesinde,
Kalbinin, en ufak bir köşesinde,
Kız, çok meraktayım, ben de var mıyım?

Belli ki o gönlün birine tabi,
Ben miyim onun, yoksa sahibi?
Dilinde mert ise, gözlerin gibi,
Söyle ne olursun, ben de var mıyım?

Geceleri uyurken, rüyalarında,
Gündüz kurduğun, hülyalarında,
Kavuşmak için dualarında,
Söyle, yalvarırım, ben de var mıyım?...

Kulakların Çınlamaz mı Hiç?

Kaç defa anarım günde ismini,
Dağlara, taşlara döker içimi,
Haykırır gezerim, çok sevdiğimi,
Bilmem, kulakların çınlamaz mı hiç?

Açılmam lâkin, sığmam ben, bana,
Ne çare, hâyalin kâr etmez cana,
Gözlerim, sevdami söylerken sana,
Bilmem, kalbin aşktan anlamaz mı hiç?

Bir dert ki bendeki, şifasız, sensiz,
Geçirmez günümü cefasız, gamsız,
Görmezden gelir de, vefasız, kansız,
Bilmem vicdanımı dinlemez mi hiç?

Yine Diyemedim

Bu gün, “Dünya Sevgililer Günüdür”,
Yine diyemedim, çok sevdiğimi.
Diyememek, aşkın en zor yanındır,
Yine diyemedim, çok sevdiğimi.

Hayallem ikimizi el elde,
Sayıkladım gezdim ismini dilde,
Sevdan tanıyalı vardı gönülde,
Yine diyemedim, çok sevdiğimi.

Gönlüm gönül değil, aşkına mabet,
Sevdan ki, gönlüme ettirmez sebat,
Benim için her gün, hep on dört Şubat,
Yine diyemedim, çok sevdiğimi.

Umut Ver de Sevdiğimi Söyleyim

Bir yerlerden, patlamamı beklersin,
Umut vermez, derdime dert eklersin,
Seviyorsun amma, sen de saklarsın,
Umut ver de sevdiğimi söyleyim.

Karşılıklı oturalım diz dize,
Konuşalım, açılalım yüz yüze,
İnsan isek bu yakışır, bu bize,
Umut ver de sevdiğimi söyleyim.

Ömrünce süreceksin, bu devri-çarkım,
Kül oldum Kerem'den, kalmadı farkım,
Seni kaybetmektir, en büyük korkum,
Umut ver de sevdiğimi söyleyim.

KURTOĞLU'yum, yoluna ne adayım?
Bir canım var, iste kurban edeyim,
Dilimde tüy bitti, daha ne deyim?
Umut ver de sevdiğimi söyleyim.

Görmüyor Musun?

Nedendir bu ilgim, niye alâkam,
Şöyle bir kendine, sormuyor musun?
Hasret işkencemdir, hicran falakam,
Neler çektiğimi, görmüyor musun?

Niye peşin sıra, böyle dönerim,
Niye her nefeste, adın anarım,
Niye tutuşurum, niye yanarım,
Gönlümün sırrına, ermiyor musun?

KURTOĞLU'yum, yerim kendi kendimi,
Can bedene sığmaz, yırtar bendimi,
Dünya kadar büyük, yüce sevgimi,
Hissedip, farkına varmıyor musun?

Darısı Sana

Kalbimi ortadan ikiye böldüm,
Yarısı mazime, yarısı sana...
Seninle huzuru, kendimi buldum,
Ömrümün gerisi, kalanı sana...

Hasretim, varlığın gözümde tüter,
Sensiz yaşamak mı, ölümden beter,
Seni görmek için, biri de yeter,
Al, iki gözümün birisi sana...

KURTOĞLU'm, çaresiz gönlüne uydu,
Sevmenin hazzını içinde duydu,
Bu aşkı gönlüme, YARADAN koydu,
İnşallah, tez günde darısı sana...

Seni Tanıyalı

Seni tanıyalı, bir hal var bende,
Deli divaneyim, hastayım güzel...
Gece-gündüz, aklım, fikrim hep sende,
Göremezsem, kara yastayım güzel...

Günlerim geçiyor bin bir hicranla,
Ne olur benim şu halimi anla,
Orak tarlasında, sanki tırpanla,
Biçilmiş, bir sarı desteyim güzel...

Hayal eder, uçuşurum kuşlarla,
Gecelerim süslü, tatlı düşlerle,
O göz süzmelerle, o gülüşlerle,
Gâh barışık, gâhi küsteyim güzel.

Garip KURTOĞLU'mun, hali perişan,
Böyle m'olur, aşk derdiyle yarışan,
Sanki deli rüzgarlara karışan,
Bir içli, bir yanık, besteyim güzel...

Beceremedim

Gözlerin, ufkuma gerilmiş perde,
Daldım, girmemeyi beceremedim.
Başımı çevirip baktığım yerde,
Seni görmemeyi beceremedim.

Kaçamadım, her çareye baş vurdum.
Bağrıma taş bastım, hayaller kurdum.
Yatıp uyudumsa, rüyamda gördüm.
Seni sevmemeyi beceremedim.

Düşündüm, üstüne bir yâr tutmayı,
Seni şu gönlümden silip atmayı
Çok istedim amma, çok.. unutmayı,
Unutmak imkansız beceremedim.

Doldurdum doluya, dolu almıyor.
Aktar-kotar ettim, boş da dolmuyor,
Ne çare ki, elden bir şey gelmiyor.
Aciz kalmamayı beceremedim.

KURTOĞLU'mun sevdasına şaşarsın
Dilerim Mevlâ'dan sen de düşersin.
Her şeyimsin, bende benle yaşarsın
Sensiz yaşamayı beceremedim.

Ateşteyim

Bir ahûya düştü gönül,
“Gitme” dedim, koştı gönül,
İrademi aştı gönül,
Gâh dağdayım, gâh taştayım

Aslı-Kerem, Mecnûn-Leylâ,
Belki sevmemiştir böyle,
“Kara sevda” denen şeyle
Sönmedik bir ateşteyim.

KURTOĞLU'yum keder, elem,
Gölge sanki bana çilem
Yaşantım bir garip âlem
Ne hayalde, ne düşteyim

Bir Çare Ver

Mevlâ'm her hikmetin hayır,
Rahmansın, Rahimsin, kayır,
Bağrım yanar, cayır cayır
Bu derdime bir çare ver.

Seviyorum birisini
Diliyorum darısını
Hislerimin yarısını
Götür bir de, o yare ver

KURTOĞLU' mu büryân ettin
Onu bende bir can ettin
Genç ömrümü ziyan ettin
Onu sönmez bir nâra ver

Benim Gibi

Karıncayı duyan Mevlâ'm,
Sana her şey ayan Mevlâ'm,
Beni aşka koyan Mevlâ'm,
Onu da koy, benim gibi.

Zay ettiğim bu çağlara,
Yol ettiğim şu dağlara,
Gönlümdeki sevdalara,
Onu da koy, benim gibi.

Aşk ile yansın süresiz,
Bağrı kalmasın yarasız,
Benden bin beter çaresiz,
Onu da koy, benim gibi.

Hayal kurdur yücelerde,
Belirsiz neticelerde,
Uykusu çok gecelerde,
Onu da koy, benim gibi.

Sevgimi hissettir, sezdir,
Diyemezse mektup yazdır,
Benim sevgim umutsuzdur,
Onu da koy, benim gibi.

Sığmazsın

Umut gözlüm, içimdeki sızısın,
Bahar yüzlüm, alnımdaki yazısın,
Şiir sözlüm, sen gönlümün kızısın,
Sayfa sayfa, kitaplara sığmazsın.

Her nefes aşkını, ruhumda duydum,
Kaderini, kaderimle bir saydım,
Çıkmayasın diye, kalbime koydum,
Sen gönlümden başka yere sığmazsın.

Bu Telefonlar

O titrek sesini bana duyurur,
Ne ömür şey bilsen, ne ömür bunlar.
Seni görmüş kadar, gönlüm doyurur,
Yegane sevincim, bu telefonlar.

Sana ermek için, çok yol aradım,
Her saniye, seni görmek muradım,
Aslında aramız üç, beş, yüz adım,
Aramızda köprü, bu telefonlar.

Bazı gözlerimden döktürür yaşı,
Bazı dağdan, dağa çektirir taşı,
Bazen de ruhuma salar bir huşu,
Gönlümü coşturur, bu telefonlar.

Hasretin, sevdalı gönlüme çile,
Sensiz geçen ömür bana nafiye,
Yetiyor, yüzünü görmesem bile,
Aşkıma şahittir, bu telefonlar.

Göremiyorum

Bu nasıl hikmettir, canımdan geçtim,
Yaşayan ölüyüm, badeler içtim,
Allah'ım, umutsuz bir aşka düştüm,
Gözümün önünü göremiyorum.

Kavuşsam, engeller yolumu bağlar,
Unutsam, sevdası sinemi dağlar,
Dayansam, yürekte eridi yağlar,
Tavrına, bir anlam veremiyorum.

Bende Ben Oldu

Taşıyamaz oldum, bu yük çok ağır
Allah'ım affeyle çekemiyorum
Bir yaman aşk ile yanmada bağır
O yâre derdimi, dökemiyorum

Ben mi yörüksezim, o mu insafsız
Unuturum desem, o da imkansız
Yaşayamaz oldum, bir nefes onsuz
Bu işin içinden çıkamıyorum

KURTOĞLU'm, ömrümün mühleti doldu
Ne çare bedenim onda can buldu
İçimde yaşayan, bende ben oldu
Onu şu gönlümden sökemiyorum

Senin İçin

Kolay mı sanırsın hasret çekmeyi?
Bağrını kor edip, böyle yakmayı,
Seninle olunca soğan ekmeği,
Sayarım sevdiğim, bal senin için.

Çaren bende ise, çare olayım,
Yaradan'a kulum, sana köleyim.
Adadım canımı, "öl" de öleyim,
Ölüm bana tozlu, yol senin için.

Çeker Gezerim

Vefasız yar, ne haldayım bilmezsin,
Derdimi dağlara, döker gezerim.
Biçare gönlüme, umut olmazsın,
Aşkınla sinemi, yakar gezerim.

Şu dünyada, kendimce bir er idim,
Yanmak şöyle dursun, hemî kar idim,
Tutulalı için için, eridim,
Sel ettin bendimi, yıkar gezerim.

Kör olsaydım, görmeseydim keşke ben,
Tanımadım, senden güzel başka ben,
Kerem eyle, yaman düştüm aşka ben,
Çekilmezsin amma çeker gezerim.

Bul Bana Mevlâ'm

Umurumda değil, yaşam mal-para,
Gözümde set-servet pul bana Mevla'm,
Elalem kürkünen sarına, sara,
Yeter kırk yamalı, çul bana Mevla'm.

Buldu da ben gibi, merdoğlu merdi,
Şimdi terk eyledir sılayı, yurdu,
Sana haval ettim, devayı, derdi,
Ne olur bir çare, bul bana Mevla'm.

Gücüm yok, bırakıp savuşmak için,
Vefasızdan kaçıp, sıvışmak için,
Ölesiye sevdim, kavuşmak için,
Yerden-gökten sebep, kıl bana Mevla'm.

KURTOĞLU'm nefsimle, kavgam bitmiyor,
Deli gönül, asla sözüm tutmuyor,
Yıllar geldi geçti, vefa etmiyor,
Gönlüme koyduğun, kul bana Mevla'm.

Geçmiyor

Kınamayın beni ağalar, beyler,
Gözlerim bir ahu gördü, geçmiyor...
Ateşi içimde volkanı neyle,
O şimdi gönlümün derdi, geçmiyor...

Halden anlamaz ki, halim söylesem,
Elimde değil ki, böyle sevmesem,
Bir umut verse de gönül eylesem,
Sevdasın başıma sardı, geçmiyor...

KURTOĞLU'm da insan, kemikten etten,
Sevgiyle yücelmiş, o mert yürekten,
Başım alıp gitsem yuvadan, yurttan,
Vatan, ana-baba yurdu, geçmiyor...

Ben Bilirim Bir Tanem

Ah çektikçe ciğerlerim sökmeyi,
Yaş yerine gözümden kan dökmeyi,
Şâd olmayıp, aşkta boyun bükmeyi,
Eller değil, ben bilirim birtanem.

Sığmadığım olur, tenden taşarım,
Hayal aleminde, düşle yaşarım,
Aşkın ile nasıl da, kan kusarım,
Ben yaşarım, ben bilirim birtanem.

Hicranınla, derdine dert eklemek,
Umut edip, içerinde saklamak,
Gözünü yollara dikip beklemek,
Ne acı şey ben bilirim bir tanem.

KURTOĞLU'yum, başım çıkmaz beladan,
Aşk ateşi beni yakan kül eden,
"Karşılıksız sevmek" denen çileden,
Ben anlarım ben bilirim bir tanem.

Yaz Benim İçin

Akıl mı bıraktın sevdalı başta
Gönlüme nasihat, kâr etmez işte,
Sen de benim gibi, dağlara düş de,
Dilerim sevdiğim, gez benim için.

Bu derdi sen sardın, garip başıma
Acımadın, kıydın, şu genç yaşıma,
Aşkından ölürsem, mezar taşıma,
"Kadersiz kul" diye, yaz benim için.

KURTOĞLU'ma böyle bir cefa hak mı,
Bu kadar sevgime, bir vefa çok mu,
O işvelerinle, o nazın yok mu?
Yaramda basılmış tuz benim için.

Gözlerimi Senden Alamıyorum

Bir anlasan içimdeki niyeti,
Kayboldum ben beni bulamıyorum,
N'olur zehir etme bana hayatı,
İstersem de, sensiz olamıyorum.

Sanma gelip geçen bir hevesteyim,
Aşğınım tutulmuşum hastayım ,
Hicranla gece gündüz yastayım,
Haram oldu gülmek, gülemiyorum.

Burcu burcu kokar oldu nefesin,
Kulağında yankılanır, o sesin,
Cin misin, peri misin, sen nesin?
Bana bir hâl ettin, bilemiyorum.

Dal boylum, işvelim, edalım, nazlım,
Şiirim, şarkım, bülbül avazlım,
Mehtaba şevkini veren ay yüzlüm,
Gözlerimi senden, alamıyorum.

Aşkın mührünü, vurdun gönlüme,
Yerleştin gittin, tüm benliğime,
Şart mıydı işlemen, iliklerime,
Elimde değil ki silemiyorum.

Ölemez Oldum

Kahpe felek, yollarımı bağladı,
Nedendir garezin, bilemez oldum.
Hasret ateşiyile, sinem dağladı,
Derdime dermanı, bulamaz oldum.

Gönüldeki derde tabip neylesin,
Bağlarsa yaramı o yar bağlasın,
Aklı fikri eren varsa söylesin
Ölüm de nasiple,ölemez oldum.

Umutsuz sevdayı sardın, başıma
Sönmedik ateşler koydun döşüme ,
Bari bir çeşme kur şu göz yaşıma,
Çürüdü mendiler silmez oldum.

KURTOĞLU'm ki dağ taş dolandı durdu,
Azdı yaralarım azdı kudurdu,
Vefasız bir çift göz ile vurdu,
Yanıma böğrüme alamaz oldum.

Yine Bu Gece

Yavaş yavaş tükenirken umudum,
Seni hayal ettim yine bu gece
Yokluğunu nefes nefes soludum.
Hep seni özledim, yine bu gece.

Ah bir bilse ne garip bir devrandım,
Bilmiyorum çok mu hissi davrandım?
Sabaha dek yatağımda kıvrandım,
Hep seni aradım yine bu gece.

Aklımı fikrimi sevgine takıp,
Gelmişsin zannettim, kapıya bakıp,
Gözümü o ıssız, yollara dikip,
Hep seni bekledim, yine bu gece.

Ne Güzel Şey

Cemaline gül bezenir,
Yanakların gamzelenir,
Battıkça can tazelenir,
Gülmek sende ne güzel şey....

Hayran olduğum her huyu,
Taşıdığım her duyguyu
Hiç tatmadığım sevgiyi,
Bulmak sen de ne güzel şey..

Yıllardır gülmeyen bu yüz,
Gerçek aşkı buldu henüz,
Ey, sıcacık, sevecen kız..
Kalmak sende ne güzel şey...

Mutluluğum, huzurum sen,
Sen olmadan neyim ki ben?
Sen bir gül ol bende diken,
Solmak sende, ne güzel şey...

Seni çok geç buldum amma,
Daha unuturum sanma,
Duyar isen bir gün yanma,
Ölmek sende ne güzel şey...

Gül Gibisin

Kara kaşım, kara gözlüm,
Bağrı yaşlım güler yüzlüm,
Tatlı dillim şiir sözlüm,
Petek petek bal gibisin....

Gönlün karun gibi zengin,
Kalbin derya gibi engin,
Yoktur eşin yoktur dengin,
Has ipekten şal gibisin.

Ey hali benden yamanım
Başımdan gitmez dumanım,
Hislerine tercümanım,
Suya hasret çöl gibisin...

Seni hep çok sevmek böyle,
Kabahatse suçsa söyle,
Merhamet et, insaf eyle,
Boz bulanık sel gibisin...

Hurimde sen, perim de sen,
İçimdeki sırrım da sen,
Anam, bacım yarım de sen,
Niye böyle el gibisin?

Çıkıp yoluma duraydın,
Gelip bahtıma gireydin,
Önceleri neredeydin?
Yemiş yüklü dal gibisin...

Dile canımı vereyim,
Naçar koydun biçareyim
Bağbanın olup dereyim,
Gonca gonca gül gibisin...

KURTOĞLU'yum sine beni,
Derde koydu gine beni,
Ne hor gör ne kına beni,
Hakk'a varan yol gibisin...

Gözümdesin Sen

Kenarda köşede aramam seni
Tarifsiz sevgimde, hazımdasın sen..
Gelenden geçenden sormam seni,
İçimde, ruhumda, özümdesin sen...

Zenginin parası pulları gibi,
Yoksulun en mutlu anları gibi,
Dünyanın nadide gülleri gibi.
Hissimde, gönlümde, güzümdesin sen...

Aşkın gibi sakladığım sırdasın,
Yüreğimi kor eyleyen nardasın,
Bilmem anladın mı şimdi neredesin,
Mızrabında sazımda sözümde sen...

Değişmem ki

Gülücükler dolu güler yüzünü,
"Seviyorum" diyen bir tek sözünü,
Beni Mecnun eden ela gözünü,
Dünyayı verseler değişmem ki...

Şevki göğe vuran ay cemaline,
O ballar süzülen tatlı diline,
Sırma saçlarından, bir tek teline
Dünyayı verseler, değişmem ki....

Güzeller Güzelim Benim

Gözlerinde bin bir mana,
Güzeller güzelim benim,
Tahammül mümkün mü sana?
Güzeller güzelim benim...

Al al olmuş yanağı var,
Kiraz gibi dudağı var
Sinesinde gül bağı var,
Güzeller güzelim benim...

Yüzü gökteki ay gibi,
Kaşları sanki yay gibi,
Ömrüm uğruna zay gibi,
Güzeller güzelim benim...

Sensiz

Alışmıştım her edana nazına,
Gönül kanatlanıp uçmuyor sensiz,
Dört-beş gündür hasretim ay yüzüne,
Yıl oldu günlerim geçmiyor sensiz.

Bu ulvi sevdamı ne bilsin eller,
Andıkça gözümde boşanır seller,
Mateme bürünmüş goncalar güller,
Yastadır sevgilim açmıyor sensiz.

KURTOĞLU'm yaşıyor umutsuz düşte,
Ömrünü tüketen bir özleyişte
Bak adeta küsmüş ay da güneş de,
Dünyama bir ışık saçmıyor sensiz.

Yok

Dertlere düş oldum gencecik yaşta,
Halimden anlayıp bilenim de yok,
Göz göz oldu yaram depreşir döşte,
Ne çare bir merhem olanım da yok.

Sıtkınan severdim alamaz oldum,
Çekerim çekerim ölmez oldum,
Gamdayım yastayım gülemez oldum,
Ağlarım gözyaşım silenim de yok.

KURTOĞLU'yum can evimden vuruldum,
Çağıl çağıl çağlar iken duruldum,
Ecel geldi aha cana kuruldum,
Nazlı yare haber salanım da yok.

Bil Gayrı

Nice nice meşakkatten aşırđın,
Umut verip beni aşka düşürdüñ,
Bir göz süzüp tebdilimi şaşırđın,
Hakikat yâr isen halim bil gayri...

İflah olmam bu yaralı düşünen,
Koyma beni bu sevdalı başınan
Her bir günüm hayalinen düşünen
Gel de düşlerimi gerçek kıl gayri...

İncinir

Seyreleyip, bir bakmaya kıyamam,
Belki gözüm değer, dalın incinir...
Ömrümce görsem de, yine doyamam,
Solar, yanaktaki gülüm incinir...

Seni merhem ettim, gönül yarama,
Kalbimdesin, başka mekan arama,
Sırma saçlarını, her gün tarama,
Dağılır zülûfün, telin incinir...

Çektirme cefayı, sevdadan yana,
Hasretin, tarifsiz işkence cana,
Ellerimi tutup, gel, sokul bana,
Konuşma, dudağın, dilin incinir...

Gözümde, gönlümde yerin pek yüce,
Öyle sevmişim ki, sanki delice,
Sarayım desem, seni bir gece,
Kıyamam, o ince belin incinir...

Ne Güzel Şeysin

Hala kulaklarımda, o gülüşlerin,
Kiraz dudakların, inci dişlerin,
Ucu yüreğimde bir ok, kaşların,
Güzeller güzelisin, ne güzel şeysin...

Dilinde kelamın, sözün bal gibi,
Cemalin, tıpkı bir, gonca gül gibi,
Salınırsın, boy-bos, selvi dal gibi,
Güzeller güzelisin, ne güzel şeysin...

O pamuk ellerin, kardan da beyaz,
Bir bambaşka tat da o işve, o naz,
KURTOĞLU'm ki sana, bir ömür doymaz,
Güzeller güzelisin, ne güzel şeysin...

Vurma Sineme Sineme

Ok eyleyip kalem kaşı
Germe, sineme sineme,
Yaralı bağrımın başı
Vurma, sineme sineme,

Sahte işve edaları
İnlediğim sedaları
Hüsran olan sevdaları
Sorma sineme sineme

KURTOĞLU der, "gençlik demi"
Dündü geldi geçti hemi
Iokman isen de, merhemi
Sürme sineme sineme

Sen İle Beni

Suçum ne? Karşıma çıkan sensin,
Gözüme sevgiyle bakan da sensin,
Sinemi kor eden, yakan da sensin,
Sevdan bırakmıyor, ben ile beni.

"Seviyorum" dedim, açtım olmadı,
Unuturum diye, kaçtım olmadı,
Bu candan, kaç kere geçtim olmadı,
Yazan, bile yazmış sen ile beni.

Çırpındıkça batıyorum dalmışım,
Elim kolum bağlı böyle kalmışım,
Aşkınla divane deli olmuşum,
Kodun gittin geçmez gün ile beni.

KURTOĞLU'm figanla bağrını yırtar,
Kız, seni ömrüne bedel der tatar,
Alacaksan al da çabucak kurtar,
Gayrı boğuşturma can ile beni,

Hep yan yana diz dize
Hep el ele göz göze
Hep baş başa biz bize
İki beden bir canız

Yaz Yeter Bana

Ey sevdiğim koyma beni eleme,
"Seviyorum" dersin söz yeter bana,
Diyemezsen sarıl kağıt kaleme,
O bir kelimeyi yaz yeter bana.

Kendimden kıskanıp özleyişimi,
Yolunu bekleyip gözleyişini,
İçimde saklayıp gözleyişini,
Kalbimin sırrını çöz yeter bana,

Aşkı ıstırapla inlemiyorsan,
Kalbinin sesini dinlemiyorsan,
Madem ki sevdanı anlamıyorsan,
Birazcık hissedip sez yeter bana.

İnsan bu kadar da katı mı olur?
Kadın olan kadın sevmeyi bilir,
Gönül ilhamını gözlerden alır,
Sevgiyle bakışan göz yeter bana.

KURTOĞLU'mu hala çözmeyeceksen,
Susacak üstelik yazamayacaksan,
Seni sevdiğimi sezemeyeceksen,
Getir sar, üç arşın bez yeter bana,

Sunam

Sürmeli, gözlerin sinem pareler,
Ne yaman haldeyim gör beni Sunam...
Göz göz olmuş, içerimde yareler,
Sevdan bin bir derde kor beni Sunam...

Yad ellere, gelin olduğun günde,
Eşişen yellerden sor beni Sunam...
Şayet kalmış ise bu can bu ten de,
Doğrult martinini, vur beni Sunam...

(Bozlak)

Yalnız Sen

Akşam oldu yatağıma uzandım,
Aradığım birisi var yalnız sen,
Ay değil yıl değil artık usandım,
Beklediğim birisi var yalnız sen.

Gündüzleri hayalini kurduğum,
Geceleri rüyalarda gördüğüm,
Deli gibi sevip gönül verdiğim,
Bağlandığım birisi var yalnız sen.

Uzaklığı ölümden de bin beter,
Hasreti her saat canıma yeter,
Öyle ki vefasız gözümde tüter,
Özlediğim birisi var yalnız sen.

Bir buseyi esirgiyor çok gibi,
İçerimde saplı durur ok gibi,
Şu dünyada bir benzeri yok gibi,
İmrendiğim birisi var, yalnız sen.

Zemzem olsa üzerine içilmez,
Onu güller bile görse açılmaz,
Ölünür de asla ondan geçilmez,
Vazgeçilmez birisi var yalnız sen.

KURTOĞLU'yum işvesine yandığım,
Şahin olup peşi sıra döndüğüm,
Bakışına gülüşüne kandığım,
Beğendiğim birisi var yalnız sen.

Seninle Bambaşka Dünyadayım Ben

Bak işte karşımda yine ay yüzün,
Bir tatlı muhabbet bir buruk hüzün,
Ayrı değil senden gecem gündüzüm,
Seninle başbaşa rüyadayım ben...

Almış kollarına aşk denen deniz,
Kavrulsa da sinem, solsa da beniz...
İkimiz tek vücut, bir tek bedeniz,
Seninle bir çılgın hülyadayım ben...

Yetiyor bana ayda bir gelsen,
Fark etmiyor sanki, ayrı da olsan,
Ah beni anlayıp, bir bilebilsen,
Seninle bambaşka dünyadayım ben...

Al Senin Olsun

Sevgi denen şeyde özveri gerek,
Benden ne istersen al senin olsun,
Sana mahkûm zaten bendeki yürek,
Kabul eder isen al senin olsun,

Kazancım çiledir, servetim zulüm,
Ne malım mülküm var ne param pulum,
Ben de senin gibi bir garip kulum,
Bir kuru canım var al senin olsun.

İnsan isen beni bence görecek,
Sana sevdam mahşere dek sürecek,
Bir ömür adadım sana verecek,
Sensiz yaşayamam al senin olsun.

Bu Canı Ben Zaten Adadım Sana

Dile sefa ile yüzümü güldür,
Dile işkence et böyle süründür,
Dile yaşat beni dilersen öldür,
Bu canı ben zaten adadım sana...

Dile ortak eyle sevincine acına,
Dile gardaş eyle gardaşına bacına,
Dilersen çek beni darağacına
Bu canı ben zaten adadım sana...

Güneşin Bağrında Batışı Gibi

Seninle gülerim senle ağlarım,
Coşkunla sevinir gönül eğlerim,
Aşkına şarkılar yazar söylerim
Has güle bülbülün ötüşü gibi...

İncinirsen diye, çekinen benim,
Gözümden kıskanan sakınan benim,
İçin için yanan tükenen benim,
Eriyip bir mumun bitişi gibi...

Gündüz hayalimsin, geceler düşüm,
Mecnun'dan beterim, dumanlı başım,
Aşkın gönlümdeki sönmez ateşim,
Güneşin, bağrında batışı gibi...

KavuŖur Muyum?

Olsa da dermanım dert ile karsam,
Yar diye bağrımaya taŖları sarsam,
Ferhat misali dağları yarsam,
Acep, Ŗirin'ime kavuŖur muyum?

AçmıŖ aŖk bağının al al gülleri
Canan diye Ŗakır canın dilleri
Essem sizin ile seher yelleri
Acep sevdiğime kavuŖur muyum.

Yardan ayrılalı, Ŗu gönöl mahsun,
Bana yar olmayan, sebep kahrolsun,
Olursam çölleri aŖıp da Mecnun;
Acep ben Leyla'ma kavuŖur muyum?

DüŖ Benimkisi

El uzatsam yetiŖemem eremem,
YetiŖsem de koklayamam saramam
Bağban olsam güllerini deremem,
Kupkuru bir hayal düŖ benimkisi.

Bir kara sevdadır onmadık baŖta,
Yerimde olsaydı erirdi taŖ da,
Böyle de yanmaz ki bağır, bu yaŖta,
Cehennemden beter döŖ benimkisi.

Şu zindan dünyama ışık ay yüzü,
Hasreti bir sızı görmek bir sızı,
Onun mevsimleri ağustos yazı,
Zemheri ayında kış benimkisi.

KURTOĞLU'm tükendi gençlik çağlarım,
Başımı taşlara çalar ağlarım,
Dermansız dert ile gönül eğlerim,
Bir deli divane baş benimkisi.

Hayallerim Olmasaydı

Seni nasıl bulurdum ben,
Hayalerim olmasaydı?
Hasretinle ölürdüm ben,
Hayellerim olmasaydı.

Seni gönlümden atardım,
Uzanır gamsız yatardım,
Aşkında bende biterdim,
Hayallerim olmasaydı.

Uzaktasın erişemem,
Sevdan ile yarışamam,
Buluşamam görüşemem,
Hayallerim olmasaydı.

İmkansız şey bana ermek,
Mucizedir yüzün görmek,
Mümkün müdür seni sarmak,
Hayallerim olmasaydı.

KURTOĞLU'm ki hep o tavda
Yanar durur bir alevde
Çekilir miydi bu sevda
Hayallerim olmasaydı.

Dert Beni

Kader bana bir ahuyu yâr etti.
Diyemedim "Sevdam ile tart beni".
Kahpe felek vatanımı dar etti,
Sığmaz oldum barındırmaz yurt beni.

Dalım kırık saklayamam yen ile,
Her solukta can boğuşur ten ile,
Sözüm geçmez gücüm yetmez gönüle,
İçin için kemiriyor kurt beni.

Kaşın gözün içerimde yaramdır,
Tabibe göründüm, dedi "veremdir",
Sensiz yalan dünya, bana haramdır,
Ölmedikçe, iflah etmez dert beni.

KURTOĞLU'ma da, hak vaki olanda,
Ecel gelip kapımızı çalanda,
Tutam tutam ellerine gelende,
Sırma sırma saçlarıyla ört beni.

Bilmiyor

Anlatılmaz bir ateş var sinemde,
Ne yapsam ne etsem, sönmek bilmiyor...
Bir heyecan, bir hüznün ki gönlümde,
Yağar sağnak sağnak dinmek bilmiyor,

Bir vefasız baktı şöyle gözüme,
Umut verip giriverdi özüme,
Yanar gibi görünse de gözüme,
Ben gibi bir türlü yanmak bilmiyor...

Gönül bir düşünce, yaman düşüyor,
Sevdasını nefes nefes yaşıyor,
Vazgeçmek imkansız aklım şaşıyor,
Gönül başkasına konmak bilmiyor...

Duy Beni

Kadir Mevla'm aşkta yüzüm gülmüyor,
Figan feryat eder oldum duy beni,
Vefasızca ömür verdim bilmiyor,
Etme n'olur, bir yâr için zay beni.

Bu sevdayı koyan sensin, serime,
Kan kusarım düçar oldum vereme,
Kavuştur da beni nazlı yarime,
Kırk satırla kıyık kıyık kıy beni.

Ellerim koynumda mahzun kalırsam,
Yine bu aşkta da hüsrân olursam,
Birgün olur bu sevdadan ölürsem,
O yarinen bir mezara koy beni.

KURTOĞLU'yum aha geldim giderim,
Tükenirim sinep pay pay ederim,
O yar değil ise bahtım kaderim,
Şu dünyada yaşamadım say beni,

Esir Ettin

Kakülleri kıvrır kıvrır kıvrılır,
Al yazmadan taşar kaşa devrilir,
Yel estikçe sağa sola savrulur,
Akıl koymaz bu başımda sevdiğim,

Ahu gözler kalem kaşın oynaşı,
Yirmi küsür olmuş yeni de yaşı,
Şevki aratmıyor ayı güneşi
Esir ettin şu yaşımda sevdiğim,

Bülbüllerden almış şirin dilleri,
Aklım aldı yumuk yumuk elleri,
Kıskandırır teni gonca gülleri,
Yerin büyük şu düşümde sevdiğim.

Hilal ebruları cana yay eder,
Oktur kirpikleri gerer hay eder,
Bir bakışı bir ömürü zay eder,
Gece gündüz hep düşümde sevdiğim,

KURTOĞLU'mu böyle aşka düşüren,
Mecnun edip çölden çöle aşırın,
Bir güzel ki tebdilimi şaşırın,
Kara sevdan hep başımda sevdiğim.

Aşk Beni

Hem kabıma, hem Çorum'a sığmadım,
Gurbet elde yatar etti, aşk beni.
Ömür boyu, kula hiç baş eğmedim,
Canana can atar etti aşk beni.

Gölge gibi, peşisıra dönerim,
Bir sevdalı bakışına kanarım,
Kerem oldum, gece gündüz yanarım,
Duman duman tüter etti aşk beni.

Derdim dökemedik, dile kızarım,
Deli poyraz oldum, eser tozarım,
“Ferhat” gibi, dağlara der gezerim,
“Mecnûn”dan da beter etti aşk beni.

KURTOĞLU'yum ne deyim, ne söyleyim?
Vefasıza tutulalı, böyleyim,
“Mansur” gibi dar ağacın boylayım,
Kan kusar, kan yutar etti aşk beni.

Senin O Bakışların

Yüreğimde yaredir,
Ciğerimde paredir,
Her derdime çaredir,
Senin o bakışların...

Gece uykumda rüyam,
Gündüz, gözümde hülyam
Senle dolu bir dünyam,
Senin o bakışların...

Gâh yüzümü güldürür,
Gâh benzimi soldurur,
İnan, beni öldürür,
Senin o bakışların...

Gözlerin

İstanbul, Ankara, İzmir, Bolu'ya
Konya'ya, Çorum'a, Kastamonu'ya
Köy, kasaba, şehir, Anadolu'ya
Değer sevdiceğim, değer gözlerin

Hicaz'a, Yemen'e, Arabistan'a
Hindistan, Pakistan, Afganistan'a
Ata yurtlarına, tüm Türkistan'a
Değer sevdiceğim, değer gözlerin

Afrika, Avrupa, Koca Asya'ya
Avustralya'ya Amerika'ya
Dünya yüzündeki yedi kıtaya
Değer sevdiceğim değer gözlerin

KURTOĞLU der hem güneşe, hem aya,
Bütün arzı alem, arşı Âlâ'ya,
Ahrete, faniye, iki dünyaya
Derğer sevdiceğim, değer gözlerin

Ömür Gözlerin

Canımdadır, lâkin canım değildir,
Ellere aittir, elin değildir,
Korkarım Allah'tan benim değildir,
Ne çare, haramdır, ömür gözlerin...

Ay parçası yüzün, o gülüşünen,
Goncadır leblerin, inci dişinen
Ne de güzel sinmiş, kalem kaşınan
Yar, ciğer paremdir, ömür gözlerin...

Yüzüme baktıkça güler, ballaşır,
Konuşur benimle, sanki dilleşir,
Söyler dertlerini, bir bir halleşir,
Gönlümde heremdir, ömür gözlerin...

Sürmelice gördüm, tebdilim şaştı,
Sığmaz can kafese, bedenden taşıtı,
Öyle bir hançer ki, bağrımı deşti,
Sinemde yaramdır, ömür gözlerin...

Gönül sensiz koyan sebebe küser,
Dilim, sevdiğimi diyemez, susar,
KURTOĞLU'm kahrından her gün kan kusar,
İçimde veremdir, ömür gözlerin...

Ahu Gözlerin

Akıl olur, dağa düşmüş deliye,
İlham olur, aşığına, veliye,
Dünden terk-i dünya etmiş ölüye,
Can alır, can verir, ahu gözlerin...

Öyle bir bakar ki, yakarcasına,
İlmek ilmek sevda dokunurcasına,
Azrail'e meydan okunurcasına,
Can alır, can verir, ahu gözlerin...

KURTOĞLU'm övme de, gerçeği söyle,
Takatın var ise, feragat eyle,
Dağa taş bile, bir baksa şöyle,
Can alır, can verir, ahu gözlerin...

Gözlerinden Okuyorum

Güzelliği ruhundaki,
Sıcaklığı canındaki,
O sevgiyi kanındaki,
Gözlerinden okuyorum...

Duygu yüklü o demleri,
Kalbindeki gizemleri,
İçindeki özlemleri,
Gözlerinden okuyorum...

Bakıp bakıp yanıyorum,
Manasına dalıyorum,
Sen demeden anlıyorum,
Gözlerinden okuyorum...

Yağmur gibi yağışını ,
Sen de tekrar doğuşumu,
Kâbusları boğuşunu,
Gözlerinden okuyorum...

Ne asabi, ne de kinci,
Sanki birer siyah inci,
Yüreğindeki sevinci,
Gözlerinden okuyorum...

Gözlerinin Sarhoşuyum

Bilmezmiş gibi durursun
Hazlarının sarhoşuyum.
İşven edân, şöyle dursun
Nazlarının sarhoşuyum.

Ne hayaldir ne de düştür
Bilmem bu ne garip iştir.
Kaş çatışın kara kıştır
Yazlarının sarhoşuyum.

Ahu gibi bir baktığın,
Bakıp sinemi yaktığın,
Yüreğimde bıraktığın,
İzlerinin sarhoşuyum.

Anlamaz aşık olmayan,
“Deli” der, halim bilmeyen,
Beni çeken, cezbeyleyen,
Sözlerinin sarhoşuyum.

KURTOĞLU'yum candan geçtim
Gönlüme yar, seni seçtim,
Ne rakı ne şarap içtim,
Gözlerinin sarhoşuyum.

Bırak Gözlerin Söylesin

Bakışın şevk, iç huzurum,
Sevgin onurum, gururum,
Diyeceğini yalvarırım,
Bırak, gözlerin söylesin...

Bende açtığım yarayı,
Atacağın o narayı,
Gönül derdime çareyi,
Bırak, gözlerin söylesin...

Hoşlandığımı benden,
Şöyle içten ve gönülden,
Yalansız, riyasız, candan,
Bırak, gözlerin söylesin...

“Susadım aşka, sevgiye”,
“Ben, yazgından bir hediye,
Koş gel kollarıma” diye,
Bırak, gözlerin söylesin...

Kaybolur Giderim Gözlerinde Ben

Eritir mahveder bitirir beni,
Aşkın umanına batırır beni,
Alır sanki benden, götürür beni,
Kaybolur giderim, gözlerinde ben...

Sırma saçlarına hayran olduğum,
Sevdasıyla, hülyalara daldığım,
Her bakışta neşe, huzur bulduğum,
Kaybolur giderim, gözlerinde ben...

KURTOĞLU'm meyletmez, başka nimete
Uyarım baktıkça farza, sünnete,
Bilmem cehenneme, bilmem cennete,
Kaybolur giderim, gözlerinde ben...

Kara Gözlüm

Görmeseydim seni keşke,
Öyle düştüm ki ben aşka,
Yüreğimde senden başka,
Yare mi var? Kara gözlüm...

Zülüfüne, ak gerdana,
Hayran olmuşum edana,
Şu içindeki sevdana,
Çare mi var? Kara gözlüm...

Vurdu Gözleri

Bir afet-i cihân gördüm, bu akşam,
Bağrımı kavuran, kordu gözleri.
Mümkün mü bir daha, doğrulup baksam,
Sevgiler fıskıran, sırdı gözleri.

O anda görür görmez, kendimi buldum,
Sevgi deryasında, sevdaya daldım,
Sanki o ana dek, takatsiz kuldum,
Cismime can veren, ferdi gözleri.

Anladım ki aşkta, sevgide aklı,
Kim bilir içinde, ne hazlar saklı,
Kızmadım gönlüme, elbet ki haklı,
Göğe direklenmiş, nurdu gözleri.

Ondan beridir, bağrım yanıyor,
İçimde bir şeyler kıpırdanıyor,
Yüreğimde, fırtınalar dönüyor,
Aklıma takıldı, durdu gözleri.

Biçare gönlüme, daim gerek o,
Yaradan'dan dileğim, "dilek" o,
Güzellikte benzeri yok, melek o,
Beni can evimden, vurdu gözleri.

KURTOĞLU'yum yaramdaki tuz gibi,
Bağrımın başını yaktı, köz gibi,
Sanki benim derdim, bana az gibi,
Başıma sevdayı, sardı gözleri.

Yaralıyım

Kader yolumu bağlıyor,
Hasret içimi dağlıyor,
Garip gönlüm, kan ağlıyor,
Yaralıyım, yaralıyım.

Hasret kaldım nazlı yare,
İflah olur mu bu yare?
Ciğerlerim pare pare,
Yaralıyım, yaralıyım.

Beni yakan gurbet oldu,
Hasret ile benzim soldu,
İçim dışım hep dert doldu,
Yaralıyım, yaralıyım.

Kimseler duymaz sesimi,
Kimse bilmez yeisimi,
Vuran vurmuş sillesini,
Yaralıyım, yaralıyım.

Zalim

Dilin, dışın mi yok, böyle susarsın?
Çıkıyor ağızından bir çift söz, zalim...
Bazı sokulursun, bazı küsersin,
Çekilesi değil, bunca naz, zalim...

Hakikat yar olan, ölse unutmaz,
Sevdamı tarife, lisanım yetmez,
Kar beyaz ellerin, kalem mi tutmaz?
Hiç değilse, iki satır yaz, zalim...

Yüzde Görüşek

Kaş1, gözü kudretinen sürmelim,
Astarını gördük, yüzde görüşek...
Zülfü yarım, perçemleri sırmalı,ım,
Cephe ni bir döndür, yüzde görüşek...

Gönlümün tahtına girip oturan,
Harareti narın, arşa yetiren,
Hasretindir fersah fersah bitiren,
Hakk nasip eylerse, yüzde görüşek...

Erse başın, dağlar gibi dumana,
Gelirdin ya vallah billah imana,
Kara sevda denen, uçsuz ummana,
Dalıp, Kerem gibi yüzde görüşek...

Âşığın sinesi yare sıladır,
Çekmesi müşgüldür, hayli çiledir,
Kavil etmiş can cannan biledir,
Diri diri tenin, yüzde görüşek...

KURTOĞLU der, “ferin fesin çekilir”,
“Ak düşer başına, dişin dökülür,
İnce belin, büklüm büklüm bükülür”,
Seksende, doksanda, yüzde görüşek...

Bu Şehir

İki sevdam vardı, deli gönlümde,
Birisi sen idin biri bu şehir.
Terk etmek de yazılıymış anlımda,
Koymayacak beni, diri bu şehir...

Hep çağırdın, bir gün çıkıp gelmedin,
Talih misin, bir yüzüme gülmedin?
Kölen oldum, kadirimi bilmedin,
İçimin, seninle sırrı bu şehir...

Aklıma düşecek, baharla yazla,
Hasretim olacak şarkıyla sazla,
İkimizden biri burada fazla,
Yürü sığdırmadın, yürü bu şehir...

Sar da gidelim

İki gönül, söyleşirken bir dilden,
Durmamalım daha burada, gidelim.
Sevdalıya hayır gelmez bu elden,
Kadir kıymet bilen yurda gidelim.

Ezelden ebede, sevda silinmez,
Düşün mü kötüye, ölsen ölmemez,
Ayrılık derdine, deva bulunmaz,
Sinemi sinene sar da gidelim.

Yılmayalım, ne derlerse deseler,
Keder midir, kıtır kıtır keseler,
Bilsek ki, bu yolda bizi asalar,
İkimiz bir ipten, darda gidelim.

KURTOĞLU'yum bırakmıyor gururum,
Akız, seni sürüm sürüm sürürüm,
Dünya düşman olsa, karşı dururum,
Yersiz inadını kır da gidelim.

Dağlara Döndü

Senden beri, her düzenim dağıldı,
Baharda sam vurmuş, bağlara döndü,
Efkârla dertlerim, kat kat yığıldı,
Hasretin içimde, dağlara döndü.

Ne zaman ki, senin, sevdana düştüm,
Düştüm de, sönmedik od ile piştim,
Nasıl dayanırım, hep ben de şaştım,
Günlerim geçmiyor, çağlara döndü.

Gönlüm Başkasıyla Olamaz Ayşe'm

Güzellerin şahı, gözümün nuru,
Kıskansın aynalar, hurisin huri,
Gönülden sevdiğim, gönlümün yarı,
Bu aşkı, başkası bilemez Ayşe'm...

Delin divanemim, kulum köleyim,
Canımsa isteğın, hemen vereyim,
Tanrıdan muradım, bir tek dileğım,
Gönül başkasını dilemez Ayşe'm...

Yürüdüm çıkmadı, sana yollarım,
Uzattım, yetişmez asla ellerim,
Bilmem malumun mu, benim hallerim?
Aşkımı başkası bilemez Ayşe'm...

Gözümle başkası bakmasın sana,
Ben gibi bağrını yakmasın sana,
Bahtında hiç kimse çıkmasın sana,
Gönlüm, başkasıyla olamaz Ayşe'm...

Kirpiğın değerdi kalem kaşına,
Gör bak, neler neler açtı başıma,
Avcımım ey ahum, düştüm peşine,
İzini başkası süremez Ayşe'm...

KURTOĞLU'm kor oldu, aşkın odunda,
Gözüm, gönlüm yoktur başka kadında,
Gönül karar kıldı, senin adında,
Bu kalbe, başkası giremez Ayşe'm...

Yüreğim Sel Olup Akıyor Ayşe'm

Göz göze geldikçe, içim gidiyor,
Yüreğim sel olup akıyor Ayşe'm...
İnan, o bakışlar, deli ediyor,
Ateşin sinemi yakıyor Ayşe'm...

Mertliğime hanel gelir mi dersem?
İsterim demeyi de, ya kaybedersem?
Belki de anlarsın, sırrımı versem,
Tavrın, bin müşgile sokuyor Ayşe'm...

Sustukça taşıyor bu can, bedenden,
Umut ver, fırsat ver, kaçma da benden,
Beklentim, aşkıma anlayış, senden,
Suskunluk, ruhumu sıkıyor Ayşe'm...

İnsan karşılıklı sevemeyince,
Aşkında haz bulup doyamayınca,
Seviyorum bile diyemeyince,
Usanıyor gönül, bıktıyor Ayşe'm...

Eşsin Ayşe'm

Ciğer parem, körpe kuzum
Ruhum benim, iki gözüm
Kaderimsin, alın yazım
Şu gönlüme, eşsin Ayşe'm

Yolum bağladın kaçamam
Kimseye derdim açamam
Tutulmuşum, vazgeçemem
Bir sevdalı başsın Ayşe'm

KURTOĞLU'mu anla gayrı
Mert özümü etme eğri
Yaşayamam senden ayrı
İnsafın yok taşsın Ayşe'm

Ölürüm Ayşe'm

Şu bendeki sevdan, beni bitirir,
Gözyaşımı Ummanlara yetirir,
Çaresi yok mezara dek götürür,
Umutsuz bir aşk bu, bilirim Ayşe'm.

KURTOĞLU'm kahırla, hasretle sargın,
İster de gülemez, bahtına dargın,
Aşkınla veremdir, kan kusar hergün,
Sensiz yaşayamam, ölürüm Ayşe'm.

Doğalım Ayşe'm

Saatler mi durdu, geçmiyor zaman,
Dinmiyor gönlümde, gam ile güman,
Bu zalim ayrılık, bittiği zaman,
Hicramı coşkuyla boğalım Ayşe'm.

Bahar gelir gelmez bizim ellere,
Meydan okuyalım, acı yıllara,
Sevgiye susamış tüm gönüllere,
Gün olup seninle doğalım Ayşe'm.

KURTOĞLU der, ibibikler öterken,
Lale sümbül, mor menevşe biterken,
Bir gece yarısı mehtap batarken,
Aşka çisil çisil yağalım Ayşe'm.

Diye Diye

Ay bacayı çoktan aştı, günaydın (!)
Kaç kere söyledim, yeni uyandın,
Bak beni de yaktın, kendin de yandın
“Bizim kavuşmamız zor.” diye diye.

Önce aşkın ile yakıp kül ettin,
Sonra küçümsedin, kullanıp attın,
Hemi beni, hem kendini aldattın,
“Beni gardaş gibi gör.” diye diye.

KURTOĞLU'm gayrı gözünü açtı,
Ne çare ki artık gençliğim geçti,
Oyaladın, en güzel yıllarım uçtu,
“Gönlümde Yalnız sen var.” diye diye.

Yâr Ettin Felek

Yağmur amma, benden yana yağmıyor,
Güneş olmuş, üzerime doğmuyor,
Onsuz bu can, bu bedene sığmıyor,
Dünyamı başıma dar ettin felek,

Halimi söylerim, halden bilmiyor
Çarem odur, lakin çare olmuyor
Ne yapsam, ne etsem unutulmuyor
Sevdamı başıma kâr ettin felek.

Onu tanıyalı dinmez bu sızı
Ne kader ne kısmet ne kara yazı
Başka yokmuş gibi bir vefasız
Tutup, şu gönlüme yâr ettin felek.

KURTOĞLU meyletti birine yandı,
Gün gelir, vefasın görürüm sandı.
Ne kavuştu gönül, ne de usandı.
Bağrımı sönmedik nâr ettin felek.

Gittin

Sana uğramıştım, evi boş buldum
Tarifsiz bir gamla, hüznle doldum,
Bilemezsin, nasıl yıkıldım kaldım,
Bağrımın başını oydun da gittin.

Sanki yüreğimden parçaydın, koştun,
Biçare gönlümde bir ızdırap tın,
Anlamadım gitti, bana ne yaptın?
İçime dağları koydun da gittin.

Sana yönelmiştim, yönsüzüm şimdi,
Karanlıkta aysız, günsüzüm şimdi,
Gidişin o gidiş, sensizim şimdi,
Gurbet kervanına uydun da gittin.

Tertemiz sevgimi bilmiyor muydun?
İlgime sevinip, gülmüyor muydun?
Yoksa, hiç ciddiye almıyor muydun?
Söyle bana nasıl kıydın da gittin?

Hani söz vermiştin özletmemeye
Yoluna bakıtıp, gözetmemeye
Açtığın yarımı, sızlatmamaya
Demek ki, sözünden caydın da gittin.

KURTOĞLU'm, al kana boyanamam ki
Umutsuz düşteyim uyanamam ki,
Ölür sessizliğe dayanamam ki,
Belki de figanım duydun da gittin.

Yıkılın Dağlar

Yâr gurbet elinde, ben sıladayım,
Yol verin geçeyim, bükülün dağlar.
Ölüp kurtulmadım, bir çiledeyim,
Çekilin aradan, çekilin dağlar.

Tütüyo gözümde yâr buram buram,
Söyleyin, burada ben nasıl duram?
Dünya gözüyüenen, bir kere görem,
Sonra yollarıma dikilin dağlar.

İçimde hasreti, hicranı çoktur,
Bilirim yamanız, beliniz diktir!
Heç mi imanınız, dininiz yoktur,
Utanın arlanın, sıkılın dağlar.

Şu dünyada bir yâr için yaşarım,
Şahin olur zirvenizden aşarım,
“Ferhat” gibi bağrınızı deşerim,
Dayanmaz ne kumun, ne kilin dağlar.

KURTOĞLU'm gücümü aşktan alırım,
Kavuşmak nasipse, bir yol bulurum,
Kaderde var ise, düşer ölürüm,
Hepiniz yok olun, yıkılın dağlar.

Zor Ankara

Yârim emanettir sana
Yaraların sar Ankara
Sebep kıl da, bir lokmana
Şifasını, sür Ankara

Sabırsızım eviyorum
Hep sinemi dövüyorum
Canımdan çok seviyorum
Hallerimi gör Ankara

Neme gerek diyemem ki,
Gül yüzüne doyamam ki
O çekmesin kıyamam ki,
Derdin bana ver Ankara

Dilimdeki duamdır o
Gece gündüz rüyamdır o
Yaşamımdır, dünyamdır o
Onsuz hayat, zor Ankara

Derdine dermanı bulsun
Sağ selâmet dönüp gelsin
Kınalı koç kurban olsun
Adaklarım var Ankara

KURTOĞLU'm, umudum sonsuz
O kalsa da olur bensiz
N'olur, beni koyma onsuz
Ona kanat ger Ankara

Sen Olmayınca

Avutmuyor artık, kuru hayaller
Dar geliyor bana, sensiz bu eller,
Açmıyor gönlümde, o eski güller,
Yaşamak mı ki bu, sen olmayınca?

Reva mıydı bana verdiğin zevâl,
Tertemiz sevmiştim, zalim, bu ne hâl?
Ruhsuz bir bedenim, sanki bir çuval,
Yaşamak mı ki bu, sen olmayınca?

Anılar geçtikçe bir bir gözümden,
Çekerim hasreti, senin yüzünden,
Neler kaybetmedim, eski özümden,
Yaşamak mı ki bu, sen olmayınca?

Nerdesin?

Geceler çok uzun, sabah olmuyor,
Gündüzlerim asır, geçmek bilmiyor,
Sensiz bir saniye yüzüm gülmüyor,
Nerdesin ey kömür gözlüm, nerdesin?

Aşılmaz dağların ardında mısın,
Vefasız kulların, yurdunda mısın,
Yoksa, bu garibin derdinde misin,
Nerdesin, ey kamer yüzlüm, nerdesin?

Kalmadı bu derdin çekilir yanı,
Her nefeste, yaşarım bu hicrânı,
Kastın, almak mıdır, yoksa bu canı,
Nerdesin, ey dudu sözlüm, nerdesin?

KURTOĞLU der, artık inadı bırak,
Beklerim gelmezsin yolun mu ırak?
Dünyayı verseler, bana sen gerek,
Nerdesin, ey söyle nazlım, nerdesin?

Sensizliği Yaşıyorum

İç geçirip dalışımda,
Duygularla doluşumda,
Ben, her nefes alışımında,
Sensizliği yaşıyorum.

Ne zaman mehtaba çıksam
Ne zaman gözyaşı döksem
Neyi görsem, neye baksam
Sensizliği yaşıyorum

Şiirlerde şarkılarda
Yanık yanık türkülerde
Hicran dolu korkularda
Sensizliği yaşıyorum

Umudumu gizleyerek
Her saniye özleyerek
Yollarını gözleyerek
Sensizliği yaşıyorum.

O eski neşem nerde
Düş oldum, binbir derde
Kenarlarda köşelerde
Sensizliği yaşıyorum.

Söyle KURTOĞLU'm söyle
Geçmez gün, çıkmaz ayla
Yaşamaksa bu böyle
Sensizliği yaşıyorum

Sen Gideli

Ne sarılacak bir gardaş,
Ne dertleşecek bir sırdaş,
Ne bağrıma basacak eş,
Bulamadım sen gideli.

Gönlüm hülyan ilk kutlu,
Sanma ki, senden umutlu,
İnan başkasıyla mutlu,
Olmadım sen gideli.

Hasretin içim dağlıyor,
Gönül karalar bağlıyor,
Özüm gözüme kan ağlıyor,
Gülemedim sen gideli.

Her neşeden arınırım,
Binbir gama bürünürüm,
KURTOĞLU'yum sürünürüm,
Ölemedim sen gideli.

Sendeyim Yine

Hüzünlü bir sonbahar akşamı şu an,
Hayalin gözümde, sendeyim yine.
Seni düşünür yaşarım inan,
Uzandım maziye, sendeyim yine...

Masamda mektubun, karşımda resmin,
Yüreğimde sevgin, dilimde ismin,
Unutsan da çoktan, sen beni miskin,
Unutamadım gitti, sendeyim yine...

Aşkın coşkum benim, yokluğun yasım,
Yalvarsam, gel diye, ulaşmaz sesim,
Seni koklar, seni solur nefesim.
Silsen de sen beni, sendeyim yine...

Yolunu beklerken, seni gözlerken,
Umut edip, bunu senden gizlerken,
Kalbim hicranınla, böyle sızlarken,
Senle beraberim, senleyim yine...

Kimseler Yerini Dolduramıyor

Bu yaştan sonra, böylesi aşka,
Dayanmaz şu kalbim kaldıramıyor,
Çok güzeller sevdim, ama sen başka,
Kimseler yerini dolduramıyor.

Birisi gönlümde, eğlenip kalsa
Hep seni söyledim, seni sorarsa,
İçimde yer eden, kaç güzel varsa
Hiçbiri yüzümü güldüremiyor.

KURTOĞLU'um, hicrânla girdiğim yaslar
Beni benden etti, bendeki hisler,
Aşk sanıp kandiğim bütün hevesler
Aşkını kalbimde, öldüremiyor.

Müjdeler Olsun

Azrail'in kanatlarında tartılmış,
Kesilmiş, biçilmiş, bağı yırtılmış,
Çok şükür! Duydum ki Ayşe'm kurtulmuş,
Sızlayan yüreğim, müjdeler olsun.

Kerem gibi, yâr aşkıyla tutuşup,
Mecnûn gibi, hasretlere katışıp,
Yusuf gibi, sabır ile yetişip,
Özleyen ey gönlüm, müjdeler olsun.

KURTOĞLU'mun kimse bilmez halını,
Kaygısı kırardı, sanki belini,
Beş günü, beş sene sayıp yolunu,
Gözleyen gözlerim, müjdeler olsun.

Geleceksen Gel Artık

Gözümü yolda koydun,
Bağrımı yerde koydun,
Vereme derde koydun,
Geleceksen gel artık.

Saatler yıla döndü,
Günüm yüzyıla döndü,
Sinem bir çöle döndü,
Geleceksen gel artık.

Ömrüm sonu gelecek,
Gözüm açık kalacak,
Yarın çok geç olacak,
Geleceksen gel artık.

KURTOĞLU'yum burada,
Hasret denen, yara da,
Ne buldun, Ankara'da
Geleceksen gel artık.

Gel Deyi Yazmış

Bir name yollamış nazlım, sıladan,
“Çekilmiyo böyle bil.” deyi yazmış...
“Ayrı yaşanır mı, gözü aleden,
Gül sinem, kavrulan çöl.” deyi yazmış...

“Katmer katmer sevdan döner başımda,
Ağular katılı, öğün aşımda,
Her gece, her gecede seni düşümde,
Görüyorum, yamandır hal.” deyi yazmış...

“Aklım fikrim kalır, binbir tasada,
Unuttu mu deyi, hep vesvesede,
Kodun gittin beni böyle yasa da,
Arada bir selam sal.” deyi yazmış...

“KURTOĞLU, eş dost seni söyleşir,
Yavruların boynu buruk ağlaşır,
Diyar-ı gurbette, can mı eğleşir?
Kalma gurbet elde gel.” deyi yazmış... (Uzun Hava)

Kanatlan Sevgilim Uçar Gibi Gel

Bilemezsin nasıl özlediğimi,
Aşkını sır gibi gizlediğimi,
Her gün yollarını gözlediğimi,
Kanatlan sevgilim, uçar gibi gel...

Sen olmadan halim bir bilsen nice,
Hasretim,hicranım dağlardan yüce,
Bekleme sabahı, hemen bu gece,
Kanatlan sevgilim, uçar gibi gel...

Son bir yüreklilik, son bir cesaret,
Gücüm takatım yok, tükendi meret...
Uydur bir bahane, bul bir mazeret
Kanatlan sevgilim, uçar gibi gel...

Gururum elvermezken ricaya bile,
Yalvarıyorum sana, bak bile bile,
İçimde umutlar dönmeden küle,
Kanatlan sevgilim, uçar gibi gel...

Benim için aşkın onulmaz cefa,
Vefasız, ne olur göster bir vefa,
Görmek istiyorum, seni son defa,
Kanatlan sevgilim, uçar gibi gel...

Ulular, veliler, yatırlar için,
Önünden geçilmez hatırlar için,
“Besmele” yazılı satırlar için,
Kanatlan sevgilim, uçar gibi gel...

KURTOĞLU’yum, sana olmuşum esir,
Sevgin yüreğimi kaplayan nasır,
Sensiz her saniyem, sanki bir asır,
Kanatlan sevgilim, uçar gibi gel...

Bu Bana Yeter

Gözümden ıraksın, gönlüme yakın,
Uzaktan görürsem, bu bana yeter.
Ebedi kılma bu hasreti, sakın,
Uzaktan görürsem, bu bana yeter...

Yeter ki, sevgimi yabana atma,
Gözlerime bakıp, ellerim tutma,
İstemem, kapımdan tek gelip gitme,
Uzaktan görürsem, bu bana yeter...

Fark etmez,düşmanız bilsin el âlem,
Şayet rastlar isen etme bir kelâm,
Başınla da olsa, verme bir salâm,
Uzaktan görürsem, bu bana yeter...

O güzel gözleri, o kalem kaşı,
O yürekler yakan mahur bakışı,
Yürür iken şöyle, o salınışı,
Uzaktan görürsem, bu bana yeter...

KURTOĞLU'm bağrına taşları basar,
Eğer göremezse, çöllere düşer,
Böyle bir başına, sanma ki yaşar,
Uzaktan görürsem, bu bana yeter...

Neden Ayrıldık?

Sen olmadan boynum bükük kalırım,
Sensiz yaşayamam, inan ölürüm,
Sadece yanında mutlu olurum,
Ne oldu böyle bize, neden ayrıldık?

Görüşmediğimiz gün deli olurduk,
Yalnız birbirimizde huzur bulurduk,
El ele göz göze donar kalırdık,
Ne oldu böyle bize, neden ayrıldık?

Hasret kâbus gibi ruhuma çöktü,
Sana bağladığım umudu yıktı.
Hani hesapta hiç ayrılık yoktu,
Ne oldu böyle bize, neden ayrıldık?

Çekemiyorum

Gençliğim, ömrüm geçiyor boşa,
Sabır ede ede geldim bu yaşa,
Senden uzak, hayalinle baş başa,
Sensiz bu hayatı çekemiyorum.

Yıllarca ağladım gözyaşı döktüm de,
Ne mahrumiyetlere boyun büktüm de,
Nice dertler, ne çileler çektim de,
Sensiz bu hayatı çekemiyorum.

Ab-ı hayat gibi güzel sevgilim,
Aşkıma anlatmakta aciz bu dilim,
Sarmadan kollarım, ermeden elim,
Sensiz bu hayatı çekemiyorum.

Yaradan, mahşerde ilk bunu sorsun,
Mümkün mü, gözlerim başka yâr görsün.
KURTOĞLU'ma dünyada yalnız sen varsın,
Sensiz bu hayatı çekemiyorum.

Ne Çare

Cehenneme döndü bağırimın başı,
Fizana ulaştı gözümün yaşı,
Bir ahü gözünen, bir kalem kaşı,
Aklımı başımdan aldı ne çare.

Gönül çile çekti, sefa sürmedi,
Umutlarınca bir günün görmedi,
Vefasız aşkıma cevap vermedi,
Ellerim koynumda kaldı ne çare.

KURTOĞLU'm büründü bir kara yasa,
Umut vermemesi içimde tasa,
Ah bende şu deli gönül olmasa,
Mecnûn edip çöle saldı ne çare.

Doynamadığım

Meskenin yerin şu yüreğimdi,
Yerlere, göklere koyamadığım,
Yaşadıkça yaram, hasretim şimdi,
Gül yüzün görmeye doynamadığım.

Duydum ki, bir kere yanılmış şaşmış,
Sürmeli gözleri kurumaz yaşmış,
Ne çare ki, hoyrat ellere düşmüş,
Benim koklamaya kıyamadığım.

Özümdü, gözümdü başım, gövdemdi,
O ki, feleğinen zorlu kavgandı,
Daha düne kadar kara sevdandı,
Düş oldu hayıra yoramadığım.

KURTOĞLU'm misali bahtına küsmüş,
Şakırdı dilleri, lâl olmuş, susmuş,
“Ah” dedikçe yüreğine taş basmış,
Açılıp sevdamı diyemediğim.

Görmez Olaydım

Görmez olayıdım, bir kere gördüm,
Ne elini tuttum, ne öptüm, sardım,
Umutlar bağladım, hazzına erdim,
Gel bunu da bana çok görme, nazlım.

Şu kalbim her nefes senle atıyor,
Söylerim ya, gönül söz mü tutuyor,
Bir kuru hayalin bana yetiyor,
Gel bunu da bana çok görme, nazlım.

Olmayacaksan

İsteyene versin mülkü, parayı,
Deva mı var, saramam ki yarayı,
Ben neyerim köşkü, sırça sarayı,
İçinde yarım olmayacaksam.

“Cansın.” derdin bana, gör can mıyım ki,
Riyakâr olacak ben, sen miyim ki,
İnsanlıktan çıktım, ben ben miyim ki,
Bu dünyada varım, olmayacaksam.

Yok Artık

Varlığınla sevinen,
Yokluğunla yerinen,
Hayalinle avunan,
O kul, şimdi yok artık.

Hicranınla cefalı,
Sana kara sevdalı,
Ölesiye vefalı,
O kul, şimdi yok artık.

Ne söylesen inanan,
Bağrı aşkınla yanan,
Sana hep saygı duyan,
O kul, şimdi yok artık.

Sabır Taşı Mıyım Ben

İnsan diye gördüm ise,
Canı yola serdim ise,
Suç mu, gönül verdim ise,
Sabır taşı mıyım ben.

Dert olursun, kater kater,
Her bir günüm, dünden beter,
Çektirdiğin cefan yeter,
Sabır taşı mıyım ben.

Yeter gözyaşı döktüğüm,
Yeter boynumu büktüğüm,
Çekemez kimse çektiğim,
Sabır taşı mıyım ben.

Yasım oldun, hiç gülemem,
Senden gelir keder, elem,
Artık peşinden gelemem,
Sabır taşı mıyım ben.

Yalan

Niye çıkıp geldin aylardan sonra,
Yalan bana ise, gelişin yalan.
O kadar üzücü şeylerden sonra,
Bu kadar samimi oluşun yalan.

Sakın ola sözü, getirme aşka,
Anladım, senin maksadın başka,
Yazık... Dürüst olabilseydin keşke,
Yalan bu yüzüme gülüşün, yalan.

Sandın ki, KURTOĞLU yutacak güya,
Gerek yok böyle masallar okumaya,
Her tavrın sahte, her edan riya,
Yalan şu halimi bilişin yalan.

Bir Vefasız Yare Düşüm

Gülmedi gitti, şu bahtım,
Gerçek olmaz hiçbir ahtım,
Yıkık viran, gönül tahtım,
Şimdi vardan, dara düşüm.

Yaş gözümden dinmez oldu,
Gam sırtımdan inmez oldu,
Giden geri dönmez oldu,
Hep ağlarım, zara düşüm.

KURTOĞLU'm da ekti biçti,
Gençliğimin çağı geçti,
Yâr olmadı, elden uçtu,
Bir vefasız yare düştüm.

El Olduk Şimdi

Dostların üstüne doğan gün iken,
Düşkünlere arka iken, yan iken,
Çaresiz dertlere, çare ben iken,
Bir başından aciz kul olduk şimdi.

El ayak tutarken, beden sağ iken,
Başı bulutlarda karlı dağ iken,
Al yeşil bezenmiş, narlı bağ iken,
Üstünde ot bitmez, çöl olduk şimdi.

KURTOĞLU'm bağrında yanan kor idim,
Her nefes canında, bir ben var idim,
Cananıma candım, civan yâr idim,
Yedi kat yabandan el olduk şimdi.

Öldür Beni Kurtulayım

Kulaklarımdaki sesinden,
Gözlerinin etkisinden,
Bu sevdanın pençesinden,
Öldür beni kurtulayım...

Sevgime doğradın kanı,
Hüsrana getirdin sonu,
Bitir artık bu oyunu,
Öldür beni kurtulayım.

Hep peşinden koşuyorum,
Çelişkine şaşıyorum,
Sanma, zaten yaşıyorum,
Öldür beni, kurtulayım...

Ta kapından kovmaktansa,
Oyalayıp, savmaktansa,
Karşılıksız sevmektense,
Öldür beni kurtulayım...

Olamıyorum gör sensiz,
Nasıl olsa öleceğiz,
İdam eyle, kurşuna diz,
Öldür beni kurtulayım...

Saadet nere, biz nere,
Kavuşmak kaldı mahşere,
Var mı ki başka bir çare,
Öldür beni kurtulayım...

KURTOĞLU'm der ki "yutamam",
Gururumu hiç satamam,
Ölmeyince unutamam,
Öldür beni kurtulayım...

Ben Olacağım

Neyi değiştirir, sılıya dönmen,
Yine mahzun kalan ben olacağım.
Neye yarar bende büyük aşk olman,
Yine hasret kalan ben olacağım.

Yine diyemeyip susacak benim,
Yine kâbuslara düşecek benim,
Kanlar tükürecek, kusacak benim,
Yine verem kalan ben olacağım.

Uzaksın gök ile yer gibi bana,
Yakın ol ne olur, yâr gibi bana,
Sensiz yaşaması zor gibi bana,
Yaşarken bir ölen ben olacağım.

Sen yine köşende tatasız, gamsız,
Sevmekten habersiz, başın dumansız,
Ben yine umutsuz, ben yine sensiz,
Yine hüsrân olan, ben olacağım.

KURTOĞLU'yum, aynı kalacak halim,
Hâlâ sevmesen de sen beni zalim,
Sen yine sevgimsin, yine sevgilim,
Karşılıksız seven, ben olacağım.

Uslanmadı Gitti Gönül

Ömrü gitti yar peşinde,
Saçı ağarmış başında,
Henüz on dört on beşinde,
Yaşlanmadı gitti gönül...

Sevdiğinde huzur bulur,
Yanar, kor olur, kavrulur,
Her aşkında, hüsrân olur,
Uslanmadı gitti gönül...

5.2. Deyzoğlu

5.2.1. Memleket Konulu Şiirleri

İzi Çorum'un

Sırtını yaslamıő “Kandil Dağı'na”,
Ankara'ya d6n6k, y6z6 Çorum'un...
Tarihi uzanır, Hitit ağına,
Asırlardan belli, izi Çorum'un...

“Hıdırlık'tan” ezan okur imamı,
Ecdat yâdigârı, hanı hamamı,
Caddesinin sokağının tamamı,
Tertemizdir eli y6z6 Çorum'un...

“Kırkların” dumanı, kırk Şehit t6ter,
“Elvanelebiler” n6betin tutar,
“Suhey bi Rumiler” bağrında yatar,
Er dolu bayırını d6z6 Çorum'un...

Her k6şede bir fabrika bacası,
Birbirini takip eder niceşi,
G6nd6z6yle gardaş olmuş gecesi,
alıőkandır oğlu kızı Çorum'un...

Uçaktan, trenden, çift yoldan 6te,
En b6y6k hayali, 6niversite,
İnşallah tez g6nde, dertleri bite,
Sorunları dizi dizi Çorum'un...

KURTOĞLU'm aşkıma çizilmez sınır,
Bu aşkı ancak tanıyan tanır,
“Çorumluyum” demek, farklı bir onur,
Söylenmez yaşanır, hazzı Çorum'un...

Benden Selam Edin Çorum Eline

Benden selam edin, Çorum eline,
Yâr boynunu bursun, bursun ağlasın...
Esk-ekin'den esen, seher yeline,
Havâdisim sorsun, sorsun ağlasın...

Kurban etti beni, kine kibire,
Takatım kalmadı, daha sabıra,
Zalım diri diri, koydu kabire,
Hâyalimi kursun, kursun ağlasın...

KURTOĞLU'nu sarmış ince bir sızı,
Muratsız dünyanın yok tadı tuzu,
Kadrimi bilmedik , gavurun kızı
Dizlerine vursun, vursun ağlasın...

Vah Benim Kadersiz “Esk-ekin'im” Vah

Yaylımında elin malı davarı,
Çöplük gibi, pislik dolu civarı,
Yıkılmış mektebin avlu duvarı,
Vah benim kadersiz Esk-ekin'im vah...

Belediye suyunu elinden almış,
O nazlı bağları kuruya kalmış,
Çiftlikler çekilmez , bir koku salmış
Vah benim kadersiz Esk-ekin'im vah...

Yetkililer bir gün gelip gitmiyor,
Senelerdir derdi zoru bitmiyor,
İçme suyu âhaliye yetmiyor,
Vah benim kadersiz Esk-ekin'im vah...

Savağın başında çağlayanı yok,
Azmış yaraları, bağlayanı yok,
Ölmüş de ne çare, ağlayanı yok,
Vah benim kadersiz Esk-ekin'im vah...

Diktiğim sayısız, fidanlar küsmüş,
Diplerini adam, boyu ot basmış,
Herkes birbirinden, selamı kesmiş,
Vah benim kadersiz Esk-ekin'im vah...

Biri çıkmış mezarlığı söküyor,
Biri kalkmış meraları ekiyor,
Köylü suskun aval aval bakıyor,
Vah benim kadersiz Esk-ekin'im vah...

Kaçtı gine KURTOĞLU'nun neşesi,
Pınarları dolmuş, içki şişesi
Viran olup çıkmış her bir köşesi
Vah benim kadersiz Esk-ekin'im vah...

Kimler Geldi, Kimler Geçti Bu Koyden

Köyümüzde üç-dört oda varıdı,
Orta yerde mangal dolu korudu,
O zamanlar geçim hayli zorudu,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Kıpık Emmim” örtse, tırpan dişerdi
“Tohur Salim” bağ komazdı, eşerdi,
“Karacüvek” dişi komüş koşardı.
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden

“Şükrü Emmim” zollu sınır sürerdi,
Komşulara kağrı, saban kurardı.
“Üsey-nağa” muhkem duvar örerdi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“İbraam Emmim’in” kumük dişleri,
“Arif Ağ-nın” karman çorman işleri,
“Kâzım Ağ-nın” çatık çatık kaşları,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Kupkıran’ın” öyküsü çok acıklı,
Hep süründü garip, çollu-çocuklu,
“Çollu Memet Emmim” yayvan bacaklı,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Totuk” yol boyunda, çöl-çöp toplardı,
“Apıl-emmim” pire gibi zıplardı,
“Kara Yılan” hopur- hopur hoplardı,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Latif Çavuş” nice harplere girmiş,
“Topal Salih” Yunan zulmünü gormüş,
“Goca Yonuz” epey kır, bayır sürmüş,
Kimler geldi ,kimler geçti, bu koyden...

“Kekeç Mıstık” konuşurken tınlardı,
“Kadir Ağa” söylemeden anlardı,
“Çürük Yaşar” inim inim inlerdi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Küpkıran’ın Şükrü” gencecik getmiş,
“Hac’Amed’i” hovardalık tüketmiş,
“Turan’a” nettiyse tamahı etmiş,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Ahmet Ağa,” birez tuhaf biriydi,
“Gevşek Gazi” tam bi gönül eriydi,
“Sami” için, ne söylesem yeriye,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Şipşiliğin Arap” koyden goçtüydü,
“Mahir’in” üstüne, duvar uçtuymdu,
“Ziyanoğlu” zaten, serden geçtiydi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Koca Mıstık” o saf aklından buldu,
“Kara Mamut” desen, kazadan öldü,
“Haydar Ağ’ya” kanser, pek erken geldi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Nutfu Emmim’i” bir nüzol götürdü,
“Cemahat’i” astım yedi bitirdi,
“Apık” ecelini kendi yetirdi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Kadir Ağ’nın Mıstık “ gibi sabiler,
Küçücükken gidenlere tabiler,
Dayıoğlum şair “Mıstık Abiler”,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Kamil Emmim” akşam sabah candadır,
Yaşına bakarsan “Gıdo” ondedir,
Kimbilir! Belki de sıra bendedir!
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Ferik nenem” birez söllüm söklümdü,
“Zekiye’nin” evi, dıklım dıklımdı,
“Şekire’nin belı, iki buklümdü,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Hatem nenem”hayırı çok severdi,
“Hanim nenem” dizlerini uvardı,
“Şipşilik” sokuda, bulgur düverdi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Satı nenem” gou-gaybet ederdi,
“Kazım Ağ’nın” karı, cücük güderdi,
“Yonuz’un” avradın ömrü hederdi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Rabiye Karı” çok Kur’an okurdu,
“Makkan” gobümeden, işlik dokurdu,
“Şefika Nenem” desen, hayli fakirdi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Reşide” tevatür, metel satardı,
Gelene gedene nazar atardı,
“Hukkûk Karı” hep çardakta yatarđı,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Kemaliye” kıyak çörek çekerdi,
“Tangır Nenem” yamar yamar dikerdi,
“Döndü” tüllü tevür zavzu ekerdi,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

“Anşa Nenem” baston elde gezerdi,
“Elmas Ebem” çok yüzellik dizerdi,
“Nimet” süt anamdı, eser tozardı,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

Kendini bilmeyen aslın neyleye,
Bizi bizden sonrakiler söyleye,
Mevla'm hepsine rahmet eyleye,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

KURTOĞLU der, Esk-ekin'den nicesi,
Kondu göçtü böyle, genci kocası,
Şimdi tütmez bir çoğunun bacası,
Kimler geldi, kimler geçti, bu koyden...

Deyzoğlu (1)

Eskiler getti de gelmeli oldu ,
Gel de gör, köyünde köylük mü galdı,
O değerler birer birer hep öldü,
İstersen kandil yak, ara Deyzoğlu...

Deme ki köyünü boşa kararsın,
Neyi yitirdin de, sen ne arasın,
“Esk-ekin”den havadis mi sorarsın?
Havadisler kara kara Deyzoğlu...

Gecekondü “Ağdaşlara” ulaştı,
“Yılgınlıya” çiftlikçiler doluştu,
“Uluyol’da” villacıklar oluştu,
Dutuyo başımı sara Deyzoğlu

“Bacakgerenlerde” gözüm sağridi,
Sakızlık burnunda dizim fağridi,
“Kuyu pınarının” suyu kurudu,
Yanıyo yüreğim, çıra, Deyzoğlu...

Davulu, zurnayı, susturdu eller,
Haleyi, sin-sini, götürdü yeller,
Mastikaynan kıvrıyo, göbeller,
Atılmıyo gayrı, nara Deyzoğlu...

Bilirsın ki mazi geri gelmiyo,
Eski güzellikler öyle galmıyo,
Doğrusu ya, benim aklım ermiyo,
Belki senin aklın ere Deyzoğlu...

Mezarında mal gudüyok ölenin,
Kalan sağlar, arayanın bulanın,
Künyesi okunmaz, “Karayılan”ın,
Tevellütün kimler, sora Deyzoğlu...

Deyzeni sorarsan, ağsıyo kıcı,
Çebişin postuna, benzedi saçı,
Başına beladır, ikicik koçu,
Olamadık getti çare, Deyzoğlu...

“Küpkıranın Kamil” kefeni yırttı,
Ezrâyil babamın, böğrünü dürttü,
“Gıdo’nun” ömrü arttı da arttı,
Bilmiyom kimdedir sıra, Deyzoğlu...

“Çil Kamil Emmi’m” tekliyo birez
“Şahander Nene’me” ,soluğu gazez
“Fevzük Aba’ma da” musallat maraz
Çıkar mezerlikte Tur’a, Deyzoğlu...

Hafızı sorarsan, Hafız hep aynı,
Kanberlerin hepsi, oğlunun kaynı,
Gine muziplikte, hep akılı beyni,
Vermiyo bir zerre fire, Deyzoğlu...

“Mahir’inen Arap” getti bilirsin,
“Aniş’in Memed’i,” belki bulursun,
Gelsen kimlerinen, masa kurursın,
Kim kaldı, o ceme gire, Deyzoğlu...

Dilim dönmez, her bişeyi, sayası,
Hepsini, anadamam, doyası,
“Deli Gazi” gine köyün kâyası
Başka da rakip yok zira, Deyzoğlu...

Beni sorar isen, ben aynı benim,
Yarın ölsem, hala yoktur, kefenim,
Kader değil amma, kader diyelim,
Adam olamadık, bre Deyzoğlu...

Bilmem ortak mısın benim acıma
Biz bizlikten, çıktık gider gücüme
Dedikodu , bacıma da , bacıma(!)...
Sıraladık sıra sıra, Deyzoğlu...

KURTOĞLU'm kesildi, kolumun ferî,
Gözümde getmiyo, eskinin yeri
Eyice başını, ağrıttık herî,
Sohbetimiz burada, dura Deyzoğlu...

Deyzoğlu (2)

Şu bizim köylüye, kimler ne yapmış?
Beni bir düşünce sardı deyzoğlu...
Millet birbirinden eyice kopmuş,
Ah bu gözler, neler gördü, Deyzoğlu...

Kimseden kimseye , kalmamış saygı,
Babadan oğla, karşı bir kaygı,
Büyükte küçükte, o bencil duygu,
Şu aklım izanım, durdu Deyzoğlu...

Şimdi hatır gönül, sözde yaşıyo,
Vefasızlık riyâ, boydan aşıyo,
Gardaş gardaşını, öndüç kaşıyo,
Cümlede adamlık, vardı Deyzoğlu...

Gine zengin, zengin; fakir, fakirdi,
Düğün de, dernek de, şıkır şıkırdı
O insanlar mütevazi, vakurdu,
Hırsızlık soysuzluk, ardı Deyzoğlu...

Harmanda kalanı, kaldırırlardı,
Ambarı boşusa, doldururlardı,
Olmadık çareyi, oldururlardı,
O eski insanlar, erdi Deyzoğlu...

Komşu komşusuna, gelir giderdi,
Keder; hepsine aynı kederdi,
Birinin yasını, biri güderdi,
Herkes birbirine, yârdı Deyzoğlu...

Sanki tek bir beden, tek yürek gibi
Dinleşirdi konuşurken, erbâbı,
Ortak kullanırdık, kaşığı kabı,
Herkes bir kazandan, yerdı Deyzoğlu...

Biz bizi unuttuk, bak gide-gide,
Herkes birbirine, kin güde güde,
Belli mi kim torun, kim ebe-dede?
O eski muhabbet, sırdı Deyzoğlu...

Ya biz çok değiştik, ya da bu asır,
Yüzyılın suçu ne, bizdedir kusur,
Bence “nefsimize olduk da esir,
Araya nefisler, girdi” Deyzoğlu...

Niye kendim için, dünyada çabam,
Neden uzağımda hısım-akrabam?...
Meğer ne haklıymış, rahmetli babam
“Et tırnakla gerek.” derdi Deyzoğlu...

Nasıl da “medeni” olduk, bak güyâ (!)...
Dünden geri gittik, “çağdaşlık” diye,
Niye bu hâllere geldik, biz niye?
Yoksa gözümüz mü kördü Deyzoğlu?...

Fertten ferde sevgi, olmalı niyet,
Sevgisizlik bir yaşanmaz eziyet,
Mâlesef ülkemde, aynı vaziyet
Bizi can evinden vurdu Deyzoğlu...

KURTOĞLU’yum işte, budur kederim,
Kin güdene gine, sevgi guderim
Soranlara bâki selam ederim
Ayrılıklar hayli yordu Deyzoğlu...

Deyzoğlu (3)

“Yaz” deyip dokerdin, aha yazıyorum,
“Köy” dedi mi içim buruk, Deyzoğlu...
Yazıyorum da datlı candan beziyorum,
Bu sıra mırıgım gırık Deyzoğlu...

“Yeşerdiyim” diyom gücüm yetmiyo,
Golu-gomşu, el uzadıp, dutmuyo,
Velhasılı, köyün derdi, bitmiyo,
Ol-görüp dutmuyo, dırık Deyzoğlu...

Goçüp getti koyden, koyün yarısı,
Ne çobanı galmış, ne de sürüsü,
Kulağ asma, “Uluyol’dan” berisi,
Ya çütlükcü ya da, Yörük Deyzoğlu...

Her geçen gün, aradıyo yıl yılı,
Bağ gomadı bozdu “Kırpığın Ali”,
Sürmeli sürmeli çiğdemle dolu,
“Oküz yatağının”, doruk Deyzoğlu...

Sanma burada her şey, yollu yolunda,
Su çeken bulunmaz, helki golunda,
Çüt sürecek, “Daşlıkların” çalında,
Galmadı dabanı, yarık Deyzoğlu...

Mis gibi gohmuyo yaşı yamırı,
Goresidik getti, garı çamırı,
Ta şerden getiriyok hamırı,
Beş dene değarmen, duruk Deyzoğlu...

Aradım da, bulamadım, gavalı,
Sıçan kesmiş çulu, har-har çuvalı,
Sorma bahçadaki, godek zuvalı,
O senden benden de, arık Deyzoğlu...

Ah o çam bardaklar, ardıç senekler,
Laylon oldu şimdi, küpler çanaklar,
Kurudu pınarlar, ören yunaklar,
Makinede esbap, yuruk Deyzoğlu...

Samanlıkda mahsun; anadut, dirgen,
Dirakte asılı, o kendir urgan,
Sayfi yapağıdan, gobüme yorgan,
Yuklükte kilime, sarık Deyzoğlu...

Ne tandır ne yoha, ne yanıç pezi,
Arama davulu, heç sorma sazi,
Bozlaklar haykıran, gıcılak mazi,
Özüne kurt düşmüş, çürük Deyzoğlu...

Eve televizyon, goduk goyalı,
Bitti çörek börek, yağlı mayalı,
Dınnaklar oceli, dudak boyalı,
Hanim oldu, “Süflü Ferik” Deyzoğlu...

Kot pantol modası, bihayli duttu,
Karıda kızanda, ar hâyâ bitti,
Anam da yaşmağı, sıyırıp attı,
Rağbete bineli, peruk Deyzoğlu...

Kostekli saatler, nerede galdı,
İşliğin yerini, tişörtler aldı,
Korüklü cizmeler, müzelik oldu,
Antiha sırımlı, çarık Deyzoğlu...

Çokeliği çömleklere basardık,
Eyvazları hevek eder asardık,
Şınavat şınavat üzüm keserdik,
Nasıldı unuttum, goruk Deyzoğlu...

Gurbette sılayı ararken sizler,
Bulduk da bınıyok burada bizler,
Silkilecek galdı, ulu cevizler,
Goşmada sokulu, sırık Deyzoğlu...

Suda su kadrini bilir mi balık?
Malımız mülkümüz, babadan kalık,
Yükü gorür görmez, kirirse golük!
Ne yapsın üç günlük, kurük Deyzoğlu?

Tosbağlık tallıya, gırıştık durduk,
Ekmedik biçmedik, azdık kudurduk
Kazığı kopardık, yuları kırdık
Çare midir bize, hörük Deyzoğlu?...

Yenide galmadı eskinin dadı,
Kedi aslan olmuş, aslansa kedi,
Mertliğin postunda, nâmertlik kadı,
Şan ortada, sermeserik, Deyzoğlu...

Şimdilik bu yanda böyledir durum,
Bundan sonasına, eh Allah kerim,
“Esk-ekin” bağına, kavuştu “Çorum”,
Galmadı gedene, karık Deyzoğlu...

KURTOĞLU’ m tevellüt eskidi deyi,
Kızlar “emmi” diyo, gelinler “dayı”,
Havada dutardık dunnayı toyu,
Ne dersin olduk mu, moruk Deyzoğlu?...

Sorma Heç

Gonüldaşım deşip durma yaramı,
Azdırırsan, sarışımı sorma heç...
El ardımdan deve yapar piremi,
Âleminen barışımı sorma heç...

Neler gelmedi ki bu garip başa,
Çıksam da bahara, giremem gışa
Yavanı hep içe,yağlıyı dışa
El arına dürüşümü, sorma heç...

Çoban durdum argaçdaki davara,
Şu yaşımda avarayım, avara,
Avludaki kırık dokük duvara
Bol bol tezek vuruşumu sorma heç...

Azığımı alıp, çıktım yazıya
Ecik bana, ecik ala tazıya
Isıcacık, o ciyerim peziye
Say yağını, sürüşümü sorma heç...

Kerpiç dokmek dörpüyüdü ömüre,
Saman katıp, çığnayarık çamıra,
Boz golükte, o gocekli semere,
Yük yük odun, sarışımı, sorma heç...

Kedi gibi yohuşlara çıhardım,
Dana buker, oküzleri çahardım,
Combayınan guleş dutar yıhardım.
Kır tayınan yarışımı, sorma heç...

Çok ütme üttüm de, çötül gavurdum,
Epey yolma yoldum, deste çevürdüm,
Eledim-çalhadım, savrum savurdum,
Çeci yele, verişimi, sorma heç...

Ağnar oldum, ireçbellik işinden,
Oğürsemiş, bikomüşün peşinden.
Kurşun yemiş domuz gibi düşünden,
“Yaydiğin”e varışımı, sorma heç...

On beşimde sevdim bi’köylü kızı,
Gız gız değil, sanki çıtlık sakızı,
Alamadım ahtı, içimde sızı,
Şu boynumu buruşumu, sorma heç...

Davul sesi, ”kalk” derimiş ölüye,
Zunna desen, yel verir bu deliye,
Gece sinsine de, gündüz haleye
Muktar gibi duruşumu sorma heç...

Esger oldum, anam yaktı gınayı
Tegiremde, babam buldu sunayı
Daş olukta, kuş yutmadık deneyi
Yuyup yuyup, serişimi sorma heç...

Cibresini sıkı dursun cendire,
Şire içtim, tas bandıra bandıra,
Bağ kaynatmak için, kara tandıra,
Guzün kûre guruşumu sorma heç...

Bebeklikten düştüm geçim derdine,
“şu feleğin beniminen derdi ne?...”
Sağsı dutup sar’oküzün ardına
Yazın düven sürüşümü sorma heç...

İflah olmam kaderime küsmeynen,
Kusüp kusüp, Hakk’tan umut kesmeynen,
Yar sandığım, bir anadan yosmaynan
Kirişleri karışımı sorma heç...

Umarım ki “İsmet Ağa’m” alınmaz
Aşıkların eşi, kolay bulunmaz
Hikmettir ki kimde ne var bilinmez,
Bu konuda görüşümü, sorma heç...

KURTOĞLU’m anlamam, sazdan şiirden
Koşarım hayıra, kaçarım şerden,
“Karac’oğlanların,” kaldığı yerden,
Aşka gönül yoruşumu, sorma heç...

5.2.2. Aşk ve Ayrılık Konulu şiirleri

Beni Beniminen Vuruşturasın

Akıl ermez sevda, senin işine,
Ağuyu balınan, karıştıransın...
Sen bir gelmeye gör, kulun başına,
Düşmanı düşmanla barıştıransın...

Sende murat olmaz, ah bilmem niçin,
Kaçın hüsrân ettin, kimbilir kaçın?
Kays'ı Mecnûn edip, bir Leyla için,
O yüce makama, eriştirensin.

KURTOĞLU'yum, sır eyledin ahtımı,
Viran ettin viran, gönül tahtımı,
Sen mi yazdın kaderimi bahtımı?
Beni beniminen, vuruşturansın!..

Sen Bendesin Ben Sendeyim

İçimizde aynı hisler,
Aynı umut, aynı düşler,
Büyük aşklar böyle başlar,
Sen bendesin, ben sendeyim...

Ayırmasın bizi kader ,
Etme ne gam, ne de keder.
Ta ki kıyamete kadar,
Sen bendesin, ben sendeyim...

Bu gönül "pes" etmeyecek,
Başkasına gitmeyecek,
Bu aşk asla bitmeyecek,
Sen bendesin, ben sendeyim...

KURTOĞLU'mu yıkmadıkça,
Sen ki benden bıkmadıkça,
Can bedenden çıkmadıkça,
Sen bendesin, ben sendeyim...

Beni bende görme sakın
Sanmayasın ben bendeyim
Bu can benden sana yakın
Seninleyim, hep sendeyim

Ben senin Aşkınla Yüceliyorum

Hayattan bir zerre murat ummadan,
Bir meçhul boşlukta bocalıyorum
Sabahlara kadar gözüm yummadan,
Her gece seninle geceliyorum...

Her akşam güneşin batışında ben,
Her seher gecenin bitişinde ben,
Her nefes kalbimin atışında ben,
Hep senin ismini heceliyorum...

KURTOĞLU'm yaşarım işte bu halde
Elindeyse sevme, yerimde ol da.
Sevda dedikleri bu çetin yolda
Ben senin aşkınla yüceliyorum...

Yâr Günlünde Yerim Vardır

Ben neyleyim malı mülkü,
Bir sevdalı, serim vardır.
Güneş sönük kalır belki,
Yüreğimde narım vardır...

Ondan başka, nasıl sevem,
Odur benim derdim, devâm,
Olmazsa da yurdum yuvam,
Yar gönlünde yerim vardır...

Kalpten kalbe çıkar yolum,
Sevgisinden pektir belim,
Görür gözüm, erer elim,
Selvi boylu yârim vardır...

KURTOĞLU'ma hor baksa da,
Umutlarımı yıksa da,
Geçemem ipe çekse de,
O yâre ikrarım vardır...

Dünyalar Bir Yana Sen Bir Yanasın

Cefan ile ben sürünü sürünü,
Ölsem de aramam başka birini,
Bilemezsin gönlümdeki yerini,
Dünyalar bir yana, sen bir yanasın...

Bin güzeli değişmem bir beninle,
Has gülleri kıyaslamam teninle,
Hiçbir değer ölçülemez seninle,
Dünyalar bir yana, sen bir yanasın...

Gelse bile elimdeki saz dile,
Güzelliğin anlatılmaz söz ile,
Gülüm sana bu mısralar az bile,
Dünyalar bir yana, sen bir yanasın...

Ezgisin sen name name sazımda,
Seni yaşarım her gönül sızımda,
Allah şahidim ki, benim gözümde,
Dünyalar bir yana, sen bir yanasın...

KURTOĞLU'yum ben bilirim, beni ben,
Sırlarıma erişemez ilim fen,
Önemlisin, değerlisin bana sen,
Dünyalar bir yana, sen bir yanasın...

Seni Hep Seveceğim

Elini tutmasam da,
Sarılıp yatmasam da,
Hazzını tatmasam da,
Seni hep seveceğim..

İnlesem inim, inim ,
Ben ki sevdanla benim,
Toprak olsa da benim,
Seni hep seveceğim...

Bağrım dertle dolsa da,
Hasretin kâr kalsa da,
Aşkın ecel olsa da,
Seni hep seveceğim...

Yıllar geçse aradan,
Geçip gitsem buradan,
Şahit olsun Yaradan,
Seni hep seveceğim...

Üstüne yar tutamam,
Yüreğimden atamam,
Ölmeden unutamam,
Seni hep seveceğim...

Senden Başka Kimim Var ki

Bir sen varsın, bir İman'ın,
Yollarına kurban canım,
Koskoca dünyada benim,
Senden başka kimim var ki...

Kollarımda, düşümde sen
H y limde , düşümde sen,
İçimde sen, dışımda sen,
Senden başka kimim var ki...

Coşkusuyla haz duyduğum,
Canımdan aziz saydığım,
Sevdasına baş koyduğum,
Senden başka kimim var ki...

Gözlerine vurulduğum,
Doya doya sarıldığım,
Umuduyla durulduğum,
Senden başka kimim var ki...

M ptel nım, tiryakinim,
Ancak seninle s kinim,
Sensin benim en yakınımda,
Senden başka kimim var ki...

KURTOğLU'mun nasibisin,
Gönlümün tek sahibisin,
Sen ki bana, ben gibisin,
Senden başka kimim var ki...

Allah Aşkına

Gönül hasretinle çıldırdı yine,
Bir umut, bir söz ver, Allah aşkına...
İnat ne imana sığar, ne dine,
Bir umut, bir söz ver, Allah aşkına...

Çocuk gibi sevineyim coşayım,
Bu karamsar duyguları aşayım,
O küçücük umudunla yaşayım,
Bir umut, bir söz ver, Allah aşkına...

Aylarını yıllarına ekleyim,
Sır eyleyim, yüreğimde saklayım,
Sen “peki” de, ben bir ömür bekleyim,
Bir umut, bir söz ver, Allah aşkına...

Bakmıyorsun kederime yasıma,
Kulak bile asmıyoyorsun sesime,
Sevgilim yeter ki son nefesime,
Bir umut, bir söz ver, Allah aşkına...

Diyar Diyar Giderim

Sevdiceğim tutmaz isen elimi,
Ömrümü beyhude sayar giderim...
Daha çektirirsen bana zulümü,
Allı turnalara uyar giderim...

Yine “gel” dedikçe, gelmeyeceksen,
Yine hiç yüzüme , gülmeyeceksen,
Kadirim kıymetim, bilmeyeceksen,
Seni bu ellerde, koyar giderim...

KURTOĞLU’mu etme, oddan ocaktan,
Kırık sazım inmez olur kucaktan,
Yamadan, bayırdan, belden, bucaktan,
Alır başım diyar,diyar giderim...

Durma Gel

Ahu gözlüm, haberimi alınca,
Gine boynum buruk buruk, burma gel...
Halım yaman, başındaki halınca,
İki elin kanda olsa, durma gel...

Gözyaşlarım dağı, taşı suluyo,
Yaman sevdim, Kâdir Mevla’m biliyo,
Benim derdim, bana az mı geliyo?
Hasretini yüreğime, sarma gel...

Sel gibiyim, yatağımdan taşarım,
Sevdan ile, çölden çöle aşarım ,
Senelerdir bir düşünen yaşarım,
Sevdiceğim umudumu kırma gel...

Bir bakışın, diri kılar ölüyü,
Yetiş gayrı, bekletme bu deliyi!
Sever isen Muhammed’i, Ali’yi,
Diyâr, diyâr gurbet ele, sürme gel...

KURTOĞLU'm müptelân, evveli-âhir,
Ey kaşları kâlem, gözleri mahmur,
Bilirsin ki can bedene misafir,
Daha bundan, öte sebep, sorma gel...

Yetiş

Gönlümün sultanı, mahsunum burada,
Ay buluda girdi, batmadan yetiş...
Hani şu verdiğin sözünde dur da,
Yaralarım kabuk tutmadan yetiş...

Çekilmiyor ayrılığın zulümü,
İlden ile uğratmadan yolumu,
Gel kırma da, kırk yerinden belimi,
Kader gurbet ele, atmadan yetiş...

Bahtımdan vurulmuş sevdanın mühürü,
Edânla, nazınla, çektirme kahrı,
Sun da ak elinden, içeyim zehri,
İçimde umudum bitmeden yetiş...

Gün gelir ki, gör desen de göremem,
Sırma saçın belik belik öremem,
Fırsat elde iken, sefân süremem,
Gençliğim elimden, gitmeden yetiş...

Hevesim göğsümde, yüzüm gülmüyor,
“Ben varayım” desem, felek salmıyor,
KURTOĞLU'yum, can gözüme gelmiyor,
Tenim teneşire yatmadan yetiş...

Goncayı Neyleyim Gülü Neyleyim

Nazlı yârim gözlerimde tütüyo,
Yabanı neyleyim, eli neyleyim...
Benim tutuştuğum bana yetiyo,
Ateşi neyleyim, külü neyleyim...

Felek bin bir derde, buladı beni,
Un ufak etti de,eledi beni,
Gözlerimin yaşı, suladı beni,
Yağmuru neyleyim, seli neyleyim...

Ah ederim gelip gidip vurana,
Ok işlemez sevdiğini sarana,
Gönül bağım döndü gine virana,
Goncayı neyleyim, gülü neyleyim...

Kuldan Gelen Çekilmiyor

Şu gönülde biri var ki,
Ecel olsa, bıkmıyor...
Sevda öyle bir çınar ki,
Ömür boyu sökülüyor...

Saçın döker, dişin döker,
Genç yaşında, belin büker,
Ancak canı, canân yıkar,
İnsan başka yıkılmıyor...

KURTOĞLU'yum yandım boşa,
Derdim sığmaz dağa taşa,
Hakk'tan gelen, kâder başa
Kuldan gelen çekilmiyor...

Gittin Vefasız

Kökünden kopardın kanatlarımı,
Niye böyle çekip gittin vefasız?...
Dağlar kadar yüce umutlarımı,
Birer birer yıkıp gittin, vefasız

Hasretinle kaldım vatansız elsiz
Viran gönül bağım, bülbülsüz gülsüz,
Bağrım kavruluyor, dumansız külsüz
Cayır cayır yakıp gittin, vefasız...

Zıندان oldu dünyam, erken mi erken
Reva mı bu zulüm yaşamak varken
“Ömrüm boyunca hep seninim.” derken
Ne de çabuk, bıkip gittin, vefasız...

Gittin Gideli

Saatler gün bana, günlerim sene,
Geçmiyor zamanım, hasretle sana,
Hicran pınarından, ben kana kana,
Yudum yudum içtim, gittin gideli...

Güldüğümü iştirsen inanma,
Sen olmadan hayat, yaşanır sanma,
Canıma garzin var ise dönme,
Ben bu candan geçtim, gittin gideli...

Tapacak mı Sandın Beni

Eteğinden serme sefil,
Öpecek mi sandın beni?
Sevdim diye, seni gafil,
Tapacak mı sandın beni?

Naz edeni uğurlarım,
Sökülse de ciğerlerim,
Bana kalsın değerlerim,
Kopacak mı sandın beni?

Kalan kala, ölen öle,
Giden gider, “güle güle”
Kız ömrümü sana köle
Yapacak mı sandın beni?

Bıktım artık bu zulümden,
Asla korkum yok ölümden,
Bir aşk uğruna yolumdan,
Sapacak mı sandın beni?

Arama Derken

İki damla yaş süzüldü gözümden,
“Bundan sonra beni arama.” derken...
Sanki bir şey koptu gitti özümden,
“Bundan sonra beni arama.” derken...

Dizlerimden ferim-fesim çekildi,
Azrail'im baş ucuma dikildi,
Sanki dünya üzerime yıkıldı,
“Bundan sonra beni arama.” derken...

Hazana uğradı, baharım, yazım,
Yine aşktan yana, gülmedi yüzüm,
Birden düğüm düğüm, oldu bağazım,
“Bundan sonra beni arama” derken...

Aşkımızın Suyu Çıktı

Boşlukta kalakalmışken,
Karşıma “aşk” deyi çıktı...
Nicesine aldanmışken
Sandım ki bu iyi çıktı...

O duyguda yunur iken
İçin için yanar iken,
Ben kendimi sanır iken,
O benden de dayı çıktı...

Katı inat saçma gurur
Hem sever hem geri durur,
Ne ayak ne de, el verir
Türlü türlü, huyu çıktı...

KURTOĞLU'mu etti kuzu
Hatırlarım bazı bazı
Gönüm acı, dünüm mazi
Aşkımızın suyu çıktı...

Hani Ne Oldu?

“Özlemi hasreti iyi bilirim
Her nereye gitse arar bulurum
Sen beklersen bende çıkar gelirim
Sesle” diyen sendin, hani ne oldu?

“Gözlerinden hiç döktürmem yaşını,
Zehir etmen üç öğünde aşını,
Ak göğsüm üstüne, dertli başını,
Yasla” diyen sendin, hani ne oldu?

Umuduma yeni umutlar katıp,
Titrek ellerimi sıkıca tutup,
“Ayrılık” deyince kaşını çatıp
“Asla” diyen sendin, hani ne oldu?

Değmezsin Ki Sen!

Gülüm olsan gülüm, gönül bağında,
Derilmeye bile, değmezsin ki sen...
Huri olsan, sarılacak çağında,
Sarılmaya bile, değmezsin ki sen...

Bunca engel girdik sonra araya,
Koysam girmem daha, sırça saraya,
Merhem olsan, sinemde ki yaraya,
Sürülmeye bile, değmezsin ki sen...

Gölge olsam, sürmem daha izini,
Dinleyemem, yalan yanlış sözünü,
Göresim yok, o riyâkâr yüzünü
Görülmeye bile değmezsin ki sen...

KURTOĞLU'm geriye, döner mi giden,
Toprak olup gitse, çürüse beden
Aramam Çorum'da, sormam kimseden
Sorulmaya bile, değmezsin ki sen...

Kapına Kilitler Takıla

Bağrıma basmıştım, kuş oldun uçtun,
Sırrımı vermiştim, ellere açtın,
Yoluna baş koydum, çiğneyip geçtin
Kapına kilitler takıla hayın...

Günlerin benden gördüğün olsun
Sevilme sarılma, sardığım olsun
Dertlerin içinde kör düğüm olsun
Ciğerinin başı, söküle hayın...

Yaraların birle beşle kalmasın,
Çırpınsın tabipler çare bulmasın,
Dilerim ömrünce yüzün gülmesin
Başına baykuşlar, dikile hayın...

KURTOĞLU'mu böylesine doldurdun
Riyâkârca goncalarım soldurdun,
Şu genç yaşta beni, bende öldürdün
Ocağın başına yıkıla hayın...

Kul Eyledin Kula Beni

Ey gönlümde yatan melek,
Rüsvây ettin ele beni...
Kastın neydi kahpe felek?
Kul eyledin kula beni...

“Kurbanınım” demiş iken,
Yoluna baş komuş iken,
Altın iken, gümüş iken
Satıverdın pula beni...

Mecnûn ile yarışırken,
Keremler’e karışırken,
Her gün sarıp sarışırken
Hasret koydun bele beni...

KURTOĞLU’ m der: “boyun büküp”,
Gün mü gördüm çile çekip?
Bir aşk için yakıp yakıp
Döndürürsün küle beni...”

Geldi Geçti

Bir güzele gönül verdim,
Ok misâsli, deldi geçti...
Onda gerçek aşka erdim,
Baharımda seldi geçti...

Sanki bir peri kızığıdı,
Önce her Şeye razığıdı,
Sonra akşam poyrazığıdı,
O bir kaba yeldi geÇti...

İŞi gücü, yalan riya,
Umutlarım düştü suya,
Şimdi artık o bir rüya,
Bir düş imiş, geldi geÇti...

Bitti Sonunda

İlk göz ağrım, yaman kırdı dalımı,
Hayatımı zından etti sonunda...
İkincisi yedi, on dört yılımı,
Beni bir kenara, attı sonunda...

Üçüncüsü çok allandı, pullandı,
Dördüncüsü sinsi sinsi kullandı,
BeŐincisi dile düştü dillendi,
Varıp bir belâya, Đattı sonunda...

Altıncısı cilveliydi hoş idi,
Yedincinin altı üstü boş idi,
Sekizinci dudu dilli kuş idi,
Gidip sağda solda, öttü sonunda...

Dokuzuncu yine, vefa etmedi,
Onuncusu söz verdi de tutmadı,
On birinci lafa, söze gitmedi
Düştü bir batağa battı sonunda...

On ikinci Yaradan'dan dilekti,
On üçüncü bulunmaz bir melekti,
On dördüncü olmamış ham kelekti
O da tadacağın, tattı sonunda...

Ne yamanmış meğer benim işlerim,
Göz açmaya yeni yeni başlarım,
Bütün hülyalarım, bütün düşlerim,
Gönül fırtınamdı, bitti sonunda...

Leyla

Kafesten farkı yok, sıkıyor sıla,
Ömrüm tükendi de bitmedi çile,
Umutlarım sarktı hep yıldan yıla,
Talih bir kapımı, çalmadı Leyla...

Ömrümce başımdan gitmedi kışlar,
Bir derdim bitmeden, birisi başlar,
Hedefe attığım, sayısız taşlar,
Nedense yerini bulmadı Leyla...

Kırk kuşluk pirimden, badeler içtim,
Gök kubbe üstünde, kanatsız uçtum,
Engin deryaları, yürüdüm geçtim,
Felek menzilime, salmadı Leyla...

Hem sudan duruyum, hem aydan arı,
Kiminden yüceyim, kiminden zarı,
Dinmedi başımın, boranı karı,
Bir türlü şu çilem, dolmadı Leyla...

Aşıkların bağrı sel gibi çağlar,
Ağlarsa özüynen gözüynen ağlar,
Aramıza girmiş, sıralı dağlar,
Vuslata bir umut, kalmadı Leyla...

Ömür bitti biter, bitmez aşk faslı
Kaç yıldır bıraktı, bak bizi yaslı,
Beni Kerem etti, seni de Aslı,
Bu aşta yüzümüz, gülmedi Leyla...

Terk Etti Hiç Yoktan Seni

Deli gönül unut artık,
O unuttu çoktan seni...
Melek sandın çıktı "sürtük"!
Sildi geçti, kökten seni...

Tanı gönül, artık tanı,
Söz verip te unutanı,
Mazi şimdi, acı anı,
Hep dilerdi, Hakk'tan seni...

Anlatsan da tane tane,
Anlamaz ki, o "divane"
Buldu da bir, boş bahane,
Terk etti hiç, yoktan seni...

Eş Bulamadım

Alnımın yazısı, doğuştan kara
Bir değil, bin değil, bendeki yara
Bilmem göze geldik, bilmem nazara
"Halime münasip eş bulamadım."

Lokmanım olacak biri yok mudur?
Gönlüme bir gönül eri yok mudur?
Ağlasam sızlasam yeri yok mudur?
Bağrıma basacak taş bulamadım.

O yârin hasreti, derde dert katar,
Figânım feryadım, dünyayı tutar,
Her kime rastlasam, benden bin beter,
Âlemde bir dertsiz, baş bulamadım...

Kurtulum Elbet Bir Gün

Allah bilir, bu çileden,
Kurtulum elbet bi gün...
Kara toprağa, karılır
Örtülürüm, elbet bi gün...

Harcanmışım bir düzende,
Sırlarımı kim çözendey,
Ol divanda, ol mizanda
Tartılırım, elbet bi gün...

Saran Olmandı

Akla baliğ olup, kendim bileli,
Gönlümün sırrına, eren olmadı...
Evvel ahir ömrüm, geçti çileli,
Neler çektim neler, gören olmadı...

Gül sinemi ezik, ezik ezdim de,
Gün oldu ki, ben bu candan, bezdim de,
Otuz sene, yana yana, gezdim de,
Azmış yaralarım, saran olmadı...

Ayaktayken, beni derde, kodular,
Yıkılınca, türlü-tevir, dediler,
KURTOĞLU' mu böyle böyle yediler,
Kimse bana, bence yaren olmadı...

Kurtlar Sofrasında Kuzuya Döndüm

Bir derdim bitmeden birisi başlar,
Bahtsızın alnında yazıya döndüm...
Düşmanım da taşlar, dostum da taşlar,
Avcının önünde tazıya döndüm...

Dizleyi, dizleyi bayırı düzü
Aşsam da kış olur, baharı gözü,
Yılandan soğukmuş, fakirin yüzü
Bir kırık kağnıda, mazıya döndüm...

Her gece her gündüz hep aynı hesap
Ne zihin bıraktı, ne akıl asap
Anlamadım gitti, herkes mi kasap?
Kurtlar sofrasında kuzuya döndüm

KURTOĞLU bak dolar boşalır kabın,
Her sene zarısın, her sene zabın,
Köküne bir kibrit eş, dost, ahabın
Bir yanık yürekte, sızıya döndüm...

Genç Ömrüm Tükendi Dert Çeke Çeke

Yürü yalan dünya, günün görmedim,
Yolum sarpa sardın, hep dike dike...
Eller gibi bir gün, sefân sürmedim,
Genç ömrüm tükendi, dert çeke çeke...

Virânedir kalelerim surlarım,
Ayan beyân oldu, cümle sırlarım,
Kökünden kurudu, göz pınarlarım,
Kör oldu gözlerim, yaş döke döke...

KURTOĞLU'm kurtulmaz, darınan bundan,
Bir murad almadan, giderim senden,
Gönül verdiklerim, bu aciz tenden,
Terk edip gittiler, can söke söke...

Çorum'un Ayıbiyim Ben

Halime bakıp da şaşmayın hani,
Bu elin bir garip seyibiyim ben...
Dışım sizi yakar, içimse beni,
Çorum'un sabırda Eyyüb'üyüm ben...

Unu oldum hayat denen eleğin,
Umuduyla varım, bin bir dileğin,
Pul gibi harcayıp, kahpe feleğin,
Çorum'un bir meçhul kayıbiyim ben...

KURTOĞLU'yum dertlerimi yazarım,
Ne kısalır böyle, ne de uzarım,
Şu yaşımda hâlâ, işsiz gezerim
Çorum'un bir büyük ayıbıym ben...

Gönül Sabreyle, Sabreyle

Hüzünlenme deli gönül,
“Biraz sabreyle, sabreyle”
Göz yaşını sil de bir gül,
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

Kırılma da hayallerin,
Boş çıkma da ellerin,
Riyâmıydı emellerin?
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

Dertten derde olsan düşer,
Umutsuzca kalma naçar,
“Her kara gün, gelir geçer,”
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

Dünya senin olsa hani,
Gelen geçer, olur fani,
Süleyman da verdi canı
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

Ferhat dağları devirdi,
Yusuf da Mısır'a vardı,
Eyyüp sabır ile erdi
“Gönül sabreyle, sabreyle”

Sabır her şeyden evlâya,
Havâl eyle de Mevlâ'ya,
“Hasbünallah”de, belâya,
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

Sabredenler, sebat bulmuş,
“Koruk bile, helva olmuş,”
Biz kullara tek kurtuluş
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

Şeytânidir, gurur kibir,
Menzilimiz, er geç kâbir,
Ermişlerin yolu sabır
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

Ben ki gârip bir, ozanım
Hakikatleri yazanım
Sabırla kaynar kazanım
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

KURTOĞLU’MUN ereğidir,
Yerin göğün direğidir,
Dinimizin gereğidir
“Gönül sabreyle, sabreyle...”

5.2.3. Özgün Manileri

Kız gelin, gâvur gelin,
Bu nice tavır gelin,
O sırma saçlarını
Sinemde savur gelin...

Salın sallan, dön de gel
Sen ellerden önde gel
Bu gün başım kalaba
Bir münasip günde gel.

Kızın hükmü bir gece
Gelinin ki her gece,
Kızın nazı çok olur
Gelinler gönüllece...

Bahçada gül biter mi,
Bülbül gülsüz öter mi,
Ömür versem yoluna
Yare bedel yeter mi?

Sürmeler göze düşer
Dolanır söze düşer
Civan gibi, koç yiğit
Bir kötü kıza düşer.

Keklik sekişli yarım
Misket nakışlı yarım
Sen baktın ben bayıldım,
Baygın bakışlı yarım.

Gel başıma tacım ol,
Umudum ol gücüm ol,
Bugünlük yarım ol da
Yarın, bir gün bacım ol.

Irak düşer taşlarım
Kurumaz göz yaşlarım
Bizde kışlar çetindir
Kız koynunda kışlarım.

Ahrazım konuşamam,
Utanır danışamam,
Dünden gönlüm var emme,
Nazından yanaşamam.

Öküz düvene gerek
Aşık divana gerek
Bedenim riyakâra
Gönlüm sevene gerek.

Evleri var üç katlı
Dış kapısı kanatlı
İstedim de vermedi
Baban gavur inatlı.

Kız Halime Halime
Bakmaz oldun halime
Ne dedin de, bağlandım
Senin gibi zalime...

Karakaş kaleminen,
Kara gün âleminen,
Böyle sevda olur mu?
Bir kuru selamınan.

Keten gömlek iki kat
Birini giy, birin sat
Benden başka seversen
Kalkmazlar döşeklere yat.

Karşıda yeni yapı,
İçinde kara kapı,
Beni yardım ayıran
Dilensin kapı kapı.

Sepette arı gördüm,
Ben bugün yarı gördüm
Keşke görmez olaydım
Benzini sarı gördüm.

Kaya dibi karımış
Günden yanı erimiş
Otuz iki meyvenin
En tatlısı yar imiş.

Ufak ufak böcekler
Duvarı delecekler
Sevmediğim oğlana
Zorla mı verecekler.

Kardım eritti beni,
Seldim durulttu beni
Fâirmedik kul idim
Bir kız kuruttu beni.

Derelerde madımak
Yeşerir oymak oymak,
Arayıp sormam emme,
Dudakların bal kaymak.

Abam damda asılı
Yağlık cepte basılı
Kırk köy gezsem bulamam
Senin gibi asılı.

Urbaları siminen,
Yemin eyle dininen
Sana bi haller olmuş,
Gine gezerdin kiminen.

Pınarında çörteni,
Üzdüm'ola görpemi,
Bir öpücük vermedin,
Terk edeyim gör seni.

Bağında kara üzüm,
Yoluna dönük yüzüm,
Acap yar mı gelecek,
Gine sâridi gözüm.

Kırış güzelim kırış
İyaların beş karış
Başlık vermeye değmen
Edeceğin beş kuruş.

Şarabı murt kurutur
Yiğidi dert kurutur
Asırlık bir ağacı
Kıl kadar kurt kevutur.

Eskiekinli Yarım (Derleme türkü)

Mavi yeleşin oğlanda
Nedir dileşin oğlan?...
Eller almış yarini de,
Yansın yüreşin oğlan...

Eskiekinli yarım de,
Deste kekilli yarım...
Al beni sar sinene de
Yağlışı güllü yarım...

Mavi yelek mor olur da,
Etekleri tor olur...
Hakikat yar sevenin de,
Ayrılması zor olur...

Eskiekinli yarım de,
Deste kekilli yarım...
Al beni sar sinene de
Yağlışı güllü yarım...

Mavi yelek koluyum da,
Oğlan senin oluyum.
Şu kısacık günlerde de,
Seni nerde buluyum....

Eskiekinli yarim de,
Deste kekilli yarim.
Al beni sar sinene de,
Yağlığı güllü yarim...

Mavi yelek var benim de,
Yanıllıma dar benim...
Şu orum'un içinde de,
Selvi boylu yar benim...

Eskiekinli yarim de
Deste kekilli yarim...
Al beni sar sinene de
Yağlığı güllü yarim...

Can Yoldaşım

Kötü günde arkamdasın,
Őiirimde, Őarkımdasın,
Gönül geçmez farkındasın,
Can yoldaşım, kadersizim...

Kaybetmekten korkum benim,
Sazım sözüm trkm benim,
Kara sevdam "lkm" benim
Can yoldaşım kadersizim.

 yavruma oldun ana,
Hep dürüst ve merttim sana,
Helal eyle hakkın bana
Can yoldaşım kadersizim.

Dert doluydu dünlerimiz,
Acı tatlı günlerimiz,
Mutlu bitsin sonlarımız
Can yoldaşım kadersizim.

“Aç” demedin, “tok” demedin
“Var” demedin, yok” demedin
“Az” demedin, “çok” demedin
Can yoldaşım, kadersizim...

Çeke geldin hep kahrımı,
“Bal” deyip içtin zehrimi,
Şen ettin gönül şehrimi,
Can yoldaşım, kadersizim...

Everirken babam beni,
Kendi beğenmişti seni,
Aşkım ilk gün gibi yeni,
Can yoldaşım, kadersizim...

KURTOĞLU'mun müptelâsı,
Gönlümün hüsnü âlâsı ,
Başımın tatlı belası!
Can yoldaşım, kadersizim...

Kul Değilimiş

Nice ballar gördüm, sıralı rafta,
Velâkin hakiki bal değil imiş...
Kimleri tanıdım, hep safu softa
Hiçbiri ihlaslı, kul değil imiş...

Cahiller tanıdım, uyur da yatmaz...
Alimler bilirim, okur da tutmaz
Bildikleri hiçten, öteye gitmez
Belli ki hâlleri, hâl değil imiş...

Kadınlar tanırım, erkekten erkek,
Erkekler tanırım tavşandan ürkek,
Anaya asidir avrada korkak,
Demek ki dölleri, döl değil imiş...

Haklılar bilirim, hali saklıdır
Haksızlar tanırım, daim haklıdır
KURTOĞLU'yum derdim, epey köklüdür
Anladım çöp çalı, dal değil imiş...

Mustafa'm

Çocukken başladın, mücadeleye,
Çocukluktan mahrum, kalan Mustafa'm...
Dürüsttün sapmadın, asla hileye,
Kur'andan icâzet, alan Mustafa'm...

Kimler sarmış ona, o ak bezleri,
Hasretinden, açık kalmış gözleri,
Goncalara durmuş, nurlu yüzleri,
Daha gonca iken, solan Mustafa'm...

Meteleğin dahi, yokken cebinde,
Hep zenginlik vardı, gönül kabında,
İki yetim koyup, kıyı dibinde,
Bizi mâtemlere, salan Mustafa'm...

Gelir mi dünyaya sen gibi bir can?
Asla gün görmedin, gülmedin bir an
Tebessüm ederdin, kan ağlarken kan
Çareyi sabırda, bulan Mustafa'm...

KURTOĞLU'm ellerim, kollarım bağlı,
Anarken adını, gözlerim buğlu,
O günden bugüne yüreğim dağlı,
Yalanmış bu dünya, yalan Mustafa'm...

5.3. Seninle Güzel

5.3.1.Aşk Konulu şiirleri

Ağlama

Gidenler dönmüyor bu meçhûl yoldan,
Boş yere peşimden bakıp ağlama...
Yazan böyle yazmış, ne gelir elden?
Başımda gözyaşı döküp ağlama...

Yasımı sen değil, sensizlik tutsun,
Gün hayale doğsun, ay düşle batsın,
Boşver beni gülüm, "kader" de gitsin,
Her şeyi kafana takıp ağlama...

Aylar ulandıkça yeni bir yıla,
Her şafağın, umut borcu var kula,
Ayrılık bağrını kavursa bile,
Hasretimi çekip çekip ağlama...

Silemez de zaman, gönül yurdundan,
Unutmazsan bir gün dünya derdinden,
Vuslat vuran saatlerin ardından,
“Umudu nöbete dikip” ağlama...

Söylemek kolay da, yaşamak acı,
İcat olmadı, bu derdin ilacı,
El olanda kardeş, oğul, kız, bacı,
Üzülüp boynunu büküp ağlama...

“KURTOĞLU sözünde durmadı.” diye,
“Dünyada murada ermedi.” diye,
“Garibim gün yüzü görmedi.” diye,
Ardımdan ağıtlar yakıp ağlama...

Görmedim

“Deli gönül” lafa söze gitmezsin,
Akıla baş eğdiğini görmedim...
Bin nasihat etsem birin tutmazsın,
Nasihate değdiğini görmedim...

Kısa günde kırk güzelle turlarsın,
Sonun yoktur, daha niye zorlarsın?
Yağış yüklü bulut gibi gürlersin,
Kırk senedir yağdığını görmedim...

Bilmem hesapların neye göredir?
Yükün teraziye gelmez daradır,
Bencileyin aşkta bahtın karadır,
Bir gönüle doğduğunu görmedim...

KURTOĞLU'mu böyle candan üzersin,
Arı gibi çiçek çiçek gezersin,
Halince durmaz da niye azarsın?
Hiç kabına sığıdığını görmedim...

Gönül

Boşa geçip giden bunca yılların,
Geri "getirsene, birini" gönül...
Yine Kaf Dağı'ndan aşar yolların,
Bitmez mi sanırsın yarını gönül?..

Az mı geldi boş sözlere kandıgın?
Yalan çıkmadı mı, gerçek sandığın?
Boşunaymış için için yandıgın,
Tükendin sürünü sürünü gönül...

Ay mısın, gün müsün, doğar batarsın?
"Kocamadım" derde çalım satarsın,
Hâlâ güzellerle aşık atarsın,
Bulamadın gitti, yârini gönül...

Yetmedi mi daha esip tozduğun,
Hem elleri, hem beni üzdüğün,
Zarardan ibaret, kârda gezdiğin,
İstemiyom senin kârını gönül...

Zincirler zaptetmez, bi'zır delisin,
Bazı bazı ululardan ulusun,
Kimin efendisi, kimin kulusun?
Çözemedim senin sırrını gönül...

KURTOĞLU'm misali, çilen doldu mu?
Daha bu dünyada ahtın kaldı mı?
Hani ya düşlerin gerçek oldu mu?
Tükettin ömrümün varını gönül...

Yıkılın Dağlar*

Yâr gurbet elinde, ben sıladayım
Yol verin geçeyim, bükülün dağlar.
Ölüp kurtulmadım, bir çiledeyim,
Çekilin aradan, çekilin dağlar.

Tütüyo gözümde, yâr buram buram,
Söyleyin, burada ben nasıl duram?
Dünya gözüyünen, bir kere görem,
Gelin yollarıma dikilin dağlar.

İçimde hasreti, hicranı çoktur,
Bilirim yamanız, beliniz diktir!
Hiç mi imanınız, dininiz yoktur?
Utanın arlanın, sıkılın dağlar.

Şu dünyada, bir yar için yaşarım,
Şahin olur zirvenizden aşarım,
“Ferhat” gibi, bağrınızı deşerim,
Dayanmaz ne kumun, ne kilin dağlar.

---

* Bu şiir, âşğın 1994 yılında yayınlanan “Gönül Dilim” adlı şiir kitabında da yer almıştır. Ayrıca,
Kurtoğlu bu şiiriyle tanınmıştır.

KURTOĞLU'yum gücüm Hak'tan alırım,
Kavuşmak nasipse bir yol bulurum,
Kader de var ise, düşer ölürüm,
Hepiniz yok olun, yıkılın dağlar.

Bi'gün

Boşa mağrurlanma "güzelim" deyi,
Gönül kalelerin yıkılır bi'gün...
Bi'sende mi gördük nazı, işveyi?
Çekilmedik kahrın çekilir bir gün...

Şimdi güzellikte, yok belki eşin,
O ahu gözlerin o kalem kaşın,
Hele bir otuz beş, kırk desin yaşın,
O inci dişlerin, dökülür bi'gün...

Gün gelir de, yaş kemâle erişir,
Güzel çirkin birbirine karışır,
Gamzelerin çöker, gerdan buruşur,
Sanma ki, yüzüne bakılır bi'gün...

KURTOĞLU'm top zülûf, gül yüzün örter,
İsyankâr göğüsler, yakanı yırtar,
O havalı burnun, yerlere sürter,
Bu ince bellerin, bükülür bi'gün...

Bende Sen

Benliğime nüfuz eden,
Bir olgusun içimde
Ruhumu esir almış
Bir kudretsin Bende Sen...

Hayatın ta kendisi,
Huzurun kaynağısın.
Beni ayakta tutan,
Güç kuvvetsin Bende Sen...

“Sen” üstüne kurulu,
Bütün yaşamım dünyam.
Etten kemikten değil,
Senden yapılmış bünyem...

Adeta her nefeste,
Senden ibaretim ben.
İnan içimde benden
Bir bambaşka bensin sen...

Bedenimde bir değil,
İki can taşıyorum.
Bende ben, benden öte,
Hep seni yaşıyorum...

Sığmazsın*

Umut gözlüm, içimdeki sızısın,
Bahar yüzlüm, alnımdaki yazısın,
Şiir sözlüm, sen gözlümün kızıydın,
Sayfa sayfa kitaplara sığmazsın.

Her nefes aşkını, ruhumda duydum,
Kaderini, kaderimle bir saydım,
Çıkmayasın diye, kalbime koydum,
Sen gönlümden başka yere sığmazsın.

Keşke Mevlâ'm

Yetmez "ömür" denen nefes,
Dilimdeki meşke Mevlâ'm...
Gönül bir kuş, dünya kafes,
Sığmam sırça köşke Mevlâ'm...

Ne tadım var, ne de tuzum,
Tutmaz dalım, gitmez dizim,
Kör olsa da iki gözüm,
Görmeseydim keşke Mevlâ'm...

Yurdum yoktur, yuvam yoktur,
Dağım yoktur, ovam yoktur,
Çok aradım devâm yoktur,
Bu umutsuz aşka Mevlâ'm...

---

* Bu şiiri âşık, 1994 yılında yayınlanan "Gönül Dilim" adlı şiir kitabından almıştır.

KURTOĞLU'm da derde düşer,
Kuldur beşer, elbet şaşar,
“Mecnûn” gibi biri yaşar,
Bende benden başka Mevlâ'm...

Sarılr Diye

Açamadım sana duygularımı,
“Reddeder de boynum burulur” diye...
Gün güne biriken kaygılarımı,
Sakladım “zamanla durulur” diye...

Ne zaman “haykırmak istesem” sustum,
“Sen” diye bağrıma taşları bastım,
Gün geldi, kahrımdan kan bile kustum,
“Menzile sabırla varılır.” diye...

Say ki “divaneyim”, say ki “deliyim”,
Seninle yaşarım, sensiz ölüyüm,
Dost düşman arına mesafeliyim,
“Yoluna tuzaklar kurulur” diye...

KURTOĞLU'yum sana doyamıyorum,
Elini tutmaya kıyamıyorum,
Seviyorum amma, diyemiyorum,
Sırf seni “incinir, kırılır” diye...

Diledim Seni

Yerde gökte, didik didik aradım,
İnce eleklerden eledim seni...
Ben beni bileli, sendin muradım,
Dert edip, derdime uladım seni...

Kaç gece üst üste düşümde gördüm,
Her kime rastlasam hep seni sordum,
Mübarek vakitler duaya durdum,
Her seher Mevlâ' dan diledim seni...

KURTOĞLU'm taşmış da sığmaz kabına,
Çile, düğün, bayram, gam erbabına,
Bebe gibi kundaklayıp zıbına,
Gönül beşiğimde beledim seni...

Böyle

Bir nefes dilimden, düşmüyor adın,
Sen hangi duygunun selisin böyle?
Hiçbir nesnede yok Billahi tadın,
Sen hangi peteğin balısın böyle?

Âşıklarla örtüşür ruh hallerin,
Türkülerle kesişiyor yolların,
Bülbüllere avaz olmuş dillerin,
Sen hangi bahçenin gülüsün böyle?

KURTOĞLUM'm ne desem sığmıyor söze,
O "vuslat" denen şey hayalmiş bize
Hasretin gönlüme bitmedik ceza
Sen nasıl Mevlâ'nın kulusun böyle?

Nurten

Bilmem bu kaçınıcı mektubum sana,
Yazmaya varmıyor ellerim Nurten...
Birazcık vefayı çok gördün bana,
Yetmedi döktüğüm dillerim Nurten...

İşvenden, edândan, nazından bıktım,
Arada ne kadar dağ varsa yıktım,
Kaç asıra bedel, kaç sene çektim,
Gözüme gelmiyor, yıllarım Nurten...

KURTOĞLU'yum artık sabırımı bitti,
Bana ne ettiyse inadın etti,
Bu zalim ayrılık canıma yetti,
Kalmadı yaşanır hallerim Nurten...

Türkülerimsin

Nasıl anlatır bu sevda bilmem,
Gönül nağmelerim, şarkılarımsın,
Derdine düşeli ağlarım, gülmem,
Sen benim o yanık türkülerimsin...

Senelerdir hep araya geldiğim,
Gökte arar iken yerde bulduğum,
Tatlı dillerine kurban olduğum,
"Kaybederim" diye korkularımsın...

Sevdiğim

Bu kaçınıcı mektup, yırtıp attığım?
Yazıp, sana veremedim sevdiğim?
Bu kaçınıcı gece, sabah ettiğim?
Göz yaşlarım kurumadan sevdiğim?

“Ferhat” gibi dağlarımı aşayım,
“Mecnûn” gibi çöllere mi düşeyim,
Söyle bu dert ile nasıl yaşayım,
Gül yüzünü göremeden sevdiğim?

İçimizde göz göz iken yaramız ,
Keşke tabiplerden olsa çaremiz,
Kavuşalım yakın iken aramız,
Yer gök gibi ıramadan sevdiğim...

KURTOĞLU’ma aşkın sonu, ilki de,
Sensin bana ideal de, ülkü de,
Gözüm açık gideceğim belki de,
Muradıma eremeden sevdiğim...

Sığar Gönlüme Gönlüme (Sarı Yıldız) *

Her gece bir sarı yıldız,
Doğar gönlüme gönlüme...
Çöle rahmet gibi az az,
Yağar gönlüme gönlüme...

---

* Âşık bu şiirini türkü olarak bestelemiştir.

Ceylan gözlü, kor bakışlı,
Gerdanı tavus nakışlı,
Burcu burcu gül kokuşlu,
Ağar gönlüme gönlüme...

Ağ elinden verir demi,
Hem dondurur, yakar hemi,
Sevdasıyla derdi, gamı,
Yığar gönlüme gönlüme...

KURTOĞLU'yum doyamadım,
İncitmeye kıyamadım,
Yere göğe koyamadım,
Sığar gönlüme, gönlüme...

Ceza Mısın Sen? *

Ay yüzü gamzelim, gerdanı benlim,
Ödül müsün bana, ceza mısın sen?
İnsafı olmadık, ey kara dinlim,
Kadermisin bana, kaza mısın sen?

Kaçılmazsın, geçilmezsin, bendesin,
Her ne yöne baksam sen o yandasın,
Gözümdesin, gönlümdesin, candasın,
Algın bedenimde aza mısın sen?

---

* Âşık bu şiirini türkü olarak bestelemiştir.

KURTOĞLU'mu "âşık" ettin edeli,
Gündüz divaneyim, gece zır deli (!),
Nedir sana kavuşmanın bedeli,
Yoksa erişilmez feza mısın sen?

Gülüm

Can bedene sığmaz olur,
Aramazsam gülüm seni...
Gönlüme gün doğmaz olur,
Deremezsem gülüm seni...

Hep senden güç alırım ben,
Sende huzur bulurum ben,
Hasretinden ölürüm ben,
Göremezsem gülüm seni...

KURTOĞLUM'm can pazarımda,
Ecel döner üzerimde,
Yatamam ki mezarımda,
Saramazsam gülüm seni...

Hacer

Sırma saçlarını dökme döşüne,
Duman duman başım dönüyo Hacer...
Kirpiğin değdikçe kalem kaşına,
Sinemde yaralar kaniyo Hacer...

Gamzeli gamzeli o al yanaklar,
Gerdana bezenmiş benler, benekler,
Güller, yasemenler orda konaklar,
Mevsimler nurunla yunuyo Hacer...

KURTOĞLU'm can katar gözlerin cana,
Bir sana mı mahsus, güzellik sana?
Ben düştüm düşeli senin sevdana,
Yüreğim kor gibi yanıyo Hacer...

Leyla *

Kafesten farkı yok, sıkıyor sıla,
Ömrüm tükendi de bitmedi çile,
Umutlarım sarktı hep yıldan yıla,
Talih bir kapımı, çalmadı Leyla...

Ömrümce başımdan gitmedi kışlar,
Bir derdim bitmeden, birisi başlar,
Hedefe attığım, sayısız taşlar,
Nedense yerini bulmadı Leyla...

Kırk kuşluk pîrimden, badeler içtim,
Gök kubbe üstünde, kanatsız uçtum,
Engin deryaları, yürüdüm geçtim,
Felek menzilime salmadı Leyla...

Hem sudan duruyum, hem aydan arı,
Kiminden yüceyim, kiminden zarı,
Dinmedi başımın, boranı karı,
Bir türlü şu çilem, dolmadı Leyla...

---

* Bu şiiri âşık, 1998 yılında yayınlanan "Deyzoğlu" adlı şiir kitabından almıştır.

Âşıkların bağrı sel gibi çağlar,
Ağlarsa özüynen gözüynen ağlar,
Aramıza girmiş, sıralı dağlar
Vuslata bir umut, kalmadı Leyla...

Ömür bitti-biter, bitmez aşk faslı
Kaç yıldır bıraktı bak bizi yaslı,
Beni “Kerem” etti, seni de “Aslı”,
Bu aşkta yüzümüz, gülmedi Leyla...

Gülmem Sevdiğim

Cehennem eyledin, bana bu şeh’ri
Bağlasalar burda, kalmam sevdiğim...
“Aşk” dedi yükledi, felek bu kahrı,
Ben daha ebedî, gülmem sevdiğim...

Feryadı gibiyim, bülbülün güle,
Dönderdin üstünde ot bitmez çöle,
Gönlümü aşkına ettin de köle,
Azâdım mümkün mü, bilmem sevdiğim? ...

KURTOĞLU’yum dert devayı buldurur,
Ayrılığı hangi yürek kaldırır?
Öldürürse beni bu dert öldürür,
Ben başka bir dertten, ölmem sevdiğim...

Öldürecek Derdin Beni

İlmek ilmek, düğüm düğüm,
“Ağ” misâli ördün beni,
Ne ölüyüm ne de sağım,
Yüreğimden vurdun beni...

Kimselere açamadım,
Kaçamadım, geçemedim,
Kanadım yok uçamadım,
Her yanımdan sardın beni...

Seyyâh oldum kıta kıta,
Yurda “sıla” demek hata,
Gurbet eldir senden öte,
Diyar diyar sürdün beni...

KURTOĞLU’yum gülemezken,
Aşkı meşki bilemezken,
Kırk derdinen ölemezken,
Öldürecek derdin beni...

Bitmez Sevdığım

Eski yaram ilk gün gibi taptaze,
Neşter bile bi’kâr etmez sevdiğim...
Ben sadığım amma verdiğim söze,
Deli gönül söz-möz tutmaz sevdiğim...

Sen buralı, buruk buruk boynumu,
Düşlerin doldurur şimdi koynumu,
Kara sevdan, kemiriyo beynimi,
Hayâlin gözümden gitmez sevdiğim...

Umuduna bel bağladım, çürüdüm,
Hasretinden için için eridim,
Can bedenden üzülyo, kurudum,
Bu bendeki sevda bitmez sevdiğim...

KURTOĞLU'yum o resmini saklarım,
Gece gündüz, öper öper koklarım,
Ben çareyi Azrail'den beklerim,
Bi'türlü ecelim yetmez sevdiğim...

Gül Sensin Bana

Güzidesin, istisnasın, özelsin,
Yakın sensin bana, "el" sensin bana...
Sen her güzellikten daha güzelsin,
Diken sensin bana, gül sensin bana...

Ben bir kulum Hak yazgısın bozamam,
Yüreğimi düğümledin, çözememem,
"Mecnûn" oldum, söyleyemem, yazamam,
"Leyla" sensin bana, çöl sensin bana...

Boynum buruk ko'ma beni burada,
Elim ermez engeller var arada,
Yosun gözlüm ermek için murada,
Menzil sensin bana, yol sensin bana...

KURTOĞLU'yum her dem adın anarım,
Bir Umutsuz divaneyim, dönerim,
Sevdan ile için için yanarım,
Ateş sensin bana, kül sensin bana...

Sevdan İle

Gözlerini mor menevşe,
Sanıyorum sevdan ile...
O bakışa, o gülüşe,
Kanıyorum sevdan ile...

Aklım, fikrim şaş'eyledin,
"Mecnûn'lara" eş eyledin,
Değirmende taş eyledin,
Dönüyorum sevdan ile...

Senin kalbin yok mu kadın?
Ömrüme ipotek ko'dun,
Düşmez oldu dilden adın,
Anıyorum sevdan ile...

KURTOĞLU'yum derin yaram,
Yaşamayı ettin haram,
Gece gündüz buram buram,
Yanıyorum sevdan ile...

Pusu Gibisin

Dünya gözüm ile, bakınca sana,
Bizim köyün çorak kisi gibisin!
Gönül gözüm ile, baktıkça bana,
Cennet-i âlânın, süsü gibisin!

Yüzüne bir çanak boya sürsen de,
Burnun bulutlarda, hayal kursan da,
Dudak büküp, beni hakir görsen de,
Divane gönlümün, yası gibisin...

Kahretse de beni, o bencil huyun,
“Selvi dal” gözümde, bi’karış boyun,
“Kedi” olsan, “dudu” bana her şeyin,
Bütün güzellerin hası gibisin...

KURTOĞLU’ m deliye çıksada adım,
Dünya “çirkin” dese, ben “güzel” dedim,
Kız senin yoluna başımı ko’dum,
Ömrüme kurulmuş, pusu gibisin...

Zor Gülüm

Şu gözlerim seni gördü görelî,
Yüreğimde cehennemim sır gülüm...
O gün, bugün yaralıyım yaralı,
Tabip ol da yaralarım sar gülüm...

Deli gönül umutsuzca bocalar,
Kâr etmedi yalvarmalar, ricalar,
Bi kâbus ki; sorma gitsin geceler,
Ne haldeyim, gel de bi'yol gör gülüm...

“Bugün, yarın” derken sene dolandı,
Günler güne, aylar aya ulandı,
Diyeceksen “benim sevdam yalandı”,
Al hançerin, vur sineme, vur gülüm...

Yeter artık n'olur ayak sürüme,
Bu kadar naz, gider gayrı zoruma,
Sığmaz oldum “Esk'ekin'e, Çorum'a”,
Dar geliyor bana dünya, dar gülüm...

Çeke çeke bunca gamı, kederi,
Kalakaldım bak bi'kemik, bi'deri,
“Yokluk” desen âşıkların kaderi!
Yerse beni ancak bu dert yer gülüm...

Bu anlamsız ayrılıkta suç senin,
Kaç tanedir, sözün bana kaç senin?
Lügâtında insaf yok mu, hiç senin?
Bizim böyle kavuşmamız zor gülüm...

KURTOĞLU'yum imanına, dinine,
Herkes yakışanı yapar şanına,
Ettiklerin kalır sanma yanına,
Bu dünyanın ahreti de var gülüm...

Mihriban

Saymadım kaç mevsim, kaç sene oldu,
Düşüyor dilimden adın Mihriban...
Gönül, muradını bir sende buldu,
Sen de ona “hayır” dedin Mihriban...

Bak senin de kırık kolun, kanadın,
Var mıdır ecelle ak’din, senedin?
Ne kadar katıymış gâvur inadin,
Vermedin bir küçük ödün Mihriban...

Sab’ra tahammülle kalmadı halım,
Yoktur senden öte tutunur dalım,
Insan böylesine olmaz ki zalım,
Göğsünü göynüklü ko’dun Mihriban...

KURTOĞLU’yum “sevgi” hikmet görene,
O hikmetten gönül gözü köre ne?
Sırça saray idim, ettin virâne,
Kırk yıllık ömrümü yedin Mihriban...

Eriyorum Mihriban

Ellerim koynumda böyle,
Duruyorum Mihriban’ım...
Merhamet et, insaf eyle,
Kuruyorum Mihriban’ım...

Attın beni bir ateşe,
Barındırmaz kıyı, köşe,
Adım adım tükenişe,
Yürüyorum Mihriban'ım...

Kâderime küsüyorum,
Keyfimden mi susuyorum?
Kahrından kan kusuyorum,
Çürüyorum Mihriban'ım...

Mertliğime riyân niçin?
Az mı söyle senin suçun?
“Kar” misali için için,
Eriyorum Mihriban'ım...

KURTOĞLU'ma aşkın çile,
Sonum hüsrân bile bile,
Mecbur ettin meçhûle,
Varıyorum Mihriban'ım...

Doyamadım Ki

Bu kaçınıcı günüm senden uzakta?
Her nefes bir ölüm, sayamadım ki...
İnlerim tarifsiz bin bir azapta,
Kanlar kustum, sana kıyamadım ki...

Yalvarmak istedim o anda sana,
Hiç yüzüm tutmadı, gücenme bana,
Giderken bakmadan, dönüp arkana,
“Dön beni bırakma” diyemedim ki...

KURTOĞLU'yum sanma "sevgim azaldı",
O tertemiz sevdam sana özeldi,
Rüyâlar gibiydi, ne de güzeldi,
Ben, senli günlere doyamadım ki...

Doymayacağım

Gül yüzünden mahrum ko'ma yüzümü,
Dindir artık dindir, gönül sızımı,
Tuttum ikrarımı, tuttum sözünü,
Caymadım, cayamam, caymayacağım...

Gönlümce gününü göremedikçe,
Tenim toprak olup, çürümedikçe,
Ben senle murada eremedikçe,
Doymadım, doyamam, doymayacağım...

KURTOĞLU'm ömrünü etse de zayı,
Kurusu da dilim, "gel" deyi deyi,
Ben gönlüme senden başka kimseyi,
Koymadım, koyamam, koymayacağım...

Arıyom Leyla

Gine bi'hal mi var, sende bu sıra?
Kötü kötü düşler, görüyom Leyla...
Vesvesenden gece gündüz kaç kere,
Böyle halden hale, giriyom Leyla...

Sen olmadan can yadırgar yerini,
Buz soğutmaz, yüreğimin narını,
Burda sağ selamet bi'haberini,
Gelenden geçenden soruyom Leyla...

Başıma sardın da gittin belâmı,
Gurbet ettin ocağımı, sılâmı,
Sen çok gördükçe bi'kuru selâmı,
Böyle hazin hazin eriyom Leyla...

KURTOĞLU'yum ko'ma beni hayhayda,
Dolaştım dünyayı, etmedi fayda,
Divane divane yıldızda, ayda,
Ben seni, ben beni arıyom Leyla...

Gönder

Ne haldesin görmeyeli sevdiğim?
Ölü müsün, sağ mı, bi'haber gönder...
Elim sana ermeyeli sevdiğim,
Senle yanan yüreğime kar gönder...

Arayıp sormazsın, gider ağrım,
Hani "baş koyandın", benim uğruma,
Serinleyim şu kavrulan bağrım,
Gerdanından birkaç damla ter gönder...

Yerdeki feryadım gökten duyulur,
Gel de bi'gör, benim candan soyulur,
Fukara gönlüme "zekat" sayılır,
Al yanaktan bir öpücük ver gönder...

KURTOĞLU' yum yollarını beklerim,
Yadigârın ömür boyu saklarım,
Yokluğunda ara sıra koklarım,
Al yazmanı, ak göğsüne sür gönder...

Yakan Yâr

Gül cemalin, gülden alır rengini,
Gonca gibi, burcu burcu kokan yâr...
Çok aradım ,bulamadım dengini,
Yüreğimi tutuşturan, yakan yâr...

Kalem kaşın ilham almış eliften ,
Ahû gözler, duldalanır zülüften,
Dilim aciz, güzelliğın tariften,
O gülüşün, beni sana çeken yâr...

KURTOĞLU'yum elma yanak allanır,
Gül dudaklar şekerlenir, ballanır,
Selvi boyun hep salınır, sallanır,
Umutsuzluk, beni böyle yıkan yâr...

Gayrı

Derdini kaderim, kismetim saydım,
Umudum vuslatım, boş etme gayrı...
Uğruna her şeyi aklıma koydum ,
Başıma olmadık iş etme gayrı...

Sayende güz oldu ömrün baharı
Gam yemem, bir vefa etseydin bari,
Yığıp da başıma boranı, karı,
Gönül dağlarımı kış etme gayri...

KURTOĞLU'm denecek ne kaldı daha?
Can meydana düşmüş, olur mu paha,
Havale etmişim seni Allah'a,
Beni "Mecnûnlara" eş etme gayrı...

Neyleyim

Aşkın ile inlemezse her teli,
Ben seni çalmadık sazı neyleyim?
Kopartırım anmaz ise bu dili,
Seni söylemedik sözü neyleyim?

"Ölmekse" bu garip, yolunda ölsün,
Ciğerlerim parça parça dökülsün,
Eğer gülecekse, seninle gülsün,
Seninle gülmedik yüzü neyleyim?

Gam değil, her gelen bir kurşun sıksın,
Yeter ki sen yıkma, bırak el yıksın,
Yalanım var ise, gözlerim çıksın,
Seni göremedik gözü neyleyim?

KURTOĞLU'ma cengi kursa da felek,
Al, yürekse yürek, bilekse bilek,
Sensin Hak'tan dilediğim tek dilek,
Senden başka aşkı, hazzı neyleyim?

Sen

Kafa tutan kimdi, geçen yıllara,
Ne çabucak unutmuşsun dünü sen?
Nasıl da benzedin, böyle ellere,
"Hiç ayrılık yok" diyordun hani sen?...

Gecelerde umut umut yeşerip,
Gündüzleri sokakları şaşırıp,
Dakıkaya üç-beş mısra düşürüp,
Sene gibi yaşadın mı günü sen?

Gözlerimi asla uyku tutmuyor,
Hayâllerim beni tatmin etmiyor,
Kelimeler ifadeye yetmiyor,
Anlamazsın, bilemezsin bunu sen...

Kahpe felek mahkum etmiş elimi,
Bundan arıyorum belki ölümü,
Bir ben bir de Allah bilir halimi,
Dağ başında taş mı sandın beni sen?

Ne benzerin vardır, ne de bir eşin,
Sen misin ışığı ayın, güneşin?
Bilmem aynalarla nedir ki işin?
Gel kendini bir de bende tanı sen...

KURTOĞLU'm ne olur insafa gelsen,
Hayat "sevgi" demek ah bunu bilsen,
Billahi sevdiğim yerimde olsan,
Benden yaman sever idin seni sen...

Yalandan Olsun

Ey sevdiğim ne kız bana ne darıl,
Bir vefa etmedin yalandan olsun...
Hiç değil ayrılık vakti bir sarıl,
İsterse kolların yalandan olsun...

Dört nala gelirken ecelin atı,
Bak hala yüreğin taştan da katı,
“Aşık” sağken görmeli ki vuslatı,
Ölmeden muradın alandan olsun...

KURTOĞLU’mu inadınla soğudun,
Şu gönüle kârı yoktur öğüdün,
Yâri düşmanından olsa yiğidin,
Bâri kadir kıymet bilenden olsun...

Şu Duygu Seli

Ezelden ebede süresi vardır,
Adem’den beridir ilâhi sırdır,
Mevlâ’nın gönüle koyduğu nurdur,
“Sevgi” dediğimiz, şu duygu seli...

Bazı canla, bazı başla bilebilir,
“Aşk” sabırını bilmeyene çiledir,
O da vefa ile, sabat iledir,
“Sevgi” dediğimiz, şu duygu seli...

Hülya

Bir sevda pınarı mavi gözlerin,
İçsem kana kana, doyulmaz Hülya...
Sanki nurdan derya, güzel yüzlerin,
Doğrulup bakmaya kıyılmaz Hülya...

Güldükçe gül açar, o ay yüzünde,
Kudret kâleminden, sürme gözünde,
Çok sır gizli her işvende, nazında,
Saymaya kalkışsam, sayılmaz Hülya...

KURTOĞLU'm baktıkça olurum şaşı,
Dil tarif etmez o kirpiği, kaşı
Seni bir kez gören gönül sarhoşu,
Vallahi bir ömür, ayılmaz Hülya...

İnsafsız

Yeter bu ettiğin eziyet yeter,
Tükettik kaç koca yılı insafsız...
“Ayrılık” denen şey, ölümden beter,
Gel gör şu bendeki halı insafsız

Irak edip durma, daha yakını,
Çekemiyom artık gönül yükünü,
Neyleyim getirmez oldu kokunu,
Çorum'un poyrazı, yeli insafsız...

Bitir bu bitmedik inadı, nazı,
Yetmez mi bastığın yarama tuzu?
Göresim yok benim gülü, nergizi,
Sensin şu gönlümün gülü insafsız...

KURTOĞLU'yum bilmem, daha ne deyim?
“Git” dersen bu elden, çekip gideyim,
Bedelin can ise, peşin ödeyim,
Eyleme derdinle, deli insafsız...

Bitsin Bu Çile

Daha söylenecek sözüm kalmadı,
Kaç kere yalvardım, yüzüm kalmadı,
Benim sensiz tadım tuzum kalmadı
Geleceksen gel de, bitsin bu çile...

“Sevda” dedikleri sır ile olur
Kılıçtan dönmeyen ser ile olur
O da bir yürekli er ile olur
Bileceksen bil de, bitsin bu çile...

KURTOĞLU'yum sarmış, dört bir yanımı,
Bu ayrılık kurutuyor kanımı,
Beni benden aciz kılan canımı,
Alacaksan al da, bitsin bu çile...

Dillerin Nerde

İlkbahar gülüydün, hazan olmuşsun
Hani goncaların, dalların nerde?
Ay gibi parlardın, ama solmuşsun,
Ruhuma haz veren halların nerde?

Mayısta “san” vurmuş bağa dönmüşsün,
Başından kar kalkmaz dağa dönmüşsün.
Ocakta eriyen yağa dönmüşsün,
Kemerini kısıkanan bellerin nerde?...

Dudakların vardı, sanki bal akan,
Ahuydu gözlerin,sevgiyle bakan,
Başımı onulmaz dertlere sokan,
Bülbülü cezbeden dillerin nerde?

KURTOĞLU'ma artık, can değil misin,
Gönlün mü yastadır, şen değil misin,
Yoksa karşımdaki, sen değil misin,
Seni tanıdığım yılların nerde?...

Sana Kalsın Bu Dünya

Bir zalim ki sevdalardan habersiz
Sevemedik cana kalsın bu dünya
Kız senden anlayış beklemek yersiz
Ol mahşeri güne kalsın bu dünya...

Ben doğal bir sevgiye fermandım
Döndüm durdum eğirmedik kirmandım,
Kendimi öğüten bir değirmendim,
Ben durursam, döne kalsın bu dünya...

KURTOĞLU'yum hep bekledim gelmedin
“Derde deva sende” dedim olmadın,
Sevdim amma anlamadın, bilmedin
Ben yolcuym sana kalsın bu dünya...

Aldanma Bana

Bakma sen çalim cakama,
Görüp kanma fiyakama,
Sakın yapışma yakama,
Hüsran olur sonun güzel...

Çalışırım yerim günlük,
Rızkım ancak üç öğünlük,
Ne para var bende ne mülk,
Tenden olur canın güzel...

Gönlüm hayli zengin amma,
Derya gibi engin amma,
Belki tam da dengin amma
Kaygın olur yarın güzel...

5.3.2. Zamandan Yakınma Konulu Şiirleri

Deyzoğlu – 3*

“Yaz” deyip dökerdin, aha yazıyom,
“Kôy” dedi mi içim, buruk Deyz’oğlu...
Yazıyom da datlı candan beziyom,
Bu sıra mırıgım gırık Deyz’oğlu...

“Yeşerdiyim diyom, gücüm yetmiyo,
Golu gomşu el uzadıp dutmuyo,
Velhasılı koyün derdi bitmiyo,
Ol görüp dutmuyo dırık Deyz’oğlu...

Goçüp getti koyden, koyün yarısı,
Ne çobanı galdı, ne de sürüsü,
Kulağ’asma “Uluyol”dan berisi,
Ya çütlükçü, ya da yörük Deyz’oğlu...

Her geçen gün aradıyo yıl yılı,
Bağ gomadı bozdu “Kıpığın Ali”,
Sürmeli sürmeli çiğdemle dolu,
“Öküz Yatağı”nın, doruk Deyz’oğlu...

---

* Bu şiirini “Deyzoğlu” kitabından almıştır.

Sanma burada her şey yollu yolunda,
Su çeken bulunmaz, helke golunda
Çüt sürecek “Daşlıkların Çalında”
Galmadı dabanı yarık Deyz’oğlu...

Mis gibi gohmuyo yaşı yâmırı,
Göresidik getti, garı çamırı,
Ta şherden getiriyok hamırı,
Beş dene değarmen, duruk Deyz’oğlu...

Aradım da bulamadım gavalı,
Sıçan kesmiş çulu, har har çuvalı,
Sorma bahçadaki, godek zuvalı,
O senden benden de, arık Deyz’oğlu...

Ah... O çam bardaklar, ardıç senekler,
Laylon oldu şimdi, küpler çanaklar,
Kurudu pınarlar, ören yunaklar,
Makinede esbap, yuruk Deyz’oğlu...

Samanlıkta mahsun, anadut, dirgen,
Direkte asılı, o kendir urgan,
Sayfi yapağından, gobüme yorgan,
Yuklükte kilime, sarık Deyz’oğlu...

Ne tandır ne yoha, ne yanıç pezi,
Arama davulu, heç sorma sazı,
Bozlaklar haykıran, gıcılak mazı,
Özüne kurt düşmüş, çürük deyzoğlu...

Eve televizyon, goduk goyalı,
Bitti çörek börek, yağlı mayalı ,
Dınaklar oceli, dudak boyalı,
Hanim oldu, “ Süflü Ferik,” Deyz’oğlu...

Kot pantol modası, bi hayli duttu
Karıda kızanda, ar hâyâ bitti,
Anam da yaşmağı, sıyırıp attı,
Rağbate bineli, peruk Deyz’oğlu!...

Köstekli saatler, nerede kaldı?
İşliğin yerini, tişörtler aldı,
Korüklü cizmeler müzelik oldu,
Antiha sıyrımlı, çarık Deyz’oğlu...

Çökeleği çömlöklere basardık,
Eyvazları hevek eder asardık,
Şınavat şınavat üzüm keserdik,
Nasıldı unuttum, goruk Deyz’oğlu...

Gurberte sılayı ararken sizler,
Bulduk da bınıyok burada bizler,
Silkilecek kaldı, ulu cevizler,
Goşmada sokulu, sırick Deyz’oğlu...

Suda su kadrini bilir mi balık?...
Malımız mülkümüz, babadan kalık,
Yükü görür gormez, kirirse golük!...
Ne yapsın üç günlük, kurük Deyz’oğlu?...

Tosbağlık tallıya, gırıştık durduk,
Ekmedik biçmedik, azdık kudurduk
Kazığı kopardık, yuları kırdık
Çare midir bize, hörük Deyz'oğlu?...

Yenide galmadı eskinin dadı,
Kedi aslan olmuş, aslansa kedi!
Mertliğin postunda, nâmertlik kadı,
Şan ortada, serme serik, Deyz'oğlu...

Şimdilik bu yanda, böyledir durum,
Bundan sonasına, eh... Allah Kerim,
“Esk’ekin” bağına, kavuştu “Çorum”,
Galmadı gedene, karık Deyz'oğlu...

KURTOĞLU'm tevellüt eskidi deyi,
Kızlar ”emmi” diyo, gelinler “dayı”(!)...
Havada dutardık dunnayı, toyu,
Ne dersin olduk mu, ”moruk” Deyz'golu?...

Vardı - 2

Doğup büyüdüğüm nazlı köyümün,
Eskiden derdine ağları vardı,
Darmadağın olmuş köklü soyumun,
Birbirine muğnis kâğları vardı...

Kışları çetindi; kar, bora, tipi,
“Yer demir, gök bakır” kapanır kapı,
Herkesin başında bir kara yapı,
Damında çekilen loğları vardı...

Her bi'yanı eşme idi, pınardı,
Beş değirmen şakır şakır dönerdi,
Kış günleri üç beş oda yanardı,
Muhabbetle geçen çağları vardı...

Bir yanına şehir gelmiş sokulmuş,
Bir yanına çiftlikçiler dikilmiş,
Koca çayın suyu, seli çekilmiş,
Kekik, yavşan kokan dağları vardı...

O boynu boncuklu sağınlar hani?
Ağartı diz boyu, sürüler gâni,
El gibi kaymağı almazdı sini,
Kehribar sarısı yağları vardı...

Her meyvenin en iyisi biterdi,
Dallarında sığırcıklar öterdi,
Bir imbalı, bir haneye yeterdi,
Kırmızı çubuklu bağları vardı...

Deri günü şehirliler dolardı,
Semaveri semavere ulardı,
Çobanı yamaçta kaval çalardı,
Turnası gatarlı, göğleri vardı...

Bebek, söbek gece öküz güderdi,
Gelinlerin ilk horozda su derdi!..
Herifler kuşlukta sapa giderdi,
Dağlar gibi saman, tığları vardı...

KURTOĞLU'yum ararım o hazları,
Yüreğimde hatırası, izleri,
Çeten çeten iğrat verir güzleri,
Selesi, sepeti, hağleri vardı...

Güce Dönüyor

Kahrolası bu düzenin bu çarkı,
Kendimelik içten içe dönüyor...
Sindirmiş alemi salmış bir korku,
Güce döne gelmiş, güce dönüyor...

Köşeleri tutmuş tuzu kurular,
Hepsi aydan arı, sudan durular (!)...
Senelerdir zarar ziyan veriler,
Emeksiz harmanda, çece dönüyor...

Sıktı be birader, vallahi sıktı,
Bu millet yalandan, talandan bıktı,
Emmiler yetmedi, yeğenler çıktı (!),
Biçare ömrümüz hiçe dönüyor...

Mevzuat kapıda dokutur mekik,
Kime rastladımса hep benden yıkık,
Adalet firarda, kayıp hak hukuk,
Çeteler elinde maça dönüyor...

Şerre mi gidiyor, ahiri zaman?
Heyhât seçilmiyor sap ile saman,
Dinsizler elinde kaldı din imân (!),
Hilâli bırakmış, haça dönüyor...

Nereye varacak sonu nereye?
El ileri gider, bizse geriye,
Halkım aç yaşarken yarı yarıya,
Tokları görmeyip aç dönuyor...

KURTOĞLU'yum insan sudan da ucuz,
Ölüsü ipotek, dirisi haciz,
Söyleyecek çok da dillerim âciz,
Doğruyu söylemek suç dönuyor (!)...

Atam (Atatürk'e şikayet mektubu 1)

İpi hür de kendi esir,
Gezenleri gördük Atam...
Memlekette bir tek cesur,
Ozanları gördük Atam...

Gökten yıldızlar indirip,
Yalan dolanla kandırıp,
Halkı açlığa bandırıp,
Ezenleri gördük Atam...

Saltanata doğar doğan,
Kimi emmi, kimi yeğen,
Aile resmine sığan(!),
Kuzenleri gördük Atam...

Porsuk gibi pusup pusup,
Meydanlarda ahkam kesip,
Asılına kinler kusup,
Kızanları gördük Atam...

Gelen tembel tembel yattı,
Çaldı, çırptı yedi, yuttu,
Bu memleket bundan battı,
Hazanları gördük Atam...

Kimi sağda, kimi solda,
Bilmiyorlar halk ne halda,
Bir elleri yağda balda,
Yüzenleri gördük Atam...

Dini doladılar dile,
Laiklik oldu bir çile,
Kafasınca Kur'an bile,
Yazanları gördük Atam...

Hainlere arka çıkan,
Masumları ipe çeken,
Tekerine çomak sokan,
Düzenleri gördük Atam...

Eğitimdir bize çare,
Yoksa iflah olmaz yare,
Dikdörtgen diye daire,
Çizenleri gördük Atam...

KURTOĞLU'yum boş emekten,
Usandık "aş, iş" demekten,
Bu ülkede yaşamaktan,
Bezenleri gördük atam...

Atam (Atatürk'e şikayet mektubu 2)

Devlet malın boğazına
Sokanları gördük Atam...
“Yağ” misali su yüzüne,
Çıkanları gördük Atam...

Oylarımız gider boşa,
İrademiz gelmez başa,
Kimi ağa kimi paşa,
Bakanları gördük Atam...

Tahammülsüz bu hiçliği,
Bürokrasiden güçlüğü,
Yavan ekmeğe açlığı,
Çekenleri gördük Atam...

Vekil yabancı asıla,
Gezer kasıla kasıla,
Sadaka, milli hasıla,
Hakanları gördük Atam...

Madde yutmada manayı,
Çöktü ülkemde sanayi,
“Fırsat bu” deyip kınayı,
Yakanları gördük Atam...

Oyun içinde bir oyun,
Halka aslan, ele koyun,
Üç kuruşa bile boyun
Bükenleri gördük Atam...

Ekmek bulsak yoktur katık,
Köylü bitik, esnaf batık,
Her kesimde kaşlar çatık,
Çökenleri gördük Atam...

Soframızda aşı vergi,
Koynumuzda eşe vergi,
Gördüğümüz düşe vergi,
Dökenleri gördük Atam...

Yıl ettiler ayımızı,
Kuruttular soyumuzu,
Limon gibi suyumuzu,
Sıkanları gördük Atam...

KUTROĞLU'm bağrımız ezik,
Yazık bu millete yazık,
Toplumsal barışa kazık,
Çakanları gördük Atam...

Demokrasi İstiyorum

Yaşam boyu ülkem için,
Demokrasi istiyorum...
Memleketim, halkım için
Demokrasi istiyorum...

Dertlerime deva bulan,
Hem hukuku adil olan,
İrademi esas alan.
Demokrasi istiyorum...

Zulme karşı durabilen,
Şeffaf hesap sorabilen,
Hakça düzen kurabilen,
Demokrasi istiyorum...

Haksızları kayırmayan,
İnsanları ayırmayan,
Dayatmayan, buyurmayan,
Demokrasi istiyorum...

Ufku açık ilerici,
Olmasın bağınaz, gerici,
Eskizsiz, gerçek, kalıcı,
Demokrasi istiyorum...

Ne devleti halka soğuk,
Ne mazlumun başı eğik,
Adı değil, kendi laik,
Demokrasi istiyorum...

Korkuları bitirecek,
Özgürlükler getirecek,
Akşam rahat yatıracak,
Demokrasi istiyorum...

Ülkemin ufkunu açan,
Huzur, güven, umut saçan
Valisini oyla seçen ,
Demokrasi istiyorum...

KURTOĞLU'mun hayalince,
“Aşık” ruhu kadar ince,
İnsanlığın gereğince,
Demokrasi istiyorum...

Felek

Yine boynumuzu burup,
Önümüze saldı felek...
Belimize balta vurup,
Halimize güldü felek...

Konar iken daldan dala,
Yolum sarpa sürer hâlâ,
Kör olası bula bula,
Geldi bizi buldu felek...

“Kendinin yokken göyneği
Çevrenin çare kaynağı,
Dokuz körün bir deyneği”
Dedi dedi çaldı felek...

KURTOĞLU'yum aldık sattık,
Hani ne oynadık uttuk?
Ayda yılda bi'kuş tuttuk
Tüyün tüsün yoldu felek...

Gidiyorum

Bağrı başı yaşlıları,
Diye diye gidiyorum...
“Kerem”leri “Aslı”ları,
Duya duya gidiyorum...

Derdi ile delilere,
Abdallara velilere,
Aşk yolunda ululara,
Uya uya gidiyorum...

Hicranım var dağlar gibi,
Güle hasret bağlar gibi,
Ak kanatlı çığlar gibi,
Kaya kaya gidiyorum...

Dert bir okka, ben bir okka,
Boyunum kıldan ince Hakk'a,
Saat saat, dakika dakika,
Saya saya gidiyorum...

KURTOĞLU'yum yanık sine
İnsanların hilesine,
Şu dünyanın çilesine,
Doya doya gidiyorum...

Geceler 1

Tutsak vakitlerin haram uykusu,
Her birisi bedel yıla geceler...
Yıkık umutların meçhul öyküsü,
Gam ehline bitmez, çile geceler...

Kimi kaygısında ekmeğin, aşın,
Kimi duygusunda, bir kalem kaşın,
Bazı bazı gözden, süzülen yaşın,
Döner damlasında, sele geceler...

Kul ayrı düşende, ayâlden eşten,
Günü ibarettir hayalden düşten,
Yatağı, yorganı, bağı ateşten,
Garibe, gurbette, sıla geceler...

Gönül ilhamların, mahzun hancısı,
Mısra mısra gelir, sözün incisi,
Yanık türkülerin, doğum sancısı,
Âşığa püsküllü, bela geceler...

KURTOĞLU'm tatmayan, aşkın tadını,
Çözemez ki şifresini, kodunu,
“Umut” koyup özlemlerin adını,
Kulu kul etmez mi, kula geceler?...

Geceler 2

Ülküsünde vuslat yatan aşklara,
Umutlardan tesbih dizer geceler...
Muhabbetle dostluk tüten köşklere,
Dilden şeker şerbet süzer geceler...

Ardında ferahlık vardır ağydın,
Bin belayı savan bir tek öğüdün,
Hudutta nöbete duran yiğidin,
Nefesiyle destan yazar geceler...

Kim kendiyle kalsa şöyle baş başa,
Görür ki tüm hırsı, tamahı boşa,
Nefsi vicdan ile sokup savaşa,
En zor bilmeceyi, çözer geceler...

Ehline emanet saklayan için,
Gözünü perdeler yoklayan için,
Derdine devalar bekleyen için,
Saati yıl gibi uzar geceler...

Ayın otağını kurduğu yerde,
Yıldızlarca umut saklıdır ferde,
Rızıklarla gelen yeni seherde,
Nasipten kurulu, pazar geceler...

KURTOĞLU'm ceht ile dolmayanlara,
Azimi gayreti olmayanlara,
Hakk'ın kapsını çalmayanlara,
Zamandan kazılmış, mezar geceler...

Geceler 3

Çekilmez çiledir, seven gönüle,
İnsanı hüzüne, boğar geceler...
Bir düşü sığmazken, birkaç yüzyıla,
Bazen bir hayale, sığar geceler...

Dudakları öpen, mansur ney gibi,
Umutlara koşan, doru tay gibi,
Nurlu semâlarda, dolunay gibi,
Kalpten kalbe farklı, doğar geceler...

Yıldızlar içinde, yitikken serap,
Can tende perişan, göz gökte harap,
Her anı olsa da, binbir ızdırap,
Yine yaşamaya, değer geceler...

Menziller aşarken ay usul usul,
Mehtabın hüzzamdan geçtiği fasıl,
“İman” gibi köklü, “aşk” gibi asil,
Gönüllere duygu yığar geceler...

KURTOĞLU’mu koyar halden hallere,
Gâh güldürür gâh düşürür dillere,
Aşıkların gözlerinden güllere,
Çiy olup her seher, yağar geceler...

Bayramlar Bayram Değil

Yük ettiler omuza,
Bayramlar bayram değil...
Bayram bizim ne’ mize?
Bayramlar bayram değil...

Aşılmayan yollara,
Öpülmeyen ellere,
Garip kalmış kullara,
Bayramlar bayram değil...

Yetimin boynu buruk,
Yoksulun gönlü kırık,
Sözde “hepimiz birik (!)”,
Bayramlar bayram değil...

Yavan ekmek yağsız aş,
Yalın ayak, açık baş,
Giren âmâ, bakan şaş,
Bayramlar bayram değil...

Boş tencere, boş tava,
Harap olmuş yurt yuva,
Olmazsa derde devâ,
Bayramlar bayram değil...

Her şeyin suyu çıktı,
“Şükür” ortadan kalktı,
“Et çürüdü, tuz koktu”
Bayramlar bayram değil...

Hırsız yer, fakir öder,
Bunun neresi kader?
Bu düzenle bu kadar,
Bayramlar bayram değil...

KURTOĞLU'm gönül yorgun,
Zam, zulûm, talan, vurgun,
Hayal kayıp, düş sürgün,
Bayramlar bayram değil...

Bayramdan Bayrama 1

Ya düğünde gülüyoruz,
Ya da bayramdan bayrama...
Eh yan yana geliyoruz,
Bi'de bayramdan bayrama...

Hatır, gönül, saygı şayet
Her gün varsa güzel hayat,
Bir riyakâr samimiyet,
Moda bayramdan bayrama (!)

Cahil insan olur kaba,
Bir de görmemişse caba,
Ayda yılda bir ”merhaba”,
O da bayramdan bayrama...

Mevlâ vermiş türlü nimet,
Hani şefkat ve merhamet?
Fukaraya bir dirhem et,
Gıda bayramdan bayrama (!)...

Dünya değmez kine, küse,
Konup göçmek olmuş yasa,
“Ömür” denen mühlet kısa,
Vade bayramdan bayrama...

Son verelim dargınlığa,
Biz bakalım sargınlığa.
Edelim her kırgınlığa,
Veda bayramdan bayrama...

Yoksul yetim gözettire,
Halimizi düzelttire,
Hayıra el uzattıra,
Hüdâ bayramdan bayrama...

KURTOĞLU'mun yok bir kasti,
Nefsime çekmişim resti,
Hatırlaman eşi dostu,
Sade bayramdan bayrama...

Bayramdan Bayrama 2

Üzer ciğer parelerim,
Üzer bayramdan bayrama...
İflâh olmaz yaralarım,
Azar bayramdan bayrama...

Gelir geçer aylar yıllar,
Öpülecek kalır eller,
Hasret kavuşturan yollar,
Uzar bayramdan bayrama...

Hani baba, nerde ana?
Sönmüş ocak, virân hane,
Gurbet eller garibana,
Mezar bayramdan bayrama...

Ey KURTOĞLU, şehrin köyün,
Kaldı mı ki emmin, dayın?
Kimi derdin bencileyin,
Yazar bayramdan bayrama...

Tez Gelir Geçer

Bir kaba soluktan ibaret varın,
Bu caka, bu çalım, poz gelir geçer,
Kim bilir kim nasıl olacak yarın?
Çoğu bu dünyadan yoz gelir geçer...

Hakk'ın her hikmeti derstir kuluna,
Herkesin ettiği gelir yoluna,
Kalırsan hayırsız evlat eline,
Gözünden kaç oğlan kız gelir geçer...

Dermanı yazmaz mı, derdini yazan?
Fırsatın var iken hep gönül kazan,
El olur kapıda salınıp gezen,
Her murat, her sefa, haz gelir geçer...

Yenmeli benliği, kibiri, kini,
Umutla geçmeli insanın günü,
Gündüze gebedir geninin sonu,
Her kışın ardından yaz gelir geçer...

Lânet olsun ah bu nefise lânet,
Onun işi hâkîkate ihanet,
Neye sahip isen hepsi emanet,
Dünya malın olsa az gelir geçer...

KURTOĞLU'm gelmedik hal olmaz başa,
Güvenme gençliğe sıhhate boşa,
Dünyada ne kadar yaşarsan yaşa,
“Ömür” dedikleri tez gelir geçer...

Hallar Üstüne

Bir lokma, bir hırka yaşarken fakir,
Sinekler üşüşmüş ballar üstüne...
Zenginde kalmamış kanaat, şükür,
Hesabı, kitabı pullar üstüne...

Eğride tok; doğruda aç yok fakat,
Tartılar hatalı, ölçüler sakat...
Hani doğru namaz, nerde tam zekat?
Din mi icat ettik fallar üstüne?

Yalansız, yeminsiz rızık mı kaldı,
Haramsız bir lokma azık mı kaldı,
Ayıp mı, günah mı, yazık mı kaldı,
Daha ne denir bu hallar üstüne?

Bilen var mı “madde” nedir, “mana” ne?
Kimde kaldı adet, töre, anâne?
Yedi bizi “neme lazım”, “bana ne”,
Vebâli yıkalı yıllar üstüne!

Ne yazık vefalı kalmadı ahte,
Kardeş kardeşiyle gezer aleyhte,
Sevenler riyakâr, sevdalar sahte,
“Keremler” yanmıyor küller üstüne...

KURTOĞLU bu kadar şikayet yeter,
Görünenler bilinenden bin beter,
Dertlerin içinde derman da yatar,
Umutla çıkmalı yollar üstüne...

Eski Türküler Türküler

Asırlarca uzun yaşı,
Eski türküler, türküler...
“Ezo Gelin, Hûma kuşu”,
Eski türküler, türküler...

Gâh “Dillala”, gâh “Papıra”,
“Zeybek” oynar sıra sıra,
Elaziz’de “Çayda çıra”,
Eski türküler, türküler...

“Köroğlu”nun kır atıdır,
Efsaneler iğratıdır,
Aslımızdan öğretidir,
Eski türküler, türküler...

Kalpten kalbe yoldur dosttan,
Mekanı bağ, bahçe, bostan,
Ağıt, ninni, divân, destan,
Eski türküler, türküler...

Davulcunun davulundan,
Çobanların kavalından,
Zalimliğin zevalinden,
Eski türküler, türküler...

Tattır keklik eti gibi,
Kattır cennet katı gibi,
Helâl ana sütü gibi,
Eski türküler, türküler...

“Göl Yazı”da “Orta Direk”
Cenkte mangal gibi yürek,
Türk’e türkü, şarkı gerek,
Eski türküler, türküler...

Türkülerdir bize nefes,
Her yörede farklı bir ses,
Türkü yalnızca Türk'e has,
Eski türküler, türküler...

İri, diri olmak için,
Menzile yol almak için,
Bir ağlayıp gülmek için,
Eski türküler, türküler...

KURTOĞLU'ma haklı dava,
Onlarla şen bu yurt yuva,
Uzun hava, kırık hava,
Eski türküler, türküler...

Şimdi Türküler Türküler

Karıştırır balı tuza,
Şimdi türküler türküler...
Vermez oldu bizi bize,
Şimdi türküler türküler..

Sözleri samandan saptan,
Ezgisi çalıdan çöpten,
Ne yazık ki cazdan, poptan,
Şimdi türküler türküler...

Kaynaktan asıldan uzak,
Divândan fasıldan uzak,
Umurdan, usûlden uzak,
Şimdi türküler türküler...

Ne yeri var, ne yöresi,
Ne sazı var, ne curası,
Tam da müzik fukarası,
Şimdi türküler türküler...

Pîri, narı, yâri de yok,
Davul, zurna, tarı da yok,
Halay, horon, barı da yok,
Şimdi türküler türküler...

Çatmaz halkı ezenlere,
Dalavere düzenlere,
Kafa tutar ozanlara,
Şimdi türküler türküler...

Cinsellikle biter başlar,
Ya “ısıır”, ya da “dişler”,
“Madde” der “mana”yı dışlar,
Şimdi türküler türküler...

Yitmiş onuru payesi,
Belli kasıtı gayesi,
Çıplakların sermayesi,
Şimdi türküler, türküler...

Bu nasıl bir kültür hayret,
Yozlaşmaya bunca gayret,
Ne bozlaktır, ne de hoyrat,
Şimdi türküler, türküler...

KURTOĞLU'm okurken lânet,
Daha niye bunca inat,
Ne kültürdür ne de sanat,
Şimdi türküler, türküler...

5.5.3. Din Konulu Şiirleri

Aşk

Karanlıkların ziyası,
Üç harfinen, beş noktadır...
Yaradılışın gayesi,
Üç harfinen, beş noktadır...

Erir önünde her katı,
Onunla güzeldir kötü,
Dostun dosta muhabbeti,
Üç harfinen, beş noktadır...

Hakîkatler olmaz ırak,
Düşünene yakın gerek,
Yeri göğü tutan direk,
Üç harfinen, beş noktadır...

KURTOĞLU'mun can sevdası,
Dört kitabın özü, hası,
Gönül yurdunun binası,
Üç harfinen, beş noktadır...

Sen Varsın

Her nefes içimde taşıyım seni,
Bu deli divane kulda, sen varsın...
Derinden derine yaşarım seni,
Bendeki her türlü halde, sen varsın...

Bir garip aşığım, çağladım, coştum,
Vuslatın uğruna yollara düştüm,
“Arı” gibi, çiçek çiçek dolaştım,
Polende, petekte, balda sen varsın...

Ne gündüzüm gündüz, ne gecem gece,
Sevgin, sevgilerin hepsinden yüce,
Adındır, bildiğim en kutsal hece,
Zihinde, dudakta, dilde sen varsın...

Sığmışken bağrımda el kadar ete,
Tarife kalkışmak, olmaz mı hata?
Bu öyle bir aşk ki, aşktan da öte,
“Mecnûn”un olmuşum, çölde sen varsın...

KURTOĞLU’yum bu can, tende kaldıkça,
Hikmetli duygular, kalbe doldukça,
Toplayıp, çıkarıp, çarpıp, böldükçe,
Hesaplar tükenir, elde sen varsın...

Senden İbaret

Gündüz hayallerim, gece düşlerim,
Bir aşkımdan, bir de senden ibaret...
Yürek yangınlarım, bu göz yaşlarım,
Bir aşkımdan, bir de senden ibaret...

Halime “divane” dese de herkes,
Gördüğüm her güzel, duyduğum her ses,
An be an verdiğim, aldığım nefes,
Bir aşkımdan, bir de senden ibaret...

KURTOĞLU’ m benimki, tarifsiz çile,
Hele de hicranın, işkence hele,
Umutla girdiğim her mücadele,
Bir aşkımdan, bir de senden ibaret...

Onu Söyler

Tek bir lisan var ki dünya yüzünde,
Derya onu söyler, çöl onu söyler,
Canlı cansız her nesnenin özünde,
Kurt kuş onu söyler, yel onu söyler...

Zor değil bu lisan aksine kolay,
O gönül kabına en makbûl kalay,
Zerreden kürreye bin türlü olay
Damla onu söyler, sel onu söyler...

N'ola ki bu kutsal duygunun adı?
Onunla şifadır yılanın ödü,
Her türlü lezzetten üstündür tadı,
Arı onu söyler, bal onu söyler...

Gönülden gönüle kurulu yol,
Her türlü güzellik içinde dolu,
Neyleyim dünyayı neyleyim malı?
Yürek onu söyler, dil onu söyler...

Dilin, dinin, ırkın, rengin yerine,
“Mevlâna”yı o daldırdı derine,
Beni kavuşturdu nice yarene,
Mızrap onu söyler, tel onu söyler...

Bu öyle bir haz ki tarifi yoktur,
Her derde devâdır, her derde doktor,
Yerden göğe çıkan hikmeti Hak'tır,
Menzil onu söyler, yol onu söyler...

“Mecnûn”u çöllere vuran da budur,
“Yusuf”u Mısır'a süren de budur,
İncil, Tevrat, Zebur, Kur'an da budur,
Mevla onu söyler, kul onu söyler...

KURTOĞLU'mun derde düşmesi ondan,
Bir ömür dağ bayır aşması ondan,
Aşığın maşuğa koşması ondan,
Bülbül onu söyler, gül onu söyler...

Can İle Güzel

Taşa taş atmaynan baş yaramazsın,
Kan yunur mu söyle kan ile güzel?
Yâr yanına elin boş varamazsın,
Doldur gel hurcunu can ile güzel...

Güle sıtkınan bak aslı dikendir,
Lâkin her gönüle “sevigi” ekendir,
İnsan her insana aynı bakandır,
İnsan olunur mu kin ile güzel?

Oku... Kur’an, İncil, Tevrat ve Zebur,
Dört kitabın hepsi “sabır” der “sabır”,
Varsa emmâreden benlik, kin, kibir,
Varılmaz Allah’a “ben” ile güzel...

Sevgide asl’olan sadâkat, vefâ,
Gönül azığına katıktır cefâ,
Çileyi çekmeden sürülmez sefâ,
Erilir vuslata bun’ile güzel...

Bülbülün sarayı bir kara çalı,
Âleme ibrettir dünyanın halı,
Şu toprağın altı kimlerle dolu,
Nice sultan ile han ile güzel...

Sanma ki kara gün kararıp kalır,
Dertlinin devâsı derdinden olur,
Her geceden sonra bir gündüz gelir,
Hak neler doğdurur gün ile gezel...

KURTOĞLU'm Allah'ın nûru sevgidir,
Kuluna ihsanı sırrı sevgidir,
Şu yalan dünyanın kârı sevgidir,
Mecnûn'un Leyla'sı sen ile güzel...

Gül

Görünürde bir dikenli çalıdır,
Gülü hoyrat görüşümdür, gül benim...
O muhabbet, o bir sevgi dilidir,
Aşkta sırra erişimdir, gül benim...

Odur benim âleminen barışım,
Sevgi ağın, ilmek ilmek örüşüm,
Kalpten kalbe köprüleri kuruşum,
Her gönüle girişimdir, gül benim...

O "Aslı"dır, yanıp "Kerem" olana!
"Mecnûn'ların Leyla'sıdır" bilene!
"Mevlâna"da bir davettir gelene!
"Yunus" ile yarışımıdır, gül benim...

KURTOĞLU'm âşığı olalı beri,
Ak pak etti, yüreğimde her kiri,
Kokusuyla iki cihan serveri,
"Peygamber"e varışımdır, gül benim...

Elifinen

Kur'an'daki o ilk emir,
Başlar, biter elifinen...
Her yürek, bütün bir ömür,
Zikir tutar elifinen...

Yanan buzlar, donan k zler,
Tohumda gizli filizler,
Bu ay, bugün, bu yıldızlar,
Doğar batar elifinen...

Sancak sancak açar g ller,
Ilgıt ılgıt esen yeller,
Figan eyleyen bülbüller,
İnler  ter elifinen...

Var olanın bilc mlesi,
Boş kabukta can hamlesi,
Rahimdeki kan damlası,
Sırdır, yatar elifinen...

Ey KURTOĞLU, dalma derin,
G z  görmez, g nl  k r n,
Yedi katı göğün, yerin,
Yanar, tüter elifinen...

Çok şükür

Mevlâ'm kulu rızkı ile yaratmış,
Balına da,yalına da çok şükür...
O her şeyi sebebiyle var etmiş,
G l ne de, külüne de çok şükür...

Olmayanlar sebebinden tutmalı,
Olanlarsa paylaşmayı tatmalı,
Bulduğuna kul kanaat etmeli,
şalına da, uluna da çok şükür...

Kimisine ahirette çektirir,
Kimisini bu dünyada sıktırır,
Dener, sınar, kaptan kaba aktarır,
Seline de, gölüne de çok şükür...

KURTOĞLU'm ufkunda dağılır sisler,
Gönüle doğdukça, o nurlu hisler,
Akıllara hük'metmesin nefisler,
Halına da, yoluna da çok şükür...

İlle de Sen *

Dünya güzel ile dolsa,
İlle de sen, ille de sen...
İstemem hep benim olsa,
İlle de sen, ille de sen...

Sen vermedin mi bu canı?
Hasretin ecel fermanı,
Benim derdimin dermanı,
İlle de sen, ille de sen...

KURTOĞLU'mu etme deli,
Gel gör nice yaman halı,
Gözümde yok dünya malı,
İlle de sen, ille de sen...

---

* Âşık bu şiirini türkü olarak bestelemiştir.

Gitmem

Gelenin gitmesi muhakkak amma,
Dünya bir gününü, görmeden gitmem...
Beni bana, el eyleyen muamma,
Senin de sırrına, ermeden gitmem...

Maşuğa malûmdur, âşığın hali,
Uğruna harcadım, kırk koca yılı,
Neyime dünyanın serveti, malı,
“Mecnûn’um Leyla’mı”, sarmadan gitmem...

Bir nefes ölümlle, yaşam arası,
Kim bilir şu vakit, kimin sırası...
Her neyse ömrümün yükü, darası,
Hesabı ben burada, vermeden gitmem...

İçimde bir hakim, kılı kırk yarar,
Vicdan surlarımda, gedikler arar,
Geceler mahkeme, seherler karar,
Her akşam mizanı, kurmadan gitmem...

Yüz ister çıkmaya, Mevlâ katına,
Ameli olmayan, neye tutuna?
O zapta gelmedik, nefis atına,
Aklın dizginini, vurmada n gitmem...

Ey gafil! Sen Hakk’ı, Hak’ça belle de,
Keramet arama şeyhte, mollada...
Üç hakikat dostla, bir musallada,
Kendi namazıma durmadan gitmem...

KURTOĞLU'm anlamaz elin yobazı,
Nereden bilecek dili, mecazı?
Belki dolanmadan Hac'cı, Hicaz'ı,
"Beytullah"a yüzüm sürmeden gitmem...

5.3.4. Âşıklık Üzerine Yazdığı Şiir; Bazı Şair ve Âşıkları Konu Aldığı Şiirleri

İşimiz Bizim

Bir Tanrı lûtfudur "Âşıklık" kula,
Gönülünen olur işimiz bizim ...
Ömrümüz başından sonuna çile,
Dinmez gözümüzde yaşımız bizim...

Bizler gülü dikeniyile sararız,
Biz damlada ummanları ararız,
Eker biçer döne döne süreriz,
Aşkın harmanıdır döşümüz bizim...

Gerçek âşık asla korkmaz, çekinmez,
Dalkavukça bir kapıya bekinmez,
Âşık o ki lafın sözüün sakınmaz,
Aynıdır içimiz dışımız bizim...

Sinemizde mertlik, cömertlik yatar,
Mevlâ ilham verir bize güç katar,
Az'cık kıttır amma herkese yeter,
Gönül soframızda aşımız bizim...

Bellerimiz acılarla bükülür,
Yüreğimiz sevdalardan sökölür,
Otuz kırk demeden hepsi dökölür,
Dertten sıkı sıkı dişimiz bizim...

Tarih boyu hep itildik, kakıldık,
Yeri geldi dara bile çekildik,
Şu asırda diri diri yakıldık (!)
Belâdan kurtulmaz başımız bizim...

KURTOĞLU der, halimizi sakladık,
Senelerce "sabır" deyip bekledik,
Asırları dakikaya yükledik,
"Eyüp" tür sabırda eşimiz bizim...

Üstadım

Turnalarla dosta giden selâmlar,
Pangunuta, pula kaldı üstadım...
Başlamadan bocalayan kalemler,
Tetik çeken ele kaldı üstadım!...

Biz yazarken derdimizi hep suya,
Eller vardı geldi, Merih'e Ay'a,
İçimiz riyâkar, dışımız boya,
Samimiyet role kaldı üstadım!...

Tüterse de acı tüter bacalar,
Karısına gebe gezer kocalar,(!)
Gözümüzde devleşeli cüceler,
Ahvâlimiz fala kaldı üstadım!...

Devir oldu çıkar devri, puşt devri,
Ekmeğin derdinde doğmadık yavru,
Özü sözü dürüst olan sipsivri,
Ortalıkta kalakaldı üstadım!...

Kimi yer ararken kendine dipte,
Üstte çıkanların hepsi tek tipte (!),
İp mi cambazdadır, cambaz mı ipte?
Sırma saçlar kele kaldı üstadım!...

“İp, üzengi, tahta kılıç” iş çürük,
“Gürgen kadı, pelit müftü” baş yarık!
“Din” dedi mi bildiğimiz saç sarık,
Kerâmetler kıla kaldı üstadım!...

Popçu, cazcı dadanalı türküye,
Halay, horon tutsak oldu korkuya (!)
Operayı belledi de Türkiye,
Bir tasamız bale kaldı üstadım!...

Çocuğumuzun derdi, zoru sade top!
Gâye oldu mide, şehvet bir de cep (!)
Elâleme özenerek hayat hep,
Bir belirsiz hale kaldı üstadım!...

Modaya uyalı baharla, kışlar (!)
Permadan ibaret yaşmaklı başlar(!)
Ne hilâl kirpikler, ne kalem kaşlar,
Ne de gözü ela kaldı üstadım!...

Saatte kaç güneş doğup batıyor?
Sevginin koynunda yılan yatıyor!
Menfaat bitti mi aşk da bitiyor!
O sevdalar çöle kaldı üstadım!...

Gücü olan tepeleyip geçiyor,
“Para” desen her kapıyı açıyor,
Kız kocayı zengin ise seçiyor!
Şimdi rağbet mala kaldı üstadım!...

“Taş devri” yaşarken “fezâ çağı”nda
Umuda çığ düştü, gönül dağında!
Torpilin, rüşvetin zalim ağında,
Geçim başa bela kaldı üstadım!...

Dolarınan borcu çıkar doğanın!
İpi hazır, zülfüyâre değenin (!)...
“İmralı’da” beslediğimiz boğanın (!)...
Düveleri döle kaldı üstadım!...

Gerçeklere sağır oldu kulaklar!
Hem akıllı,hem kıymetli salaklar (!)...
Her makamdan fasıl geçen yalaklar!
Çevremize dola kaldı üstadım!...

Dert içinde türlü dertler türedi,
Kuzu postalarında, kurtlar türedi,
Aslı haramzâde mertler türedi,
Mert nâmerde köle kaldı üstadım!...

Şerefsiz şerefe kurmuş bin pusu,
Haklının haksıza çıkmıyor sesi,
Namuslular iğfal etti namusu (!)
Her fırlıdak kula kaldı üstadım...

KURTOĞLU 'yum uzun lafın kısası,
Bu değildi Hak yolunun yasası!...
Aşıklara düştü gamı, tasası,
Yine bize çile kaldı üstadım...

Reyhanî

Selam olsun âşıkların şahına,
“Yeşil Bursa “ gibi, yeşer Reyhanî...
Bilmem neler olmuş ozan ruhuna?
Böyle sazı sözü boşar Reyhanî...

Sürdükçe ummana, gönül tayını,
O bırakamaz eski, miskin huyunu
Ne şahinler gibi alır payını
Ne de bildiğinden şaşar Reyhanî...

Bir hayal uğruna geçerken günüm,
Kırk yıllık canana el oldu canım,
Aynadaki şu ben yabancım benim,
Hâl içinde bin hâl “Yaşar Reyhanî”.

Can ciğer dostlarım arayıp sormaz,
Yâren bildiklerim bakar da görmez,
Ahbaplar çıkarsız bir selam vermez,
Efkârım boyumdan aşar Reyhanî...

Tükürmek iltifat olalı yüze (!)
Gün o gün oldu ki, can gelmez göze...
Bizden olan zerre benzemez bize,
Nere gider böyle beşer Reyhanî?

Okuyup yazan da, yok oldu fikir,
Tükendi kanaat, kalmadı şükür,
Her köşe başında çırpınan fakir,
El vurup yarımı deşer Reyhanî...

KURTOĞLU'mun zehir ekmeği aşu,
Herkesin nefsiyle belâda başu,
Aktıkca Adem'in kanı gözyaşu
İçime cehennem düşer Reyhanî...

5.3.5. Doğa Konulu Şiirleri

Kara Toprak

Lisanın çok hangisini sayayım?
Dil içinde, dilin var kara toprak...
Sana kan mı, ten mi, can mı diyeyim?
Seni tarif etmek zor kara toprak...

Ezelden ebede bitmez davasın,
İçtiğim su, soluduğum havasın,
İflah olmaz dertlerime devasın,
Azmış yaralarım sar kara toprak...

“Ana” gibi şefkatlidir kucağın,
Canlılara vatan olmuş ocağın,
Bir cömert sofrası köşen, bucağın,
Her nimetin ayrı, nur kara toprak...

Bazı coşup, bazı uslanışın var,
Dondan dona girip süslenişin var,
Kendi öz canından beslenişin var(!),
Hikmetin çözülmez, sır kara toprak...

KURTOĞLU’ma ekmek sensin, aş sensin,
Ömür sensin, emek sensin, iş sensin,
Ana, baba, evlat, kardeş, eş sensin,
Âşıklara “sadık yâr” kara toprak...

Kör Kösnü

Bıldır bu zamanlar dadandı bağa,
Her bi’şeyi yedi, yuttu kör kösnü...
Ben bi’ırgat oldum, o da bi’ağa,
Sanki beni azap tuttu kör kösnü...

Gumpirleri çekti, çekti götürdü,
Pürçüklünün alayını bitirdi,
Müflis avrat gibi beni batırdı,
Emeğimi heba etti kör kösnü...

Erinmiyo, dozer gibi kazıyo,
Höbekleri sıra sıra diziyo,
Nerde ne var kıyı köşe geziyo,
Bağı didik didik ditti kör kösnü...

Evlek, karık demez alır tünele,
Hendek yardım uğramadı kanala,
Peşi sıra dönele ha, dönele,
Canıma iliğ' me, yetti kör kösnü...

Delğine sular tuttum, çıkmadı,
Aldı kaçtı, yedi yuttu bıkmadı,
Eksozunan zehirledim takmadı,
Gaz verdikçe, göbek attı kör kösnü (!)...

KURTOĞLU'yum beni bana komuyo,
“Ortak” ettim, daha fazla umuyo,
Tek kırmaya “bana mısın” demiyo,
Yine gebermedi gitti kör kösnü...

5.3.6. Zamanın Valisine Yazdığı Dilekçe Şiir, Şehir Güzellemesi ve Kahramanlık

Şiiri

Vali Bey

“Yokluk” kırk yerinden kıldı belimi,
Demeye tutmuyo yüzüm Vali Bey...
Kimselere açamadım hâlimi
Bi'sana geçiyo nazım Vali Bey...

Fidan pazarladım kimse almadı,
Sebze yetiştirdim kârı olmadı,
Bu yıl sazdan sözden kuruş gelmedi,
Tezeneye küskün sazım Vali Bey...

Beş horanta tek bileğe bakıyo,
“Mülkiyeli” “haşlık” deyip döküyo,
Üç yavrumun üçü birden okuyo,
Perperişan oğlum kızım Vali Bey...

“Yeşil kartla” derde baktıramadım,
“Emar” istediler çektiremedim,
Dişlerim döküldü taktıramadım,
Kalmadı bi’tadım tuzum Vali Bey...

Malum sürünmeye hep mahkum ozan,
Hayır hasenatla çıktı ramazan,
Bayramdan bu yana kaynamaz kazan,
Yok mu derdimize çözüm Vali Bey?...

Kazandığım geçimime yetmiyo,
Borcun harcın hiç arkası bitmiyo,
Kömür alamadım bacam tütmüyo,
Evde geçmez oldu sözüm Vali Bey...

Bu terazi çekmiyo bu darayı,
Işık, su, telefon sorma orayı,
Aylar oldu veremedim kirayı,
Alemleri yakarken pozum Vali Bey...

KURTOĞLU’yum âşılıktır hünerim,
Eller yazın, ben kışları yanarım!...
Selâm, saygı, muhabbetler sunarım,
Diri cana dirlik lâzım Vali Bey...

İskilip

Ne zaman düşünsem bir hoş olurum
Nedir bu bilinmez sırrın İskilip?
Görür görmez seni sarhoş olurum,
Apayrı gönlünde yerin İskilip ...

Sanki insanların ballar peteği
Her karışın evliyalar otağı,
Asırlardır ilim irfan yatağı
Cehaletle cihat zorun İskilip ...

Tertemiz bakımlı bağlar sendedir,
Arşa kafa tutan dağlar sendedir,
Tarihin ışığı çağlar sendedir,
Sonsuza dek süre nurun İskilip ...

“Ulu Çay” baharda coşar bulanır,
Bellerine Kızılırmak dolanır,
Ovaların kana kana sulanır,
Gani gani sende ürün İskilip ...

Oğuz Türkmen kokar gonca gülünde,
Bir tatlı şivedir döner dilinde,
Cenneti soludum “Elmabeli”nde,
Yeşil “Kırkızlar”dan berin İskilip...

Çıktım kalene de, baktım karşına,
Ahilik mirası eski çarşına.
Doyum olmaz dolman ile turşuna,
Kimdir sanatında pîrin İskilip?

Ham demire tav vermede körükçün,
Merkep alır, merkep satar çerikçin,
Kunduracı oldu çıktı çarıkçın,
Helâldir kazancın kârın İskilip...

Olsaydı senin de bir işlek yolun,
Böyle mi kalırdı, böyle mi halın?
Aslında doğrulmaz, değil de belin,
Dinmez mi figânın zarın İskilip?

Aşa geldin nice nice sorunu,
Muştulara gebe gördüm yarını,
Ahâlin var “Ebu-s Suud” torunu,
Derinsin manâda, derin İskilip?

Ey İskilip sen ne kutsi yöresin,
“Şeyh Muhiddin Yavsilere” göresin,
Toprağında alperenler töresin,
Saymakla biter mi erin İskilip...

“Süleyman” elinde mühür olasın
Her bi’yanın mamur, mahir olasın
Kaza kalmayasın, şehir olasın,
Yakışır şanına şirin İskilip...

KURTOĞLU’yum gözlerimin nurusun,
İskilip’im seni Mevlâ korusun,
Dünya var oldukça, namın yürüsün,
Bol olsun yeşilin narın İskilip ...

Gideriz

Türk milleti asker doğar anadan,
Dağları çağları aşar gideriz..
İlham alır Kur'an'daki manâdan,
İman dolar kalbe, taşar gideriz...

Kınalıdır süngü tutan elimiz,
Tarih şahit haktır bizim yolumuz,
Söylemeye varmasa da dilimiz,
Mertiz namertlere şaşar gideriz...

Askerlikte yoktur asla dengimiz,
Dünya bilir yaman olur cengimiz,
Olmasa da tüfeğimiz tangımız,
Kazma kürek yola düşer gideriz...

“Vatan” demek namus demek, ar demek,
Ana, baba, bacı, kardeş, yâr demek,
Halay demek, horon demek, bar demek,
Davullu zurnalı coşar gideriz...

Olmaz asla bizde yılmak, yorulmak,
Muradımız bin ölüp bin dirilmek,
Bir sevdadır al bayrağa sarılmak,
Yediden yetmişe koşar gideriz...

Böyle yoğrulmuş bizim mayamız,
Ebediyen hür yaşamak gayemiz,
Şehitliktir mertebemiz payemiz,
Göz kırpmadan üçer beşer gideriz...

KURTOĞLU'yum bunu bilmeyen bilmez
Bedel ödemededen toprak yurt olmaz,
Her canlı ölür de “şehitler” ölmez,
Diriler içinde yaşar gideriz...

5.4. Şiir Kitaplarının Dışında Yer Alan Eserleri

Âşık Rifat Kurtoğlu'nun üç eserinin yanı sıra yerel basında da yayınlanmamış pek çok şiiri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları:

5.4.1. Gelecek Diye

Yıllar yılı gecelerle küs tuttum,
“Düşlerin uykumu bölecek” diye...
Ben gönlümü hayalinle avuttum,
Gözlerin ufkuma dolacak diye...

Kes dertli başımı, gücüme gitmez,
Gökten ne yağar da, yer kabul etmez?
Sevdiğim bu sevda burada bitmez,
Korkarım “mahşere kalacak” diye...

Uğruna adadım diye bu canı,
Tüketme ne olur, hasretle beni,
Ben böyle umutsuz, bak hâlâ seni,
Beklerim yıllardır gelecek diye.

Kurtoğlu, İzzet ALTINMEŞE'yi 1979 yılında TRT Ankara Radyosu'nda çalışırken tanıdığını, onun bir gönül insanı olduğunu ve ona karşı tarifsiz sevgilerle dolu olduğunu belirtiyor. 1987 yılında, ALTINMEŞE'ye “İzzet'im” adlı şiiri yazmıştır.

5.4.2. İzzet'im

Güzeldir, içlidir, yanıktır sesi
Sayısız insanın o, tektir gözdesi
Sanki Yaradan'ın bir mucizesi
Gönüllere sultan olmuş İzzet'im.

Açılmış sıcacık kollar sanadır
Zirvede esişen yeller sanadır
Sevgiyle çağlayan seller sanadır
Her bedende bir can olmuş İzzet'im.

Bir ağzın açınca dünyalar durur
Yanık sesin bizi yakar kavurur
Yürek yaraları merhemin bulur
Dertlerime derman olmuş İzzet'im.

Hüzünlü kalplere sevgiler katar
Şanı, şöhreti dünyayı tutar
Milyonların kalbi seninle atar
Namın bütün yurdu sarmış İzzet'im.

Alçak gönüllüdür, mütevazidir
Her haliyle içimizden biridir
Mayası, hamuru, özü sevgidir
Sevdalarda kendin bulmuş İzzet'im.

Aslına bağlıdır, yoktur döngüsü
Tanıyanlar bilir, candır kendisi
Toplum insanıdır, halk efendisi
Tüm dillere destan olmuş İzzet'im.

Kalbi beraberdir sevenleriyle
Göklere ün vermiş övenleriyle
Gönüller fetheyleyler tatlı diliyle
Kurtoğlu'na ilham olmuş İzzet'im.

Tez hazırlanma aşamasında iken Kurtoğlu'nun kaleme aldığı son şiiri “Ayşe'm”dir.

5.4.3. Ayşe'm

Gözlerin gönlümün kıblegahıdır,
Sukûtu bahtıma zulm eden Ayşe'm...
Vuslatın ömrümün bitmez ahıdır,
Maksudum mahşere kalmadan Ayşe'm...

Senden ibarettir bana alemler,
Yazdım aciz kaldı, kağıt kalemler,
Hicranınla elem çeker elemeler,
Ne çare, sen bunu bilmeden Ayşe'm...

Meçhulüm meçhulde aşkınla varım,
Seninle bütünüm, sensizken yarım,
El dersen el belle, yâr dersen yârim,
Vazgeçmek imkânsız, ölmeden Ayşe'm...

Her günüm her anım asırdan beter,
Sabrıma ne sabır ne mecal yeter,
Kör olsun gözümü uyku mu tutar,
Düşlerin koynuma dolmadan Ayşe'm...

Ben seni Mecnun'ca divane sevdim,
On değil, yüz değil, bin sene sevdim,
Nefsane sevmedim, efsane sevdim,
İçimde umudun olmadan Ayşe'm...

Kurtoğlu'm aşkına olsam da köle,
Varsın hiç bitmesin çektiğim çile,
Razıyım sevmeye ecelsen bile,
Aşkıma karşılık bulmadan Ayşe'm...

5.5. Âşık Rifat Kurtoğlu'nun Beklentileri

Kurtoğlu, âşıklık geleneğinin Türk kültürüyle özdeş olduğunu, bu geleneğin gerek Türk halkı gerekse devlet tarafından desteklenmesini istemektedir. Kendisi Kültür Bakanlığı'nın da bu yönde çalışmalarını artırmasını; yapılan şölen, festival vb. etkinliklerin bir takvim halinde duyurulmasını ya da hangi zamanlarda yapıldığını belirtir bir kitapçık hazırlamasını istemektedir. Bunların yanı sıra âşıkların maddi olarak da desteklenmesini istemektedir. Aksi takdirde bu geleneğin gün geçtikçe unutulacağını, iletişim çağında tutunmasının gç olacağını belirtmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çorum, yaklaşık olarak dokuz bin yıldır tarih sahnesinde olan bir şehrimizdir. Bu coğrafyada birçok devlet kurulmuş, zaman zaman da medeniyetlerin önderliğini yapmıştır. Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleriyle Çorum da Türk egemenliğine katılmış ve bundan sonra da gerek devlet yönetimlerinde gerekse ilmi anlamda Türk devletlerine pek çok önemli şahsiyet kazandırmıştır.

Âşıklar, halkın duygu ve düşüncelerini çeşitli şekillerde açıklayıp ifade etmesi bakımından toplumda oldukça önemli bir yere sahiptirler. Bu duygu ve düşüncelerin çok değişik kalıplarla ve bir ritim eşliğinde ifade edilmesi başlı başına bir emek ve yetenek sanatıdır. Âşıklar kendi duygu ve görüşleri ile halkın duygu ve görüşlerini birleştirerek bir sanat meydana getirirler. Âşıklar, kaynakları geçmişe bağlılıkları, toplum ve ülke gündemini yakından takip edişleri ile toplumun aynalarıdır. Âşık geleneği ve âşıklar çağlar boyu önemini korumuş, ulusal kültürün korunmasında ve taşınmasında önemli rol oynamıştır. Âşıklar bugün de hala zor şartlara rağmen bu geleneği devam ettirme çabası içindedirler.

Anlattıkları ve söyledikleri halk hikayeleri, destanlar, şiirler, karşılaşmalar ile bu sanatlarını icra eden halkın sanatçılarıdır. Âşıklık geleneği günümüz insanının beğenisine uygun olarak özünden sapmadan, yozlaşmadan yeniden yapılanmalıdır.

Günümüzde âşıklar, ulusal kültür mirası olarak yaşanan halk kültürü ve dünya kültürü arasında denge kurma çabası içindedirler. Yaşanılan çağ gereği âşıkların insana ve dünyaya bakışları yeniden şekillenmeye başlamıştır. Âşıklar yine toplumun sorunları ile iç içedir ve kaynaklarını halktan, doğadan, sevgiden alırlar. Çağdaş âşıklar, yerel-geleneksel sesle çağdaşlığa ve evrenselliğe yönelebilirse âşık şiiri kalıcı olacaktır. Âşık şiiri Türk toplumunun kişiliğini yansıtır.

Gelenek gençlere, ülke insanına ve uluslar arası alana daha yaygın bir biçimde tanıtılmalıdır. Türk dilini ezgilerle süsleyen, halka birlik, beraberlik, barış mesajları veren bu kişilere devlet, halk, medya, gereken önemi vermeli ve bu ulusal kültürün korunmasına, devam etmesine yardımcı olmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKÜN, Ömer Faruk, (1994), **Divan Edebiyatı**, TDV. İslâm Ansiklopedisi, C. 9, İstanbul
- ALBAYRAK, Nurettin, (1993), **Âşık**, İslâm Ansiklopedisi, MEB Bas., C. 1, İstanbul.
- ARAT, Reşit Rahmeti, (1965), **Eski Türk Şiiri**, Ankara.
- ARTUN, Erman, (1995), **Ozandan Âşığa Halk Şiiri Geleneğinin Kültür Kaynakları**, İçel Kültürü, İçel.
- ARTUN, Erman, (1996), **Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymani**, Adana, Adana Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yay., Hakan Ofset.
- ARTUN, Erman, (1998), **Günümüzde Yeniden Yapılanan Âşıklık Geleneğinin Sosyokültürel Boyutu, Emlek Yöresi ve Çevresi Halk Ozanları Sempozyumu Bildirileri**, Kuloğlu Matbaacılık, Ankara.
- ARTUN, Erman, (2001), **Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ASLANOĞLU, İbrahim, (1976), **Geçen Yüzyılda Folklorumuza Işık Tutan Kaynaklar**, I. Uluslar arası Türk folklor Kongresi Bildirileri, Genel Konular, Ankara.
- ASLANOĞLU, İbrahim, (1976), **Kul Himmet Üstadım**, İstanbul
- BAŞGÖZ, İlhan, (1952), **Âşıkların Hayratlarıyla İlgili Halk Hikâyeleri**, Journal Of America, 65, 1952, No: 238.
- BAŞGÖZ, İlhan, (1968), **İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi**, İstanbul
- BAŞGÖZ, İlhan, (1977), **Halk Edebiyatı ve Folklor**, Milliyet Sanat Dergisi, s. 216, İstanbul.
- BORATAV, Pertev Naili, (1968), **Âşık Edebiyatı**, Türk Dili Dergisi, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, Sayı: 207, Aralık, Ankara.

- BORATAV, Pertev Naili, (1982), **Folklor, Halk Edebiyatı ve Âşık Edebiyatı**, Folklor ve Edebiyat, Adam Yayınları, İstanbul.
- BORATAV, Pertev Naili, (1982), **Folklor ve Edebiyat**, İstanbul, Adam Yay.
- CAFEROĞLU, Ahmet, (1958), **Türk Dili Tarihi**, İstanbul.
- ÇELEBİ, Evliya, **Seyahatnâme**, Cilt 5
- ÇETİN, İsmet, (1997), **Türk Edebiyatında Hz.Ali Cenkenameleri**, Ankara.
- ÇİMEN, Halil (Boranî), (2006), **Fadimeye Mektuplar**, Lider Mat., Çorum.
- ÇOBANOĞLU, Özkul, (1999), **Elektronik Kültür Ortamında Âşık Tarzı Şiir Geleneği Bölgemizde Çukurovalı Âşıklar Üzerine Tesbitler 3. Çukurova, Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Adana Ofset, Adana.
- ÇORUM HAKİMİYET GAZETESİ (1999), **Ozan Sesleri**, 4 Ekim 1999, Çorum.
- ÇORUM HAKİMİYET GAZETESİ (1999), **Ozan Sesleriyle Atasözlerimiz**, 28 Aralık 1999, Çorum.
- ÇORUM VALİLİĞİ (2003), **Çorum İl Yıllığı**, Özel İdare İl Müdürlüğü Yay., Çorum.
- ÇOTUKSÖKEN, Yusuf, (1994), **İslâmiyetten Önce Türk Edebiyatı**, Thema Larousse, Tematik Ansiklopedi, İstanbul.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, (1997), **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat** (14. Baskı), Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, (1969), **Halk Şiirinde Türler**, Ankara, TDK Yayını.
- ELÇİN, Şükrü, (1976), **Türkiye’de Halk Edebiyatı**, Türk Dünyası El Kitabı, Ankara.
- ELÇİN, Şükrü, (1988), **Halk edebiyatı Araştırmaları**, KTB Yayınları, Ankara.
- ERASLAN, Kemal, (1994), **Divan-ı Lûgat-it Türk’te Aruz Vezniyle Yazılan Şiirler**, Türk Dilleri Araştırmaları Yıllığı, Belleten, (1991), Ankara.

- ERCAN, Abdullah, (1998), **XIV. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler**, 2. Baskı, Çekva Yayınları, İstanbul.
- ERGİN, Muharrem, (1997), **Orhun Abideleri**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- ERÜNSAL, İsmail, (1970), **Divan Edebiyatı**, Meydan Larousse, C 3, İstanbul.
- EYUBOĞLU, Sabahattin, (2001), **Dostlar Beni Hatırlasın**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- GÖKALP, Ziya, (1925), **Türk Medeniyeti Tarihi**, İstanbul.
- GÖKALP, Ziya, (1958), **Türkçülüğün Esasları**, İstanbul.
- GÜNAY, Umay, (1988), **Âşık Tarzı Edebiyat Hakkında Düşünceler**, Mehmet Kaplan İçin, Ankara.
- GÜNAY, Umay, (1992), **Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÜNAY, Umay, (1993), **17. yy. Saz Şairi Karacaoğlan’la İlgili Bir değerlendirme, 2. Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri**, Adana.
- GÜNAY, Umay, (1998), **Folklor Nedir?, 1. Türk Folklor Araştırmaları**, Ankara.
- GÜVENÇ, Bozkurt, (1993), **Türk Kimliği, Kültür Tarihinin Kaynakları**, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara.
- HAFIZ, Nimetullah, (1983), **Yugoslavya’da Yayımlanan Kitapların Bibliyografyası**, Sesler Dergisi, Sayı 180, Üsküp
- HAFIZ, Nimetullah, (1985), **Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri**, Priştine.
- KAPLAN, Mehmet, (1981), **Tip Tahlilleri, Türk Edebiyatında Tipler**, İstanbul.
- KARAHAN, Abdülkadir, (1991), **Âşık Edebiyatı**, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, C.3, İstanbul.
- KARAMAN, Mehmet, (1996), **Tokat’ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ceyhunî**, Gazi Üniv. Sosyal Bilimler Ens.Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- KAYA, Doğan, (1990), **Şairnameler**, Ankara, HAGEM Yayınları.

- KAYA, Doğan, (1994), **Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatı**, Sivas.
- KAYA, Doğan, (2000), **Âşık Edebiyatı Araştırmaları**, İstanbul, Kitapevi Yayınları.
- KAYA, İ.Güven, (1986), **Yugoslavya Halk Yazımına Gerçekçi Bir Bakış**, Priştine.
- KÖPRÜLÜ, M.Fuad, (1962), **Türk Saz Şairleri**, Ankara, Güven Basımevi.
- KÖPRÜLÜ, M.Fuad, (1981), **Türk Edebiyatı Tarihi**, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, M.Fuad, (1989), **Edebiyat Araştırmaları**, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, M.Fuad, (1989), **Türk Edebiyatının Menşei**, Edebiyat Araştırmaları I, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- KURTOĞLU, Rıfat, (1994), **Gönül Dilim**, Çorum Belediyesi, Eğitim Kültür ve Sosyal İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Kültür Edebiyat Serisi 1, Çorum.
- KURTOĞLU, Rıfat, (1998), **Deyzoğlu**, Çorum.
- KURTOĞLU, Rıfat, (2006), **Seninle Güzel**, Lider Mat., Çorum.
- KUT, Günay, (1994), **13. Yüzyılda Anadolu'da Şiir Türünün Gelişmesi**, Türk Dili ve Araştırmaları Yıllığı, Belleten (1991), Ankara.
- OCAK, Ahmet Yaşar, (1984), **Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkıbeleri**, MİFAD Yay., Ankara.
- SAKAOĞLU, Saim, (1987), **Halk Edebiyatı Kavramı Üzerine**, III. Uluslar arası Türk Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri, Eskişehir.
- SAKAOĞLU, Saim, (1987), **Senin Aşkınla, Kadırlılı Âşık Halil Karabulut**, Nur Matbaası, Konya.
- SAKAOĞLU, Saim, (1989), **Türk Saz Şiirine Genel Bir Bakış**, Türk Dili, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı (Halk Şiiri), C. LVII, s. 105-250
- SAKAOĞLU, Saim, (1998), **Türk Saz Şiiri, Türk Dünyası El Kitabı**, 3. Baskı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- TANRIKULU, Nâzım İrfân, (1997), **Âşıklar Divânı-Günümüz Âşıkları**, İstanbul.

- TATÇI, Mustafa, (1997), **İslâmi Türk Edebiyatında Türlerle İlgili Bazı Makaleler**, Edebiyatın İçeri, Ankara.
- TDK, **Türkçe Sözlük**, (2005), Türk Dil Kurumu Yayını, (10. Baskı) Ankara.
- TEKİN, Talat, (1986), **İslâm Öncesi Türk Şiiri**, Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı (Eski Türk Şiiri) TDK Yayınları, Ankara.
- TOLASA, Harun, (1983), **Sehi, Latifi, Âşık Çelebi Tezkirelerinde Şair Araştırması ve Eleştirisi**, İzmir.
- TURAN, Şerafettin, (1990), **Türk Kültür Tarihi**, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- TYLOR, E. B., (1871), **Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art and Custom**, Londra: J. Murray.
- YILMAZ, Şirin, (1994), **Prof. Dr. Umay Günay ile Halkbilim Çalışmaları Üzerine Bir Konuşma**, Milli Folklor, S. 22, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

İsmail Serdar YAKAR, 1977 yılında Çorum'un Kargı ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Çorum'un çeşitli köylerinde, ortaokulu ve liseyi Çorum merkezde tamamladı. 1997'de girdiği Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 2001 yılında mezun oldu. Halen Çorum Mimar Sinan Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak görev yapmaktadır.